

**HERMAN
MELVILLE**

Pierre

Editura Univers

clw

Clasicii

Literaturii Universale

Copied in collection: Varile Sacollac

Pierre
Or, The Ambiguities
by
Herman Melville
New American Library
New York

Yale University Library
UNIVERSITY

Herman Melville

PIERRE

În românește de ANDA TEODORESCU

Editura Univers

București, 1985

MUGURII TINEREȚII LUI PIERRE

I

Sînt la țară minunate dimineți de vară cînd orășeanul, doar vremelnic aflător pe acele meleaguri și ieșit devreme la plimbare peste cîmpuri, e furat de încîntarea de vis a unei lumi de aur și verdeață. Nici o floare nu se clintește: copacii au uitat să-și legene crengile, iarba pare a se fi oprit din crescut, și întreaga Fire se cufundă în astă pace de mirare pe care pana nu știe a o zugrăvi, de parcă, aflîndu-și misterul cel de necuprins, cată acum scăpare în tăcere.

Într-una din aceste dimineți de iunie, Pierre, cu sufletul înmouat de un somn inviorător, ieși din străvechiul conac cu frontoane înalte și bolți de verdeață al străbunilor săi și, pornind vesel pe ulița satului, largă, lungă și străjuită de ulmi, o apucă, mai cu voie, mai fără voie, spre o căscioară ce se lîna tocmai în capătul drumului.

Verdeața de basm se întindea cît vedeai cu ochii ; nimic nu se clintea — doar vacile bălțate care se îndreptau visătoare către locurile lor de pășune, urmate, nu minate, de băietani cu obraji rumeni și picioare albe.

Pătruns și vrăjit parcă de farmecul acestei tăceri, Pierre se apropie de căscioară și, ridicîndu-și ochii, se opri brusc, ațintindu-și privirea spre una din ferestruicile deschise de sub acoperiș. Ce să însemne oare această tînească, înfocată oprire ? Dar acești obraji și ochi ce aruncă flăcări ?

Pe pervazul ferestrei se răsfăța o pernă lucioasă, albă ca neaua, iar floarea purpurie, cărnioasă, a unei plante agățătoare se sprijinea gingaș de ea.

„Nu degeaba tinjești după această pernă, tu, floare înmiresmată, gândi Pierre; acum mai puțin de un ceas obrazul ei se odihnea pe ea.”

— Lucy !

— Pierre !

Zvonul glasurilor îngina zvonul inimilor și, o clipă în liniștea însoțită a dimineții, cei doi rămaseră muți, sorbindu-se din ochi cu înflăcărare și citindu-și în priviri dragostea și admirația.

— Doar Pierre, atîta ? rise tînărul în cele din urmă. Ai uitat să-mi urezi bună dimineța.

— Asta n-ar fi mare lucru. Dimineți bune, seri bune, zile bune, săptămîni, luni și ani buni îți doresc eu ție, Pierre, lumina mea !... Pierre !

„Intr-adevăr, cugetă tînărul în timp ce în ochlu-i nemișcat se oglindea iubirea-i fără margini, într-adevăr se deschid cerurile și acest inger trimbițaș cată spre mine.”

— Ți-aș înturna bunele dimineți înmîit, Lucy, dacă asta n-ar însemna că ai cunoscut ce reprezintă noaptea și, pe ceruri, locul tău este între zilele cele fără de sfîrșit !

— Ah, Pierre ! de ce oare trebuie să ne facem noi, tînerii, veșnic jurăminte, cînd ne iubim ?

— Deoarece iubirea noastră e mireană și, muritoare fiind, cată să afle raiul în noi.

— Ah ! iar o iei razna, Pierre ! Niciodată nu-mi răspunzi fără ocolisuri. Spune-mi, cum se face că voi, tînerii, vă arătați mereu o atît de dulce iscusință în a schimba toate nimicurile noastre în lucruri de preț cîștigate de voi ?

— Nu știu cum se face, dar așa stau lucrurile dintotdeauna.

Și, scuturînd tufa agățătoare, rupse o floare și și-o prinse la vedere, pe piept.

— Trebuie să plec acum, Lucy ; uite, acesta e stîndarul ce mă călăuzește.

— Bravo, bravo ! Oh, singurul meu oștean !

Pierre era unicul fiu al unei văduve bogate și trufase ; o femeie a cărei înfățișare era o dovadă de netăgăduit că rangul, sănătatea și bogăția neîntreruptă, îmbinate cu o minte sănătoasă, destul de școlită, neroasă de nici o suferință fără leac și niciodată siciită de nevoi mărunte, păstrează și măresc frumusețea. Lucru de mirare, deși coaptă bine, mai avea încă trandafiri în obraji ; mlădioasa arcuire a taliei se păstrase, netezimea frunții nu i se încrêțise și nici sclipirile de diamant nu i se stinseseră din ochi. Așa se face că, strălucită și incununată de luminile din sălile de bal, doamna Glendinning punea în umbră încă multe frumuseți mai tinere și, dacă i-ar fi trecut prin gând să-i încurajeze, ar fi fost urmată de un cîrd de pretendenți îndrăgostiți, abia mai vîrstnici decît Pierre, propriul ei fiu. Dar pentru această înfloritoare văduvă, un fiu respectuos și devotat făcea cît toți curtezanii la un loc ; în afară de astă, Pierre, cînd își pierdea răbdarea ori — fără să știe nici el de ce — se lăsa cuprins de o furie stîrnită de gelozia față de chipeshii tineri ce-o admirau prea infocat pe mama lui și, prinși în laț fără voia lor, păreau să nutrească speranța nebună de a duce la altar această făptură pe care nu se cuvenea nici s-o atingi. Pierre deci jurase de mai multe ori cu glumeață încrîncenare că bărbatul — fie el cu barbă sură sau fără un tulei în barbă — care va îndrăzni să o ceară în căsătorie pe mama lui va dispărea neapărat de pe fața pămîntului, pedepsit de o forță tainică atotstăpîitoare.

Această romantică dragoste de fiu a lui Pierre părea pe deplin răsplătită de triumfătoarea mîndrie de mamă a văduvei care, în trăsăturile apăsate și aerul nobil al fiului ei, își vedea propriile grații misterios ogîndite într-o făptură bărbătească. Între ei exista o asemănare izbitoare ; iar în cazul doamnei Glendinning scurgerea anilor părea să se fi oprit, și frumusețea ei să fi rămas neclîntită. În timp ce Pierre venea parcă prin timp în întîmpinarea acelei vîrste coapte și se apropia, cu o timpurie și admirabilă potrivire a trăsăturilor și alcătuirilor trupesti, de acel pedestal al maturității senine pe care mama lui stă-

lea de atita vreme. În joacă, sub cerul senin al iubirii ce-i lega și cu aceea neobișnuită libertate născută din încredere desăvârșită și înțelegere în toate, își spuneau adesea frate și soră. Era obiceiul lor altul cind erau singuri, cit și în lume : nici măcar străinii nu puteau lua acest fel de a-și spune drept o prefăcătorie ușuratică, intrucit prospețimea de imortelă a doamnei Glendinning îndreptățea pe deplin tinereasca lor joacă.

Și așa, slobod și ușurel, curgea înainte firul îngemănat al vieții mamei și fiului. Până acum, mindrul fluviu nu-și izbise valurile de aceste țancuri care despică alungind apele și care aveau să le împartă pe vecie în două suvoaie cu totul deosebite unul de celălalt.

Un mare scriitor englez al zilelor noastre, înșiruind noroacele mai de seamă ale nașterii sale, pomenește în primul rind faptul că s-a născut la țară. Așa și cu Pierre. Astfel îi fusese ursita : să se nască și să crească la țară, în slul naturii a cărei neobișnuită frumusețe alcătua o mazăcă fără pereche pentru un suflet gingaș, de poet : în același timp, numele din popor ale celor mai încântătoare coltoane din ținut aminteau de clipele de mindră dragoste de țară și neam ale stirpei Glendinningilor, veche în ani și fapte. În poienile care coborau în spatele conacului, pe sub copacii umbroși, către riul care șerpuia în depărtare, se dăduse o bătălie cu indienii în primii ani ai coloniei și, în acea bătălie, străbunicul lui Pierre, dinspre tată rămăsese călare pe șaua căzută în iarbă, după ce se prăbușise de pe cal rănit de moarte. Îndemnându-și oame-nii până la ultima suflare. Aceasta era Poiana Șei și același nume îl purtau și conacul și satul. Departe, dincolo de acele șesuri, cale de o zi pentru Pierre, se ridicau în trepte colnicele unde, în timpul Războiului de Independență, bunicul lui Pierre apăraseră de-a lungul mai multor luni un fort de seamă dar rudimentar alcătuit, înconjurat de o palisadă, împotriva atacurilor înfrățite și repetate ale indienilor, Tory-lor și armatei regulate. Brant, ucigașul cu sînge amestecat și maniere de gentleman, fugise din fața acestui fort, dar trăise destul ca să apuce să ia masa cu generalul Glendinning în zilele mai prietenoase ce urmau acelor răzbuunătoare lupte. Poiana Șei era plină de amin-

tiri care îl umpleau de mindrie pe Pierre. Inscrisurile slințind drepturile familiei Glendinning, purtau pecetea a trei regi indieni, stăpînii din veac ai acestor nobile păduri și cîmpii și singurii cu drept de a le înstrăina. De aceea, în anii tinereții lui mărginite întru înțelegere, Pierre căuta cu trufie către obîrșile neamului său, nesinchisindu-se de accu dospire lăuntrică, mai cumpănită și mai cuprinzătoare, care avea să răpească pentru totdeauna puterea acestor lucruri de a-i gîdila trufia.

Dar învățătura lui Pierre ar fi rămas nechibzuit întocmită dacă el și-ar fi petrecut neîntrerupt tinerețea doar la țară. Încă de timpuriu tatăl și mama lui — iar după aceea doar mama lui — îl luaseră în vizitele pe care le făceau în fiecare an la oraș : acolo, intrînd în contact, firește, cu o societate mai mare și cu maniere mai alese, Pierre primise pe nesimțite botezul în artele-mai sprintene ale vieții, fără să i se moleșească de fel virtutea moștenită de la războinicii săi strămoși și hrănită de viața la țară și de aerul limpede. Dacă trupul și purtările propășeau din plin, nu înseamnă că îndrumarea lui Pierre rămăsese de izbeliște în privința unei cunoașteri mai alese și mai de soi. Nu-și petrecuse în zadar lungi după-amiezi de vară în firidele fără fund ale bibliotecii impunătoare pe care tatăl său o alcătuisese cu mare osîrdie : acolo nimfele lui Spenser îi fuseseră de timpuriu călăuze prin multe păienjenisuri de o prea coplesitoare frumusețe. Astfel, strălucit și mlădios la trup, cu blinde flăcărui ale închipuirii în inimă, aceasta era Pierre cel ce urca lin spre culmile bărbăției, neavînd habar că va veni vremea cînd își va cerceta fără remușcări sufletul și cînd toată această delicută căldură îi va părea ca de gheață, iar el, cuprins de nebunie, va cersî o flăcără mai aprinsă.

Mîndria și iubirea, ursitoare atît de generoase în înzestrarea tinereții lui Pierre, nu uitaseră darul cel mai de preț. Zădărnicia rangurilor era una din pildele tatălui lui Pierre : după părerea lui, era vanitate și negliobie să proclami un asemenea lucru dacă blindețea firească și omenia de neprețuit a celor mai adînci credințe nu țesuseră din plin urzeala firii, astfel încît cel care își spunea gentleman

să poată duce cu egală cinste și umila, dar regească viață de creștin. Cînd a împlinit șaisprezece ani, împreună cu mama sa Pierre a luat prima cumincătură.

Ar fi zadarnic și mult mai greu, poate, să încercăm să deslușim anume pricinile acestui jurămint din tinerețe. E destul să spunem că, așa cum asupra lui Pierre coboriseră și alte multe vrednice însușiri ale strămoșilor, așa cum le moșteneau pădurile și fermele, pe aceleași căi nevăzute i se scursese în sine cinstirea smerită pentru credința strămoșască pe care primul Glendinning o adusese de peste mări, din umbra unei biserici englezești. Astfel, Pierre era ca lama de oțel a unei spade nobiliare încinse cu briul de mătase al religiei, soarta de viteaz a străbunicului său îl învățase că această mărinimoasă cingătoare avea puterea, la nemiloasa judecată de pe urmă, să-l acopere pe cel ce o purta ca un giulgiu al minții, așa încît, dacă o viață întreagă fusese purtată de dragul acestei minți, în moarte îl va putea sprijini pe purtător.

Dar vai, presimțitor la frumusețea și poezia credinței părintești, Pierre n-avea cum să știe că în lume aint taine mai adînci decît frumusețea și în viață poveri mai grele decît moartea.

Așa de munat îi apărea lui Pierre hrisovul împodobit cu izvoade al vieții încît pînă acuma nu descoperise decît o singură pată albă în acest pergament caligrafiat cu iapte și miere. Din text lipsea o soră. Eroul nostru se plîngea adesea că nu-i fusese dat să încerce un simțămînt atît de încîntător ca dragostea de frate. Numele de împrumut cu care adesea o răsfăța pe mama lui nu putea înlocui realitatea care lipsea. Simțirea era firească și pe atunci nici Pierre nu-și dădea seama pe deplin de cauzele și izvoarele ei.

Fără îndoială, o surioară iubitoare este al doilea dintre darurile cele mai de preț hărăzite bărbatului, iar la rînd se socotește chiar prima, căci soția vine mai apoi. Cel care n-are nici o soră e burlac încă înainte de a-și veni vremea, deoarece multe din alcătuirile ce fac o soție ispititoare se găsesc mai înainte în drăgălășenia unei surori.

„Oh, dacă părințele meu ar fi avut o fiică ! exclama Pierre O făptură pe care s-o pot iubi și protegea, pentru care să mă și bat la nevoie Minunat lucru trebuie să fie să pornești la luptă pe viață și pe moarte pentru o dulce surioară ! Din toate darurile ce mi le-aș putea dori, cu voia cerurilor, cel mai de preț ar fi o soră !

Astfel, înainte încă de a se lăsa atras de mrejele duioase ale amorului, foarte adesea Pierre implora ceru să-i trimită o soră , pe atunci încă nu știa că, dacă se afla pe lume ceva de care să rugăm soarta să ne ferească, este tocmai, împlinirea prăpită a celor mai arzătoare rugăciuni din tinerețe

Poate că dorul neînțeles al lui Pierre de a avea o soră se născuse și din simțământul — și mai ciudat încă — de singurătate pe care îl încerca uneori nu numai ca un șef al familiei, ci și ca singurul Glendinning de parte bărbătească rămas în viață. O familie puternică și rodnică se destrămasese în nenumărate ramuri femeiești, așa că acum Pierre se trezea inconjurat de numeroase rubedeni, bărbați și femei, dar fără tovarășia unui bărbat cu care să împartă numele de Glendinning, în afara celui care îi răzărea înaintea ochilor cind se privea în oglindă. Însă cind se afla în starea sa obișnuită de spirit, gîndul nu-i era cu desăvîrșire neașezat. Da, câteodată creștea asemenea unui val de triumf. Căci în inima de tînăr, făloasă, îmbujorată și înflăcărată, speranța cea mai dragă era să fie singurul dăruit cu cinstea de a pune ultima piatră pe obeliscul gloriei al cărui postament măreț fusese ridicat de strămoșii lui.

Vai ! cit de puțin învățase Pierre al mistru din acea lecție prevestitoare și profetică pe care nu carierele Palmirei ci ruinele înăseși ale Palmirei o dau Printre aceste ruine se află un puț dărăpănat, neterminat și citeva leghe mai departe, uitat de vreme în carieră, se află prăbuit capitelul ce trebuia ridicat din acel puț. Pe amîndouă Timpul le-a luat în puterea lui și le-a stricat pe amîndouă Timpul le-a zdrobit încă din fașă , și piatra trușă care ar fi trebuit să-și înalțe capul printre nori a fost culcată de Timp sub firele de iarbă. Neostentat, gilceavă Timpului cu fiii Omului !

Spuneam că frumuseţea şi în care crescuse Pierre trezeau glorioase amintiri. Nu numai că potrivirea lucrurilor făcuse ca tocmai aceea mină sărăcă să fie înnobilită de faptele strămoşilor săi — că în ochii lui Pierre toate dealurile şi şesurile mălăstimoase păreau sfinte prin simplul fapt că fuseseră în stăpânirea neîntreruptă a neamului său. Dinos e idealismul care încununază în ochii îndrăgostitului, cu aureolă cel mai neînsemnat lucru care a apărut vreodată în faţa diavolului, acum departe în cazul lui Pierre acest talisman vădit atârnase la uşa din jurul lui, cu vezi cu ochii — amintindu-şi că moşii şi strămoşii săi îşi odihniseră privirea pe aceleaşi dealuri, că prin aceleaşi păduri pe aceiaşi pajisti, lângă acelaşi râu de-a lungul aceluiaşi câmpuri întortocheate se plimbaseră ca fete tinere cele pe care el le cunoscuse ca venerabile bunici — cu amintirile acestor lucruri vii în suflet Pierre privea acel petiu de pământ ca pe un zălog de dragoste — zărea totuşi în înconjur ca un inel al veşniciei aduceri aminte.

Lumea monarhistă nu imaginează îndeobşte că în demagogia Americă trecutul sfânt nu cunoaşte stăruie şi hucă, căci este în cinstea lui, şi că toate lucrurile sunt şi se desfăşoară de-a valma în cazanul vulgar al unui vesnic război şi prezent neînchegat. Această părere ai părea cu osebă în- deplătită de condiţiile sociale. Fără o aristocraţie cu documente la mână şi fără o lege care să le cunoscă şi să părăsească ca fiind de neînstrăinat, cum poate să propăşască din tată în fiu o familie în America? Există fără îndoială o părere larg răspândită, şi anume că, ori ai un fiu un neam de cunoscut, ajunge domi o jumătate de veac ca să fie dat uitării. Desigur, această părere e adevărată în ceea ce priveşte oamenii de rând. În case, familiile se ridică şi se sparg ca bazele de aer într-un lighean. La noi, elementul democratic acţionează asemenea unui acid producând lucruri noi prin corozionarea celor vechi — aşa cum în sudul Franţei cocleala, folosită ca materie primă pentru un soi de vopsea verde — se obţine turnând oţet de vin peste plăci de aramă. În general, nimic nu sugerează mai bine decăderea decât ideea de corozune — totuşi pe de altă parte,

nimic nu sugerează mai viu preaplinul vieții decât culoarea
 verde, căci verdele e pecetea neasemuită pe care o au-
 terne firea din multa ei rodnicie. Printr-o potrivită ase-
 muiere putem observa cum America pare să iasă cu mult
 din rînduiala lucrurilor trăsăturile ei firești sînt greșit
 înțelese de către străini și lucrul nu trebuie să ne sur-
 prindă dacă ne gîndim cit de ciu atît e nepotrivirea lor
 cu părțile adînc înrădăcinate despre cele omenești și cîi
 de minunat se preface Moartea în Viață în această țară.
 Astfel încît instituțiile politice care în alte țări sînt a-
 toemite după bunul plac al omului în America par înzest-
 rate cu virtutea divină a dreptului natural, într-adevăr
 cea mai puternică lege a ființei este aceea că din Moarte se
 întîrpează Viața. Și totuși există lucruri în lumea deslu-
 șită simțurilor asupra cărora Natura veșnic schimbătoare
 nu are nicio stăpînire atît de necuprinsă. Iarba e alta de la
 un an la alt, crengile stejarului însă înfruntă lungă înșurubire a
 anilor. Iar dacă ai fi să le asemuiți firelor de iarbă cele
 mai multe famii din America sînt înfipte în gîle precum
 stejarul în loc să piară, ele adaugă noi vlăstare în fiecare
 an și astfel Timpul în loc să le scadă le sporește virtutea
 plecîndu-se în fața lor.

În această privință putem, fără îngîmfare și cu dreaptă
 judecată, să ne comparăm în genealogie cu Anglia și ori-
 cît ar părea de ciudat și viednic a ne face să roșim, nu
 fără oarecare drept la egalitate. Îndrăznesc să spun în
 această privință că arhondologia ne oferă o bună socoteli-
 stastică după care să ne călăuzim. Alcătuiritorilor ei nu le
 poate fi totuna cine sînt cei pe a căror protecție se sprijină
 mai cu seamă, iar desleptăciunea plină de bun-simț și
 compasiunilor noștri va fi de ajuns pentru a ne judeca.
 Marcia numelor nu trebuie să ne orbească ascunzîndu-ne
 micimea faptelor. Dacă răsufletul din plămîni noștri a
 tuturor coboară din tată în fiu apoi și răsufletul meu din
 clipa asta ajunge cu o spiță mai incalu decît trupul actual
 lui Mare Preot al Asiro-Caldeenilor. În măsura în care
 își poate el desluși obirșia, astfel, simplele nume care nu
 sînt altceva decît aer se desfată și ele în această neafîr-
 șită descendență. Dar dacă Richmond și St. Albans și Grafton
 și Portland și Buccleuch sînt nume aproape tot atît de

vechi ca Anglia, însuși arborele genealogic adevărat al du-
lor care le poartă în ziua de azi nu coboară dincolo de
Charles al II-lea, iar acolo nu află vreo fîntînă cu apă lim-
pede care să i fi udat rădăcinile plămădeala cea mai în-
jositoare de sub soare — după părerea noastră — a zămîs-
lit tocmai neamul unui Buccleuch, de pildă — una din
străbunele sale nu s-a putut da în lături de a fi mamă, dar
a uitat din păcate să treacă mai întîi pe la altar. Și totuși,
latăl era un rege. Cu atît mai rău, căci dacă o scatoalcă de
la un om de rînd nu e mare lucru, o lovitură din partea
unui gentleman e o jignire de neiertat, iar un pumn sub
angătoare venit de la un rege trebuie să fie cel mai puțin
măgulitor dintre toate lucrurile. În Anglia, aristocrația e
ținută în viață prin nenumărate restaurări și investiții.
În singur om George al III-lea, a fabricat cinci sute
douăzeci și doi de pari. Titlul de conte, rămas fără deți-
nător vreme de cinci secole, îi pica din senin cine știe
cărui mocolan căruia nu-i mai rămînea nimic de făcut
decît să-l culeagă, întrucît arta avocaților trăse de el
pînă i-l adusesse sub nas.

Cursul firesc al Tamisei nu e mai sinuos și nici canalul
Bridgewater nu e îndrumat într-un chip mai artificial de-
cît singele care curge prin vinele acestei nobilimi întor-
tochente sau întocmite de-a gata. Pieritoare ca miștea și
puioase ca ciupercile aceste familii altorite se nasc și mor
pe rînd pe trunchiul nepieritor al unui nume. Pînă în ziua
de astăzi, în Anglia s-au stins două mii cinci sute de fami-
lii nobile, numele însă supraviețuiesc. Așa se face că
aerul care umflă un nume e mai trainic decît un om sau
întregi neamuri otomenești. Aerul umple plămîni omului
și îi dă viață, dar omul nu umple aerul și nici nu-l însu-
flește.

Toată cinstea deci numelor și toată închinăciunea oa-
menilor — dar dacă un St. Albans mi ar spune că are onoa-
rea nepătată și numele vechi de cînd lumea, m-aș vedea
silit să-i amintesc politicianului de Nell Gwynne.

Dincolo de Charles al II-lea puține sînt familiile nobile
engleze care pot să dovedească în mod direct și netăgăduit

că se trag din cavalerii tilhari ai normanzilor. Dincolo de Charles al II-lea, genealogiile lor directe par la fel de vrednice de ris ca și un meseriaș care ținând ceainicul pe cap, s-ar apuca să interpreteze primul capitol din Evanghelia după Matei, ca să dovedească, vezi Doamne, că se trage direct din singele regelui Saul, care murise cu mult înainte ca Cezar să fi cunoscut gloria.

Și acum să spunem ca introducere că, dacă în Anglia un uriaș morman de zidărie statală e necesar ca propten împotriva prăbușirii unor vechi case nobile, în ceea ce ne privește pe noi nimic asemănător nu se poate susține; să nu mai menționăm sutele de familii necunoscute din Noua Anglie care își pot însuși cu ușurință strămoșii englezi până cu mult înainte lui Charles Iubetul, să nu mai vorbim de vechile și parcă orientalele familii de plantatori englezi din Virginia și din Sud, în familia Randolph, de pildă, pe vremea regelui James, unul dintre strămoși s-a însoțit cu Pocahontas, prințesa indiană. În singele lui curgea deci, încă de acum două sute de ani, singele neamestecat al regilor pămînteni. Gîndiți-vă numai la acele vechi și falnice conace olandeze din nord, al căror pămînt se măsoară în mîle pătrate și nu în prăjini — cu pașii întinzîndu-se pînă peste hotarele ținuturilor învecinate — și ale căror trușe zapise de orîndă spun că pămîntul va fi muncit de fermieri cite o mie la număr, cit va crește firul țerburii și apa va curge la vale, fapt care dă un aer rar întîlnit de veșnice slovele acestor zapise și face ca cernela avocaților să fie la fel de nesters ca și marea. Unele din aceste conace sînt vechi de două veacuri; stăpînii sau domnii lor pot să vă arate pietre de hotar și țărîși înfipti acolo — pietrele cel puțin — înainte să fi venit pe lume Nell Gwynne, cea de duci născătoare, precum și șiruri de strămoși care, precum riul lor Hudson urcă mai sus și în linie mai dreaptă decît gîrla Serpentine din Hyde Park.

Aceste pașii olandeze ce pogoară din vechime odihnesc învăluite într-o negură care ne amintește de Indii, un aer oriental patriarhal ocrotește cu blindete pășunile unde oile țărînilor vor paște atîta vreme cit va crește larba lor, atîta vreme cit va curge apa lor. Mușulele acestora

Ne-am străduit să urâm în linn mari cinstea de care sînt vrednice multe familii din America, atît pe temeiul obirşiei cît şi pe cel al latifundiilor deoarece aşa dovedim în chip poetic şi obirşia aristocratică a domnişorului Pierre Glendinning, despre care spusese şi mai înainte că se trăgea dintr-o familie nu tocmai oarecare. Cîntorul pătrunzător va băga desigur de seamă, din cele ce urmează, ce important e acest fapt, dacă îl legăm de firea puţin obişnuită cît şi de soarta la fel de puţin obişnuită a eroului nostru. Nimeni nu şi va închipui că acest capîtn dinainte ar fi doar lăudăroşenia prostului şi că n-ai avea în vedere un fel mai temerar.

Iată-l deci pe Pierre aşezat pe acest nobil piedestal să vedem dacă nu cumva intimplarea nu are şi ea un cuvîntel, două, de spus pe lumea asta. Dealtminteri, nu scrie nicăieri că neamul Glendinningilor se trage de dinainte de Faraon sau că inscripţiile de la Poiana Sen sînt de pe vremea celor trei Crai de la Răsărit. Deşi, de fapt, chiar se trăgeau din trei regi — indieni — deci cu atît mai nobili.

Dar cu toate că Pierre nu se trăgea din faraonii Egiptului, deşi fermierii englezi din familia Hampden erau împămîntenţi cu o generaţie mai înainte decît primul Glendinning, deşi unele moşii din America se lăudau cu cîţiva ani şi cîteva mîle pătrate în plus, credeţi că e cu putinţă ca atunci cînd un tînăr de nouăsprezece ani împrăştie spicele de grîu în faţa vetrei din bucătăria strămoşască şi — ca să facă doar o încercare — se aşază în dreptul hornului şi se apucă să le treiere cu un imblăciu ce poate sfîrşii, nestînjinit de vreun zid, cît îi e plăcna de lungă, credeţi deci că e cu putinţă ca minutorul imblăciului să treiere grîul la hornul bucătăriei strămoşesti fără să încerce măcar o împunsătură de ce am putea numi mîndrie de familie ? Cred că nu.

Ori ce credeţi că simte acest tînăr Pierre coborînd în fiecare zi la micul dejun şi văzînd unul sau două stîndarde englezeşti zdrenţuite atîrnate deasupra ferestrei

boltite din sala cea mare a casei sale și stund că stindardul le cîștigase bunicul său, generalul, în război drept ? Sau ce credeți că e în sufletul lui de fiecare dată cînd aude fanfara militară din sat și recunoaște lîmpede răpăi-tul unei tobe mari englezești, și ea capturată de bunicul său în luptă, iar după aceea gravată după cum se cuvine pe partea de alamă și dăruită Corpului de artilerie din Poiana Șei ? Sau ce sunteți credeți că pune stăpînire pe el cînd, în cîte-o blîndă duminică de 4 iulie potîrîrită unor meditațiuni în sinul naturii, ia cu el în grădină ca nuselușă de gală, o vergea lungă, impunătoare, cu vârful de argint, bastonul unui general-maior minuit odinioară, printre fluturări de panase și sclipiri de muscheli la trecerea în revistă a trupelor de către același bunic pe care l-am pomenit de cîteva ori pînă acum ? După părerea noastră și gîndindu-ne că Pierre era destul de tînăr încă prea puțin filozof și deci cu sînge fierbînt, că citea din cînd în cînd despre Războiul de Independență și avea o mamă care în societate făcea adesea aluzii subtile la epoletii generalului-maior, bunicul său — după părerea noastră, așadar în toate aceste împrejurări trebuie să fi încercat un simțămînt de puternică mîndrie și înălțare. Și dacă acestea par să-l arate pe Pierre prea sentimental și nechipzuit, dacă îmi spuneți că ele îl dervăluie a nu fi un democrat pur sînge și că un bărbat cu adevărat nobil nu trebuie niciodată să se laude cu un alt braț decît al său, vă rog să țineți seama că Pierre nu era încă decît un băietăndru. Credeți-mă, cu timpul o să-l proclamați pe acest Pierre democrat sader, poate prea radical pentru gusturile dom-niilor voastre.

În concluzie, să nu mă invinovați după repet acum, cuvînt cu cuvînt propriile mele spuse că îl bioglosolizez soarta să se nască și să crească la țară. Pentru un tînăr american de vișă nobilă, la noi mai mult decît în orice altă parte aceasta este într-adevăr o soartă rară și aleasă. Putem observa că, dacă în alte țări, cele mai de seamă fam.li. se mîndresc că-și au leagănul la țară, cei mai răsă-riți dintre ai noștri se laudă că își au casa la oraș. Prea adesea americanul care reușește să agonisească ceva avere se grăbește să-și construiască o casă metropolitană pe cea

ma, metropolitană strădă a celui mai metropolitan oraș. Un european în aceeași situație s-ar refugia la țară. Că europeanul are mai mare dreptate nu poate să tăgăduiască nici un poet, nici un filozof și nici un gentilom. Satul este nu numai locul cel mai poetic și cel mai filozofic, dar și cel mai nobil din lume. Fund pământul cel mai vrednic de respect înnobit de mulți rapsozi cu multe titluri de glorie. Orașul e mai de rind, printre altele, lucru lămpede dovedit de fața murdară și nespălată pe care o înfățișează veșnic lumii. Satul, asemenea unei regine, este întotdeauna dichisit de slujitori credincioși în livreaș anotimpurilor. Orașul nu are decît o biată rochie, din cărămidă urzită cu piatră. Satul în schimb are cîte o găteală pentru fiecare săptămînă a anului. cîteodată își schimbă vestimentul de douăzeci și patru de ori în douăzeci și patru de ceasuri. ziua își poartă soarele ca un d' amant ce împodobește fruntea unei regine. iar noaptea își atîrnă stelele ca niste coliere de mărgele din aur. soarele orașului e sticlă goală. nu diamant, iar stelele lui sînt unichea, nu aur.

În pămînt de țară deci l-a sădit Natura pe Pierre al nostru. deoarece Natura îl menise unui destin neasemuit și arareori întîlnit. N-are a face dacă pînă la urmă s-a vădit a fi cam cu două fețe, la început ea și-a dat din plin osteneala. A pus vîntul să trîmbieze dinspre colinele albastre și Pierre a răspuns cu un nechezat poetic, așa cum un cal de război frămîntă pămîntul sub copite plămîdînd un cînt înspumat la auzul goanei care cheamă la luptă. Natura și-a strecurat în amurg șoaptele-i prin dumbrăvile pierdute, iar prin vinele cugetului lui Pierre s-au strecurat blinde murmure de omenie și dulci șoapte de dragoste susurînd ca apa peste prundiș. Natura și-a ridicat stîndardul bătut în nestematele unei nopți cu stele și la vederea zeiescului stăpin și căpitan, zece mii de înzălate gînduri de vitejie au ropotit în inima lui Pierre, nerăbdătoare să găsească vreo cauză dreaptă pe care s-o apere.

Așadar nașterea la țară a fost pentru Pierre o binecuvîntare întru slavă. vom vedea dacă nu cumva binecuvîntarea îl va ocoli așa cum îi ocolise pe necredincioși

binecuvîntarea Domnului . cum spuneam, vom vedea de asemenea dacă întimplarea nu are și ea un cuvîntel, două, de spus pe lumea asta

V

— Surioară Mary, strigă Pierre ciocîrînd la ușa mamei sale la întoarcerea din plimbarea lui de dimineață, știu, surioară Mary, că toți copacii care n-au dormit noaptea s-au sculat înaintea ta ? Nu simți ceva care aduce cu mirisul de cafea surioară ?

Un pas ușor se auzi îndreptîndu-se către ușă care se deschise, și în pragul ei apărură doamna Glendinning într-o înfrîntătoare dar somptuoasă rochie de dimineață și ținînd în mînă o panglică lăță în culori vesele

— Bună dimineața doamnă roști Pierre încet, cu o plecăciune al cărei neprielăcut și neșovăitni respect contrasta amuzant cu aerul glumeț care o preceduse, căci familiaritatea iubirii lui era clădită pe dulceața și religiozitatea celei mai alese considerațiuni filiale

— Bună ziua, dragă Pierre căci presupun că trebuie să fi trecut de amiază. Intră și ajută-mă să-mi termin toaletă sau înălțătoare — și-i atînge panglica — fă-ți datona vîltojește — și așezîndu-se pe scaun în fața oglinzii se pregăti să primească serviciile lui Pierre

— Prima doamnă de onoare a Ducesei Mamei Glendinning, rise Pierre și, aplecîndu-se îi trecu mamei sale panglica în jurul gîtului și îi înclucîșă capetele pe piept.

— Și mă rog, cum o să stea așa, Pierre ?

— O să încerc s-o ținutuesc cu o sărutare surioară așa ! Oh ! ce păcat că închizătoarea asta nu ține o veșnicie ! Unde e cameea cu fauri pe care ți-am dăruit-o aseară ? Ah ! iat-o pe consolă — aveai de gînd s-o pui deci ? Îți mulțumesc, surioara mea scumpă și diplomată — așa ! Dar ia stai puțin ! O buclîșoară s-a zburdălnicit — și acum, soră dragă scutură-ți capul ca o regină asiriană !

Fericita și mindra mamă se ridică în picioare și cum stătea în fața oglinzii ca să-și dea părerea asupra felului

În care o împodobise fecerul său acesta oăga de seamă că șiretul de la unul din pantofi i se desfăcuse și, îngenunchind, îl legă la loc.

— La drum acum către masă, exclamă el. Cu voia dumneavoastră, duamnă și oferindu-i cu galanterie comică brațul ei, doi coborîră la micul dejun.

Doamna Glendinning se călăuzea după unul din acele instincte după care femeile acționează uneori fără să se gîndească, nesarîndu-se niciodată în fața fiului ei îmbrăcată într-un fel care să nu-i vină desăvârșit. Luînd aminte la toate cele din jurul ei, ajunsese la unele învățături de bun-simț care de multe ori devin literă moartă în ceea ce privește aplicarea lor datorită faptului că au fost primite de la altcineva. Înțelegea cum nu se poate mai bine uriașă înjurare pe care o au simplele aparențe asupra spiritului, chiar în cazul celor mai strînse legături ale morții. Și, deoarece cea mai mare bucurie a vieții ei era dragostea plină de admirație și devotamentul plin de grație al lui Pierre nu pierdea din vedere nici cel mai neînsemnat fleac ce ar fi putut ajuta la păstrarea unei vomei alii de dulci și de măgulitoare.

În afară de asta, Mary Glendinning era femeie și înzestrată în mai mare măsură decît alte femei cu acea vanitate — dacă se poate numi vanitate — care într-o viață de cincizeci de ani nu o împinsese nici măcar o dată la vreo necuviință șiulă lumii și nici nu o făcuse să cunoscă măcar un strop de remuscare. Mai mult decît altă, nu bănuise după admirație care i se cuvenea de drept prin vesnicul privilegiu al frumuseții — fusese înzestrată cu acest dar dintotdeauna — nu avea nevoie să întindă mîna după el, întrucît îl primea de la sine. Vanitatea, care la altea femei e de-a dreptul o pîhană sufletească și deci o pată care sare în ochi, în cazul ei anumit deși mult deasupra celui obișnuit, era totuși absolut firească, neștiind ce înseamnă să lupți pentru a-ți astîmpăra vanitatea. Era aproape cu desăvîrșire neștiutoare că o posedă. Multe femei își împodobesc fruntea cu o torță cu această lumnă a vieții lor, Mary Glendinning și-o purta fără să știe, înlăuntrul său. Printre nesfîrșitele coltoane ale artelor femeiești ea radia egală cu ea însăși, asemenea unui pîlir

care lumina! pe dinăuntru nu lasă să se străvadă nici un semn al flăcării ce arde într-insul, ci pare să strălucească prin virtutea calităților minunate ale marmurii însăși. Pentru mama lui Pierre nu conta acea admirație jefină cu care se mulțumesc multe cochete pe la baluri. Nu omagiile tuturor bărbaților, ci doar aleasă cinstire a celor mai nobili dintre ei, iată ce simțea ea că i se cuvine. Întrucît propria ei părtinire de mamă sporea și ridica în slăvi meritele rare și de negăduit ale lui Pierre, i se părea că lealitatea oferită de bunăvoie de sufletul lui iubit reprezenta un jurămint de credință vrednic de cel mai ales vlăstar al secolului său. Astfel deși imbibată în toate fibrele ființei ei cu cea mai subtilă dintre vanități, doar omagiul lui Pierre o mulțumea.

- Dar, întrucît pentru o femeie cu cap și spirit admirabil, fie și a celui mai iubit și înzestrat dintre bărbați, nu face doi bani dacă ea își dă seama că nu stăpînește nici o formulă vrăjită care să influențeze în fapt sufletul admiratorului și întrucît, cu toată superioritatea minții lui, Pierre, datorită slăbiciunii de neocolit a tineretului lipsite de experiență și abia ieșite din gîoace, era surprinzător de ascultător la învățăturile materne în mai toate lucrurile care îi stîmseră pînă atunci interesul sau afecțiunea, Mary Glendinning se lăsa adorată de fiul ei cu tot atîta mîndră încîntare și mulțumire de sine cît le poate încerca cea mai cuceritoare fecioară. Mai mult decît atît. Acea aromă fără nume și necuprins de dulce a dragălaşenilor și atențiilor cu neputință de povestit care însoțește iubirea galantă și cuminte înainte de strigări și cununie, dar care, asemeni buchetului celor mai costisitoare vinuri, se spulberă prea adesea cînd dragostea e turnată pentru a fi sorbită în prea puțin atrăgătoarele pocale ale zilelor și nopților căsniciei; acel simțămînt, cel mai înalt și cel mai nepămîntesc din întreaga întindere a experienței noastre pe acest pămînt, acel ce divin — încă și mai îmbătător căci clocotea în pieptul unui fiu — renăștea pentru Mary Glendinning, aflată nu departe de asfințitul virtuții ei de femeie, prin dragostea curtenitoare a lui Pierre.

Născută în general dintr-o minunată, dar absolut întîmplătoare îmbinare a celor mai fericite și mai rare potri-

vai de pe pământ, nefiind limitată în timp de acea slărire care e fatală morii obișnuite, această vrajă dulce care leagă mamă și fiu într-un nesfârșit dans al bucuriei părea o străfulgerare a unui har dumnezeiesc, ca cea mai nepămintescă dintre emoții, sortită celei mai tinere virste a iubirii, să fie transpusă în multe din legăturile puțin vădite ale împetrității noastre vieți. În chip cu totul osebit, părea să intruzeze pe acest pământ trandafirile visuri ale acelor ce ne zugrăvesc un paradis viitor în care, spălată de toate drojdiile și petele, cea mai curată simțire a omului va uni toate neamurile și ținuturile într-un crug de poră și neștirbită încintare.

VI

Există și o mică trăsătură mai puțin celestă care după părerea unora, putea să mișcoreze mările romantice ale nobilului Pierre Glendinning — avea întotdeauna o excelență poftă de mâncare, în special la micul dejun. Dacă ne gândim însă că, deși minile lui erau mici și volanele de la cămașă albe, brațul nu era cituș de puțin delicat, iar fața îi era cam arsă de soare — că se scula în zori și că nu putea să adoarmă fără să călărească douăzeci de mule, să facă pe jos douăsprezece mule pe zi, să doboare un brad măricei din pădure, să boxeze, să scrimeze, să vislească, ori să se dedea la alte asemenea indeletniciri, dacă ne gândim deci că toate aceste distracții atletice ale lui Pierre îi clădeau trupul din carne și mușchi, dar își și cereau cu glas tare de trei ori pe zi drepturile, vom înțelege că pofta de mâncare nu este un reproș vulgar — ci o adevărată cinste domnească pentru Pierre; aceasta dovedea că este bărbat și gentleman, un gentleman în floarea împlinirii este întotdeauna voinic și sănătos, iar Voinicia și Sănătatea sînt mari mîncări.

După ce Pierre și mama lui coborîră la micul dejun și după ce Pierre avu grijă ca ea să aibă în față cele câteva mici lucruri de care avea nevoie, după ce îi porunci de două sau trei ori respectabilului și uitatului de vremei servilor Dates să potrivească și să repotrivească ferestrele în așa fel încît nici un curent să nu-și permită vreo necuviință

cu gîtul mamei sale îngrijindu-se de toate acestea, taciturnos și fără să se agite ; de asemenea, după ce îi porunci olimpienului Dates să incline puțin un tablou ca să se aște într-o anumită lumină (era vorba de o pictură veselă în simpaticele stil flamand, atîrnată pe perete astfel încît să poată fi potrivită) și după ce aruncă de la locul său cîteva priviri înviorătoare către luncile riului pînă spre manta albastrui din zare, Pierre făcu un semn misterios neasemănătorului Dates care, ascultător ca o mașinărie aduse de pe o măsută plăcută vedea o plăcintă rece impresionant crescută movișă, la o cercetare grijulie cu capul se dovedi a fi cuibul gustos și bine rotunjit al cîtorva porumbei neobișnuit de fragezi pe care îi impusese Pierre.

— Surioară Mary, zise el ridicînd în vîrfurile tridentului de argint una dintre delicioasele bucățele, cînd am impuscai porumbeii ăștia am avut grijă să dobor unul în așa fel încît pieptul să rămînă nevătămat. Era anume pentru tine ? Iată-l ! Sargent Dates, adu-mi farfuria stîpinei. Nu ? Dău cîteva lărîmituri de chiflă și cîteva sorbituri din ceașca de cafea ? ăsta e micul dejun pentru fiica mîndrului general de colo ? — și Pierre arătă către portretul în mărime naturală al bunicului său plin de fireturi, de pe peretele opus. În sfîrșit mai mare jalea, va trebui să mîrînc pentru doi Dates !

— Domnul ?

— Ia de aici mastelul cu pine prăjită și farfuria cu limbă și, adu chiflele mai aproape și dă măsuta mai la o parte, bunul meu Dates.

Facîndu-și astfel loc Pierre începu operațiunile înmîndu-și imbatăturile cu izbucniri de voroșie.

— În dimineașă asta pari să fii într-o dispoziție excelentă, frate Pierre, zise mama lui.

— Da nu tocmai rea — cel puțin nu pot spune că sînt prost dispus, surioară Mary. Dates, fii băiat bun și adu-mi trei castruane cu lapte.

— Un castron, vrei să spunei, zise Dates grav și imperturbabil.

După ce servitorul ieși din cameră, doamna Glendinning vorbi.

— Dragă Pierre, te-am rugat de atîtea ori să nu te lași tirîl de voroșie pînă într-acolo încît să încalci hotărî per-

mis al bunei creșteri în atitudine la față de servitori. Privi ea pe care ți-a aruncat-o Dares conținea o respectuoasă mustrare. Nu trebuie să i spui lui Dares „fii băiat bun“. El este un băiat bun, chiar foarte bun, dar n-are nici un rost să i te adresezi așa la masa mea. Nu e greu să fii amabil și blând cu servitorii, fără să dai cituși de puțin impresia de familiaritate superficială.

— Surioară, ai fără indoială dreptate, așa că am să rerunț la „bun“ și am să-i spun lui Dares doar „băiete“ ! Bă etc, vino încoace ! Așa merge ?

— Cituși de puțin, Pierre, dar, fiindcă acum ești un Romeo, o să-ți trec cu vederea năzdrăvăniile.

— Romeo ! Oh, nu, sint departe de a fi Romeo, suspină Pierre. Eu rid și el plingea sărmanul Romeo ! bietul Romeo ! vai și amai de tine, Romeo ! A avut un sfârșit foarte trist, soră Mary.

— Din vina lui, totuși.

— Sărăcul Romeo !

— Nu și-a ascultat părinții.

— Bietul Romeo !

— S-a însurat împotriva voinței lor.

— Vai și amar de mine, Romeo !

— Dar tu, Pierre, ai să te însori în curînd, cred, nu cu o Capulet, ci cu o fiică tot din neamul Montague, așa că soarta tristă a lui Romeo nu are cum să fie și a ta. Tu o să fii fericit.

Cu atît mai nefericit a fost Romeo !

— Nu o lua razna, frate Pierre, înțeleg deci că în dimineața asta o vei pe Lucy la o lungă plimbare printre dealuri ? E o față dulce, încîntătoare.

— Așa cred și eu, surioară Mary. Nu-i găsești pe-rechea, mamă, în nici o parte a lumii. Este da, da, deși eu o spun, Dares ! ce tot face de nu mai vine cu laptele ăla ?

Lasă-i în pace. Nu fi și tu papă-lapte, Pierre.

— Ah ! după cît văd, surioara mea e sarcastică azi de dimineață.

Să nu fii niciodată sforăitor, Pierre, și nici bombastic. Tatăl tău nu era nici una, nici alta, nici despre Socrate nu se povestește așa ceva și amîndoi au fost oameni foarte înțelepți. Tatăl tău mă iubea din adîncul

inimă. Și așa făcuse, dar nu se au-
zise nimic din partea lui. Și iarăși
subira la Era în oraș. Un gentleman pe fer-
menențu nu vorbește nimeni pampos. Asta și
faptul sectanți și au papasole da, și gentleman
Mulțumesc, bună ziua. Așa lăsa, pe masă. Dacă
sint gata cau?

— Creați tema, te dădă

Cum Pierre și mama sa nu s-au putut pe
ferestra a de găsi și te dădă pe... P. B.
cu fațonul, așa a venit în oraș. În orașul de
mila asta?

O țară sursoare, țară. În orașul de
modat. Cădea în oraș pe...
slurs, pentru că lăsa con...
nemele și nimeni o mai...
cu o... meste...

Mă... în...
că se...
fughe...
faptul...
scinduri de schimb

— Nu...
de vechiul faeton. Blazonul ciudat și...
lmi amintește întotdeauna de cel...
primul cu el.

— Mă... că în minte...

— Și... cel...

— P...
faptul...
tău părinte, Pierre.

— Și acum sărută-mă, sursoare...
So...
So...

— A...
faptul...
de o nouă mai dulce

— Pierre...
și...
res...

si ascultarea in cantele ale an- genilor. Ori bastonul
acesta n- e de- i o- t- a- v- i- n- a- ' E- a- v- a- n- a- s- e- p- o-
trivea- la m- a- p- o- a- p- o- i- r- v- i- n- a- s- a- d- i- d- e- s- a- l- e- d- e- i- t-
at- e- n- t- i- a- s- u- r- a- l- e- s- u- r- a- l- e- c- a- n- d- i- m- a- s- a- n- o- i- b- a- t-
p- u- i- v- i- n- a- s- a- f- i- a- m- e- a- s- a- s- a- p- o- i- n- e- a- m- a- s- a-
s- a- u- f- a- r- a- s- a- m- e- n- t- i- a- s- a- l- e- t- r- u- n- t- e- d- e- g- a- s- p- o- d- e- a- d- n- f- a-
m- e- D- e- e- D- o- m- n- u- s- s- a- g- e- t- d- o- v- a- d- a- v- o- c- a- t- i- i- n- o- i- b- a- t-
r- a- j- a- t- n- o- t- a- f- a- r- a- v- i- n- a- p- r- o- d- i- a- s- i- r- a- c- h- e- m- a- t- s- a- s- a- d-
v- o- l- e- t- a- l- c- a- s- e- s- t- o- c- a- n- t- a- p- r- a- n- e- p- r- o- d- i- a- s- a- c- a- n- t-
l- o- s- t- a- v- e- f- a- c- t- d- n- o- m- f- a- c- t- D- e- D- o- m- n- e- v- i- n- a- p- r- o- d- i- a-
V- i- n- a- s- a- p- r- o- f- a- t- i- a- r- o- m- a- n- o- i- b- a- t- A- o- s- a- m- a- n- a-
s- u- p- t- s- i- n- o- u- b- i- l- a- s- a- p- a- v- a- n- t- e- a- n- o- i- b- a- t-

IUFIRE INCINTARE SI NELINISTE

I

[illegible][illegible]

1. The first step is to identify the problem or goal. This involves understanding the current situation and what needs to be achieved.

[illegible]

Doamne sfinte, Pierre, cum poți să nu ai să stăi
să poți aștepta timp? exclamă, țărâșind din casă im-
paciunat. Pierre, care căutase încărcat cu șaluri, o um-
bră, o geantă, un cosuleț.

— Sta! puțin, strigă el lăsînd să cadă toate acestea ,
am să-ți arăt de ce sînt în sta e minju mei.

Spunînd acestea, le vorbea cu glas blînd și, apropiîndu-se de ei, îi bătuse ușurel cu palma. Cău nechezară, cel dinspre el cam gelos, de parcă Pierre nu și ar fi împărțit mîngîierile cu dreptate. Apoi, șuierînd încof, prelung, aproape neauzit, Pierre se viră între cai și oște Lucy tresări și scoase un lîpăt ușor dar Pierre îi spuse să nu se sperie cituși de puțin, căci nu-l păstrea nici cea mai mică primejdie. Lucy nu se neliniști, desu veșnic speriată cînd Pierre părea amenințat de vreun pericol, în străfundurile sufletului era incredințată că viața lui e fermecată și că nu poate cu nici un chip să-i fie răpit de moarte sau să i se întîmple vreun neajuns, atîta timp cît ea se afla la mai puțin de o mie de leghe depărtare.

Pierre se urcase între cai pe oștea saetonului și, sărînd jos, dispăruse aproape de tot printre mîscătoarele coanane ale celor opt picioare sprintene și licioase ale cailor. Pătrunsese pe o parte și, după cîteva suciri și învîrtiri, ieși pe partea cealaltă, în timpul acestei demonstrații de echitație cei doi căluși nechezau zglobu dînd din capete în sus și în jos înveseliți și întorcîndu-se din cînd în cînd către Lucy de parcă ar fi spus „Îl înțelegem pe tînărul nostru atăpîn îl înțelegem, domnișoară să n-aveți nici o teamă, frumoasă doamnă așa să vă tîna Dumnezeu înimioara dragă! așa cum ne-am jucat noi cu Pierre înainte de a-l cunoaște dumneavoastră”

— Te mai temi acum că s-ar putea s-o ia la goană, Lucy ? o întrebă Pierre, apropiîndu-se de ea.

— Da de unde, Pierre ! Neasemuite creaturi ! Uite, Pierre te-au ridicat la rangul de oșter — și, spunînd acestea, arătă către doi stropi de spumă care-l rămăseseră prinși de umeri ca niște epoletu. Bravissimo din nou ! Ți-am spus azi de duminică, cînd ai plecat din fața ferestrei mele, că te consider oșteanul meu, și iată că ai și înaintat în grad.

— Frumos spus, Lucy. Dar uite, nu le-ai admirat părul, nu poartă decît cea mai fină catifea genoveză. Ai văzut vreodată cai atît de bine îngrijiți ?

— Niciodată.

— Ce-ai zice atunci ca ei să-mi fie cavaleri la cununia noastră ? Zău așa, nemaipomeniți cavaleri de onoare ar mai fi ! Ar purta în cozi și coame sute de panglicuțe albe, iar cind ne-ar duce spre biserică, boturile lor ar împărți în dreapta și în stînga cocarde ca acelea pe care mi le-au dat acum și mie. Pe cinstea mea, Lucy, o să-mi fie cavaleri de onoare ! Cerbi mindri ! Căței jucăuși ! Eroi, Lucy ! N-avem nevoie să bată clopotele la nunta noastră , ei or să necheze pentru noi, Lucy , ne vom cununa în sunetul războinic al trîmbițașilor lui Iov. Ascultă ! Numai gîndul ăsta și li face să necheze.

— Ba nechează la auzul bazaconilor tale. Hai să plecăm. Ține șalul, umbreluța și coșul ; de ce te uiți așa la ele ?

— Mă gîndeam, Lucy, la starea jalnică în care mă găsesc. Acum vreo șase luni m-am întîlnit cu un sârman june logodit, un vechi amic, tîrîndu-și pașii alături de Lucy Tartan a lui și purtînd pe fiecare braț un maldăr de boccele mi-am spus atunci : iată un condamnat la moarte, sârmanul de el ; iubește. Și acum uită-te la mine ! Mă rog, se spune că viața însăși e o povară , de ce n-o purtăm cu voinție ? Uite ce e, Lucy, am de gînd să-ți prezint o declarație formală de protest înainte ca lucrurile să ajungă prea departe. După ce ne căsătorim, nu vreau să car nici un fel de pachetele decît dacă e cu adevărat nevoie mai ales dacă apar și alte tînere doamne, cunoștințe de ale tale, nu vreau să fiu dresat, așezat în genunchi și încărcat ca un catîr pentru a li se demonstra puterea pe care o ai asupra mea.

— Chiar că m-am supărat, Pierre ; e prima aluzie răutăcioasă pe care am auzit-o de la tine. Aș vrea să știu dacă se zărește măcar vreuna din prietenele mele ?

— Trebuie să fie vreo șase, răspunse Pierre, atîta doar că stau ascunse după perdele. N-am nici un fel de încredere în aerul pustiu al străzii satului tău, Lucy. După fiecare oblon pîndesc țințași ascunși.

În timp ce faetonul îi poartă legănări pe Pierre și Lucy pe sub ulmi să vedem cine era Lucy Tartan. Înutil să spunem că era o frumusețe, linerie cu păr castaniu și obraji ca ai lui Pierre nu se îndrăgostesc decât de fete frumoase. Iar în vremurile ce vor să vină vor exista neapărat așa cum există și acum și vor fi existat și în vremuri de demult bărbați falnici și femei de o nepămîntescă frumusețe și asta n-ar fi cu putință dacă de cînd e lumea, ici-colea, un tinăr chipeș nu s-ar fi căsătorit cu o fecioară frumoasă.

Dar deși dacă datorită griji de care vorbeam înaintea mamei Natura, vor fi mereu femei frumoase pe pămînt, o a doua Lucy Tartan nicicînd nu va mai cunoaște lumea Albul și roșul, dar mai ales albul cel mai gingaș și înflorau în obraz. Cine știe ce zeu îi furase ochii din ceruri: părul ca cel al lui Danae, era înspănat de ploaia de aur a lui Jupiter asemenea mărgăritarelor, dinți ei pădău cules, din adîncurile Mării Persiei. Dacă unuia, cînditi multă vreme să-și aștească privirea doar asupra acelor care trudesc pe căile umile ale vieții și pe care muncile și sărăcia li ținesc, i-ar pica din întimplare ochii pe o înclintătoare și grațioasă flică a zeilor, pogorită din tîneturile neștiute ale frumuseții și ale bogăției, care i s-ar înfățișa plînd raduasă și toată numai armorie n-ar fi oare transportat văzînd că într-o lume atît de plină de nedreptate și mizerie, cum este lumea noastră, mai strălucește cîteodată o asemenea plăsmuire ca din cer? O femeie frumoasă nu aparține intru totul acestei lumi. Chiar semenele ei gîndesc astfel. O adunare de femei privește o frumusețe neobișnuită care intră într-o cameră cu aceeași ochi cu care s-ar uita la o pasăre din A. Abia poposită pe pervazul ferestrei. N-aveți decât să spu ei ce doriți, dar pizma lor dacă ea există, nu se naște decât în urma admirației deschise. Îi pizmuiesc bărbatul pe zeu? Sînt femeile ciudoase pe zeițe? Femeia frumoasă se naște regină peste bărbați și peste femei laolaltă, așa cum Maria Stuart s-a născut regină peste scoțieni, fie ei bărbați sau femei. Pentru o frumoasă, întrecaga omenire reprezintă

acostienii săi. Ileanurile ei credincioase sînt popoarele lumii. Un adevărat gentleman din Kentucky ar trebui să și dea bucuria viața pentru o femeie frumoasă din India, chiar dacă n-a văzut-o niciodată. Și-ar storce singele din inimă pînă la ultima picătură și ar lua drumul lui Pluto, pentru ca ea să ia calea Paradisului. Mai degrabă s-ar lura decît să și lepede credința lăsată din tată în fiu din vremea cînd Marele Stăpin Adam a căzut în genunchi pentru prima oară în fața Evei.

O regină a Spaniei dacă e slută nu gustă nici pe jumătate din gloria unei modiste frumoase. Soldații ei pot sparge capete în timp ce pentru maiestatea sa nici o inimă nu s-ar frînge iar frumoasa modistă poate să și însure inimile la git ca pe niște mărgeli. Nu încape nici o îndorală, Frumusețea a învinsat prima Regină. Dacă succesiunea Imperiului german ar fi din nou pe cîră cumpană și dacă cine știe ce biet avocat al stingaci ar infatșa pretențiile primei femei cu adevărat frumoasă pe care s-ar întîmpla s-o vadă, fără îndorolă că ea ar fi aleasă de toți împărăteasă a Sfîntului Imperiu romano-german aceasta însă dacă toți germanii ar fi bărbați nobili și cu suflet mare inimi largi și de credință, în stare cîi de uită să prețuiască o cinste atît de urasă și neasămîntă.

Să nu mai zică nimeni că Franța e țara politei. Nu barbarii de francezi au scosut legea salică? Tres dintr-cele mai fermecătoare fapteuri — flori nemuritoare ale caset de Valois — au fost îndepărtate de la trona Franței de acea infamă legiuire Franța nu zău! Ale cărei milioane de caloni, se mai închină încă Fecioarei Maria, dus de zece generații încoace tăgăduiesc dreptul la respect multor îngeresti Marii, regine de drept ale Franței. Ah! și e de ajuns pentru un război. Să ne gîndim numai cît de ticăloșesc fură și poartă națiuni întregi, iar unemii s-au născut cele mai alese tîluri, fără nici un merit American și nu francezii sînt pilde de purtare cavalerescă în lumea asta. Legea noastră salică spune că tuturor femeilor frumoase trebuie să li se jure credință veșnică. Cele mai solide drepturi ale unui bărbat nu cîntăresc nimic în fața celor mai flusturățice toane ale unei astfel de femei. Dacă reușești să cumperi cel mai bun loc din diligență ca să mergi și să consulți un doctor într-o pro-

Era încă unul prieten drag din tinerețe al tatălui lui Pierre. Cum tatăl ei murise, rămăsese să locuiască cu mama ei, într-o casă frumoasă de la oraș. Dacă însă proprietatea ei se afla la oraș, inima lui Lucy se muta la țară de două ori pe an. Nu-i plăcea deloc orașul plin de șose, găunos, fără inimă și numai fașoane. Ciudat, dar prea doveditor pentru nevinovăția ei nepămintescă era faptul că, deși se născuse printre cărămizile și mortarul unui port la mare, tindea după țărina nerăscolită și iarba dinăuntrul țării. Așijderea pășește și dulcele scatiu născut îndărătul grâinilor în satul unor cucușe la țărmul oceanului și necunoscând toată viața lui vreun alt loc, care, odată cu venirea primăverii e apucat de o neliniște fără nume, începe să bata din aripi și nu mai poate nici să mănânce și nici să bea din pricina acestor doruri neostoite. Deși neinvățat, blagoslovitul scatiu primește știre de la divină fire că a venit vremea să-și ia zborul către inima țării. Întocmai la fel era și Lucy cuprinsă de primele doruri de verdeață. În fiecare primăvară acele palpitări de nedormit făceau să-i tresalte trupul în fiecare primăvară păsăruica își lua zborul către inima țării.

O, dacă și celelalte zbateli din s'rafundurile sufletului ei, lungă vreme și după aceea rămase fără nume, cind viața îi devenise o povară, ar fi fost semnul că a venit vremea plecării ei de pe acest pământ apăsător spre me-leaguri de lumină !

Din fericire, mătușa ei, doamna Llanyllyn — o văduvă veșnic duasă pe gânduri fără copii, cu veșnice turbane albe — avea o căsuță delicioasă în care și ședea, în satul Poiana Șeu, și mai mare era fericirea că această vrednică mătușă bătrână o iubea foarte mult și se bucura în tăcere să o aibă pe Lucy în preajma ei. În ultimii cîțiva ani petrecuse de fiecare dată mai multe luni la Poiana Șeu, printre îndemnulurile curate și blinde ale satului, Pierre încercase pentru prima oară pentru Lucy acea dulce simțire care îl robise ei cu totul.

Lucy avea doi frați, unul mai mare decît ea cu trei ani, iar celălalt mai mic cu doi ani. Acești tineri erau ofițeri de marină, așa că nu locuiau cu Lucy și cu mama ei.

Doamna Tartan avea avere. Era de altfel perfect conștientă de acest lucru și oarecum înclinată să-și scoată în

evidență în fața multor oameni cîtuși de puțin interesați de un asemenea amănunt. Cu alte cuvinte, doamna Tartan în loc să fie mîndră de lîca ei, fapt pentru care ar fi avut toate motivele, părea să fie mîndră de punga ei, fapt pentru care n-avea nici un motiv — dacă stăm și ne gîndim. Marele Mogul avea probabil o avere mai mare ca să nu mai vorbim de Șahul Persei și de Baronul Rothschild și de o mulțime de alți milionari ? Pe de altă parte, nici sultanul turcilor și nici vreun alt rege din Europa, Asia sau Africa, cu toate bogățiile puse una peste alta, nu se putea mîndri cu o lăcăție de incintătoare ca Lucy. Cu toate acestea, doamna Tartan era o cucoană vrednică de toată cinstea, cel puțin după tot tipicul unei lumii de cucoane. Făcea milostenii și avea cîinci strane personale în tot atitea biserici, ocupîndu-se în general de promovarea fericirii în lume și încercînd să-i silească pe toți tinerii și tînerele pe care-i cunoștea să se căsătorească între ei. Cu alte cuvinte avea vocație de aprinzătoare de nimii și reușise să zgîndărească pojarul matrimonial în piepturile cîtorva juri nemulțumiți care-și pusese răsturnările pe cap sub oblăduirea ei specială și urmîndu-i anume sfatul Gura lumii spunea — dar gura lumii le mai înfloreste ? — că se întemeiază o societate secretă a tinerilor soli nemulțumiți care se ocupau cu răsplindirea pe ascuns a unor fițuici în rîndul tinerilor burlaci prin care li instilau de stăruințele violente ale doamnei Tartan — pentru detalii își dădeau numele cifrat. Nu se putea a toate acestea să fie adevărate — căci la lumina a o mie de nimii aprinse de ea — arzînd cu flacăra albastră sau roșie n-are importanță — doamna Tartan naviga pe mările modei și toate celelalte corăbii își strîngeau pinzele în fața ei. În coada ei veneau flotele de domnișoare cărora urma să le găsească cele mai sigure porturi conjugale din lume.

Dar oare pețitul, ca și milostenia, nu trebuie să înceapă de la propria ei casă ? Cum se face că propria ei încă Lucy, rămăsese fără pereche ? Dar nu vă grăbiți, cu ani în urmă, doamna Tartan alcătuisese un plan trandafiriu în ceea ce-i privea pe Pierre și pe Lucy. În acest az planul ei se întimplase să se potrivească, în oarecare măsură cu unul deja alcătuit în ceruri și așa Pierre

Glendinning ajunsese să fie mindial ales al lui Lucy Tartan. Într-ucât însă problema o privea direct, doamna Tartan fusese destul de precaută și prevăzătoare în toate mașinațiunile care-i priveau pe Pierre și Lucy. De fapt nu fusese nevoie de nici o mașinațiune. Cele două particule platonice care culeserăse țările căutându-se una pe alta, încă de pe vremea lui Saturn, se întovărășiseră chiar sub ochii doamnei Tartan, ce altceva ar mai fi putut ea face ca să le unească pentru veșnice într-un tot unic și indivizibil? Doar o singură dată o bănuială vagă trecu prin mintea lui Pierre că doamna Tartan ascunsese minatoarele a degetarului la „uite bobul nu e bobul”, și împinsese încotro voia ea.

Înainte ca amicitia lor să fi devenit mai strînsă Pierre luase o dată micul dejun cu Lucy și mama ei, la oras. Doamna Tartan, după ce turnase prima ceașcă de cafea declarase că i se pare că umte miros de chibrituri aprinse în casă și că trebuie să vadă dacă arde ceva. Așa că, reținînd să continue, s-a ridicat să caute chibriturile care ardeau, lăsîndu-i pe cei doi singuri să schimbe politețuri la o ceașcă de cafea. În cele din urmă le fu mișese vorba din dormitor că, fie din pricina chibriturilor fie din alte pricini, o apucase durerea de cap și că o ruga pe Lucy să-i trimită sus ceai și puțină pine prăjită fiindcă nu avea să mai coboare în dimineața aceea.

Auzind acestea, Pierre o privea pe Lucy își privea ghețele și ridicînd din nou ochii văzuse versurile lui Anacreon pe o măsuță într-o parte a sofalei. Melodiile lui Moore în cealaltă parte, miere pe masă, un petec de satin alb pe podea și un vâl de mireasă pe candelabru.

Nu face nimic gînduse Pierre privind-o țintă pe Lucy, de abia aștept să mă las prima cînd curtea e întinsă în Paradis și momeala este un înger ca ea. O privea din nou pe Lucy și observase supărare, nesfîrșită umilință și o paloare nefirească pe obraz. Cu dragă inimă ar fi sărutat încîntătoare momeala care ura cu toată blîndețea ideea că cineva avea să se întrerupă din ea cît era ținută în laț. Dar ridicînd ochii și văzînd că melodiile pe care doamna Tartan, pretextînd că face ordine le pusesse pe pian, observînd mai ales că teancul de note era așezat în picioare și proptit de perete, cu muzica la *Dragostea era*

dat' să bătească la vedere și, gândindu-se că e o potrireală cu totul ieșită din comun, nu se putuse abține să nu zîmbească, deși îngăduitor, se căise însă imediat, mai ales cînd Lucy, care văzuse și înțelesese tot, se ridicase de loc, cu un „Domnule Glendinning?” de nedescris, indignat, îngeresc, adorabil și convingător, împrăștiindu-i dină și cea mai vagă undă de bănuială cum că ar fi fost părtaşă la uneltirile mamei ei.

Într-adevăr încercarea doamnei Tartan de a se băga între cei doi, de a umbla cu liniștiri sau de a „ajuta” doi tineri nu era decît o strădanie pe cit de zadarnică, pe atît de puținătoare. Voia oare doamna Tartan să vîruiască un trîn în floare? Se străduia doamna Tartan să lipască oțelul de magnet? Fără noimă încercare! Dar toată lumea asta e fără noimă, cu mulți oameni fără noimă. Tartorul lor era doamna Tartan însăși, peșitoare a înregi, națiuni!

Purtarea ei era cu atît mai neghioabă cu cît nu se putea să nu știe că doamna Glendinning dorea căsătoria. Și nu era oare Lucy bogată? Adică avea să fie bogată, a moartea mamei ei (trist gînd pentru doamna Tartan). Și nu era soțul ei dintr-o familie dintre cele mai bune, și nu fusese tatăl lui Lucy cel mai bun prieten al tatălui lui Pierre? Și deși Lucy putea să-și găsească perechea în al' bărbat, ce a tă femeie putea s-o egaleze pe Lucy? Fără noimă încercare a doamnei Tartan! Cînd însă o cucușcă că ea nu are altceva mai bun de făcut, se apucă tocmă de astfel, de lucruri fără noimă.

Și așa trecea vremea, și Pierre o iubea pe Lucy și Lucy îl iubea pe Pierre, cînd în cele din urmă apărură cei doi tineri marinari, frații ei, în salonașul doamnei Tartan, întorși din prima lor călătorie de trei ani pe Mediterana. La început se uitară cam lung la Pierre, gîndindu-l pe sofa, iar pe Lucy nu prea departe de el.

— Vă rog să luați loc, domnilor, zise Pierre. Camera e mare.

— Dragii mei frați! exclamă Lucy îmbrățișîndu-i.

— Dragii mei frați și draga mea surioară! exclamă Pierre cuprînzîndu-i pe toți cu brațele.

— Ușurel, ușurel, domnule! zise fratele mai vîrstnic care fusese avansat micman cu două săptămîni înainte.

Fratele mai mic făcu un pas înapoi și, punind mîna pe pumnal strigă

— Domnule ne-am întors din largul Mediteranei! Cu permisiunea dumneavoastră, domnule, asta e necuviință! Cine sînteți dumneavoastră?

De bucurie nici nu pot să vă explic, strigă Pierre îmbrățișîndu-i comic pe toți deodată.

Neobișnută întîmplare, strigă fratele mai mare, eliberîndu și gulerul cămășii din strînsoare și potriviindu-și-l furios.

— Scoateți sabia! strigă vitejește fratele cel tînr

— Liniștiți-vă, prostituților! exclamă Lucy. E vechiul nostru prieten de joacă, Pierre Glendinning.

— Pierre? Cum, Pierre? strigară flăcăii - și ține-te îmbrățișări din nou. Ai crescut de-un stîrjen! Cine să te mai cunoască, dar atunci, Lucy? Ce treabă ai tu aici în cum să-i spun, birjoana asta pe sofa?

— Oh! Nu înseamnă nimic, adică strigă Pierre, Haideți să ne mai îmbrățișăm o dată.

Și se mai îmbrățișară o dată, și în acea seară se anunță oficial logodna lui Pierre cu Lucy.

Drept care tinerii ofițeri rămaseră cu convingerea — deși nu îndrăzniră să și-o dea pe față — că grăbiseră cu autoritatea lor, în mod indirect, sfîrșitul unei stări de lucruri între proaspeții logodnici, care fusese cam tulbure și cu totul nepotrivită cu buna-cuviință.

III

Pe vremurile bune și sănătoase de odinioară, bunicul lui Pierre, un gentleman american de neam și cu oarecare avere, își petrecea vremea cu totul altfel decît vîrstarele de seră ale tinerimii noastre.

Bunicul lui Pierre era înalt de un metru nouăzeci, o dată cînd izbucnise focul la vechiul conac, spărsese o ușă de stejar dintr-o singură lovitură de picior, ca să-l lase pe sclavii negri să intre cu gălețile cu apă, Pierre încercase de mai multe ori tunca lui mîltară, păstrată ca

relieva la Poiana Său și băgase de seamă că buzunarele
ajung mai jos de genunchi și că în jurul mijlocului îi
mai rămânea loc să străcure o buțeleuță rotunjoară în-
tr-o încălțare de mătase în vremurile tulburi dinainte
de război. El amintise pe doi indieni sălbatici ciocnindu-și
cap în cap. Și toate acestea erau faptele omului celui mai
bun la inimă și cu ochii cei mai albaștri din lume care,
după obiceiurile patriarhale ale acelor vremi, se închina
cu toată smerenia căruțelei sale în fața larilor și pen-
ților fiind soțul cel mai bun, tatăl cel mai blind, stăpînul
cel mai înțelegător cu slavii săi, bărbatul cu firea cea
mai liniștită, fumător tihnit al unei pipe după cină de
seară, țărmător al multor jgări creștin milosliv și bun
la suflet în sfîrșit un uncheas curat la inimă vesel co-
pilar, cu ochi de cocoare și că de pe altă lume în su-
fletul lui blind și măreț se îmbrățișau leul și mielul.

Pierce nu putea căta niciodată la frumosul lui portret
în uniformă militară fără să se simtă cuprins de jale și de
o durină nesfîrșită de a întîlni în viață un asemenea vi-
teaz. Dulceata împărătească a acestui portret era cu ade-
vărat vadila în lărmuirea pe care o exercita asupra oricărui
linău simțitor și cu suflet generos. Pentru un astfel de
privitor portretul era dăruit cu nepămîntescă cicoanță
a unei vorbe ingeresti era o alină carte de slavă inca-
driată și agățată pe perete învășind pe toți oamenii, ca
de pe Sfîntul Munte că omul e o ființă nobilă, deopotrivă
cu Dumnezeu, mustind de zucerile cele mai alce ale-
tutii din putere și frumusețe.

Acel falnic bărbat bătrînul Pierre Glendinning fusese
mare iubitor de cai nu însă după gustul modern, căci
nu era jocheu printre cei mai apropiați prieteni ai săi.
de parte bărbătească se afla un armăsar uriaș, mîndru,
sur, cu fire neașteptat de închisă, calul lui de călărie.
bătrînul poruncise ca ieslea bidavului lui să fie cioplită
asemeni unei tranșee din birne solide de arțar și ținea
cheia de la lada cu porumb în bibliotecă și nu îngăduia
nimănui altcuiva să-l hrănească, cînd lipsea de acasă,
această cinste i se încredința lui Moyar un servitor ne-
gru de încredere și care nu întîrzia niciodată. Bătrînul
spunea că omul nu poate să iubească un cal dacă nu-și dă

grăunțele cu mina lui. La fiecare Crăciun le dădea măsură cu vîrf „Și caii mei în Crăciunul ca și mine”, spunea bătrînul Pierre. Acest falnic bărbat se trezea întotdeauna odată cu răsăritul soarelui — își spăla fața și pieptul afară apoi, întorcîndu-se în odăia sa și sfîrșind de îmbrăcat, punea să facă o vizită solemnă la grajduri ca să le urca cinstiților săi prieteni o dinuceată bună și veselă. Vni de pielea lui Cranz, Kit, Douw sau a oricărui altuia dintre scavsii care munceau acolo, dacă bătrînul Pierre găsea un cal fără pătură pe spinare sau măcar o buruiană în finul care le umplea iesleu. Nu că ar fi pus să-i bîc masea pe Cranz, Kit, Douw ori pe oricare altul — nu si auzise de așa ceva pe vremurile acelea și în tinutul acela patristic — dar nu le mai spunea vorba bună pe care o așteptau cu toți de la el, și asta însemna mare amărăciune, căci Cranz, Kit, Douw și toți îl subeau pe bătrînul Pierre așa cum pastorii îl subeau pe bătrînul Avram.

Dar ce armăsar domnesc, falnic cu coama cenușie se arată ? Ce nins călăreț caldean iese pe poartă ? E bătrînul Pierre — în fiecare dimineață înainte de a mîna iese la plimbare cu calul lui și niciodată nu-l încăleacă fără să-l întrebze. Dar timpul trece și bătrînul Pierre a ajuns moșneag, bobul pîrguit al vieții sale e acum dîldoru de greutate — nu-l mai lasă inima să apese spinarea împărăteștii făpturi cu o asemenea povară uriașă. Și apoi, înșus, nobilul animal a îmbătrînit, și în ochii lui mari și atenți licărește o privire înduioșată. Nicicînd enapsă de barbut își jură bătrînul Pierre nu va mai atînge crupa armăsariului meu, hamurile nu-l vor atînge ! De atunci în fiecare primăvară, semăna un cîmp de trifoi pentru calul său, pe la binziene alegea ierburile cele mai de voi din care să-i pregătească finul pentru iernat — grăunțele puneau să se treacă cu un îmblăciu al cărui minier purtase în vîrf un mandru steag de bătălie pe vremea cînd același bătrîn armăsar îl purtase în galop pe bătrînul Pierre — o singură coama fluturîndă o singură sabie fulgerîndă.

Dar bătrînul Pierre are nevoie de plimbarea lui de dimineață — nu-l mai călărește pe surul cel bătrîn. Pune să se facă un faeton, bun pentru un general falnic în al cărui coș se pot ascunde trei bărbați obișnuiți. Urișele

arcuți de piele în formă de S sînt îndoit și
șile au fost parch furate de la vreo moară ,
cu un pat cu baldachin .Acum nu un cal , ci doi
scotîndu-î pe bătrînul Pierre la plimbare pe sub
arcadă de la intrare, așa cum o dată în fiecare an cei
șara lui Por împărat îl scoteau din ascunzul lui
zeul lor.

Și vremea zboară, și iată că vine o dimineată
faetonul nu mai iese iar toate curțile și ogrăzile sînt pline
cufuri tivesc drumurile , virfuri de săbi, izbesc
de piatră ale pridvorului , muschete zornăie pe scări
toate săile răsună cîntece triste războinice . A murit bă
trînul Pierre , și, ca un erou al bătăliilor de demult,
în ajunul altui război înainte de a pleca să
du-manului, plutoanele de sub comanda lui trag o
deasupra mormintului bătrînului lor comandant , în 181
a răposat bătrînul Pierre . Toba care ține ritmul înfărei,
făcînd să răsune marșul funebru era o toba mare engle
zească ce pe vremuri bătuse ritmurile unui marș bufaș
pentru treizeci de mii de viitori prizonieri cond
o neînduielnică robie de acel băietan laudăros pe
lui Burgoyne

În ziua următoare surul cel bătrîn n-a vrut să-și mî
nînce grăunțele , s-a întors și a nechezat în boxă . N-a în
găduit ca mîna blindă a lui Moyaș să-î mîngîie limpede,
așa cum știe să vorbească un cal surul bătrîn i-a spus
„Nu sînt mînosul mînu pe care o știu , unde este bătrînul
Pierre ? Nu voi nîm grăunțe, și nici să mă îngrijești , unde
este bătrînul Pierre ?

Acum se odihnește nu departe de stăpînul său și doarme
sub cîmpul pe care l-a păscut , și a trecut multă vreme
de cînd atît bătrînul Pierre cît și armăsarul său s-au veș
nicit prin iarba cîmpului, într-o slavă.

Dar faetonul generalului, cu și dricul său cu pană,
a supraviețuit nobilei poveri pe care a purtat-o . Și cali
toibi care l-au tras pe bătrînul Pierre cînd era în viață
și, după cum i-a fost voia, l-au tras și cînd era mort, ba
l-au armat și pe domnescul budiviu sur, acești cai toibi
mai există încă nu ei însuși ori progeniturile lor dar
ei doi coborîtaș din armasaru de rasă lor . Căci pe pă-

minturile de la Poiana Șeu, oameni și cai se moștenesc din tată în fiu, și în această frumoasă dimineață Pierre Glendinning, nepot al bătrînului Pierre, se plimbă cu Lucy Tartan așezat pe locul strămoșului său și ținînd în mînă friele unor cai ai căror stră-strămoși fuseseră mînași de bătrînul Pierre.

Ce mîndru se simțea Pierre, cu ochii închipuți vedea duhurile cailor înhămați în față.

Aceștia nu sînt decît cărăuși, exclamă el, vizitii sînt semînașii noastre.

IV

Dragostea se simte mai legată de așteptarea și neîndoiroasa ei viitorime decît de strămoșii odată viețuitori însă acum cu neputință de readus din trecut. Așa că bujori înfloriți în obrazul lui Pierre de mîndria de familie se aprîndesc și mai tare cînd, din porunca lui Lucy, pe fața lui se desfășură flamura purpurie a iubirii.

Această dimineață era picătura cea neprețuită pe care timpul o păstra în potîrul lui. Dinspre cîmpuri și coline adău doar abia simțite prefirări dintr-o dulce incintă. Fatală dimineață pentru îndrăgostiții nejuruiți unul altuia, „Mărturisăți-vă” — le striga „Priviți înaripatele noastre iubiri” — ciripeau păsărelele din copaci, în largul mării marinarii nu mai știau să lege paramele, mîinile își pierduseră iscusința, vrînd-nevrînd, Dragostea innoda cununile pe fiecare velă instalată.

Oh, slăvită fie frumusețea acestui pămînt, frumusețea rodnică și bucuria de pe fața lui ! Prima vîrstă a lumii a fost iernatică, următoarea primăvărată, cea de-a treia și ultima și cea mai desăvîrșită este această vărată lume a noastră. Prorocii viețuitori pe tărîmurile reci de dedesubt propovăduiesc pămîntul, așa cum noi propovăduim paradisul ca fiind aflat deasupra noastră. Acolo, prieteni, spun ei, există un răstimp al anului care în limba lor se cheamă vară. Atunci cîmpurile de deasupra se țin în covoare verzi, zăpada și gheața se retrag de pe pămînt, milioane de

alcătuiți ciudate colorate parfumate, pudrează fața giei
cu mireisme încântătoare iar făpturi înalte, falnice, în
și mărețe se ridică cu brațele întinse și-și întind bolțile
verzi peste veseli ingerași - bărbați și femei care se su-
beșc și se cunună, dorm și visează sub privirile îngădui-
toare ale zeului și zeței lor, veselul soare și gânditoarea
lună !

Oh laudată fie frumusețea acestui pământ, frumusețea,
rodnicia și bucuria de pe fața lui ! Am trăit odată și vom
trăi din nou așa după cum nădăjduim într-o lume mai
bună ce va să vină, așa am venit și noi dintr-una mai rea.
Demonul începutului e din ce în ce mai îndepărtat cu
fiecare vârstă ce trece a lumii el este bulgărele blestemat
ce vine din haos și cu fiecare nouă trecere îl rostogolim
îndărât cu o treaptă Cîntări de slavă acestei lumi ! Fru-
moasă prin ea însăși și doar loc de intrare către altele.
Din cine sîc ce Egipt al trecutului am ajuns în acest
nou Canaan din acest nou Canaan ne grăbim spre cine
ste le Circasie Dar Raul, Nevoia și Necazul ne-au urmat
din Egipt și cerșesc acum pe străzile Canaanului por-
țile Cîntărilor însă nu se vor deschide în fața lor im-
preună cu părintele lor. Demonul începutului trebuie să
se întoarcă în haos de unde au venit

Iubirea a fost zămislită mai înfrî din împreunarea
Bucuriei cu Repausul în Paradis, în vremea cea dintîi a
lumii Omul apăsător de griji nu poate să subească lăptura
în beznă nu-l află pe cel de sus Și cum tinerețea, în cea
mai mare parte a ei nu are griji și nu cunoaște beznă,
încă din zori timpului ea a fost anotimpul dragostei Iu-
birea se poate încheia cu durere și bătrînețe și suferință
ei nevoie și orice altă intrupare a tînguiri omenești dar
Iubirea începe cu bucurie Primul suspin al Iubirii se naște
numai după primul riset al Iubirii Iubirea rîde mai înfrî
și suspină mai apoi Ea nu are minte, ci timbale, gura
Iubirii are răsunetul unui corn de vinătoare și răsufierea
ei se înalță fără voce în trîluri de bucurie !

În acea dimineață, doi cai roșii plimbau două Risete
pe drumul ce ducea către colinele din spre Finana Și :
Glasurile se ampiețeau armonios tînuțul tinerețesc și băi-

bătesc al lui Pierre Glendinning cu trilarile feciorelnice ale lui Lucy Tartan.

Cu fața albă ca zăpada, cu ochi albaștri și părul auriu, frumoasa era înveșmântată în culorile cerului. Să porți meru azuriu, Lucy își vine cei mai bine — cam așa te sfătuia și mama — a dealtfel. Din amândouă părțile dincolo de perleazuri, se ridica mirosul florii de trifoi din Poiana Șen, iar de pe buzele și de pe obrazul lui Lucy aburea mireasma proaspătă a săpturni ei viorii.

— E parfumul tău sau al altor flori? exclamă Pierre.

— Vad lacuri sau ochi tăi? exclamă Lucy oglinindu-și privirea în sufletul lui, ca două stele oglindite într-o fântână.

Nici un minet din Cornwall nu a săpat un puț atât de adinc sub apa mării ca acela săpat de Amor sub pinza platitoare a ochilor. Ochiul e oglinda magică a tubiș, toate cele nepămîntești alunecă într-o izbăvită lucrare. Nu sînt pești în mare cîte imagini dulci în ochii îndrăgostiților. În aceste limpezimi miraculoase înouă ciudați pești inaripați, care uneori săi afara apînși de bucurie, aripile umede de pește stropesc obrazul celui îndrăgostit. Ochiul Dragostei sînt lucruri sfinte — acolo se ascund misterele vieții — privind-se în ochii îndrăgostiților pătruni cele mai adînci taine ale lumii — și, cuprinși de furtună ce în vîet nu se pot tîlmăci, simt că Amor e stăpînul tuturor. Barbătușul sau femeia care n-a iubit niciodată, care nu a cîntat niciodată pînă în străfundurile privirii lăpturni îndrăgite, nu cunoaște cea mai dulce și mai înălțătoare religie de pe pămînt. Dragostea este evanghelia creaturului, și a min-tătorului — ea dăruiește omului o carte legată în petale de trandafii ferecată în violete — cu literele cușate de pășuni cântătoare și zugrăvite cu suc de piersică pe corole de cîin.

Necuprinsă este cartea iubirii. Nici timpul, nici spațiul nu-i pot cuprinde povestea. Toate lucrurile dulci la văzut, la gustat, sau la auzit, toate acestea și numai acestea sînt făurite de Amor. Nu Amor a creat ținuturile boreale dar el e acela ce le redă omului. Nu-i așa că pe zi ce trece, cu fiecare cea, lucrurile frumoase dispar de pe acest pămînt? Unde sînt lupii din Anglia? Unde mai găsești în Virginia pantera? Oh, iubirea își viră nasul peste tot.

Își are pretutindeni trimișii săi. Propovăduitorii săi îi fac de rușine pe toți ceilalți. Vântul de miazăzi curtează galant barbara miazănoapte pe multe țărături îndepărtate blinda adiere de la apus înduplecă asprul răsărit.

Întregul Pământ e făgăduit iubirii. În zadar se luptă demonul începutului să amâne strigările. De ce și-ar încinge Ghea mijincul cu un briu atât de bogat în verdeață tropicală, dacă nu s-ar găti de nuntă ? Și de ce ar mai fi pe lume flori de portocal și iacărămoare, dacă maica Ghea n-ar vrea ca lăcăn și fetele să se iubească și să se unească ? Căci fiecare cununie unde mirii se iubesc cu adevărat duce mai departe alaiul iubirii de pe pământ. Miresle de pe acest țărâm vor fi domnișoarele de onoare ale lui Amor în lumea nunții viitoare. Și așa își întinde iubirea mrejele, căci ce tinăr se poate ține departe cînd vede minunile neasemuitei naturi femeiești ? Unde se află o femeie frumoasă, se află întreaga Asie cu bazarele ei. Italia nu are nici o priveliște care să se compare cu frumusețea unei tinere americane, nici cerurile nu pot să dea o binecuvîntare care să întreacă iubirea ei pămîntească. Nu au coborît oare toți cuceritorii înaripați pe pământ ca să guste din iubirea și Frumusețea unei muritoare, tocmai cînd frații ei săraci cu duhul tinjeau după însuși paradisul pe care îl părăsiseră ? Da, heruvimi invidioși au pogorît pe pământ, și-au luat lumea-n cap, și cine își ia lumea-n cap dacă nu pentru a găsi o viață mai bună ?

Amor este marele izbăvitor și legiuitor al acestei lumi ; și cum toate femeile frumoase sînt cei mai aleși trimișii ai săi, Amor le-a dăruit cu o străgătoare putere de convingere, magnet de care nu poate scăpa nici un tinăr. Aleasa inimii sale i se pare fiecărui june a fi o vrăjitoare de nepătruns, cu zeci de mii de descințele și vrăji u dă neol, îl înconjoară alunecînd unduios oriunde s-ar întoarce ; murmură înțelesuri cu tilc minunat, face să răsară în fața lui duhurile și piticii de sub pământ, văduvește mările de naiade și le mină să inoate în jurul lui, iubirea evocă mistere ca un oracol ; — e de mirare atunci că Amor a fost dintotdeauna zeu ?

În acea dimineață, Pierre era pătruns și de un fel de exaltare pioasă, dar nu tot timpul, ci numai o clipă, și în clipa următoare nemiincăpîndu-și în piele de veselie zburdalnică. Părea un tinăr zeu și un saltimbanc în același timp. Improvizat și de magii izbucneau de pe buze în versuri iuși de aur, îndată după răpunsuri și vorbe de haz. Mai ales ochii strălucitori ai lui Lucy îl inspiră. Acum, uitînd de ea, o ia pe Lucy în brațe, înconjurînd-o cu amîndouă minile și, asemenea unui scufundător acilian, se aruncă în adîncurile adriatice ale ochilor ei și revine la suprafață aducînd cu el cupa regească a fericirii. Trezările din privirile fetei îi par valuri de nesfîrșită bucurie. Și asemenea unor mări adevărate răsfrîngînd lucirile acelei străvezii și minești azurii. În ochii lui Lucy părea să lucrească întreaga măreție albastră a zilei și toată dulcea nepătrunzime a cerului. Și, fără îndouă, albastrul din ochii unei femei, asemenea mării, e înlăturit de văzduh. Numai în aerul curat al unei divine zile de vară poți să-l vezi ultramarinul, piatra lichidă de lapis lazuli. Atunci Pierre scoase un chiot de bucurie. Iuguri vîrgați din ochii lui căprul se zbătură în cuștile lor cu înfierbîntată mulțumire. Lucy se afli pierdută de iubire, căci culmea cea mai înaltă a dragostei este Teamă amestecată cu Uimirea.

În curînd, iuți telegari îi purtară pe acești frumoși zei aproape de dealurile împădurite, al căror albulu îndepărtat se schimbase acum într-un verde cu felurite nuanțe, deasuri ce se ridicau asemenea vechiului Babilon, podite cu verdeață, din loc în loc, piscurile înprăstiate păreau niște turnuri, pîlcurile de pînă cocotate pe creasta lor semănau cu arcași mindri, cu păzitori de strajă glorioasei Cetăți a Zilei din Babilon. Adulmecînd aerul înălțimilor, caii zburdalnici nechezară și risipură țărîna cu copite zglobii. Simțeau, dengur, imboldurile vesele și imbietoare ale zilei, căci ziua era nebună de o încintare fără margini; în înaltul cerurilor auzeau nechezînd caii soarelui, din nările lor picura spuma ce atîrna deasupra cîmînelor în șuvițe cilțoase de abur.

— E adevărat, iubito ! Dar iată alte păcături : din ce în ce mai multe : ropotele astea de ploaie sînt mai îndelungate decît se cuvine lunii lui Prier, iar ele n-au ce căuta în luna lui Cireşar

Cireşar, Cireşar ! Tu lună vărătică a nunţii urmînd după dulcea peţure primăvărată a pămîntului o. Cireşar al meu Cireşarul meu ce n-a venit încă !

— Dar va să vină, cum e hotărit : i fără putinţă de întoarcere : va fi bine venit şi cu cît mai repede, cu atît mai bine.

— Atunci, mea o floare pe care ploile lui Prier au hrănit-o în mugure nu va pieri înainte de a-î veni sorocul să o desfacă luna lui Cireşar ? Îmi juri, Pierre ?

— Îndrăzneala iubirii divine fără de moarte mă stăpîneşte : îţi făgăduiesc acum toate eternităţile de neclintit ale bucuriei pe care le-a visat vreodată o femeie în acest cub de vis al pămîntului. Un zeu îţi sorteşte fericire veşnică : iar mie stăpînire netăgăduită asupra ta şi a lui. Bat cîmpli ? Priveşte-mă, Lucy, gîndeşte-te la mine, laî

— Eşti tînăr frumos şi puternic, o veselie bărbătească îţi umple sufletul. Pierre : inima ta curajoasă n-a ştiut pînă acum se înseamnă teama : dar

— Dar ce ?

— Ah, Pierre !

— Am să-ţi sorb cu sîrutări secretul de pe buze !
Dar ce ?

— Să mergem către casă, Pierre. Mă cuprinde o tristeţe fără nume, o neînţeleasă ciudată. Simt pe buze gust de nesfîrşită jale. Mai spune-mi o dată povestea acelui chip, Pierre — a obrazului acelui necunoscut care-ţi bîntuie cugetul şi pe care, îmi spuneai odată, în trei rînduri ai încercat zadarnic să-l alungi. Albastru e cerul şi blind e aerul, Pierre, dar spune-mi povestea acelui chip, cu ochi de smoală, cu obraz de ceară, rugător, cernit, ce se trăgea înapoi şi pălea în faţa ta. Ah, citeodată mă gîndesc că n-am să apuc să-î fiu mireasă dragului meu Pierre pînă nu se va dezlega taina acelui chip. Spune-mi, spune-mi, Pierre : ca un basm : cu ochi fişi, arşi în pojar de jale, mă întueşte acest chip chiar în clipa asta.

— Blestem, blestem ! Blestemat fie ceasul cînd am crezut că iubirea n-are nimic de ascuns. N-ar fi trebuit niciodată să-ți spun povestea aceluia chip, Lucy. M-am înfățișat fără nici un ascunziș în fața ta. Oh, niciodată iubirea nu trebuie să știe totul !

— Cel ce nu știe tot, nu poate să iubească din toată funția lui, Pierre. Să nu mai spui niciodată asta și ! Pierre, ascultă-mă. Acum, cuprinsă de acest tremur de neînțeles, te rog în genunchi ca și de acum înainte să te porți cum te-ai purtat și pînă acum, să știi întotdeauna ce te frămîntă, gîndul cel mai trecător și mai ușor care s-ar putea să te atingă cu aripa lui dinspre cele ce mărginesc viața noastră de muritori. Dacă m-aș îndoi vreodată de tine dacă mi-ar trece cîndva prin gînd că în inima ta se află vreun ungher sau locșor ! Ierecat, în acea zi s-ar curma pentru totdeauna vraja dintre noi. Îți spun, Pierre — și, prin mine vorbește acum funția însăși a iubirii — că eu poate să dănuiesc numai din incredere fără margini și din împărtășirea tainelor celor mai adînci. Funția dragostei e o taină și ea se hrănește cu taine, Pierre. Dacă ai ști despre tine doar ceea ce știe întreaga lume, ce ar mai fi atunci Pierre pentru mine ? Pentru mine trebuie să fi o taină pe deplin luminată ! dragostea e vanitoasă și încrezută, cînd merg pe stradă și mă înțînesc cu prietenele mele, trebuie să rid și să string la piept gîndul că ele nu te cunosc ! numai eu îl cunosc pe Pierre al meu, nimeni altul de sub soare. Jură-mi atunci, dragă Pierre, că n-o să ai niciodată vreun taină față de mine ! nu, niciodată, niciodată ! jură-mi !

— Ceva fără nume mă învâluie. Lacrimile tale de neînțeles, picurînd, prelingîndu-se în inimă, m-au schimbat în stîncă de piatră. Sînt rece ca gheața și împietrit, nu vreau să jur !

— Pierre, Pierre !

Să ne ierte Cel de Sus, pe mine și pe tine, Lucy. Nu-mi vine să cred că în acest văzduh duios și plin de miresme, foarte nevăzute uneltesc împotriva iubirii noastre. Oh ! De sînteți, lîngă noi, dăhuri pe care nu le știu chema pe nume, atunci în numele celui de care ar trebui să vă fie teamă, întoarceți-vă față de la ea și de la mine ! Jos

mina de pe ea. diavoli ai tăriei ! Înapoi în iad, unde vă e locul ! De ce dați turcoale aici, pe aceste tărîmuri cerești ? Lanțurile Iubirii atotputernice nu vă pot zăgăzui, necuraților ?

Acesta este oare Pierre al meu ? Ochiu lui ai încă scînteii înfricoșătoare — pătrund parcă din ce în ce mai adînc în sinea lui, se întoarce amenință vîzduhul și îi vorbește ca și cînd seninul l-ar înfrunta. Vai mie, cum se poate ca frumoasa noare să trezească blestemul acesta diavolesc ! Pierre

— Eram la mîi de leghe — oh, Lucy a mea și rătăceam bezmetic în întinericul înăbușit, doar glasul tău m-a gasit, deși, mă pierdusem undeva, în tărîmurile înghețate, Lucy. Dar iată-mă din nou alături de tine, tu îmi aduci „înarea

— Pierre al meu, Pierre al meu ! Pentru tine m-am lăsat sfîșiată în zeci de mîi de bucățele, te-ai ascunde la sin și te-ai ocroti, de m-ai afla pe un sloi în țara Viscului înghețat și moartă. Pierre al meu, neprețuit și binecuvîntat ! Îmi vine să-mi fac seama la gîndul că suferințele mele prostesti au avut puterea să te miște și să te îndurereze atît ! Iartă-mă, Pierre, fața ta schimbată a alungat celalalt chip dinaintea mea — teama pentru tine e mai tare decît orice altă teamă. S-au îndepărtat nălu-cile. Stringe-mi tare mina, uită-te bine la mine, dragostea mea, ca să piară și ultima dintre ele. Acum parcă mă simt din nou întreagă, — gata, a dispărut. Hai, Pierre — să ne ridicăm și să fugim dintre aceste dealuri de unde mă tem că asupra noastră se deschide o zare mult prea largă. Să fugim la cîmpie. Vezi, telegrafii nechează — te cheamă, — vezi — către cîmpie — acum dealurile mi se par deșerturi, iar valea doar verdeată. Îți mulțumesc, Pierre. Acum plec dintre dealuri cu obraji ușați — las în urmă toate lacrimi — să adape ierburile ce nu pier și să întîlnească semnele dragostei veșnice pe care le hrănește în mine propria mea tristețe. Tristă soartă, ca cel mai frumos frunziș al Iubirii să se hrănească cu lacrimi !

Can galopau în jos pe povirnișuri ; cei doi nu mai încercară să urce spre culmu, grăbiri către cîmpie. Nici un nor nu mai adumbrește privirea lui Lucy, nici o flăcărue

picură și umbră nu se mai ițeste pe sub fruntea iubitului ei. La cimpie vor găsi pacea, dragostea și bucuria.

— A fost ca un abur nestatornic și zadarnic, Lucy.

Un ecou deșert, Pierre, al unui sunet trist și de mult uitat. Fii binecuvîntat, Pierre.

— Să te aibă Domnul în pază, Lucy! Iată că am ajuns acasă.

VI

Pierre îl conduse pe Lucy în salonașul vesel al mătușii ei și o așeză lângă focuștră aproape năpădită de caprifol, lângă acesta se afla șevaletul ei pentru schițe în cărbune. Încadrat de Lucy cu meșteșug cu două corzi de viță în ale căror ghivece umplute cu pământ erau înfipte două dintre cele trei picioare ale șevaletului așezîndu-se lângă ea încercă să-î alunge orice urmă de tristețe cu conversația lui plăcută și ușoară. Numai după aceea, cînd țelul părea să-î fie pe deplin atins se ridică Pierre ca să o cheme pe buna mătușică și să-și ia rămas bun pînă seara. Atunci Lucy îl chemă înapoi rugîndu-l să-î aducă mapa albastră din camera ei. Căci dorea să-și alunge ultima umbră de melancolie — dacă ai mai rămas o astfel de umbră — zăgăvînd în cărbune altfel de imagini decît ale dealurilor de la Poiana Șeu.

Pierre urcă la etaj dar se opri în pragul ușii deschise. Nu intrase niciodată în acel iatac fără să fie pătuns de un simțămînt de neasemuit respect. Îi se părea că însuși covorul e pămînt sfințit. Fiecare scaun părea aureolat de cine știe ce duh de demult ce odihnise odinioară acolo. Aici, în camera iubirii, nu exista decît o propoziție, și aceasta suna „Inclină-te Pierre inclină-te”. Această preamărită închinăciune în fața lui Amor — întărită de astfel de ocheadе în altarul lui din cel mai ascuns colțon — se desmorțea cînd și cînd la bătăile inimii sale și-î făcea să vrea să îmbrăpșeze în închipuire frumusețea lumii, căci pentru el toată lumea era strînsă în neprețuita iubire a sufletului lui pentru Lucy.

Și acum, străpungînd tăcerea vrăjnită a camerei goale, privirea îi căzu pe patul alb ca zăpada care se vedea prin oglinda măsuței de toaletă. Priveliștea îl țintui locului. O cupă i se păru că vede două paturi separate — cel alievea și cel tășfrînt — și o presimțire nedorită și dură, asă i se strecură în suflet. Dar ea dispăru așa cum apăruse. Pierre făcu cîțiva pași și ochiul îi puse și cu o bucurie drăgăstoasă și dărușă chiar pe culcușul neat, și rămase ațîntit asupra unui sul alb ca zăpada, așezat alături de perna. Tresări, parcă se apropia Lucy. Dar nu — nu e. a decît unul din papucii ei care se așea de sub perdelele înguste ale patului din apropiere. Din nou privirea i se îndreaptă spre sulul subțirel, alb și înfocat — rămase nemulțumit ca sub o vrajă. Nici un pergament de nepretuit al grecilor nu i s-ar fi părut pe jumătate altu de scump. Niciodată un căturar n-a ținut mai aprig să deslășoare cu mîini nemurinde vîlul magic decît ardea Pierre să deslășoasă țările respectate ale acelui obiect înfocat și alb ca omătul. Dar mîinile nu-i atinseră nici un lucru din cameră în afara aceluia după care fusese trimis.

— Uite mapa albastră, Lucy! Iată, cheia e în lăcășelul său de argint — nu te-ai temut că îl voi deschide? Trebuie să mărturisesc că am fost ispitit să o fac.

— Deschide-l! spuse Lucy. Da, Pierre da, da, un oare vreun secret față de tine? Descifrează-mă de la în capăt la altul. Sînt cu totul a ta. Privește!

Și, deschizînd în grabă mapa, tot soful de lucruri de brandafin se răspîndiră, înconjurate de o mireasmă delicată a cine știe cărui parfum nevăzuit.

— Ah, Lucy, ingerașule!

— Pierre, ești parcă pe altă lume — ca unul care. De ce, Pierre?

— Ca unul care a aruncat pe furiș o privire în Paradis și.

— Din nou îți zboară mîntea cine știe unde, Pierre! Ajunge! Haide, acum trebuie să pleci. M-am odihnit. Du-te, cheam-o pe mătușa și pleacă. Stai puțin, deseară o să răsfoim împreună cartea de reproduceri primară ce la oraș, nu? Să nu inturzi, la revedere, Pierre.

— La revedere, pînă deseară, culme a incîntării!

Minind prin satul tăcut, pe sub umbrele scurte ale copacilor la amiază, încintătoarea scenă din iatac dispăru din mintea lui Pierre și în locu-i apăru, întovărășindu-l, același chip nepământesc. Ajungind acasă constată că mama lui era plecată, așa că, străbătînd fără să se oprească marea sală a conacului, ieși pe veranda din partea cealaltă și porni hoinar, pierdut în visare, către malul riului.

Aici, un pin uitat de vreme rămăsese norocos în piciorare scăpat din vedere de tăietorii, altfel necruțători, care desțieniseră odinioară livada. Odată, îndreptîndu-se către acest nobil arbore dinspre un pîlc de pini canadieni de dinculo de rîu, Pierre observase un lucru, și anume că stili pînii american cit și cel canadian seamănă la statură și la frunziș aut de mult, încît dacă nu ești deprins cu pădurile li poți încurca, cu toate acestea, deși amîndouă soiurile sînt, după cum se zice, copaci ai tristeții, mohorîtul pin canadian nu ascunde nici o muzică în ramurile-i gînditoare, pe cînd blîndul pin american picură din ele tonuri tînguioase.

Între rădăcinile sale amare, pe jumătate dezgolite, se așeză Pierre minunîndu-se o dată mai mult ce mare cit și cit de departe ajungea una dintre ele, strecurîndu-se în cîngul malului, despuată de furtunile și ploile ce trecuseră peste ea.

„Cum se respiră aceste rădăcini și cit sînt de puternice! Fără îndoială, pinul acesta ține strîns în gheare întregul glob! Floricea vază de colo nu are o rădăcină atît de adîncă. Un veac a privegheat bunice, mamele, nepoatele și pruncimea acestor vesele floricele și o s-o facă încă un veac de acum înainte. Trist lucru. Sst, îmi pare că aud jecurile fără număr, înălțîndu-se ca niște piramide, tișnind ca niște limbi de foc din această harfă de vînt. Vîntul suflă asupra lui. Vîntul suflarea celui de sus! E oare El chiar atît de trist? Oh, copacule! Atît de puternic, atît de mareș și totuși atît de cernit! Ciudat lucru! Sst! Cîtînd în sus să-ți aflu tainele înălțate copacule, chipul acel chip, iată, cată în jos la mine! Ești tu, Pierre”

Vino la mine Copilă a nepătrunderii. Cealaltă față, stîmbă alcătuită a medaliei bătute gingașei mele Lucy, alintată încă mai de mult în jurul inimii mele ! Să însemne oare că durerea e cealaltă față a plăcerii ? Să fie oare durerea un oaspete nepoftit care nu se lasă întors de la ușă ? Și totuși nu te-am cunoscut niciodată. Durere pentru mine nu ești decît un eres. Am cunoscut fierbîntea bălăioasă a vicleșiei nebunești, adesea am gustat din cupa visării, din ea se naște meditația, din ea se naște amărăciunea, din ea se nasc încîntătoare presimțiri poetice. Dar tu, Durere ! Pentru mine nu ești decît o nălucă. Nu te cunosc. Aproape nici nu cred că existi. N-aș renunța la micile mele clipe de melancolie stîrnite din cînd în cînd, dar să mă ferească atotpaternicul de tine, tu, cealaltă arătare a unei bezne fără de sfîrșit ! Mă cutremur în fața ta ! Chipul ! Chipul ! Se ivesc din nou din înalturile tale tainice copacule ? Chipul se uită pe furis la mine. Misterioasă copilă ! Cine ești ? Cu ce drept îmi furi cele mai adînci gînduri ? Ia și degetele subțiri de pe mine sînt logodite și nu cu tine. Lasă-mă ! Ce parte din mine îți se cuvine ? Doar nu mă iubești ? Ar fi prea afîșietor și pentru tine și pentru mine și pentru Lucy. Nu se poate ! Ce, cine ești ? Oh ! Cumplă nesigurantă. Vai prea cunoscută și totuși de neînțeles, neștiută, cu totul neștiută ! Cred că am să mă topesc în alula nedumerire. Pari să știi despre mine ceva ce eu însumi nu știu — ce anume ? Dacă ții un secret în ochii tăi de tristă taină, se ate-l la iveală, și-o cere Pierre, care lucru este acela pe care l-ai învăluit în tine atît de stîngaci, încît parcă îl văd mișcîndu-se, dar nu-l mai pot deslăși forma ? Uite-l cum sosește îndărătul perdelei care îl ascunde. Niciodată, niciodată nu s-a strecurat în sufletul lui Pierre o asemenea tulburare. Dacă se ascunde cu adevărat ceva în spatele ei, vă conjur, voi puteri suverane către care se îndreaptă credința mea cinstită, vă conjur să ridicați vălul, trebuie s-o înfrunt de la obraz la obraz. De e să calc pe o mîină, vestiți-mă, de șovăi pe marginea unei prăpăstii, trageți-mă înapoi, dar nu mă părăsiți în ghearele unei suferințe neștiute, care să mă copleșescă pe neașteptate și să pună stăpînire pe mine cu totul altminteri duraoasă credință a lui Pierre — acum curată și nepungărită — s-ar putea

să piară și în locul ei să nu rămână decît rinjetul unui
apostol. Aha, chi pui se îndepartează ! Slavă cerului că nu
s-a tras înapoi doar că să se ascundă în înălțimile tale
nepătrunse copacule ! A plecat. A plecat. A plecat cu
adevărat slavă Domnului mă cuprindî din nou bucuria
bucuriei care cred că este și ea dreptul meu de om, lipsit
de bucurie simt că m-aș lăsa ispitit să mă îm la trinită
pe viață și pe moarte cu lucruri ce nu se pot vedea. Ha-ha !
Îmi pare că în jurul meu se țese o cămașă de zale ce mă
îmbracă ca o acoriță. am auzit că iernile aprige sînt
prevestite de coaja mai groasă a bobului de porumb, cel
puțin așa spun fermierii noștri. Neagră comparație. Ter-
mină cu pildurile ! Sună dulce în gura oratorului dar au
gust amar în burtă filozofului. Hai-hai ! la să-mi întărească
viața adăpînd-o cu bucurie, luînd chipul bucuriei, mole-
va băga în sperietea fantomele uite-le că pleacă și Pierre
e din nou e din nou al Bucuriei și al Vieții. Pinule ! De
acum îmi pare nu mă voi lăsa ademenit de trădatărea ta
putere de înduplecare. În zadar cerca-vei să mă mîmăiești
sub cortul tău de aer doar că să cuget la țărîna cu ră-
dăcină neagră care-l susțin. Voi pleca, rămîi în pace pi-
nule ! Semănătoarea binecuvîntată, pitită chiar în unghi amă-
răciunii — al simplității amărăciunii — rămîne ac de cînd
tox testul s-a apulberat. acel dulce simțămînt al meu
și fără să mă cînte prea mult. Nu mi pare rău că am fost
limbă mă simt acum înălțat. Scumpă Lucy ! În sfîrșit
o să ne simțim bine împreună astă-seară. avem cartea cu
reproduceri flamande — prima la care trebuie să ne uităm
apoi. Hîmruțului lui Flaxman — contururi spălate pline totu-
de o curată noblete barbară. Apoi Dantele lui Flaxman.
Dante ! Poetul Noapții și al Iadului. Nu nu-l vom deschide
pe Dante. Îmi pare acum că acel chip îmi amintește puțin
de fața gînditoare și dulce a Francescîi — puțar pe ai po-
adverii triste mohorîte către grijuliu Vergiliu și puțolul
florentin. Nu, nu vom deschide Dantele lui Flaxman. Pen-
tru mine fața îndoliată a Francescîi e acum o înanță.
S-ar putea ca Flaxman să o evoce într-o totală — să m-
educe în față cu trăsături cernite. Vișăia putere. Nu !
Nu voi deschide Dantele lui Flaxman ! Bîsternat fie cea-
sul în care am citit din Dante ! mai blestemat decît acua
în care Paolo și Francesca au citit din fatalul Lancelot !

PRESIMȚIREA ȘI ADEVERIREA EI

Chipul pe care-l pomeniseră alt Pierre cil și Lucy cu atita sfiala și nedumerire nu era plasmuire fermecată; trăsăturile sale cernute în carne și oase, fuseseră aievea văzute de Pierre. Nici nu-i aținuse calea în taină acel chip, pe vreun drum lateralnic și singuralic sau în lumina albă de lună nouă și apăruse într-o încăpere veselă, luminată de luminări și răsunind de vocile prea zgubii, a de două ori douăzeci de femei. Din inima însăși a veseliei pogorise această umbră către el. Încununată de cercuri de lumină și se vestise ca o rată, cronicar și proroc neînțeles, cu fața către trecut, amintind de cine știe ce păcat de neșters cu fața către viitor arătând către cine știe ce rău de neocolit. Unul din acele chipuri care se înfățișează din cînd în cînd omului și fără vreo vorbă îi pun în fața ochilor file de cumplită scriptură. Cu trup omenesc dar împrăștiind o lumină ca deiele simțurile îi pot pipăi, dar duhul nu-l poate pătrunde prin adîncile impresii pe care le produc asupra noastră, vesnic sovăind între suferința celui și frumusețea celui aicătuite între Gheena și Paradis astfel de chipuri ne răscoarnă toate certitudinile de mai-nainte și ne preschimbă din nou în copii cu ochi întrebători.

Chipul îi iesise în cale lui Pierre cu cîteva săptămîni înainte de plimbarea lui cu Lucy către dealurile de dincolo de Poiana Șen, înainte ca ea să sosească în sal să-și petreacă vara, îi aținuse calea într-o împrejurare obișnuită de toate zilele, cu alt mai minunat fusese efectul.

Fusese plecat de la conac mai toată ziua, după treburi cu un arendaș care locuia destul de departe, tocmai se întorsese, destul de devreme, într-o inserare plăcută cu lună, cînd Dates intră cu un bilet de la mama lui, prin

care accăsta îl ruga să se ducă la
de la căsuța doamnei Glendinning
vizită la cele două
Pierre înțelesese la ce să se aștepte. Aceste
trine bisericușe dăruite cu cele mai bune
rămășișă, aș putea de auz la
turu vitlege, ca atare păreau să-și fi
cune a vicțiilor lor marioase și anume că
ternicul nu le mai dăduse puterea să asculte
tălmăcită scotiseră că nu le rămânea decât să se
lască a u pune în practică. Ca atare nu se mai duceau
biserică mersul acolo
răstul în
întreaga parohie a reverendului
se ruga
porunca Domnului cele două domnișoare
cu
și așa li slujeau de-a dreptul cosind cămăși
sărăci satului. Pierre auzise că în ultima vreme
dărau să organizeze o asociație în toată regula
din acțiune și fluxele fermierilor din vecinătate
întilnicească de două ori pe lună
Penny) ca să coasă împreună în
zări de sărmani pripășiți care își ridicaseră în
urmă coșmelile îngheșuite în susul riului. Des
întreprindere nu fusese pornită fără să se dea de
mai întâi doamnei Glendinning — căci se bucura cu ade-
vărat de iubirea și cinstirea pioaselor domnișoare —
fără să obțină promisiunea unui ajutor solid din
amabilei doamne, totuși Pierre nu auzise ca mama
fi fost invitată oficial să prezideze sau măcar
la ședințele balunare, deși, se gândea el,
aves ceva împotrivă, mama lui se va bucura să
în felul acesta cu oamenii vrednici din sat.

— Și acum, Pierre frățioare zise
ridicându-se din fotoliul urias cu
Lara
Pe dă
le-am
zute. Pe lângă asta, Pierre l-aș fi putut

ca să mă întovărășească, dar te-am preferat pe tine, vreau să știu cine sînt aceia alături de care trăiești, cite femei și fete drăguțe și cu fire aleasă vei avea în ascultare cînd vei ajunge stăpin al ținutului. Mă aștept la o rară îmbinare de roșuri și alburii rurale.

Inveselit de astfel de făgădueli plăcute Pierre se află în curînd împreună cu maică-sa în fața ușii, poartînd-o să între într-o cameră plină. În clipa în care își făcuseră apariția, o făptură binevoitoare destul de vîrstnică, așezată chiar lingă ușă cu cusătura în poală, chitîi ascuțit.

— Doamnelor, doamnelor ! Vine doamna Glendinning ! Domnișorul Pierre Glendinning !

Aproape imediat se auzi un țipăt neașteptat, neomenesc, din străfundul rărunchilor, scos de o fată din colțul cel mai îndepărtat al camerei lungi. Niciodată o voce de om nu-l izbise într-ai pe Pierre. Deși nu o vedea pe aceea care dăduse glas și deși vocea îi era cu totul necunoscută, țipătul neașteptat păru să-i despice inima în două, căscînd în ea un hău. O clipă rămase trăsînt, tresări la auzul voci mamei sale — brațul ei se sprijinea încă de al său.

— De ce mă stringi așa de braț, Pierre ? Mă doare. Asta-i bună, cineva a leșinat, nimic mai mult.

Pierre își reveni pe dată și prefăcîndu-se că rîde de propria sa tresărire se îndreptă repede către colțul cu pricina să-și ofere serviciile dacă era nevoie. Dar femeile și fetele l-o luaseră înainte, luminile scînteiau agitate în curentul de aer produs de deschiderea pripită a ferestruicii aproape de locul de unde venise țipătul. În curînd tumultul se potoli și în cele din urmă, cînd fereastra se închise, agitația trecuse cu desăvîrșire. Cea mai în vîrstă dintre domnișoarele Penny se apropie de doamna Glendinning și-i dădu să înțeleagă că o fată din harnicul grup aliat în fundul încăperii avusese un acces brusc, dar trecător, datorat probabil cine știe cărui neajuns trupesc. Acum își revenise cu totul. Restul celor de față, conform unei bune creșteri naturale, care la cei de rînd se vădește mai ales sub forma delicăteții și milei, se abținură să mai manifeste vreo curiozitate, nu-1 mai amintură fetei de

acestei adunări rurale, ori, din cine știe ce cauză, s-au retras de bunăvoie în surghiunul lor umil. Căutătura albă a lui Pierre s-a oprit asupra uneia din aceste făpturi, robind la cea mai mică și mai îndepărtată măsută de lângă o fereastră.

Fata stă și coase fără oprire. nici ea nici vreunul din cele două prietene nu vorbește. Ochiu li sînt atinți, asupra lucrului, din cînd în cînd, însă, un observator foarte atent ar putea băga de seamă că și-i ridică pe furis și-i îndreaptă timid și piezis către Pierre, apoi, mai timid și mai pe furis, către mama lui, aflată mai departe. În tot acest timp calmul ei neomenesc pare făcut doar să-și ascundă zbaterea fără seamăn din piept. Rochia modestă și neîmpodibită e neagră, se închide sus la gît cu o benă simplă de catifea. Un ochi pătrunzător ar vedea că această catifea paștită, că se întinde și se strînge de parcă un șuvoi înăbușit aprig, s-ar ridica înrămător în dreptul inimii ei. Dar obrazul ocher, măsliniu, nu cunoaște roșeața sau vreun alt semn de neliniște. Atul timp cîi această făptură rămîne deasupra poeziei obișnuite e învăluită de o abia ghicită stăpînire de sine. Și totuși strecoară piezis privirea aceea limidă furisată. Din cînd în cînd, ea și cum n-ar mai putea ține piept șuvoiului irezistibil al simțirii ascunse oricare ar fi, își ridică întreaga față minunată în lumina strălucitoare a candeliei și o fracțiune de secundă acel chip din altă lume îl privește pe Pierre pe săturate. O încîntătoare frumusețe și o și mai încîntătoare singurătate li vorbiră cu implorări de neînțeles de pe acel chip, pînă atunci necunoscut. Lui Pierre i se năzări că în fața lui e arena în care Neliniștea se luptase cu Frumusețea și întrucît nici una nu reușise să nu învingătoare rămăsese amîndouă doborîte pe cîmp.

Revenindu-și în cele din urmă din tulburarea lui mult prea fălșă Pierre se întoarce ca să-și recapete stăpînirea de sine. Îl cuprinsese o curiozitate nestăpînită, uluitoare și de neînțeles, să afle ceva sigur despre acel chip. În acea clipă se lăsase cu totul pradă curiozității, nu se simțea în stare să lupte cu ea ori să o aducă în vreun fel pe calea judecării. De îndată ce simți că și-a recăpatat liniș-

tea plânui să-și croiască drum, tot stînd de vorbă în dreapta și-n stînga, și, profitînd că în societate de o scuză oarecare, să zică, dacă ar fi cu puțință măcar o silabă rostită de aceea a cărei tăcere îl mișcase atît de puternic. Dar în cele din urmă, totmai cînd se îndrepta către celălalt capăt al camerei, cu acest plan în minte auzi vocea mamei sale, strigîndu-l veselă și, întorcîndu-se văzu că și el pusese șalul și boneta. Nu mai putea acum să găsească nici o scuză acceptabilă ca să rămînă, așa încît, înăbușîndu-și frămîntarea, făcu o plecăciune grabită către întreaga adunare, și pîcă cu mama lui.

Făcuseră bună parte din calea către casă într-o tăcere desăvîrșită, înainte ca mama lui să vorbească.

— Ei bine, Pierre ce ar putea să fie așa ?

— Dumnezeu! mamă, deci ai văzut-o pe ea ?

— Fiule exclamă doamna Glendinning oprindu-se speriată și retrăgîndu-și brațul ce pentru numele lui Dumnezeu, ce e cu tine ? Foarte ciudat ! Am întrebat în la ce te gîndeai atît de înverșunat și tu-mi cea mai bîzără întrebare cu o voce ce pare să vină din cavoul străbunicului tău ! Ce poate să însemne asta Pierre ? Răspunde-mi, lămurește-mă de ce erai atît de tăcut și de ce ți-ai ales o clipă atît de nepotrivită ca să vorbești ? Răspunde-mi ea, ea ea la care, ea și-e gîndu, în afară de Lucy Tartan ? Fii cu băgare de seamă Pierre fii cu băgare de seamă ! Credeam că ești mai statornic în credință-l porți acesei tale decît pare să vădească purtarea ta stranie. Răspunde-mi, Pierre ce poate să însemne asta ? Hai, nu-mi pui la mine vorbește, fiule !

Din fericire, mirarea pe indelete exprimată de mama lui și îngădui lui Pierre să-și revină din indoiță și să-și revină lui umare stîrnită mai mult de bănuiala că și mama sa fusese izbită de straniul aer al chipului, și mai apoi de faptul că bănuiala se întorcase din nou la ea datorită îngrijorării ei aparent sincere aflîndu-și că el cu gîndul dus pe un tărîm în care ea nu pusese piciorul.

— Nimic, nimic, surioară Mary, absolut nimic ! Dacă vîșii visam, mergeam în somn, sau așa ceva. Drăguțe rețeau erau acolo astă-seară, nu-i așa, surioară Mary ? Să mergem mai departe, hai, surioară !

— Pierre Pierre ! Am să te iau din nou de braț, și chiar nu mai ai nimic altceva să-mi spui ? Într-adevăr ră-tăceai cu gândul, Pierre ?

— Îți jur, scumpă mamă, că niciodată cugetul nu mi-a luat-o razna așa cum mi-a luat-o acum. Dar a trecut.

După care, pe un ton mai puțin serios și oarecum glu-met, adăugă

— Și apoi, surioară, dacă știi câte ceva din tratamen-tele doctorilor și felcerilor, nu trebuie să uiți că singurul leac pentru un astfel de caz de trăsneală nevătămătoare și vremelnică e ca toată lumea să se prefacă a nu o băga de seamă. Altfel chiar că mă simt ca un netot și nu știu dacă nu cumva n-o să-mi revină toana de mă mai gîndesc mult.

— Atunci, în orice caz, dragul meu băiat, nici un cu-vînt despre asta. Și totuși e ciudat. Foarte, foarte ciu-dat. Ei, și în legătură cu treaba de azi dimineață ; cum a mers ? povestește-mă.

II

Într-o dimineață bucuros în voia șuvonului de vorbe Pierre putu să o însoțească pe mama lui acasă fără să-i mai dea vreun prilej de îngrijorare sau uimire. Propria sa îngri-jorare și uimire, nu puteau însă fi tot așa de ușor domolite. Răspunsul sincer, și anume că niciodată în viață nu fusese atît de adînc mișcat, era prea adevărat în sine, deși în acei moment putuse să pară cam în doi peri. Chipul fetei îl urmărea așa cum făcuse Madonei, rugătoare, frumoasă, pa-sionată, îl urmărește pe artistul bolnav de căutare și ar-doare dar veșnic înfrînt. Și de fiecare dată cînd straniu chip îl apărea în ochii închipirii, o altă coardă mai fre-măta în el. Tipătul iscat din rărunchi, nepămîntesc, al fetei, răsuna pînă în străfundurile inimii lui ; știa că ea tipase, ecoul lui, de ghioce putea să se nască doar dintr-un astfel de izvor. „Și de ce scosese acel tipăt ? se întreba Pierre. Prevestea oare ceva rău pentru cel ce l-a provocat, pen-tru mine sau pentru amîndoi ? Cum de m-am schimbat astfel încît oriunde apar aduc cu mine atîta jale ?” Mai

Mila, Constanța, „Culmea tuturor minunilor ! se gîndea Pierre, minunăția acestui lucru mai că îmi la puterile !” Nu putea să scape de acest chip, și ruci ascunzîndu-și-l pe al său în pernă nu-l putea alunga. Să fugă de el la lumina soarelui prin pașisti — era la fel de zadarnic.

Cel mai de neînțeles lucru era că mai văzuse undeva trăsături asemănătoare acelei fețe. Unde, nu putea să spună, nici închipirea nu-l ajuta nimic. Știa, desigur — el însuși făcuse o dată sau de două ori acesă experiență — că uneori omul se întimplă să vadă pe stradă o figură care să-l (ntuască locului ca un magnet, pentru o clipă, dar cu totul necunoscută lui, e s-ar zice a doua oară și pe care fețe desluite acum, pe care s-ar fi putut s-o fi întîlnit cîndva, la vreme de mare cumpănă pentru viața lui. Dar asta era altceva. Chipul nu-l tulburase doar timp de cîteva minute de speculație, ca să se piardă apoi în depărtare fără întoarcere. Rămînea în preajma lui ; izbucnea, dar nu întotdeauna, să-l îndepărteze doar încordîndu-și întreaga hotărîre și voință. În afară de asta, unde ale vrăjii învăluitoare, adăpostite de stranie lui simțiri, păreau să se învîlbureze din ce în ce mai strîna, fiind atrinse ca de un vîrf de lance care-l străpungea inima cu o durere neînțeleasă ori de cîte ori acesă emoție — să-l spunem așa — se înstăpînea pe gîndurile lui și-l flutura în închipuire o mie și una de fantasmă din timpuri trecute, legende bătrînești de famine pe care le auzise povestite de către rubedeniile mai vîrstnice, dintre care unul era acum oale și ulcele.

Ascunzîndu-și cîl putea de bine necazurile lui chinuri de ochiul atent al mamei sale și al celorlalți din casă, timp de două zile Pierre se luptă cu propriul său cuget blînd, în cele din urmă reuși să li limpezească atît de bine de orice fel de ciudățenie și al. de bine își regăsi stăpînirea de sine, încît o vreme viața continuă ca și cînd niciodată nu s-ar fi fost atît de straniu zguduită. Odată mai mult, gîndul drag, necăutat, la Lucy i. umplu pe neașteptate întregul suflet, alungînd de acolo orice fantomă nepoftită. Din nou Pierre călărea, se plimba, înola, sărea capra ; se respica cu înnoit și arzător avînt de toate acele exerciții voinicești care îi erau atît de dragi. I se părea aproape că, înainte

de a se lega s-o protejească pe vecie și să o iubească la nemurire pe Lucy a sa, trebuia mai în'îi să se înviorereze pe deplin și să-și întărească trupul, dobîndind acea nobilă putere a mușchilor cu care să-și poată apăra iubita împotriva întregii lumi.

Cu toate acestea — chiar înainte de revenirea îndemplătoare a chipului în fața ochilor lui — în cruda ardor, voile cu care făcea gimnastică sau își căuta de lucru pe afară ori prin casă, printre cărți sau în sala de armă Pierre nu se putea împiedeca să nu fie în ainea lui sîcîit și oleacă nedumerit de faptul că, pentru prima oară de cînd l-ai aducea aminte, se simțise îndemnat nu numai să așeze în fața mamei sale o întimplare ciudată din viața lui (nu ar fi fost decît un păcat mărunț și, mai apoi, cum se va vedea mai târziu, exista cel puțin încă o asemenea întimplare în trecutul lui), dar mai ales și mai mult decît altă, să dea în colț în colț, să-și ascundă gîndurile, ba de fapt să facă ceea ce semăna birjorator cu o mîncîună la masă, să lîmpeze pusă de doamna Glendinning, căci în acustică mină îi apărea acea parte a conversației pe care o purtasera în nopțile plină de întimplări mînu lui acormonitoare și nemulțumite de sine. Se gîndea de asemenea că răspunsul său șovăitor nu fusese o reacție neconștientă, rod al abdicării momentane de la stăpînirea de sine. Nu, mama lui îi făcuse aproape o cuvîntare și, în timp ce ea vorbea — își amintea prea bine — el se străduise cu mare grijă, dar și tremurînd în ainea lui, să găsească o cale de a se întoarce de pe urma altă de timpuriu și nedorit adămușcată. De ce? Dorea el asta? Ce lucru de nepătruns îl năpădise deodată și îl transformase într-un măsluitor — măsluitor și nimic altceva — față de mult iubita și încrezătoare lui mamă? Într-adevăr, aici era lucru necurat, avea cu ce să-și hrănească cele mai morale meditațiuni. Și cu toate acestea, întorcîndu-și scrutător și amănunțit privirea în sine, vedea că n-ar alege de bunăvoie altă cale, nici acum nu-l venea să se mărturisească mamei lui. Și de ce? Dorea el una ca asta? Din nou hrană pentru gînduri alurea. Pierre înțelesese, din presumpți îmbucătășite, din zgîndăreli și furtăciuni spirituale, ceea ce toți oamenii ajunși la vîrsta mînuși coapte așă mai curînd sau mai tîr-

siu, mai sigur sau mai nesigur, și anume că nu sintem întotdeauna făuritorii propriilor noastre fapte. Pierre înțelegea aceasta prea puțin lîmpede, neclaritatea ne pare întotdeauna suspectă și respingătoare; astfel, tînărul se retrăgea îngrozit din fața infernalelor catacombe ale gândirii înspree care îl atrăgea această abia plămădită închisură. Dar de un gând prinsese drag, deși în taină, numai de el se sunțea înfuriat; anume că pentru nimic, în nici una din cele două lumi, nu i-ar fi împărtășit mamei lui trecu-ta-i nălcuire de pe alt tărîm.

Ținînd seamă de puterea fără nume a acelu chip asu-pră-l, se stăpînuse oare năucitul Pierre că, în timpul celor două zile în care fusese pe deplin și pentru prima oară cotropit de el, să recurgă la cel mai furec mijloc: acela de a căuta și de a se reîntoarce la posibila cauză și de a o lăcodi cu privirea sau cu glasul sau cu amîndouă pe misterioasa față însăși? Nu, Pierre nu se stăpînise pe drăcin. Dar adîncă lui curiozitate și interesul nu se îndriptau — oricît ar părea de ciudat — numai spre îndoliata fap-tură a fetei măslinii, ci, răsfrîngîndu-se în ea, către cele câteva întrebări care îl tulburau sufletul. Acolo se afla pi-tiță taina tainelor, acel lucru încercase Pierre să-l dez-văluie. Din afară nu se poate produce nici o minune asu-pă noastră dacă nu li iese în întîmpinare o minune „sun-trică” spre a-l răspunde. Cerul înșelut ne va umple inima cu cele mai înălțătoare sunțiri de umire, numai fiindcă noi înșine sîntem minuni și mai mari, cuceriri mai de în-vidiat decît toți, astru de pe firmament, blînnunca se îm-pletește cu minune, atunci numai se naște sunțămîntul care ne cutremură. Nu avem nici o pricină să ne închi-puim că un cal, un cîine sau o pasăre va cămine vreodată înmărmurit în fața poverii împărătești pe care o poartă cerul. Dar arcadele sufletului nostru se potrivesc între arcadele sale, astfel împiedicăm catapeteasma să se pră-bușească peste noi, strivindu-ne cu neîndurată-i nepătrun-dere „Deslușești-mi taina cea mai tainică”, spunea păsto-rul-rege caldeean lovindu-și pieptul așa cum stătea în-tins pe cîmp, „și vă voi aduce prinox toate murările mele, vouă, mărețe alele!” Cam așa stăteau lucrurile și cu Pierre. „Deslușește-mi acest ciudat și desăvîrșit simță-

mint cuibărit în sinu-mi", se gîndea el cătînd spre fața închipuită, „și am să mă lepăd de orice altă minunăție ca să-mi rămână privirea atînită a mirare numai asupra ta. Chipule, ai răspindit asupra-mi o vrajă mai puternică chiar decît cea cu care m-ai descîntat! Mă ai descoperit fața necuprînsă, mută, implorătoare a tainei aflate dedesubtul tuturor acoperămintelor timpului și spațiului văzut."

În cele două zile, în vîrtejul dinții al tulburării sale Pierre încercase totuși și porniri mai puțin de neînțeles. Vreo două plănuri simple și practice, ticluite spre a putea primi o explicație obișnuită pentru această năstrușnicie — așa cum o numea el deocamdată — țineau cînd și cînd piept cotropitoarei lui stări, vecină cu nebunia. O dată își înfăcuse palaria și, uitînd de obișnuitele mînuși și de baston, se trezise în stradă îndreptîndu-se cu pași repezi către casa domnișoarelor Penny. Și de acolo — încotro? se întrebă desmeticit. Încotro s-o apuci? Mai mult, ca sigur, băbuțele surde nu-ți pot spune nimic din ceea ce arzi de nerăbare să afli. Băbuțele surde nu sînt deprinse să fie păstrătoarele unor astfel de taine minunate. Dar măcar i-ar putea spune cum o cheamă, unde locuiește și cite ceva, oricît de imbucălățit și nemulțumitor, ca de pildă cine este și de unde vine. Poate, dar pe urmă, la zece minute după ce pleci, toate casele din Poiana Șerilor o să zumbăie de birfă cum că Pierre Glendinning, logodit cu Lucy Tartan, culcîră întruțul, urmărind cu cine știe ce gînduri fete necunoscute. Nu mergea. Își amintești, nu-l așa, că le-ai văzut adeseori pe domnișoarele Penny, fără pălărie sau șal pe umeri, mergînd prin sat ca doi poștași grăbiți să livreze cine știe ce bucuțică aleasă de birfă. Ce mai plocon ai fi chiar tu, Pierre, dacă le-ai duce acum la ele! Cu adevărat, trimbițele lor sînt nu numai foloștoare, ci și cu mai multe înțelesuri. Surde vor fi fiind ele, dar mute nu sînt. Trimbițează mult prea departe!

„Fiți atenți, nu uitați să spuneți că noi, domnișoarele Penny, am adus această știre... Fiți atenți... noi... domnișoarele Penny... să nu uitați... spuneți-i doamnei Glendinning că noi am adus-o." Aceasta era solia sunînd oarecum hazliu în urechea lui Pierre, pe care o primise din

partea celor două surori într-o seară cînd veniseră cu o birfă trufanda în dar pentru mama lui, stăpîna casei era plecată, astfel încît și încredințaseră fiului știrea, reperiindu-se apoi să cutreiere casele mai umile și să nu întîrzie cumva cu împărțeaua dezbăuirilor lor.

„O, de s-ar fi întîmplat în orice altă casă decît a domnișoarelor Penny, în orice altă casă în afară de a lor, și pe sufletul meu, cred că m-aș fi întors! Dar ele nu, nu pot să fac asta. Ar ajunge cu siguranță la urechile mamei și atunci ea o să pună faptele una peste alta o să le amestece puțin... o să le lase să doască... și adio pentru totdeauna tuturor ideilor ei nobile privitoare la nepătată mea cinste. Răbdare, Pierre, locuitorii de pe aici nu sînt chiar atît de numeroși, Mătușile fără număr ale cetății Ninive nu se înghesuie să-și înghită pe înșii din Poiana Șei Răbdare, chipul acela îți va ieși din nou în cale, îl vei surprinde trecînd pe lângă tine pe cine știe ce drum inverzit, altar al visărilor tale în prag de seară. Acea care îl poartă nu poate locui prea departe Răbdare, Pierre. Dezlegarea unor taine e adușă cel mai bine și mai degrabă de lîmpezirea lor întîmplată și de la sine. Sau, dacă vrei, întoarce-te, ia-ți mînușile și mai alina bastonul și pornește în călătoria de taină pentru a-l descoperi. Bastonul, îți spun, fiindcă va fi preamune cale lungă și grea. E adevărat, cum ziceam, că ea, cea care-l poartă, nu poate să-lasă prea departe, dar totuși, apropierea ei poate să nu sară în ochi. Așa că, dragă Pierre, înapoi acasă pune pălăria la loc și lasă bastonul să se odihnească. Nu încerca să încurci și mai rău ștele cele nederlegate.”

Astfel tot ch. brua Pierre și se încerca din cînd în cînd a se convinge pe sine în timpul acestor două triste zile de adîncă suferință, meditația fiind leac liniștitor propriu al lui porniri săvănice. Fără îndouă era înțelept și drept să facă acest lucru, fără îndouă, dar într-o lume atît de complicată ca a noastră, omul nu poate fi niciodată sigur dacă celălalt a făcut tot ce trebuie pentru ca lucrurile să iasă cum nu se poate mai bine, oricît ar fi fost el de grijuliu și prevăzător.

Cînd trecură cele două zile și Pierre începu să se recunoască pe sine, cel de mai înainte, reîntors în sine însuși din surghiunul de pe aile lărimuri, gîndurile de a o căuta

în persoană și într-adins pe necunoscută, fie făcând mai întâi o vizită bătrinelor domnișoare, fie pornind să bată ținutul în lung și-n lat cu ochi de vultur și șiretenie de iscodă ce ascunde țelul iscodirii sale — toate aceste gânduri și alte asemenea îl pâneasă cu desăvârșire.

Se străduia acum, cu toată tîria cugetului să alunge pentru totdeauna fantasma. I se năzărca că zămălește în el o anume stare a făpturii sale, duror, așa peste poate și din toate punctele de vedere nepotrivită, cu firea sa obișnuită de altădată. Era încă ceva nesănătos ca să spunem așa ; în neștiința lui de atunci nu putea găsi un termen mai bun ; i se părea că ascunde în ea un grăunte care nezdrobot la timp, putea să-i otrăvească și să-i amărase pe nesimțite întreaga viață — acea viață aleasă, plină de plăceri, pe care i-o făgăduise logodnicei sale ca primădă lui curat și desăvîrșit, în acea vreme cîndă și locuitor.

Strădanurile lui nu fuseseră cu totul în van. Cel mai adesea simțea că apariția și dispariția ei punea în pericol lui ; dar nu întotdeauna. Cînd era farmecul asupritor, dîntii i se strecura la loc în sărut, negrele gurițe lungi, cernite i se revărsau în inimă, tirind după ele trenu lor îngîndurată ; ochii mari și ficiși în preaplinul lor de încîntare și neliniște își așteptau razele pieziș asupra lui, pînă ce simțea că i se aprind în inimă flăcări misterioase, neștiute pînă atunci, ațîțate de lumina lor.

Cînd acest simțămînt punea stăpînire pe el, venea ceas de primejdie. Neobișnuit și chemînd după sine lucruri de dincolo de piscurile sufletului, aducea cu el o încîntătoare amărăciune. O zîă aburoasă plutea deasupra lui în văzduhuri, cernîndu-i peste cap cele mai gingașe înmărgintare ale tristeții. Apoi era cuprins de ciudata pornire de a-și împărtăși taina și altei făpturi de pe lumea asta. Doar uneia, nu la mai multe ; nu putea să păstreze în sine atîta ciudată plînatate. Ea trebuia împărtășită. Într-un astfel de ceas, întîlnind-o din întimplare pe Lucy (pe ea, pe care o adora mai presus de orice, cu desăvîrșită sinceritate), îi povestise istoria chipului. Lucy nu dormi toată noaptea, trecu multă vreme pînă ce reuși să alunge de pe perina-i ecourile sălbatice ale unor melodii, săltărețe ca ale unor ieie părelnice dănțuind peste mlaștini.

Fovertirea noastră merge înainte și înapoi după cum o cer împrejurările. Ne trebuie un centru mobil și o circumferință elastică. Să ne întoarcem acum la Pierre, ce-și poartă pași către casă, după viața lui la umbra pinului.

Izbuirea de ciudă împotriva sublimului italian Dante se născuse din aceea că poetul, în vremea de demult, îi deschisese ochii cutremurată asupra priveliștii nesfârșite a pucurilor și genurilor tainelor și suferințelor omenești, deși fusese mai degrabă o încercare de luminare decît o anticipare a unor sumări sau a unei trăiri propriu-zise (căci pînă acum nu putuse vedea alt de departe și stit de adînc precum Dante și de aceea era cu totul nepregătit să-î înfrîneasce pe mohoritul poet pe teren propriu cu șanse egale), această izbucnire naivă a neîngăduinței lui tinerești — stîrnită și ea de neplăcerea pe jumătate disprețuitoare, iar cîteodată ajungînd pînă la scriba eguistă cu care spiritele necoapte ori slabe din fire privesc rătăcirile sumbre ale poetilor mai presus de propriile lor visuri toarse cu fir de paing, spumoase, ale Tinereții prudente sau exaltate; această izbucnire pripită, tumultuoasă, a nerăbdării adolescente a lui Pierre părea să fi spăiat toate celelalte forme ale melancoliei sale — dacă me ancolie fusese aceasta — și-î lăsase din nou senin și pregătit pentru orice plăcere pașnică pe care i-ar fi putut-o hărăzi zîii. Căci de fapt așa este Tinerețea — nezăbovind asupra tristeții, tute la veselie, prelungind multă vreme și adăstînd în brațele bucuriei atunci cînd aceasta s-a apropiat îndestul de ea.

Întîrind în sufragerie, îl văzu pe Datas care tocmai ieșea pe altă ușa cu tava. Mama lui se afla în fața desertului, așezată dinaintea mesei lustruite, gonită pe jumătate, singură și gînditoare, în fața ei erau coșulețe cu fructe și o carafă. Pe cealaltă jumătate a mesei era încă fața de masă împăturită și pe ea se vedeau singuraticii farfuria și celelalte lucruri trebuincioase.

— Să-i, jo! Pierre, venind acasă am aflat cu mirare că fuert-~~nu~~ se întorcase cu mult înainte, așa că te-am ap-~~te~~ cu masa cit am putut. Dacă te duci în camera verde, o să găsești ceea ce Datas tocmai și-a pregătit. Ehei! Văd

eu prea bine... s-a zis cu orele regulate de masă, de cea
sau de cină la Poiana Șeii, pînă ce tînărul stăpîn își va
aduce aici mireasa. Și asta îmi amintește de ceva, Pierre,
am să mai aștept ca să apuci să imbuci ceva. Să știi, Pierre,
că dacă vei continua cu mesele atît de neregulate și dacă
mă vei lipsi aproape cu desăvîrșire de tovărășia ta, risc
să îndrăgesc mult prea tare sticla cu vin, ei bine, poți tu
să mă vezi astfel, stînd singură cu carafa în față ca o dă-
dacă bătrînă, și să rămîi nepăsător? Ca o bătrînă dădacă,
singură și amărită, părăsită de ultimul ei prunc și de aceea
silită să strîngă la piept butelca?

— Nu, surioară, nu m-am neliniștit prea tare, zîmbi
Pierre, întrucît n-am putut să nu observ că întreaga carafă
era plină vîrf.

— Poate că era umplută din nou, Pierre; și apoi,
schimbînd brusc tonul. Dar ascultă vorbele mele, domnule
Pierre Glendinning!

— Vă rog, doamnă Mary Glendinning!

— Știi, domnule, că în scurtă vreme vă veți căsători
și că data e ca și fixată?

— Ah! strigă Pierre cu uimire bucuroasă, atît datorită
știrii în sine cît și tonului sincer cu care li fusese împăr-
tășită. Scumpă, scumpă mamă, atunci ți-ai schimbat în
mod surprinzător hotărîrea.

— Chiar așa, frățioare; înainte de sfîrșitul anului
acestuia, nădăjduiesc să am o mică surioară Tartan.

— Mi se pare totul atît de ciudat, mamă, continuă
Pierre repede. Înțeleg deci că nu-mi rămîne mare lucru
de spus?

— Mai nimic, Pierre! Într-adevăr, ce ai mai avea de
spus în acest sens? Aș vrea să știu și eu ce ai lu de-a
face cu toate astea? Prostituțele, ți-ai închipuit că bărbați
hotărîsc singuri să se însoare? Alăturarea li însoară. Pe
lume nu e decît o singură pețitoare, Pierre, și numele ei e
doamna Alăturare, o curcană prea bine cunoscută.

— Ciudate vorbe rostesti în aceste împrejurări și ele
îmi taie elanul, surioară Mary, zise el punînd jos furcu-
lița. Doamna Alăturare, zici! Și după tine, mamă, toată
această splendidă, înălțătoare pasiune se reduce doar la
atît?

— Doar la atît, Pierre. Dar bagă de seamă, după pă-

rerea mea — deși nuci eu nu sînt prea lămurită în această privință — doamna Alăturare își mușcă pionul după cum este ea însăși împinsă de Cuget.

— Așa da ! Asta lămurește lucrurile, zise Pierre apucînd din nou furculița ; îmi revine pofta de mîncare. Dar ce spuneai privitor la apropiata mea căsătorie ? adăugă, încercînd zadarnic să-și compună un aer neîncrezător și detașat. Glumeai, probabil , mi se pare, surioară, că ori tu, ori eu am luat-o razna pe această temă. Chiar te gîndești cu adevărat la o nuntă apropiată ? Ți-ai învins cu de la sine putere scrupulele înțelepte după ce am încercat atîta vreme să te conving cu atît de puțin succes ? În sfîrșit, aînt de un milion de ori încîntat, spune-mi repede !

— Am să-ți spun, Pierre. Știi foarte bine că din primul ceas în care mi-ai mărturisit-o — sau mai degrabă înainte de aceasta — din clipa în care eu, cu pătrunderea mea, mi-am dat seama de dragostea ta pentru Lucy am încuviințat-o. Lucy e o fată încîntătoare, de familie onorabilă, cu avere, bine crescută, un exemplu a tot ceea ce cred că este mai aîrăgător și mai demn de iubit la o fată de șaptesprezece ani.

— Bine bine, bine ! exclamă Pierre iute și nerăbdător, toate acestea le știam amîndoi mai înainte.

— Bine, bine bine, Pierre ! îl îngînă mamea-sa.

— Nu e bine, bine, bine, ci rău, rău, rău să mă chinuiești astfel, mamă, continuă le rog !

— Dar în ciuda aprobării pline de admirație pe care o simteam pentru alegerea făcută de tine, după cum știi, Pierre, nu am cedat rugămintilor tale pentru o căsătorie pripită, gîndindu-mă că o fată care de-abia a împlinit șaptesprezece ani și un tînr care de abia a împlinit douăzeci de ani nu se cade să se grăbească, au în fața lor destul timp pe care, credeam eu, pot să și-l petreacă cu folos.

— Iartă-mă că te intrerup, mamă. Nu știu ce vei fi văzut la mine, dar ea, Lucy vreau să spun, n-a dat niciodată vreun semn de grabă la mîntuș, asta-i tot. O s-o iau, însă, ca pe un lapsus lingue.

— Fără îndoială, un lapsus. Ascultă-mă puțin. În ultima vreme v-am observat cu mare atenție, alît pe tine cit și pe Lucy, de aceea m-am gîndit mai bine. Pierre, chiar dacă ai avea vreo meserie sau măcar vreo îndeletni-

cire, mai mult chiar, dacă eu aş fi nevestă de fermier, iar tu, fiul meu, ai lucra pământul, tu şi cu Lucy tot ar trebui să mai aşteptaţi. Dar întrucît nu ai altceva de făcut decît să te gîndeşti la Lucy ziua şi să o visezi noaptea, iar ea probabil că face la fel, şi întrucît acest lucru începe să se trădeze printr-o nevătămătoare şi de abia ghicită subţiere a obrazului, dar şi printr-o foarte vădită şi primjedioasă fierbînteală a ochiului, am ales cel mai mic dintre două rele ; ai acum permisiunea să te căsătoreşti de îndată ce lucrul se poate face cu cuviinţă. Cred că nu ai nimic împotrivă ca nunta să aibă loc înainte de Crăciun, aflîndu-ne noi acum în prima lună a verii.

Pierre nu spuse nimic, ci, sărînd în picioare, îşi îmbrăţişă mama şi o sărută de mai multe ori.

— Dulce şi convingător răspuns, Pierre, dar stai jos din nou. Aş vrea să-ţi aduc la cunoştinţă unele lucruri mai puţin plăcute, dar necesare, în legătură cu această poveste. După cum ştii, prin testamentul tatălui tău, pămînturile astea şi...

— Domnişoara Lucy, stăpînă, anunţă Dates deschizînd larg uşa.

Pierre sări în picioare ; dar, aducîndu-şi brusc amînte că se află în prezenţa mamei sale, se stăpîni îndreptîndu-se totuşi către uşă.

Lucy intră, ducînd un coşuleţ de fragi.

— Ce mai faci, scumpo ? spuse cu afecţiune doamna Glendinning. Ce plăcere neaşteptată !

— Adevărat ; imi închipui că şi Pierre e puţin surprins ; dacă ne gîndim că el urma să-mi facă mie o vizită astă-seară, şi nu eu lui una înainte de apusul soarelui. Dar am simţit deodată nevoia să fac o scurtă plimbare de una singură — era alt de plăcută această după-amiază, şi înţimplindu-se — chiar că înţimplindu-se — să trec pe Uliţa Salcîmilor care duce în direcţia asta, m-am întîlnit cu un omuleţ ciudat care avea coşuleţul ăsta. „Da, da, să le cumpăraţi, domnişoară !” mi-a zis. „Dar de unde ştii că vreau să le cumpăr ?” l-am întrebat. „Nu am un asemenea gînd”, i-am spus. „Ba da, domnişoară ; ar trebui să vi le dau cu douăzeci şi şase de cenţi, dar n-o să vă iau decît treisprezece, căci atîta face la mine şilingul. Întotdeauna

imi opresc o jumătate de cent în plus. Haideti, n-am timp să mă stau, căci v-am așteptat destul."

— Deștept spiridușul, rise doamna Glendinning.

— Obraznic derbedeul ! exclamă Pierre.

— Și nu sînt eu naiva naivelor să vă povestesc aventurile mele așa de-a dreptul ? zimbă Lucy

— Dimpotrivă, ești cea mai cerească dintre toate făturile nevinovate ! exclamă Pierre, cîntîndu-și încîntarea. Floarea care nu are alt chip de arătat decît al nevinovăției e întotdeauna deschisă cu limpezime.

— Lucy, draga mea, zise doamna Glendinning, lasă-l pe Pierre să-ți ia șalul și vino să bei ceaiul cu noi. Pierre a întîrziat atît de mult cu masa de prînz, încît ora ceaiului o să vină foarte curînd.

— Vă mulțumesc, dar nu pot rămîne de data asta. Vai, am uitat de ce venisem ; am adus fragii pentru dumneavoastră, doamnă Glendinning, și pentru Pierre ; lui Pierre îi plac atît de mult !

— Am îndrăznit să sper așa ceva ! exclamă Pierre ; pentru tine și pentru mine, vezi, mamă ; pentru tine și pentru mine, sper c-ai înțeles ?

— Perfect, frățioare !

Lucy roși.

— Ce cald este aici, doamnă Glendinning !

— Foarte cald, Lucy. Spui că nu vrei să rămîi la ceai ?

— Nu, trebuie să plec , n-am făcut decît o mică plimbare , la revedere. Nu mă însoți, Pierre. Doamnă Glendinning, vreți să-l rețineți pe Pierre ? Știu că aveți nevoie de el ; vorbești de lucruri personale, probabil, cînd am intrat. Aveați amîndoi un aer foarte misterios.

— Și nu greșeam, Lucy, zise doamna Glendinning, fără să dea vreun semn că ar mai vrea să o rețină

— Da, da, lucruri de cea mai mare importanță, zise Pierre așutîndu-și semnificativ privirea asupra logodnicei sale.

Fata, care tocmai se pregătea să iasă, rămăsese un moment în ușă ; soarele care apunea se revărsa prin fereastră, scaldîndu-î întreaga făptură în lumină și frumusețe surie , minunata și aproape via transparentă a tenului ei alb, caracteristic celor originari din Wales, căpătase îmbujorarea unei zăpezi trandafirii. Rochia vaporosă, albă,

cu panglicuțe azurii, o îmbrăca asemenea unui abur. Prin mintea lui Pierre trecu gândul că ar putea să plece din casă doar plutind în zbor prin fereastra deschisă, în loc să iasă pe ușă. Întreaga ei înfățișare îi apără pătrunsă de veselie, sprintentă, frăgezime de nedescris, precum și de o nepămîntească gingașie.

Ținerețea nu e filozofică. Inima lui Pierre nu cunoștea gândul că, așa cum splendoarea unui trandafir nu dănuiește decît o zi, înflorirea farmecului aerian al unei tinere fecioare dispare prea curînd de pe fața pămîntului, absorbită cu invidie, parcă, de elementele primordiale care plămădesc din nou floarea fetiei, transpunînd-o într-un alt mugure gata să se deschidă. Nici nu-i trecu prin minte atunci lui Pierre acel gând de nesfîrșită tristețe, acea meditație asupra inevitabilei treceri a oricărei frumuseți pămîntești, care face ca lucrurile cele mai dulci ale vieții să fie doar hrană pentru melancolia care înghute totul și e veșnic nesătulă. Gîndurile tinărului erau cu totul altele, deși într-un fel nu prea departe de acestea.

„Făptura aceasta lui va fi soție ? Mă, care mai deunăzi aproape dărimam cîntarul cu un trup zdravăn de 75 de kilograme ; să mă însoțesc eu cu acest noraș ceresc ? Mi se pare că o îmbrățișare a soțului i-ar sfîrșima cîngătoarea de aer și ea s-ar topi către țărîa din care a coborît, condensîndu-se, ca să poată fi văzută de muritorî. Nu se poate ! Eu sînt făcut din lutul greu, iar ea din lumină ușoară. Dumnezeu, căsătoria e o blasfemie !”

În timp ce aceste gînduri îi treceau prin minte, doamna Glendinning cugetase și ea.

— Frumos tablou ! exclamă ea în cele din urmă, inclîinînd cu grație capul pe un umăr. Foarte frumos, într-adevăr ; e probabil pregătit anume pentru a-mi aduce bucurie. Orice găsînd-o pe Euridice. Sau Pluto răpînd-o pe Proserpina. Admirabil ! Poate reprezenta ambele subiecte.

— Nu, zise Pierre cu gravitate, numai ultimul. Pentru prima oară deslășesc un înțeles.

„Da, adăugă el în sinea sa, sînt Pluto care o fură pe Proserpina ; și la fel face oricare îndrăgostit ce urmează să devină soț.”

— Și n-ai da deloc dovadă de deșteptăciune, frate Pierre, dacă nu ai mai înțelegce ceva, zise mama lui conti-

nuîndu-și și șirul unor gânduri diferite. Înțelesul este acesta: Lucy mi-a poruncit să te opresc, dar de fapt ar vrea să o întovărășești. Poți să o conduci până la ieșire, dar după aceea să te întorci, căci, după cum știi, nu am terminal de discutat mica noastră afacere. La revedere, micuță domnișoară!

Radioasa și bine coapta doamnă Glendinning se purta cu oarecare afectuoasă superioritate față de Lucy rea delirată și timidă. O trata așa cum ar fi tratat pe orice copil nepus de dragălaș și precoce, ceea ce Lucy și era. Privind în viitor, doamna Glendinning nu putea să nu observe că, și în anul maturității, Lucy avea să rămână un copil pentru ea. Simțea, mulțumită, că prin vigoarea minții ei era, ca să spunem așa, opusul lui Lucy, al cărei creier și făptură înțelegătoare fuseseră amindouă create după tiparul unei admirabile gingași. Aici însă doamna Glendinning avea dreptate și se înșela, în aceeași măsură. Nu greșea simțind diferența dintre ea și Lucy Tartan. Dar în măsură — și era o măsură foarte mare — în care își închipuia că superioritatea ei înnăscută o aşază mai presus de Lucy pe scara absolută a firii greșea nemăsurat. Ceea ce un artist ar numi „aer serafic” este cea mai rafinată esență intru-pută într-o făptură născută. Ea nu are nimic de a face cu vigoarea vulgară. Ceea ce ne îndeamnă adeseori să ne manifestăm vigoarea — fapt care, și la bărbați și la femei, nu este la urma urmelor decât ambiția — este o trăsătură cu totul pămîntească. Nu este adevărat că vreun înger s-a prăbșit din cauza ambiției. Îngerii nu se prăbșesc și aici nu cunosc acest sentiment. De aceea binevoitoare, afectuoasă și sinceră din toată inima oh doamnă, Glendinning, stai și o privești pe vaporosă Lucy, dar doamnă, ce mult greșesti când cele două cupe trufase ale strălucitei platose a sinului tău tresălită în triumf ucerei asupra celeia pe care ai dat-o de dulce, dar cu atita infumurare, o numești „micuța Lucy”?

Necunoscătoare a acestor adevăruri mai adînci mîndra doamnă rămase pierdută în visarea ei de matroană, așteptînd ca Pierre să se întoarcă de la ușă. Ochii li erau alinați asupra carafei cu vin chulimbăriu. Nu se poate și, dacă nu cumva nu deslușise vreo asemănare între Lucy și aceea carafă micuță, de o jumătate de litru, subțirică și elegantă

lăsată, plină ochi cu vin auriu, ușor. Hotărât lucru că expresia curioasă, plină de aduceri aminte și mulțumită de prevestirile ce i se arătau, a feței ei binevoitoare și radioane putea fi tălmăcită cam așa: da, e o fetișcană drăgălașă ca o carafă de o jumătate de litru, o fetișcană drăgălașă ca o carafă de o jumătate de litru lăsată cu Sherry rozé... eu... sînt o carafă de un litru cu... cu vin de Porto din cel tare ! Sherry pentru băieți, și Porto pentru bărbați. așa i-am auzit pe bărbați vorbind ; Pierre e doar un băiețandru ; cînd m-a luat de nevastă, tatăl lui avea treizeci și cinci de ani.

După ce mai trecu o vreme, doamna Glendinning auzi vocea lui Pierre „Sagur, Lucy, înainte de ceasurile opt... aici o grijă”, apoi ușa de la hol se trînti și Pierre se înapoie.

Acum însă măcă-se înțeleșese că vizita neprevăzută a lui Lucy alungase orice fel de interes pentru afaceri al nestatornicului ei fiu, aruncîndu-l din nou în valurile nu se știe cîrei mări de agreabilă îngîndurare.

— Dumnezeu! S-o lășăm pe altă dată, surioară Mary

— Azi în orice caz nu, asta-i sigur, Pierre. Pe cuvînt de onoare că va trebui să o răpesc pe Lucy și să o alung din țară pentru un timp, iar pe tine să te leg de masă, altfel nu putem să ajungem la o înțelegere mai înainte de a... chema pe avocați. Mă rog, într-un fel sau altul, mă descurc eu. La revedere, Pierre ; văd eu că n-ai chef de mine. Probabil că nu te mai văd pînă mîine duminică. Din fortire, am o carte foarte interesantă de citit. Rămîi cu bine.

Pierre rămase în scaunul lui, privirea îi era așintită către soarele care spunea tăcut dincolo de poieni, departe, către dealurile acum poleite cu aur. O, slăvită, blîndă slăvită și molatică inserare, vorbești limpede tuturor oamenilor și le spui apun la alai de frumusețe ca să răsar în alai de bucurie, iubirea domnește asupra tuturor lumilor cu apăsuri de soare, povestea cu stafu e o poveste proastească, nu există nefecinare, iubirea cea atotputernică ar îngădui nefecinarea pe tărîmurile sale ? Ar porunci zeul lumii să se înstăpînească beznă ? De jur împrejur e o lume fără pată, fără prihană, fără vreun nor ; bucurie acum și bucurie într-o vespere !

Atunci chipul care mai înainte părușe că-l privește temut și monstrător, din lășăși mîna strălucitoare a apu-

sului, se îndepărtă. Îl lăsa în pace cu bucuria sufletului său, gândindu-se că în aceeaşi seară avea să-i şoptească lui Lucy cuvântul magic „căsătorie”. Pierre Glendinning era cel mai fericit tânăr care a privit vreodată cum apune soarele.

IV

După o dimineaţă veselă, amiază tragică, o înserare stăt de plină de gânduri amestecate, Pierre îşi recăpătase hotărârea şi blîndeţea mulţumită a sufletului, recunoscînd nici una din acele fremătări sălbătice în aşteptarea desfătării care la spiritele alabe alungă prea adesea dulcea păşare a iubirii din cuibul ei.

Noaptea era călduţă dar întunecoasă, căci luna nu se ridicase încă, şi cînd Pierre îşi purta paşii pe sub baldachinele legănate de braţele lungi ale ultimilor pilonatori din sat, îl înconjură o beznă de nepătrun, rămasă înăuntru în afara încăperilor blînd luminate ale inimii sale. Nu merse prea mult cînd băgă de seamă, la oarecare depărtare, o lumină care se mişca pe partea cealaltă a drumului, apropiindu-se încet. Bătrîni şi, poate, câţiva mai fricoşi obişnuiau adesea să se cu ei un felinar cînd porneau pe o noapte stăt de întunecoasă, aşa că faptul nu îl surprinse pe Pierre, cu toate acestea, cum lumina se apropia din ce în ce mai mult şi în tăcere fiind singurul lucru pe care îl putea distinge, avu peneumţirea nedesluşită că s-ar putea ca lumina să-l caute pe el. Ajunsesse aproape la poarta căsuţei lui Lucy cînd felinarul trecu drumul către el. Cînd mina lui aprinsă se întinse către porţiţa de nuitele care, se gîndea el, avea să-i deschidă drumul spre fericire, o mină grea se aşeză peste a lui şi, în aceeaşi clipă, felinarul fu ridicat pînă în dreptul feţei de către o umbră neagră, cu gîlga trasă pe ochi, al cărei obraz întors pe jumătate nu îl putea desluşi decît vag. Chipul descoperit al lui Pierre fu însă lute cîrcoşat de celălalt.

— Am o scrisoare pentru Pierre Glendinning, zise strălînul, şi cred că mă aflu în faţa lui.

În aceeași clipă o scrisoare apăsă de sub mantie și îi fu vîrîtă în mînă.

— Pentru mine ! exclamă încet Pierre, surprins de ciudățenia întîlnirii , mi se pare că locul și ceasul sînt nepotrivite ca să îmi aduci corespondența , cine ești ? Stai !

Dar, fără să aștepte vreun răspuns, mesagerul se răsucise și trecea acum drumul. Prima pornire a lui Pierre fu să facă un pas înainte și să-l urmeze , zimbînd înăuntru de propria lui curiozitate și de tresărirea fără pricină, se opri făcînd încet scrisoarea în mînă „Cine o fi misteriosul rimișător, se gîndi el plîmbînd degetul de jur-împrejurul pectei , nu-mi scrie numeni decît din strănătate, iar scrisorile vin prin poștă : cît despre Lucy — asta e bună ! Cînd va înălța e înăuntru, ce rost avea să-și trimită bulețele la propria ei poartă ? Ciudat ! Să intru și s-o citesc — ba nu . Am venit ca să citesc în scumpa ei inimă — cea mai dragă năvălă sosită din ceruri — și scrisoarea asta obraznică n.-ar abate gîndurile . Am să aștept pînă ajung acasă.”

Întră pe poartă și întinse mîna spre ciocănașul de la ușă. Răceala neașteptată pîru să transmită mînii sale o senzație de încurajare neînțeleasă. În neobișnuta stare în care se afla , se pîru că îl aude spunînd „Nu intra ! Illegi și citește într-o scrisoare !”

Lăsîndu-se, pe jumătate îngrijorat, pe jumătate batjocoritor față de sine în voia acestor tenebroase îndemnuri lăuntrice, se întoarce de la ușă fără să știe prea bine ce face , ieși pe poștă și o luă pe drumul de întoarcere.

Nu mai îndrăznea să se mintă pe sine însuși , bezna hconjurătoare îi năvălise în suflet și-i stinsese lumina , atunci, pentru prima oară în viața lui, află Pierre de prevestiri și semnele soartei.

Întră în noi fără să fie văzut de cineva, urcă în camera lui și, încuind în grabă ușa pe dinăuntru, aprinse lampa. În clipa în care flăcărusa chemată lumina camera, Pierre, la picuare lingă masa rotundă din mijloc pe care era lampa, cu mîna pe cercul de alamă care potrivea fitilul, tresări, văzînd o siluetă în oglinda de pe peretele din față lui. Avea contururile lui Pierre, dar ciudat bîntuite de expresii fugare, schimbate și nefamiliare : teamă, nerăbdare febrilă și fără nume, presimțiri rele ! Căzu pe un scaun și o vreme se luptă în zadar cu puterea neînțeleasă care-l

stăpînea. Apoi, scoţînd pe furie scrisoarea din sîn, şopti : „Hai, Pierre ! Ce ruşinat o să te simţi cînd acest cumpăt bilet se va dovedi o invitaţie la masă pentru mine seară , hai repede, prostule scrie răspunsul după tipar — Domnul Pierre Glendinning acceptă cu plăcere amabila invitaţie a Domnişoarei Citaré-”

Şi totuşi pînă o clipă scrisoarea la distanţă. Mesagerul îl opriase alit de brusc pentru a-şi face datoria, încît Pierre nu avusese timp să arunce nici măcar o privire la rîndurile de pe plic. Îi trecu o clipă prin minte un gînd năstruşnic — ce s-ar întîmpla dacă ar distruge biletul, fără să se uile măcar la scrisul de pe adresă. Nici nu reuşise bine să-şi desluşască în minte această idee vecină cu nebunia, cînd îşi dădu seama că minie i s-au şi întînit în mijlocul hîrtiei rupte în două ! Sări de pe scaun „Dumnezeule !” — murmură el zguduit peste poale de tîria acelei porniri care-l făcuse, pentru prima oară, să săvîrşescă, fără să-şi dea seama, o faptă de care să se ruşneze în sînea lui. Pornirea asta, însă, care acum îl coplesea, nu o căutase cu bună ştiinţă cu toate acestea, înţelese numai decît că o încurajase poate şi el, din pricina ciudatei plăceri, pătîmase pe care mintea omenescă, oricît de zdravănă, o simte citodată în faţa unei emoţii noi şi puţin obișnuite în acelaşi timp. În cazuri ca acestea, oricît ar fi ele de înfricoşătoare, nu ne vine să împrăştiem de bunăvoie vraja ce pare timp de o clipită să ne poartească — umişii — într-un nedesluşit vest bul al umilor spiritului.

Lui Pierre i se părea că simte cu limpezime două forţe potrivnice luptîndu-se înăuntrul lui : una din ele tocmai îşi făcea loc în înţelegerea sa, şi ambele se băteau să-i stăpînescă : i se părea de asemenea că se întrezăreşte ca o umbră pe sine însuşi, ca arbitru, arătîndu-l pe învingător. Una din forţe îl îndemna să ducă la capăt, egoist, distrugerea biletului, căci, prin cine ştie ce voinţă neagră, citirea lui , ar încurca, fără putîntă de desluşire, soarta. Cea-lă il îndemna să dea la o parte toate presupunîrile , nu pentru că nu ar fi avut nici un temei, ci pentru că așa era mai bărbătesc, indiferent ce ar fi reşit pînă la urmă. Acest inger bun părea să-i spună cu voce blîndă : Citeşte, Pierre, deşi alegînd îtele altora le poţi încălca rău pe ale tale. Citeşte, că să poţi simţi acea neasemuită binecuvîin-

tare care, alături de simțămîntul datoriei împlinite, face ca fericirea să nu fie decît o stare oarecare. Ingerul rău îi șoptea viclean : Nu cîu, dragă Pierre ; distruge scrisoarea și fii fericit. Apoi, la chemarea numelui sale nobile, ingerul rău se zbîrci și dispăru în neant ; cel bun apăru din ce în ce mai limpede, se apropie din ce în ce mai mult, zîmbindu-i trist dar cu bunăvoință, în vreme ce din depărtările fără de margini i se furiau în inimă mirabile armonii și înălțătoare zbateri îi umflau vinele.

V

„Numele de la sfîrșitul acestei scrisori îți este cu desăvîrșire necunoscut. Pînă acum nu ai știut de existența mea. Scrisoarea aceasta te va mișca și te va face să suferi. Mi-ar fi drag să te cruț, dar nu pot. Mi-e martoră inima că, dacă mi-aș închipui că suferința pe care aceste rînduri ți-o vor aduce s-ar măsura cît de cît cu suferința pe care am îndurat-o eu, nu le-aș fi scris niciodată.

Pierre Glendinning, tu nu ești singurul copil al tatălui tău ; în ochii soarelui, mina care scrie această scrisoare aparține surorii tale ; da, Pierre, Isabel te numește fratele ei — fratele ei ! Oh, cel mai dulce dintre cuvinte pe care n-am îndrăznit decît cu gîndul să-l gîndesc și aproape că mi s-a părut un păcat ca o proscrisă ca mine să-l gîndească sau să-l rostescă. Scumpul meu Pierre, fratele meu, carne din carnea tatălui nostru ! Inger să fii și tot n-ai putea să treci peste alcătuirile fără de inimă și obiceiurile unei lumi mărginite care-ți va spune prostule, prostule, prostule, prostule ! și te va ocări dacă vei ceda acelui îndemn sfînt, singurul care te poate face să răspunzi inimii mele prea pline, ce de multă vreme mă asuprește și pe care în cele din urmă nu-l mai pot osteni ! Oh, fratele meu !

Pierre Glendinning, să știi că voi fi mîndră de tine. Nu lăsa ca nefericita mea stare să înăbușe în mine noblețea pe care am moștenit-o alături de tine. Nu te lăsa înduplecat de lacrimile și de frămîntarea mea făcînd vreo faptă de care să te căiești în ceasurile de chibzuință. Nu citi mai

departe. De crezi de cuviință, arde scrisoarea asta ; vei scăpa astfel de siguranța acelei științe care, dacă acum ești rece și nepăsător, s-ar putea ca mai târziu, în ceas de neajutorare, de remușcare, de mai multă înțelepciune, să te certe sfîșietor. Nu, nu voi, nu voi cu nici un preț să te implor... Oh, frățioare, dragul meu Pierre, ajută-mă, zboară către mine... Vezi că fără tine pier... îndurare, îndurare — mă îngheață lumea largă, largă ; fără mamă, fără tată, fără soră, fără frate, fără vreo altă făptură cu mindru chip omenesc care să mă îndrăgească. Nu mai pot, nu mai pot, scumpul meu Pierre, să îndur a fi pribeagă în lumea pentru care a murit Mîntuitorul. Zboară către mine, Pierre... Ba nu, aș putea să rup aceste rinduri, așa cum am rupt atitea alte foi, toate scrise pentru ochul tău, dar care, nici una, nu au ajuns pînă la tine, pentru că în disperarea mea nu m-am priceput nici cum să-ți scriu și nici ce să-ți spun ; uite așa bat cimpul din nou.

Ajunge ! nu mai pot să-ți scriu ; tăcerea se potrivește acestui mormînt... Mă cotopește jalea inimii, Pierre, frățioare.

„Nu mai știu nici cu ce am scris. Voi așterne acum pe hîrtie rîndul fatal și voi lăsa tot restul la mila ta, Pierre, fratele meu ; aceea care se numește Isabel Banford locuiește în căsuța roșie de fermă, la trei mile de sat, pe pîrîmîșul care coboară spre lac. Milne la căderea nopții... nu mai înainte... nu la lumina zilei, nu la lumina zilei, Pierre.

Sora ta, Isabel.”

VI

Misiva — așternută de o mînă feminină, dar cu un scris neregulat, în unele locuri aproape de neînțeles, dovedind limpede starea de suflet care o dictase ; pătată ici și colo cu urme de lacrimi ce se amestecaseră cu cerneala și li împrumutaseră acesteia o ciudată nuanță ruginie, ca și cînd sînge și nu lacrimi ar fi picat pe hîrtie ; ruptă complet în două de chiar mîna lui Pierre, încît părea cu adevărat dista cea mai potrivită a unei inimi sfîșiate și

sîngerinde — această uluitoare misivă, deci, îl lăsă pe Pierre un timp incapabil de vreun gînd sau simţămînt lîmpede şi desluşit. Stătea prăbuşit în scaun aproape fără viaţă iar mîna lui, ţinînd strîns serisoarea, era apăsată pe inimă ca şi cînd un asasin l-ar fi înjunghiat şi ar fi fugit, iar Pierre ar fi ţinut pumnalul în rană ca să oprească sîngele care voia să ţîşnească.

Da Pierre, cu adevărat ranat eşi şi doar în ceruri vindecă-se-va rana ta, pe vecie vestejău-ţi-s-a faţa, frumuseţea cea dreaptă a lîmii în care atîta crezaseşi, icoană, sfinţă a părintelui tău e pingărită, strălucirea dealurilor tale a pălit şi pareă cîmpurilor s-a istovit; acum, pentru prima dată, Pierre, Adevărul îşi prăvaleşte talazul de tăcînc peste sufletul tău! Vai tie cel cărui Adevărul, în revărsarea sa n-are azerile în poală decît puţinăuri.

Într-o zi, la a lăptăriei, alina de gînduri te trezise să te vezi se însoţea încoace, căre Pierre. Ascum mîna, un năsfăgîd şi urîncat pe pămînt, alina să se aştepte să pînă şi pînă, apoi valurile, care l-au azerat, eol, azer şi Pierre se luptă, delung, mîncînc să nu se lase abîşa din el, azeră frumuseţea, care îl azerăse alară dîm el în bău pe pămînt lesnău, sau.

La omul n-a fost făcut pentru a cădea pradă Neîntrebărilor, el vede. Nu în zadar Junetea e tinără şi bătrîna, Pierre se ridică în picioare clătînîndu-se, cu ochii larg deschis şi e tot trupul tremurînd.

„În sfîrît sîngar cu mine însumi”, murmură rar, cu glas pe jumătate înecat. Cu mine însumi te înfrunt! Tîmte asupra-mi toate tîmte, e şi ridică zăgăzuale tuturor blestemelor! De acum înainte nu voi a altceva decît Adevărul, Adevărul încoace sau Adevărul încoace, voi şti ceea ce este şi voi azeră ceea ce e, poruncă sfîtuitoru cel mai din dîm, Sîmtearea! Isabel Soră Frate Eu, eu, Tatăl meu, cel venînt. E un vis lîmte, mat! În na sîmtearea, e masă, un fus jamic şi par de răutate! Ce bine şi ai ascuns fat mesager vîlcîm cu felmarul tău cu tot, tu ce m-ai agăţat pe pragul Bucurei, cu această mîncinoasă solie de Jale! Oare adevărul se îndreaptă către noi prin întinerie vine pe faţă, ne fura şi apoi se îndepărtează, surd la toate chemările

ce cătă să-î urmeze ? Dacă noaptea ce-mi învăluse acum sufletul e la fel de adevărată cu aceea care învăluse această jumătate a lumii, atunci, Soartă, am să mă iau în piept cu tine ! Fătarnică și înșelătoare ! M-ai ademenit prin vesele grădini până la marginea prăpastiei. Vai, mincinos călăuzit în zilele Bucuriei mele, să fie oare într-adevăr luminat în această noapte a Chinului meu ? Îmi voi pierde mințile și toți își vor întoarce fața de la mine ! Voi ridica brațul cu minie, căci nu sînt eu lovit ? Suflarea îmi va fi ca fierea, căci nu este aceasta cupa amărăciunii ? Cavalier Cernit ce mă înfrunți și mă batjocorești cu obrăzarul tău, bagă de seamă ! Chivăra ți-o voi despica și-ți voi vedea fața, de-ar fi ea a Gorgonei ! Lăsați-mă, dragăstoaase suntăminte, milă, păraște-mă ; voi uita ce înseamnă respect, căci respectul și-a bătut joc de mine și m-a învățat să cinstesc ceea ce trebuie să disprețuiesc. Să fie rupte vălurile de pe fața tuturor idoloilor, de acum înainte voi vedea lucrurile ascunse și voi trăi în însoși ascunzîșul vieții mele ! Nimic în afară de Adevăr nu mă putea stîrni astfel ! Scrierea nu e măsura ta. Oh, Isabel, ești sora mea și te voi iubi și te voi protegea, da, și aiături de tine voi fi, în poșta a toți și a toate. Puteri înalte, țerțați-mi răstăcirile de neștiutor și primiți mi jurămintul. Lui Isabel mă dau jurat. Sărmană fată hulită cere, în singurătate și frămîntare, respira de multă vreme același aer care pe mine m-a desfătat ! Tu plîngi acum, poate, aruncată în oceanul nesiguranței sorții tale, pe care zeii mi-au pus-o în mînă, duce Isabel ! Nu aș fi eu mai de rînd decît tinicheaua, mai tare și mai rece decît gheața, dacă aș rămîne nesimțitor la o pricină cum e a ta ? Te văd mișcîndu-te în fața ochilor mei, înconjurată de curcubeul țesut cu lacrimile tale ! Te văd plîngînd de mult și nu te cere să te alin ; mîngiere îți voi fi, lângă tine stînd, pentru tine luptînd acum și pururea al tău frate ce-ntr-ajutor îți va sîri, cel pe care însoși părintele tău l-a numit Pierre !"

Nu mai putea rămîne în camera lui. Casa se strînsese în juru-i ca o coajă de nucă ; zidurile îi strîngeau fruntea. Fuși cu capul gol din locul acela, aflînd doar în nemărginirea văduhului loc pentru întinderea fără sfîrșit pe care o căpătase viața sa.

RETROSPECTIVĂ

I

Cu pânjenșul lor necrutător și cauzele lor întrețesute, cele mai puternice și mai mistuitoare emoții ale vieții așteaptă orice analiză rece și pătrunzătoare. Cu toții vedem norul și simțim trăsnetul, în zadar însă încercăm meteorologia să facă o cercetare critică a felului în care norul s-a încălzeat cu scintei și a pricinilor pentru care trăsnetul ne țintuiește pe loc. Cărturarii zic că rezultatele cele mai uluitoare, mai neașteptate și mai copleșitoare, la fel cu cele mai neînsemnate, nu sînt decît rodul unui șir fără capăt de întîmplări, la nesfîrșit combinate și cu neputință de urmărit, care au avut loc mai înainte. La fel se întîmplă și cu fiecare mișcare a inimii. De ce se îmbujorează acest obraz de un nobil entuziasm, de ce se arcuiește cu dispreț cea buză? — sînt lucruri ce nu se pot atribui doar cauzei imediate, care sare în ochi, ea nu este decît o verigă a lanțului, a unui lung șir de determinări al căror capăt îndepărtat se pierde undeva în regiunile de mijloc ale nepătrîbului.

Zadarnic ar fi deci să încercăm pe căi de înconjur a pătrunde în inima, memoria, viața intimă și firea lui Pierre, pentru a arăta de ce o știre pe care în mod firesc mulți gentlemen tineri sau bătrîni se știe că au primit-o cu o surprindere fugară, apoi cu oarecare curiozitate de a afla mai mult și, în cele din urmă, cu desăvîrșită nepăsare, zadarnic ar fi deci să încercăm să arătăm de ce această știre s-a prelinga în sufletul lui Pierre precum lava topită, lăsînd acolo un strat gros de desperare, încît toate strădanurile lui de mai tîrziu nu au mai reușit vreodată să aducă la suprafață templele de odinioară și nici să redea în regiunile sale culturale înflorirea ei acum îngropată.

Cîteva aluzii de ici, de colo, ar putea însă să ne ajute să împrăștiem întru cîntec aerul de ciudăţenie ce poate că înconjoară frămîntarea în care un băleţel atît de mic îl

De multă vreme inima lui Pierre ascundea în desăgul ei cu frunze proaspete un altar spre care se înălţa din cînd în cînd, pe multele trepte aşternute ale aducerii amînte şi pe care îl încunună în fiecare an cu ghirlandele unei glorioze şi sacre iubiri. În cele din urmă, adăugînd prinos la prinos de floare, funţa lui făcuse din el un singur buchet înverzît, un loc pentru sărbătoarea unei bucurii curate mai degrabă decît un loc de împlinire a unor triste datini. Astfel clădit şi înconjurat cu cununt, altarul era din marmură, un cuib pe o coloană socotită tragică şi paşnică, de pe al cărei vîrf se împrăştiau, asemenea unor raze, nenumăratele suluri şi ramuri închipute în putră, sprijinoare ale stilpnicului lăcaş al vieţii sale cinstite, aşa cum în unele frumoase capele gotice un trunchi central susţine acoperişul. În acest lăcaş, în cuibul coloanei, era aşezată statuia de marmură a răposatului său tată ; fără pată, fără umbră, albă ca neaua şi senină ; după părerea lui Pierre, era întruparea bunătăţii şi a virtuţii omeneşti desăvirşite. În faţa acestui altar Pierre vărsa preaplînul gîndurilor şi credinţelor pline de respect ale tineretului său. Pierre nu se înălţase niciodată cu gîndul să-l urce mai înţîi treptele acestui altar, făcîndu-l astfel locul de intrare al unei religii mai omeneşti poate.

În mormînt, mai presus de prinţul Mausol, zace binecuvîntat şi alăvit acel părinte muritor care, după o viaţă cinstită şi curată, moare şi este îngropat, ca într-un zvon ales, în pieptul unui fiu cu inimă bună şi cuget în stare să-l cinstescă. La acea vreme înţelepciunea demnă de un Solomon nu şi-a vărsat afluenţa tulburi în puţul cu apă cristalină al vieţii de copil. Rară putere de păstrare au aceste minunate ape. Aruncate în acea fîntînă, amintirile fragede se înmarmoresc într-atît, încît lucruri trecătoare în sine devin neeschimbate şi veşnice. În comitatul Derbyshire există unele ape rare care petrifică cuiburile

pășilor. Dacă soarta însă îl păstrează pe părinte în viață pînă ceva mai tîrziu, îngropăciunea fiială e mai puțin adîncă și sfîșierea mai puțin înălțată sufleteste. Bășan-
drul cu privirea cuprinzătoare i se deslășesc sau i se
năzăresc ușoare umbre și pete pe caracterul vîndut al
de adînc mai înainte.

Tatăl său murise cînd Pierre avea doisprezece ani, lă-
sînd în urmă, după părerea împărtășită de toți, un ales
renume de gentleman și bun creștin, în inima soției sale
lăsase amintirea nevestejită a multor zile frumoase de
căsnicie senină și veselă, iar adînc în sufletul lui Pierre
pecetea unui trup de o rară frumusețe bărbătească și de
o mare bunătate ce se putea măsura doar cu pieptul
tipar desăvîrșit în care i se turnase inimă virtuoză. În
îngîndurate, lângă focul vesel de iarnă, ori vara pe terasa
dinapre sud, cînd tăcerea fermecală a nopții — doar ca
intimitate — chema în mintea lui Pierre și a mamei sale
șiruri lungi de imagini din trecut, în capul celui alai de
umbre pășea maestuoasă și înconjurată de un nimb um-
bra preacinstită a soțului și tatălui plecat dintre cei vii.
Atunci sfatul lor devenea grav și plin de amintiri, dar
duos, din nou și din nou, adînc și mai adînc, se încrusta
în sufletul lui Pierre închipuirea îndrăgită că neptrîhî-
tul său părinte, alfit de frumos pe pămînt, era acum ne-
apărat sfîșit în ceruri. Crescut cu atîta grijă și în bună
măsură atît de departe de alții, Pierre, deși ajuns la vîrsta
de nouăsprezece ani, nu purta urmele acelor aspecte mai
înlunecate, dar mai adevărate ale lucrurilor, pe care o se-
dere la oraș din cea mai fragedă copilărie le lasă inevitabil
în mintea oricărui tînar de vîrsta lui Pierre, inclinat spre
cugetare și cu spirit de observație. Așa se face că pînă la
această vîrstă totul rămăsese neclintit în pieptul lui și
pentru el altarul tatălui său părea neclintat și la fel de
nou ca marmura de pe mormîntul celui din Arimathea.

Judecați deci ce pustiitor și aducător de prăpăd a fost
trăsnetul care într-o singură seară a umuls toate florile din
jurul acestui sacru lăcaș, îngropînd blînda statuie a sfin-
tului sub ruinele prăbușite ale însuși templului înmîi.

Aşa cum viței îi merge bine și strugurii se pîrguesc în apropierea zidurilor și gurilor de tun ale fortăreței Ehrenbreitstein, tot astfel dumanii bucurii ale vieții înfloresc chiar între falcile primejdiilor ei.

Este oare însă adevărat că viața nu e decît un joc al tuturor ușurințelor nestatornice, iar noi cei care pe nedrept tragem folos de la ea sîntem doar niște proști îngîmfați, căci ceea ce ni se pare cea mai puternică fortăreață a plăcerii stă în picioare doar prin toana celei mai mărunte întâmplări - căderea unei frunze, auzul unei voci sau primirea unei bucuțe de hirtie pe care o pană ascuțită a zgîrîiat cîteva mici semne ? Sîntem oare atît de lipsiți de siguranță încît caseta în care am pus ultima și cea mai de preț bucurie și pe care am încuiat-o cu un lacăt neasemuit de lacuit poate fi deschisă și jefuită printr-o simplă atingere de către străin. În vreme ce noi sîntem încredințați că avem singura cheie ?

Pierre ! Nesăbuitule ! Clădește la joc - nu despre asta e vorba, căci altarul tău a rămas în picioare - e în picioare, Pierre, se ține bine pe picioare, nu simți în nări mireasma statornică a florilor sale ? Un răvaș ca cel pe care l-ai primit poate fi ușor scris, Pierre, lumea aceasta curioasă e până de mîsluitori ; un romancier ager, Pierre, ar putea să-ți scrie cincizeci de astfel de bilețele cu să stoureașă suvoale de lacrimi din ochii cititorului, deși, cel pe care l-ai primit tu a uscat atît de ciudat lacrimile din ochii tăi ; l-ai făcut tulburi și uscați, Pierre... nechibzuntule !

Nu vă bateți joc de inima străpunsă de pumnal. Cel înjunghiat știe ce înseamnă oțelul, nu trîncăniți în fața lui cum că nu e decît gîdilatul unei pene. Oare nu simte el slăbirea dinlăuntrul său ? Ce caută aingele pe haina mea ? Ce caută junghiul în sufletul meu ?

Și aici din nou, nu fără lemea, chemările noastre ar putea urca spre cele Trei Ursitoare care torc firul vieții. Le-am putea întreba, ce fire sunt acelea pe care voi, Ursitoarelor, le-ați țesut în anii de odinioară și care acum duc presimțiri, asemeni electricității, spre inima lui Pierre,

presimțiri cum că jalea lui e jale, că părintele său nu mai este un sfânt și că Isabel li este într-adevăr soră ?

Ah, tați și mame ! Pretutindeni, oriunde ați fi, aveți grijă, luați seama ! Micuțul vostru poate că nu înțelege acele cuvinte și semne prin care, în prezența lui nevinovată, căutați să ascundeți întunecatele lucruri de care vorbiți învăluit. Acum el nu știe nimic ; nu știe mare lucru nici despre lucrurile din afară, pe care le vede doar cu ochiul , dar dacă în viața de mai târziu Soarta li va pune în mână cheia cifrului, cu câtă repezițiune și uimire va citi el atunci cele mai neînțelese și mai șterse înscrisuri pe care le află în străfundurile minții sale, cotrobâind și răscolind în sinea-i, în speranța că va găsi și alte lucruri putute acolo. Oh, adeseori presomorite învățături ale Vieții au fost astfel deslușite , orice credință în Virtute a fost ucisă și tinerețea însăși s-a dat roabă disprețului păgîn.

Cu toate acestea, lucrurile nu stăteau chiar atât de rău cu Pierre : nu erau însă nici atât de departe încât vorbele de învățătură de mai sus să nu-și aile întru totul locul.

Părintele său murise din pricina unei aprinderi a creierului , cum se întâmplă adesea în astfel de boli, spre așigurat mîntea îl răstăce. În astfel de clipe, cu mișcări șterse, licuiri nedate în vileag și nespuse de îndeminate, aluziilor credincioși o îndepărtau pe soața lui de la patul de suferință. Micul Pierre era însă atras de iubirea-i caldă, făcând, către acel pat , celorlalți nu le păsa de nevinovatul micuț cînd tatăl lui punea să auzire , așa se făcuse că într-o seară, cînd umbrele se confundau cu draperiile, cînd iatacul era cufundat în liniște iar Pierre abia putea să deslușească în penumbră chipul tatălui său, căci focul din vatră se prăbuseră asemeni ruinelor unui templu din Jăralic, o voce scăzută, de nerecunoscut, plîngărească, ne-osemuț de jalnică se auzi din patul cu baldachin , și Pierre auzi : „ Fica mea ! Fica mea ! ”

— Auzică din nou, zise infirmiera.

— Tată, tăcuțule, suspină copilul, nu ai o fiică, ci pe Pierre al tău cel mic.

Dar din nou vocea înstrăinată se auzise dintre perne, de data aceasta urcînd într-un vaser răsunător și neașteptat

— Fiica mea !.. Doamne Dumnezeu !.. Fiica mea !

Copul se agăță de mina moribundului, strînsuarea lui păru că-i dă forță, dar în cealaltă parte a patului mina liberă se ridică puțin în gol, de parcă ar fi încercat să prindă nu aerul, ci alte degete de copil. Apoi căzura amin-două fără putere pe cearșaf, iar în umbrele tremurătoare ale înserării mukului Pierre i se păru că dacă mina pe care o ținuse el era oarecum rumenită ca de fierbințeală, cealaltă, rămasă goală, era leșionată la înfățișare ca a unui leproș.

— A trecut, șopti infirmiera, n-o să mai auzireze pînă după miezul nopții, așa li e obiceiul.

Și în cugetul ei se întrebă cum se făcea că un gentleman atât de fără prihană și un bărbat atât de bun auzia cu două înțelegeri, o trecu un fior la gîndul aceluia lucru tainic sălășluind în suflet și care pare că nu asculta de nici o lege omenească, continuînd în posida nevinovăție cugetului omenească să izvodească visuri cumplite și să îngine gînduri ce nu se pot rosti în același timp în sufletul de copil, cuprins de groază, al lui Pierre, se strecură o nedumerire asemănătoare, deși mai puțin limpede. Aparținea tărîmurilor tării de nepipăit, în scurtă vreme copilul îngrămădi peste ea amintiri de alt sor, mai plăcute, pînă cînd o acoperise de tot, în cele din urmă se amestecă într-alta cu alte lucruri neclare, cu alte icoane ale nedecaluzitului. Încît se părea că nu mai are cu adevărat viață în sinea lui Pierre. Dar totuși că, deși trecuseră ani îndelungași și bucurania nu încoțise în sufletul lui, ea rămînea acolo, iar prima vedere a scrisorii lui Isabel, ca prin mirune, o făcu să rodască. Atunci din nou auzi vocea plîngătoare și ne-așfrit de jalnică pe care o crezuse de mult înăbușată „Fiica mea ! Fiica mea !” — iar după aceea cuvîntele de cîntă „Doamne Dumnezeu !” Și în muntea lui Pierre mina goală se ridică și din nou mina leproasă căzu.

III

Prin recile săli de judecată ale minții lipsite de imaginație e nevoie de jurăminte și dovezi jurate. Dar în

caldele încăperi ale iarnii, o singură acinteie a aducerii aminte, nespusită de vreo mărturie, e de ajuns pentru a stârni o asemenea pălărie doveditoare, încît toate colțurile convingerii sînt la fel de puternic luminate ca un oraș în miez de noapte de o clădire în flăcări ce-și flutură în toate părțile palopele înroșite.

Alături de camera lui Pierre se afla un cîșlon zăvorît, cu o fereastră rotundă, pe care el obișnuia să-l cerceteze în acele ceasuri dureros de dulci, cînd duh strigă către duh: Vino către mine în singurătate, geamăn al meu, vino! o taină am, lasă-mă să ți-o șoptesc doar ție! În acest cîșlon ocrotitor al secretelor visări și loc de odihnă al cîteodată singuraticului Pierre, aștina, legat de o sfoară lungă din marginea tavanului, un mic portret în ulei în fața căruia Pierre se opriase de multe ori pierdut în extaz. Dacă acest portret ar fi fost prezentat în orice expoziție publică anuală și ar fi fost descris în ziar de vreun critic care-l privise doar în trecăt frazele ar fi sunat pe bună dreptate cam așa: Un portret schițat al unui tînăr nobil, frumos și vesel. Subiectul e așezat într-un fotoliu demodat de Malacca. Un braț, care ține pălăria și bastonul e aruncat neglijent peste spătarul fotoliului, iar degetele celeilalte mîini se joacă cu sigiliul și cheia care împodobesc ceasul de aur. Capul, cu templele descoperite e întors într-o parte, iar fața are o expresie deosebit de luminoasă, proaspătă și lipsită de griji. Poarcă a trecut să-și vadă o cunoștință apropiată. În general, tabloul este deosebit de inteligent executat și vesel, are o expresie rafinată și degajată. Este, fără îndoială, un portret și nu o fantezie, îndrăznind să facem o presupunere, spunem că este executat de un amator."

Luminos și vesel, deci, dichisit și tînăr, sănătos și chipeș, ce lucru greu de precizat se strecurase în acest portret, încît soției modelului îi era neînțeles, neplăcut și urît? Mama lui Pierre nu putuse niciodată să sufere acest tablou și spunea întotdeauna că e o zugrăvire sîrnat de neadevărată a soțului ei. Pioasa amintire a răposatului nu putuse niciodată să o facă să atîrne măcar o cununie în jurul picturii. Nu e el, exclama ea apăsător și aproape cu indignare, cînd cineva stăruia să afle pricina pentru care

ea respingea cu încăpăținare părerea aproape a tuturor prietenilor și rudelor răposatului. Portretul, care după părerea ei îl reprezenta cu adevărat pe soțul său, înfățișându-i trăsăturile în amănunt și mai ales expresia îmbinării lor celei mai adevărate, mai frumoase și mai nobile, era mult mai mare și ocupa locul cel mai la vedere și mai de cinste de pe peretele marelui salon de la parter.

Chiar și lui Pierre cele două tablouri i se părueră întotdeauna ciudat de diferite. Întrucât cel mai mare fusese pictat cu mulți ani în urma celuilalt și, ca stare, originalul era destul de aproape de noianul amintirilor lui de copil, nu se putea opri să nu-l privească drept o icoană mai adevărată și mai apropiată de viață a tatălui său. Părținirea arătată de mama lui, oricât de apăsată, nu i se părea așadar de mirare, ci se potrivea cu propria lui părere. Și cu toate acestea, celălalt portret nu putea fi respins în chip hotărâtor. Pentru că mai întâi exista o deosebire de epocă și oarecare deosebire de coalură, ce nu puteau fi neglijate, apoi, marea deosebire în stilurile celor doi artiști, precum și urlasa deosebită între cele două fețe ideale pe jumătate redată, pe care — chiar în prezența originalului — un artist preocupat de cele ale spiritului va prefera să le deseneze în locul celei în carne și oase, oricât ar fi ea de strălucită și frumoasă. Mai mult, portretul mai mare era acela al unui bărbat ajuns la anul maturității și așezat la casa lui, părea dăruit cu toate nenumăratele și oarecum trufasele seninătăți, care însoțesc întotdeauna o căsnicie fericită, portretul mai mic închipuia un tânăr sprâncenat, liber, burlac, cutreierând vesel prin lume, cu inima ușoară și poze cam flusturatică, mustind de plinătate și prospețimea zorilor de nimic înnegurați ai vieții. Desigur, orice comparație nepărtinitoare și grijulie a celor două portrete trebuia făcută cu mare băgare de seamă. Pentru Pierre, concluzia aproape că se impunea de la sine fiind așezase alături două portrete ale lui însuși, unul în fragedă copilărie, cel al unui băiețuș de patru ani, îmbrăcat cu rochiță și încălțat cu eșarfă, iar celălalt al unui tânăr de șaisprezece ani. De n-ar fi fost un nu știu ce stăruiind în ochi și la temple, Pierre cu greu ar fi putut recunoaște pe băiețușul rîzind cu gura plină la urechi în

tinărul ce zimbea gânditor. Dacă numai cîțiva ani au putut să aducă o asemenea schimbare în ce mă privește, de ce să nu se poată întimpla același lucru cu tatăl meu — se gîndea Pierre.

În afară de toate acestea, Pierre se mai gîndise la poezia sa — ca să spunem așa — la legenda de familie a portretului celui mic. Cînd împlinise cincisprezece ani, i-l dăduse o mătușă fată bătrînă, care locuia la oraș și care adora amintirea tatălui lui Pierre, cu tot devotamentul de neclintit al unei surori mai mari, rămasă nemăritată, față de un mult iubit frate mai tînăr, acum mort și dus dintre vii pentru totdeauna. Fiind singurul copil al acestui frate, Pierre era jînia celei mai ferbunși și mai extravagante iubiri din partea acestei mătuși singuratice, care părea să vadă chipul frumos al lui Pierre moștenind și asemănarea, și întregul suflet al fratelui ei, întinerit de data aceasta. Deși portretul despre care e vorba era prețuit peste măsură de ea, în cele din urmă legea aspră a dragostei ei romantice și pline de înserbintată închipuire hotărî că portretul trebuia să aparțină lui Pierre — căci, Pierre nu era numai singurul copil la părinți, ci purta și același nume cu tatăl său — de îndată ce Pierre va fi crescut îndeajuns încît să prețuiască cum se cuvine o comoară atît de sfîntă și de scumpă. I-l trimisese, așadar, bîgat în trei cutii una într-alta și acoperit cu o plîză impermeabilă, la Poiana Seni îl adusesse un mesager lute și de încredere, un bătrîn nobil, avut, odinioară curtezanul ei neconsolat, căci fusese respins, iar acum vecinul ei împăcat și vorbăreț. De atunci mătușa Dorothea avea să alujească utrenile și vecerniile închinatelor memoriei celui mai nobil și mai frumos dintre frați în fața unei miniaturi de fildeș, cu ramă și capac de aur, un dar al fratelui ei. Și totuși, în fiecare an, vizita ei în camera lui Pierre — nu un lucru de gîlmă pentru cineva bogat în ani și neputincios în multe privințe — dovedea sinceritatea aceluia puternic amîntîmînt al datoriei, acea dureroasă uitare de sine care o hotărîseră să se despartă de bunăvoie de prețioasa amintire.

— Spune, mătușico, o întrebare o dată micuțul Pierre, cu mult înainte ca portretul să devină al său, spune-mi, mătușico, cine a pictat portretul-șezînd, cînd îi spui dumneata, cine l-a pictat ? Al cui scaun era ? Scaunul e acum la dumneata ? Nu-l văd aici în cameră.. La ce se uită tătucu atît de ciudat ? Aș vrea să știu acum la ce se gîndea tătucu atunci. Spune-mi, dragă mătușică, totul despre acest portret, ca atunci cînd va fi al meu, cum mi-ai promis, să-l cunosc întreaga poveste.

— Stai jos atunci, fiu cuminte și atent, dragul meu copil, spuse mătușa Dorothea întorcînd capul și călîndu-se zadarnic și cu mîini tremurătoare prin buzunare, pînă cînd micul Pierre exclamă :

— Mătușico, povestea portretului nu e scrisă în vreo cărțică pe care o cauți ca să mi-o citești, nu-i așa ?

— Îmi caut batista, copilul meu.

— Uite-o, mătușică, aicea e, lingă cotul dîmțale, pe masă ; poartim, iat-o. Nu-mi mai spune nimic despre portret acum ; nu mai vreau să aud nimic.

— Stai liniștit, dragul meu Pierre, spuse mătușa lui luînd batista, și trage puțin draperiile, scumpule ; îmi face rău la ochi lumina. Du-te dacă vrei acum în cămăruță și adu-mi șalul cel negru ; nu te grăbi. Așa ! Mulțumesc, Pierre, stai acum jos ca să încep. Tabloul a fost pictat de mult, copilul meu, cînd tu nu erai încă pe lume.

— Nu eram pe lume ! exclamă Pierre.

— Nu, zise mătușa lui.

— Hai, zi-i mai departe, mătușico ; dar să nu mai îmi spui că era o vreme cînd micul Pierre nu exista pe lume și totuși tatăl lui era. Spune mai departe, mătușico, te rog !

— Ei, pușor, nu te frămînta atîta ; ai răbdare ; sînt foarte bătrînă, Pierre, iar bătrînilor nu le place să-i grăbești.

— Scumpă și dragă mătușă Dorothea, iartă-mă de data asta și continuă, te rog, povestirea.

— Cînd bietul tău părinte era tînr și era în vizită pentru mai multă vreme, într-o toamnă, la prietenii săi din oraș, se legase foarte mult de un văr de-al lui, Ralph Winwood, un băiat cam de aceeași vîrstă, tare chipeș și el, Pierre.

— Nu l-am văzut niciodată, mătușico; spune-mi, te rog, unde se află acum? Întrerupse Pierre. Sît și el la țară, ca mama și ca mine?

— Da, băiatule, într-un loc frumos și îndepărtat, sper? cred că se află în ceruri.

— A murit, suspină micul Pierre... Continuă, mătușico.

— Vărul Ralph avea mare dragoste pentru pictură și petrecea multe ceasuri într-o încăpere înțesată cu tablouri și portrete, își ținea acolo șevaletul și pensulele și-l plăcea să-și picteze prietenii și să le atîrne portretele pe pereți, astfel încît atunci cînd era singur să aibă, totuși, o mulțime de oameni în jurul lui, care să-l gîmbească întotdeauna și să nu-l supere niciodată înfuriîndu-se sau spunînd vreo răutate. De multe ori îl rugase pe tatăl său să i pozeze, spunînd că tăcutul lui cerc de prieteni nu va fi complet pînă ce părintele său nu va consimți să-l întregască. În zilele acestea, însă, copile, tatăl tău nu stătea o clipă locului. De abia reușeam să-l fac să stea liniștit pînă să-i leg cravata, pentru asta venea întotdeauna la mine. Și așa îl amina mereu pe vărul Ralph, „Altă dată, vere nu atîrzi mine, poate sau săptămîna viitoare”, și tot așa pînă cînd pe vărul Ralph îl apucă disperarea „Las că te prind eu”, își spuse însă șiretul Ralph. Nu-l mai vorbi nimic despre portretul tatălui său, dar în fiecare dimineață frumoasă își pregătea pensulele și șevaletul, ca să fie gata din prima clipă în care tatăl său s-ar fi întîmplat să intre în cameră, întorcîndu-se din vreuna din lungile lui plimbări, cu aceste prilejuri trecea să-l vadă pe vărul Ralph în atelierul lui de pictură... copilule, poți să tragi la o parte draperiile acum, mi se pare că s-a întunecat.

— Așa mă gîndeam și eu de la început, replică Pierre ascultînd-o, dar nu spuneai că lumina îți face rău la ochi?

— Nu îmi mai face rău acum, dragă Pierre.

— Povestește mai departe, mătușico. Nici nu-ți poți închipui ce mult mă interesează, spuse micul Pierre, trăgându-și taburetul mai aproape de poala matlasată a rochiei de saten a bunei mătuși Dorothea.

— Asta și fac, pușor. Trebuie să-ți spun mai întâi că tocmai atunci sosise în port o corabie cu emigranți din Franța ; sârmanii fuseseră siliți să plece din țara lor din cauza vremurilor grele și sîngeroase. Tu ai citit toate astea în cartea de istorie pe care ți-am dat-o mai demult.

— Știu. E vorba de revoluția franceză, răspunse micul Pierre.

— Bravo, micul meu savant, zîmbi ușor mătușa Dorothea ; printre acei emigranți, sârmani dar nobili, se afla o fată frumoasă, a cărei soartă tristă a făcut multă vîlvă în oraș, și a făcut mulți ochi să plîngă, dar în zadar, căci nimeni n-a mai auzit de ea vreodată.

— Cum, cum, mătușă... Nu înțeleg... A dispărut atunci ?

— Am luat-o puțin înainte cu povestirea, pușor. Da, a dispărut, și nimeni n-a mai auzit de ea vreodată, dar asta a fost după... cîva timp, după... sînt sigură ; pot să jur, Pierre.

— Vai, mătușico, ce ciudat vorbești, zise micul Pierre, după ce ? Vocea îți sună ciudat ; nu mai vorbești așa, mă sperii, mătușico.

— Probabil din cauza răcelii care m-a prins astăzi ; nu-l așa că vocea mi-a cam răgușit, Pierre ? O să încerc să nu mai vorbesc așa răgușit. Și cum îți spuneam, copilul meu, cu cîțeva vreme înainte ca această frumoasă domnișoară să dispară, la puțină vreme după ce veniseră sârmanii emigranți, tatăl tău a făcut cunoștință cu ea ; împreună cu alți oameni generoși din oraș, a avut grijă de nevoile străinilor care erau într-adevăr foarte săraci, căci pierduseră totul, în afară de cîteva biete giuvaeruri care nu puteau să le ajungă prea multă vreme în cele din urmă, prietenii tatălui tău au încercat să-i hotărască să nu mai meargă în vizită atît de des pe la străinii aceia se temeau că, deoarece domnișoara era foarte frumoasă și îi plăcea întrucîtva să fie curtată — așa spuneau unii — tatăl

tău ar fi putut fi ispitit să o ia de nevastă, lucru nu tocmai înțelept, căci, cu toată frumusețea și bunătatea ei, nimeni nu-i știa trecutul, era străină și nu ar fi fost o partidă atât de potrivită și minunată pentru tatăl tău, cum a fost după aceea acumpă la mamă. În ceea ce mă privește pe mine, eu... eu l-am cunoscut întotdeauna foarte bine pe tatăl tău și am știut ce are de gând, căci mi se destăinuia, dar n-am bănuț niciodată că-i va trece prin gând să facă un lucru atât de neobișnuit ca acela de a se căsători cu fata aceea ciudată. În orice caz, până la urmă a rupt legăturile cu refugiații după asta unăra fată a dispărut. Unii spuneau că s-ar fi întors de bunăvoie, dar în taină, în țara ei, alții erau de părere că a fost răpită de trimiși francezi, căci după ce a dispărut a început să umble zvonul cum că ar fi fost de neam mare, înrudită cu familia regală, mai erau și din cei care călătoreau din cap mohorâți și murmurau cîte și mai cîte despre necuri și alte fapte întunecate, așa cum se întimplă întotdeauna cînd dispar oamenii și nu-i mai poartă gîst nimeni. Dar deși tatăl tău și mulți alți domni au răscolit cerul și pămîntul ca să-i dea de urmă, așa cum spuneam mai înainte, ea n-a mai apărut niciodată.

— Sărmana franțuzească ! suspină mamei Pierre. Mătușco, să n-o fi omorît cineva !

— Bata de ea, nu se știe, spusese mătușa lui. Ascultă mai departe, căci mă întorc la tablou. În vremea cînd tatăl tău mergea în vizită la refugiați, vărul Ralph era dintre cei care își băgaseră în cap că tatăl tău îi face curte fetei. Cum însă vărul Ralph era un tînăr liniștit, un învățat și ca atare neștiind prea bine ce e înțelepciune și ce e nebu-nie pe lumea asta mare, nu s-ar fi sunțit deloc jignit dacă tatăl tău chiar ar fi luat-o de nevastă pe tînăra venetcă. Închipuindu-și așadar fără temei după cum îi-am spus, că tatăl tău îi face curte, s-a gîndit că ar fi un lucru nema-pomenit să-l picteze ca un curtezan al ei, adică tocmai cînd se întorcea dintr-una din vizitele lui zilnice la familia de emigranți. Așa că a așteptat clipa prielnică, stînd la pîndă în fiecare zi în atelier după cum îi-am spus într-o dimineată. Iis și ! acut, tatăl tău a trecut pe la el întorcîndu-se dintr-o plimbare. Vărul Ralph îl pîndise de la ferastră, iar cînd a intrat tatăl tău, el își pregătise

fotoliul în spatele șevaletului, dar cu fața la el, și se făcea că pictează cu mare zîng. Ii spuse tatăl său : „Mă bucur că te văd, vere Pierre, am puțină treabă aici ; stai acolo jos și spune-mi ce mai faci ; o să termin într-o clipă. Și spune-mi ce mai faci emigranțu, vere Pierre“, adăugă el șiret, dorind — se vede — să-l facă pe tatăl său să-și îndrepte gândurile pe drum de dragoste, ca el să poată prinde expresia corespunzătoare a feței, înțelegi, nu-i așa ?

— Nu știu dacă înțeleg bine, mătușico, dar continuă, mă interesează foarte tare, continuă, dragă mătușică.

— Și așa, cu mii de viclesuguri și tertipuri, vărul Ralph îi ținu pe tatăl său așezat pe scaun, nemaiconținând din vorbă, și stit de absorbit de cele ce spunea încît nu băgă de seamă că în tot acel timp șiretul său văr picta de mama focului cît putea de repede, făcîndu-se doar că rîde la glumele tatălui său, pe scurt, vărul Ralph îi făcea portretul pe furate.

— Îmi place să cred că nu l-ai fura, zise Pierre ; ar fi fost foarte urît.

— Mă rog, să spunem că nu-l fura, căci sînt sigură că vărul Ralph nu s-a apropiat nici o clipă de tatăl său, și deci nu i-ar fi putut băga mina în buzunar, deși — ca să zicem așa — și-a băgat mina în portretul său. Văzînd însă cîtă mîngiere mi-a adus acest portret, Pierre, și cîtă îți aduce și ție, sper, cred că trebuie să-l iertăm din toată inima pe vărul Ralph pentru ceea ce a făcut.

— Da, cred că ai dreptate, fără îndoială, încuviință micul Pierre privind cu interes portretul cu pricina, care era așezat deasupra căminului.

— Așadar, prinziindu-l pe tatăl său încă de vreo cîteva ori în același chip, vărul Ralph a isprăvit tabloul, cînd l-a înrămat și l-a terminat de tot, vrosa să-l facă tatălui său surpriza de a-l agăța în atelier alături de celelalte portrete, dacă el n-ar fi venit pe neașteptate într-o dimineață — tocmai cînd portretul cu pricina era așezat cu fața în jos pe o masă și vărul Ralph îi lega sfoara cu care să-l agățe — și nu l-ar fi speriat pe vărul Ralph spunîndu-i liniștit că, gîndindu-se mai bine, are impresia că vărul lui și-a cam bătut joc de el ; spera, însă, că se înșelase. „Ce

vrei să spui ?” a întrebat vărul Ralph cam încurcat „Sper că nu mi-ai agătat portretul alături de ceilalți, vere Ralph”, a spus tatăl său privind de jur împrejur pe pereți. „Mă bucur că nu-l văd. E o toamnă de-a mea, vere — nesăbuită, fără îndoială — dar dacă mi-ai pictat portretul în vremea din urmă, aş dori să-l distrugi, în orice caz, nu l-arăta nimănui și nu-l ții la vedere. Dar acolo ce ai ? Vărul Ralph era din ce în ce mai încurcat, neștiind ce să înțeleagă — așa cum nu știu nici eu pînă în ziua de azi — din purtarea ciudată a tatălui său, rise însă și l-a spus „Aici, vere Pierre am un portret făcut în secret și, intru-cît îți dai seama că noi, pictorii, mai pictăm și dintre aceștea din cînd în cînd, nu ți-l pot arăta și nici nu-ți pot spune nimic despre el”. Mi-ai făcut portretul sau nu, vere Ralph ?” l-a întrebat deodată aspru tatăl său. „N-am pictat nimic care să subălnățarea ta de acum”, a ocolit răspunsul Ralph, observînd pe fața celuiălalt o expresie aprigă, pe care nu o băgase de seamă înainte. Mai mult decît alt n-a putut scoate de la el.

— Și după aceea ? întreabă micul Pierre

— N-a mai fost mare lucru, pușor — doar că tatăl său n-a dat cu ochii niciodată de acel portret, ba mai mult, n-a știut niciodată cu siguranță dacă pe lume există o astfel de pictură. Vărul Ralph mi l-a dat mie pe ascuns, știind cît de mult ținam la tatăl său și punîndu-mă să-i făgăduiesc solemn că n-am să-l așez niciodată într-un loc unde tatăl său să-l poată vedea sau măcar să audă de el. Mi-am ținut cu sfințenie făgăduiala și nu l-am atîrnat la mine în cameră decît după moartea scumpului său tată. Ei Pierre și asta este povestea portretului peșind

— Ciudată poveste, spune Pierre, și alt de interesantă înclt n-am a-o uit niciodată, mătușico

— Sper că nu, copilul meu. Sună acum să ne aducă niște prăjitură cu fructe pentru tine și un pahar cu vin pentru mine, mă auzi, pușor ? Clopoșelul — hai, sună-l, Pierre, de ce ai rămas așa ?

— De ce n-a vrut tătucu să-l lase pe vărul Ralph să l-picteze, mătușico ?

— Doamne unde i duce mintea pe copii ! exclamă bătrîna mătușă Dorothea uitîndu-se la micul Pierre. E o în-

trebare la care nu știu să-ți răspund. Vărul Ralph avea ideile lui ciudate despre toate astea. Îmi spunea că, aflându-se în camera tatălui său, la vreo cîteva zile după ultima scenă pe care ți-am descris-o, a găsit acolo o minunată carte despre studiul fizionomiilor, cum i se spune științei acesteia, în care erau înscrise cele mai ciudate și mai neguroase reguli pentru a ghici cele mai ascunse taine ale oamenilor cercetîndu-le chipul. Astfel că zăpăcitului de Ralph îi plăcea întotdeauna să creadă că tatăl său nu vroia să îl pictat deoarece era îndrăgostit pe ascuns de tinăra franțuzoaică și nu vroia ca secretul să-i fie trădat de un portret, întrucît minunata carte despre fizionomii se pare că-l avertizase de o asemenea primejdie. Vărul Ralph, însă, a fost întotdeauna un tînăr singuratic și retras și-i plăcea să născocoască tot soiul de trăznăi. În ceea ce mă privește, nu cred că tatăl său s-a gîndit vreodată la vreun lucru atît de năstrușnic. Ca să fii cinstită, n-aș ști să-ți spun, de fapt, de ce n-a vrut să se lase pictat ; cînd o să ajungi însă bătrîn ca mine, micuțule Pierre, o să înțelegi că fiecare din noi, chiar cei mai buni, face cîteodată lucruri bizare și de neînțeles, ne e greu să ne explicăm chiar nouă înșine de ce am făcut culare sau culare lucru, micuțule Pierre. O să aflu tu în cele din urmă despre toate ciudățeniile acestora.

— Sper că da, mătușico, spuse micul Pierre. Dar nu era vorba ca Marten să ne aducă niște prăjitură cu fructe ?

— Sună-l, pușor.

— Vai, am uitat, spuse micul Pierre și sună.

În cele din urmă, în timp ce mătușa își sorbea vinul, iar băiatul își minca prăjitura, cu privirile îndreptate către portretul cu pricina, micul Pierre își împănase scăuneul mai aproape de tablou și exclamă

— Mătușico, chiar așa arăta tata ? L-ai văzut vreodată cu aceeași vestă galbenă și cu eșarfa imprimată cu model mare ? Îmi aduc aminte de cheie și pecete destul de bine, chiar acum o săpămîină am văzut-o pe mama scoțîndu-le dintr-un sertăș încuiat al șifonierului ei, dar nu-mi amintesc de favorița aceștia ciudați... nici de vesta galbenă.

nici de eșarfă cu desene albe ; l-ai văzut vreodată pe tăticu purtând eșarfă asta, mătușico ?

— Chiar eu am ales materialul, eu i l-am țevit și am brodat inițialele P. G. într-un colț, dar nu se văd în tablou. Portretul îl arată asidoma, copilul meu, cu eșarfă cu tot, așa cum era pe vremea aceea. Uneori, Pierre, șed aici singură și mă uit, mă uit, mă tot uit la chipul acesta, pînă mi se năzare că părintele tău se uită și el la mine, îmi zîmbește, dă din cap și-mi zice : Dorothea ! Dorothea !

— Ca ciudat, zise micul Pierre. Parcă începe să se uite și la mine. Să ? Mătușico, e atîta liniște în camera aceasta de demult, încît parcă aud un zornăit în tablou, ca și cînd pecetea se lovește de chie... Ascultă, mătușico !

— Doamne sfinte, nu vorbi așa, copile !

— Am auzit-o pe mama spunînd odată — dar nu-mi spunea mie — că, în ceea ce o privește, nu-i place tabloul de la mătușa Dorothea, spunea că nu seamănă. De ce nu-i place mamei tabloul, mătușico ?

— Put întrebări tare ciudate, pușor. Mamei tale nu-i place tabloul dintr-o pricină foarte simplă. Are acasă unul mult mai frumos și mai mare, care a fost pictat pentru ea și pe care l-a plătit cu — nu știu cite sute de dolari. Și acel portret seamănă foarte bine, așa că asta trebuie să fie pricina !

Și așa, bătrîna mătușă și băiețușul continuară să stea de vorbă ; fiecare se gîndea că celălalt e cam ciudat, amîndoi se gîndeau că portretul e și mai ciudat ; chipul din tablou li privea deschis și vesel, ca și cînd n-aven nimic de ascuns, cu toate acestea, parcă făcea cu ochiul, puțin batjocoritor și cu două înțelesuri unui alt portret : ca să arate ce naivi erau bătrîna lui soră și nevîrstnicul lui fiu discutînd cu gravitate și seriozitate despre o eșarfă bogată, cu desene albe, o vestă galbenă și un chup nobil și cumsecade.

După această scenă, ca întotdeauna, anii trecuseră în zbor unul după altul ; micul Pierre crescuse și devenise înaltul domnișor Pierre, și pictura li aparținea ; acum, singur, în mica lui cămăruță, putea să stea, să se sprijine sau să se așeze în fața ei cît credea de lungă, dacă avea

chef, și să se gîndească, să se gîndească, să se gîndească, să se gîndească pînă ce în cele din urmă gîndurile se amestecau, iar la sfîrșit nu mai erau gînduri deloc.

Înainte de a primi tabloul, la cincisprezece ani, aflate că mamei lui nu-i plăcea portretul dintr-o nebagare de seamă a ei, sau mai degrabă fundcă împlinirea făcuse ca Pierre să treacă printr-un salon. Intrucît bănuiala era încă mic, portretul tatălui său se afla în posesia iubitoare a unei mult îndrăgite și excelente matusi, ca atare, mama lui, dintr-o delicatețe intuitivă, se abținuse să și exprime pe față părerea despre el în prezența copilului. Delicatețea aceasta bine chibzuită — deși doar în parte deliberată — a mamei sale fusese în mod neașteptat răsplătită printr-un simțămînt la fel de ales al fiului său, copil cu o fire nobilă din naștere și cu o creștere bună dau dovadă uneori de o luminoare și buzești negîdita bună-cuvîntă, un bun-simț și o îngăduință deosebită în lucruri pe care pînă și vîrstnicii și cei ce se socotesc mai cu seama la cap le găsesc nu tocmai la îndemîna oricui. Micul Pierre nu-i spusese niciodată mamei sale că aflase prin altcineva ce crede ea despre tablou, și totuși, fără să i se fi spus că, din cauza fiului, diferit în care se intrudeau cu tatăl său, precum și din alte marunte pricini, putea să o iacodească mai degrabă pe matusa lui decît pe mama lui, mai ales în legătură cu portretul-șezînd. Multă vreme explicația pe care ni-o dă Dorothea l-o dăduse cu privire la antipatia mamei sale față de tablou îl mulțumise, sau cel puțin nu-i crezuse neașteptat.

Cînd portretul ajunsese la Poiana Șerilor se împlinise ca doamna Giendinning să fie plecată, Pierre îl atîrnă fără să spună cuiva în camera retrasă, cînd, peste cîteva zile, mama lui se întoarce, nu-i poteni nimic despre tablou, înstănit printr-un al șaselea surîz de existența unui oarecare mister care îl aureole și a cărui sîmbor se temea să o pingarească stîrnind o discuție despre darul matusii Dorothea, ori îngăduindu-și să se arate neconvins de curioz privitor la motivele pentru care mama lui avea părerea pe care o avea, și pe care o păstra pentru sine, despre tablou. Prima dată, nu la multă vreme după ce sosise pachetul, cînd își dădu seama că macheta intrase

În camera lui, se pregăta, atunci cînd o văzu, să asculte orice ar fi avut ea de spus despre această din urmă adăugire la podoabele din casă - cum însă ea nu pomeni nimic, el o cercetă pe furis, străduindu-se să vadă de n-ar putea desluși pe fața ei oarecare emoție învăluitoare asemenea unui nor. Nu văzu nimic. Și cum orice adevărată delicatețe de simțire sporește cînd întîlnește alta la fel, îndoită, respectuoasă dar tăcută îngăduință între mamă și fiu continuă necotropită. Încă o legătură, o legătură dulce, afîntă și înălțătoare între ei. Orice ar spune îndrăgostiții, nu întotdeauna dragostea are oroare de secrete, așa cum se spune că natura are oroare de vid. Dragostea se clădește pe taine, așa cum incintatoarea Veneției e ridicată din mare pe piloni nevăzuți și de neclintit. Misterele lubrui, tainice fiind, se leagă de ceea ce e mai presus de noi și fără sfîrșit - seamănă cu niște puncte ale văzduhului și prin care umbrele de dincolo trec pe tărîmurile cerurilor și suflărilor de aur, acolo se nasc năzuințe poetice, gînduri frumoase ce se revărsă asupra-ne ca mărghăritarele acuturate din curcubeie.

Vremea trecea iar curată și neîntinată lor afilă făcea ca portretul să pară cu altă mai incintător cu altă atracție lui, era mai misterioasă, presărînd, cum ar fi, rozmarin în jurul veneratei amintiri a părintelui. Dar cum spuneam mai înainte din cînd în cînd lui Pierre îi plăcea să se distreze aducînd în discuție secretul cu grijă păstrat al portretului, în ciuda neplăcerii mamei sale, nicidec însă cercetarea lăscută pe care rezolvarea acestei probleme o cerea nu îi făcea să încalce cu bună știință acea respectată graniță dincolo de care ciudata rețineră a mamei sale începea să se lege de unele păreri îndoielnice legate de aspecte și întîmplări neștiute din viața și firea de tinerețe a originalului. N-am putea spune însă că ea îi interzisese cu desăvîrșire să-și lase închipuirea să-i rătăcească pe astfel de tărîmuri ale speculațiilor; toate plămădirile minții se cuvenea să desăvîrșească însă acea icoană curată, slăvită, a părintelui său, icoană care în sufletul lui se întemeia pe faptele știute și recunoscute de toți din viața acestuia.

Atunci cînd mintea cutreieră pe dealurile și văile mereu schimbătoare ale născocirilor fără trup, plămînuirile cele multe, izvođite din neîncetata replămădire a faptelor pe care le are la îndemîină, pot căpăta orice formă sau trăsătură. Gîndindu-ne la acestea, putem să încercăm a pune degetul, spre a o reține, pe cea mai puțin cețoasă dintre rațiunile care, în perioada de adolescență a lui Pierre, li apăreau în minte ori de cîte ori încerca să-și explice neobișnuita reținere a mamei sale față de portret. Să încercăm, însă, să enumerăm și vreo alte cîteva din aceste rațiuni.

Da, da — se gîndea uneori Pierre — cine știe poate că vărul Ralph n-o fi fost prea departe de adevăr cînd și-a închipuit că la un moment dat tata s-a lăsat pradă vreunei simțiri trecătoare pentru frumoasa și tinăra franțuzoaică. Portretul va fi fost pictat atunci și tocmai cu scopul de a eterniza vreo dovadă efemeră a acestei simțiri pe fața originalului. Nu e de mirare, deci, că mamei înfățișarea lui nu i se pare asemănătoare cunoscută și nici cituși de puțin plăcută — nu numai că tata n-a privit niciodată astfel (să nu uităm că a cunoscut-o abia după aceea), dar să nu uităm că femeile vor rămîne în întotdeauna femei; ceea ce ar putea numi o landră gelozie o vanitate neîngăduitoare la orice altă femeie, o face să-și dea seama că privirea chipului din tablou nu este ajînită asupra ei, ci, nu se știe cum, e îndreptată către o altă o necunoscută, de aceea o acule și fața i se pare respingătoare; se cade să se arate aspră față de orice amintire din viața tatălui meu, supărătoare doar din pricină că nu s-ar arăta cumva legată de propriile ei amintiri despre el.

Pe de altă parte, portretul cel mare și scump din salonul de gală fusese făcut în anul cei mai înfloritori ai vieții lui, în zilele cele mai frumoase și trandafirii ale căminiciei lor, la dorința anume a mamei și de către un artist celebru pe care ea l-a ales, îmbrăcînd originalul după gustul ei; toată lumea îl considerase ca o foarte fericită asemănare cu tata, așa cum arăta pe atunci; credința aceasta e întărită de propriile mele vagi amintiri de copil; din

toate aceste pricini portretul din salon are un farmec de neprețuit pentru ea. Într-adevăr, în el și prin el își privește soțul așa cum i se înfățișase în viață, nu privește în gol către o fantasmă necunoscută adusă din zilele îndepărtate, iar pentru ea, chiar de necerut, ale burlăciei tatălul meu în celălalt portret ea vede repovestite în ochii ei iubitori istoriile și legendele de mai târziu ale devotului lui conjugale. Da, cred că acum înțeleg limpede că așa trebuie să stea lucrurile. Și totuși, închipuim mereu noi ne surpă asupra-nu în vreme ce privesc ciudatul portret-șezind; deși mai nefamiliar decît l-ar putea părea mamei vreodată, pictura pare să-mi spună uneori: Pierre, nu te încrede în portretul din salon; acesta nu este tatăl tău, sau cel puțin nu în întregime. Cîntărește în alina ta, Pierre, dacă nu cumva noi, cele două plasmuri, nu am putea acătui doar una. Soțiile credincioase sînt întotdeauna prea legate de un chip al soților lor, vîducele credincioase nutresc prea mult respect față de fantoma închipuită a aceleiași imagini închipuite, Pierre. Privește din nou, eu sînt tatăl tău, așa cum era el mai adevărat. Cînd ajungem la vîrsta coapilor, lumea ne polește și ne lustruște, Pierre, intervin mîi de politețuri acălimbăneli și linețuri, Pierre; cum să-ți spun, atunci ne lepădăm de noi înșine și îmbrăcăm haina altui eu Pierre; cînd sîntem tineri stătem, Pierre, cînd îmbătrînim — pîrem doar. Privește din nou eu sînt tatăl tău cel adevărat, eu atît mai adevărat cu cît ți se pare că nu mă recunoști, Pierre. Părinții nu se despoate bucuroși în fața pruncilor lor, Pierre. Sînt o mie și una de nebunii ale tinereții pe care nu ni se pare potrivit să vi le dezvăluim Pierre. Să luăm, de pildă, gîmbetul acesta ciudat, cu două înțelesuri, Pierre, privește mai îndeaproape gura aceasta la ta uită, ce poate să însemne lumina prea arzătoare și parcă păgînă din ochii acestia, Pierre? Sînt tatăl tău bălele. A fost odată o fată, o prea frumoasă franțuzoaică Pierre. Tinerețea e fierbinte și ispita puternică, Pierre într-o clipă se fac lucruri de nedescăcut, Pierre; timpul trece și lucrurile acestea nu sînt întotdeauna purtate aju rea de șuvol, ci prea adesea rămîn înămolate la mal undeva, pe tîrîmurile înverzite ale tinereții, Pierre. Privește din nou. Oare degrabă nu-i place mamei chipu

meu ? Ia gîndeste-te Oare nu toate pornirile ei sincere și iubitoare încearcă să mărească, să spiritualizeze și să înalțe amintirea soțului, Pierre ? Atunci de ce mă vestejește cu dăpărețul ei, de ce nu-ți vorbește niciodată de mine, de ce chiar tu nu mă pomenești niciodată în fața ei, Pierre ? Ia gîndeste-te Să nu fie oare o mică taină ? Încearcă să scormonești puțin, Pierre Nu te teme, nu te teme. Pentru tatăl tău nu mai are importanță. Privește, nu ți zîmbesc ? Ba da, cu un suris ce nu se schimbă, și tot astfel ți am suris ne schimbât vreme de mulți ani, Pierre E un zîmbet impietrit ! Așa l-am zîmbit vărului Ralph, așa am zîmbit în salonușul scumpel și bătrinei mamei Dorothea, Pierre : tot astfel îți zîmbesc ție și tot astfel am zîmbit în viața de după aceea — acum în biroușul blîndei mătuși Dorothea — cînd poate că trupul se zbatea în dureri, tot așa ai zîmbi de m-ai afla în cea mai adînci hrube ale închizății spaniole, Pierre ; spînzurat în beama dimpre, ur cu același zîmbet ai zîmbi, deși n-ar fi nimeni aproape Ia gîndeste-te ; surisul e unealta tuturor înțeleșurilor în doi perți, Pierre Cînd vrem să înșelăm, zîmbim ; cînd pregătăm vreun mic terșip, îndestulător totuși pentru năvile noastre poște, îl ateni, Pierre, și vei vedea întotdeauna spărînd un mic zîmbet. A fost odată o frumoasă franțuzească, Pierre. Te-ai gîndit vreodată cu grijă, cu apăsare, cu pătrundere de psiholog și filozof la ceea ce o înconjura, la ceea ce îi aparținea și la ceea ce i s-a întimplat, Pierre ? O, ce poveste ciudată e aceea pe care ți-a spus-o odată mătușa Dorothea. Am cunoscut odată un biet suflet încrezător, Pierre Scotoceste, scotocește mai adînc... Uite... parcă se vede o mică spărtură, Pierre... o crăpătură, întotdeauna trebuie să lăse ceva din toate scormonirile stăruitoare ; curiozitatea neastoiă îți primește răsplata, Pierre ; nu degeaba une-tim și devenim șireți, diplomați și tîlcuitori în minci-ma noastră, Pierre, temători să urmăm poteca indienilor cînd trece din cîmpie în desigurile întinse, Pierre. Destul, înă : celor înțelepți le e de ajuns un curvînt."

În tăcerea de baam a lungilor nopți de la țară, cînd conacul cufundat în tăcere era înecat în săpezile proas-păt căzute ale lui decembrie sau în alba lumină neclin-

tută a lui august, în tihna bîntuită de fantame a unui cet locuit doar de el, de veghe în camera acunată, straja ne-a-semîntului baldachin al portretului, cu ochii țintă către flăcările straniu putre ale înțeleșurilor ce i se prefirau atît de nelămurit prin cuget — astfel stătea Pierre în fața chipului zugrăvit al părintelui său, deschizînd larg, fără să-și dea seama, porțile tuturor vorbelor și îndoielilor nedeslușite, tulburilor jumătăți de adevăruri ce năpădesc din cînd în cînd țările sufletului, cernîndu-se la fel de dese precum fulgi, prin vîzduh în timpul unei viornice îndesate și neștiute. Și totuși, ori de cîte ori se trezea din aceste reverii, Pierre își recîștiga gîndirea lui sigură, înainte-mergătoare și călăuzită de cugetul lîmpede, într-o clipă vîzduhul se limpezea, nici un fulg nu mai cădea, iar tînrul, certîndu-se că se lăsase cuprins de acea plăcută beție, își făgăduia să nu se mai cufunde niciodată în visuri la miez de noapte, în fața portretului-șezînd al tatălui său. Apele reveriilor nu păreau să lase vreo urmă de mil în cugetul său, erau iuși și ușoare, astfel încît purtau cu sine propriile lor gunoase, lăsa-u, pare-se, toate canalele gîndirii lui Pierre curate și rviniate, ca și cînd nici un șuvoi norocos nu s-ar fi scurs prin ele.

Și astfel, în aducerea lui aminte lîmpede și iubitoare, icoana tatălui rămase la fel de cinstită și de neatinată, ciudățenia portretului nu a făcut decît să adauge acestei imagini un val ușor de romanță sau legendă; miezul acesteia era însuși misterul care uneori părea atît de perfid și de rău prevestitor.

Dar acum, acum !... Citise scrisoarea lui Isabel ; cu luteala primei raze ce țîșnește din arcu soarelui, Pierre văzu cum toate neînțelegerile, toate tainele se despică sub tășul unei săbiu ascuțite, și escadroanele duhurilor întunericului năvălesc în snopi groși de beznă neafîrșită. Cele mai îndepărtate amintiri din copilărie, auzirile tatălui său, mina cea goală și mina cea leproasă, ciudata poveste a mamei Dorothea, mărturiile ferocitate ale portretului în miez de noapte, mai ales pornirea mamei împotriva portretului, toate, toate îi coplesiră cu mărturiile lor adunate.

Acum ghicesc fără vreo stăvilă tot ceea ce i se părua neînțeles și tainic în chipul pictat, tot ceea ce i se părua

neînțeles de familiar pe fața acestuia ; totul se potrivea de minune , veselia unuia într-un fel armonizată cu tristețea celuilalt, nespusa lor îmbrățișare de care depindea înțelegerea lor separată și, cum ar fi, le făcea să se contopească și astfel să se unească împletite, iată fețele ce, împreună, sporeau doar minunea lucrului.

Din toate părțile lumea pipăibilă a faptelor solide aluneca și se dezghiocea din juru-i, lăsându-i plutind într-un eter al năucirilor . sărind în picioare, cu pumni, strinși și ochii fiși, ațînăți asupra chipului înțepenit în tărie, roși acele minunate versuri din Dante ce descriu umbrele ce se sug una pe alta în infern : .

„Ah cum te schimbi,
Angelo ! Privește, Nu ești acum îndoit,
Dar nici singurul !”

PRESIMȚIRI ȘI PREGĂTIRI

I

Pierre se întorcea acasă mult după miezul nopții. O lunsă la fugă cu acea totală uitare de sine caracteristică unei firi arzătoare și întovărășind primele zbateri ale oricărei suferințe neașteptate și cumplite, acum însă, livid, își regăsisse pacea, căci pașnicul duh al nopții, luna care se ridicase, stelele ce se arătasera într-un tîrziu li apăruseră în cele din urmă ca o ciudată melodie mo'comitoare, la început disprețuită și călcată în picioare, dar care în cele din urmă se strecurase în colțurile inimii sale și își întinsese aripile de liniște asupra lui.

De la înălțimea acestei păci își întorcea neovăscînic privirea către priveliștea arșă dinlăuntrul-i, așa cum pădurarul din Canada, suit să fugă din fața pirjolului pădurii sale, se întoarce de îndată ce flăcările s-au putolit și măsoară fără să clipească nesfîrșitele cîmpuri de pojar ce mai dogorăsc ici și colo sub perdeaua deasă de fum.

Spuneam că, întotdeauna cînd Pierre căuta unghurătatea cu adăpostul ei văzut și izolarea înconjurată de zăuuri, camera de lângă iatac li era refugiul preferat. Intrînd în camera lui, deci, luă lumina abia pilplindă pe care o lăsa acolo și-și îndreptă din obișnuință pașii către acel loc retras, așezîndu-se cu brațele încrucișate și cu capul plecat în vechiul fotoliu cu picioare de dragon. Cu tălpi de plumb și inima schimbîndu-se acum din sîm de gheată într-o ciudată nepăsare, lăsîndu-se cuprins de o ameteală copleșitoare, rămase acolo pînă cînd, asemenea călătorului îngropat în trolene de zăpadă, începu să se zbată împotriva acelei moleșeli, cel mai trădător și mai mortal dintre semne. Își ridică privirile și căută spre fața părintelui său, despumată de mustr, dar zîmbindu-î încă enigmatic. Pe dată i se

întoarseră conștiința și neliniștea, neputincioase încă să împărtășe grosava linște ce pusese stăpînire pe el. Peste putință îi era să îndure surisul portretului ; dînd ascultare unei porniri necunoscute, mai tare decît el, se ridică și, fără să-l scoată din cui, întoarse tabloul cu fața la perete.

În felul acesta se ivi spatele prăfuit și jerpelit, astupat cu hirtie mototohită la colțuri, acum atîrnînd în zdrențe fiindcă : se ucase cleul.

— Oh, simbol al iconei răsturnate din sufletul meu, gemu Pierre. Nu te pot lăsa să spînzuri astfel. Mai degrabă te-ai arunca la gunoi decît să te insult astfel. Nu voi să mai am tată !

Scoase din cui tabloul și îl duse afară din cămară ascunzîndu-l într-un scrin încăpător acoperit cu creton albastru și-l încuie acolo. Cu toate acestea pe perete rămăsese un pătrat decolorat, umbra-umbră, goală și întristătoare a portretului. Tînărul încercă să alunge ultima rămășiță a părintelui său preschimbât, temîndu-se că orice gînd care îl privea nu era numai zadarnic, ci chiar vătămător, abătînd fatal din drumul ei mintea care trebuia acum nu numai să îndure o suferință anume, ci să și treacă imediat la fapte în temeiul ei. Crud și sălbatic gînd, își spune tînerețea, dar greșește, experiența știe prea bine că fapta, deși pare o întreprindere a durerii, este în realitate un balsam, pentru a ușura pe vecinie durerea, trebuie adeseori să mai înfigem alte cleve săgeți.

Și totuși, nici măcar acum, deși simțea din adîncuri că întreaga sa făptură morală fusese răsturnată și că pentru el armonioasa clădire a lumii trebuia, cîntă, în întregime recădută de la prima piatră de temelie, nu era chinuit de gîndul ultimei disperări și nici nu se frămînta cum să facă pustul să înflorească din nou. Părea că simte acums, pămîtîndu-se în străfundurile inimii sale, trazu încă nedeslăsit ce ar putea să-l călăuzească prin țara nimănui a credinței moștenite, acum dispărute, și ale dovezilor împrejurărilor acum pierdute ; sufletul lui nu fusese cu totul cîntropit de răzmeriță. O regență fără sfîrșit pusese stăpînire pe aceptoru, în felul acesta Pierre nu căzuse încă pradă prigoanei și pîrjolului suferinței sale.

Un suflet mai puțin nobil decît al lui Pierre și-ar fi pus imediat întrebarea : Ce trebuie să fac ? — cu privir.

la Isabel? O astfel de întrebare nu-și făcu loc niciodată în mintea lui Pierre, sunta lui răspuns de la sine, fără nici o umbră de îndoială cu privire la ținta către care trebuia să se îndrepte. Dar dacă ținta era împede, nu la fel de împede era și drumul ce ducea la ea. Cum să iasă? Iată o problemă care la început nu părea să aibă vreo soluție. Fără să-și dea pe de-a-nitegul seama, Pierre era unul din acele spirite care găsesc în cele din urmă cel mai sigur răspuns la nedumeririle lor, precum și cele mai strălucite însemne ale conducătorilor nu printr-o cercetare chinută și singuricioasă a măruntelor argumente pentru și contra, ci prin supunere instantanee la poruncile zeiești ale întâmplărilor însele. Întrucât pentru el — ce trebuia să fac? — era o întrebare ce primise răspuns chiar prin înțelegerea greutății ei, acum, lăsa să știe, lăsa descărcase sufletul, cel puțin pentru o vreme, de povara mării tulburătoare chinuînte privind chipul în care să treacă la fapte, era incredințat că întâlnirea cu Isabel avea să-i arate calea fără greș. Puterea care până acum îi călăuzise pașii nu fusese, totuși, cu desăvârșire mută, ascunsă, în ceea ce privește multele lucruri amare pe care Pierre le prevedea în oceanul nesfârșit de neazuri în care se afla cufundat.

Dacă este adevărat că darul cel mai înalt și — după cum spun înțelepții — neprețuita compensație a unor daruri mai giete este de a curăța sufletul de greșelile unei inimi prea vesele și de a-l umple cu un adevăr trist, trebuie să spunem atunci că această sfântă datorie nu este îndeplinită pe calea ferată a vreunei gândiri inductive al cărei început să se afle totmai în suferința cu pricina, împotriva, nu se pare a fi urmarea minunată a pătrunderii în adâncurile cele mai nepătrunse din spiritul omului, a unei puteri niciodată încercate până atunci și cu totul inexplicabile, care, asemenea scinteiilor ce încarcă aerul greu al înserării, se împrăștie în toate direcțiile sub forma unor sprințene săgetări de lumină împetitoare și, în aceeași clipă, ușurează văzduhul de toată înecătoarea sa, dându-i o mare putere de iluminare, lucruri care mai înainte, în umbrele înserării, căpătaseră înfățișări romantice și tenebroase sînt luminate acum în realitatea lor, în aceste trecătoare aprinderi ale mirabilului foc al sufe-

rinței vedem lucrurile așa cum sînt ; deși, cînd scînteile se pierd, umbrele coboară din nou și mîncinoasele mărginiri ale lucrurilor se reintorc , dar forța lor putere de a înșela s-a pierdut, și acum, chiar în fața celor mai amăgitoare înfățișări ale lor , nu putem uita imaginile adevăratei, nemuritoarei lor fețe, din nou învăluite.

La fel se întîmpla și cu Pierre . Pe vremea veselei lui juneci, înainte de a-l lovi marea nenorocire, toate lucrurile din jur își ascundeau înfățișarea adevărată sub chipuri înșelătoare . Acum, nu numai că multvenerata imagine a tatălui său se preschimbase din coroana verde a unui copac stufos într-un trunchi lovit de trăsnet, dar fiecă altă womană din mintea lui dovedea înfrîngerea acelei lumini de pe alte tărîmuri care îl pătrunsesse în suflet . Nici măcar învinovățirea și nepingărita lui mamă nu rămăsese cu de auz, uită neatinată și neschimbată de zgudătură . Prima oară cînd imaginea ei schimbată își făcuse loc în mintea lui, Pierre călă spre ea înspăimîntat , acum, cînd furtuna trecuse, îl zăbovesc în minte aceeași imagine dezvăluită pe mușteplate și înconjurată de o nesfîrșită jale . Ea, care îl părăsise întotdeauna lui Pierre — în aspectele mai puțin tîrîfase dar mai frumoase și mai apăsătoare — nu numai că o sfîntă în fața căreia să-și înalțe rugile de zi cu zi, ci și ea o blindă pe vîlurile care să-i primească mărturiile, și cărei respectat salac era de multă vreme un confesional tapetat cu satin moale, mama lui, într-un cuvînt, nu mai reprezenta nimic din toate aceste lucruri ademenitoare ; simțea cu stringere de inimă că nu-și mai poate îndrepta pașii către ea cum și i-ar fi îndreptat către o lință cu care să împărtășească totul, în fața căreia să-și descarce nestinjenit sufletul, cu una ce era în stare să-i arate adevărata cărare cînd el se afla în impas . Minunată era într-adevăr ascuțita pătrundere cu care soarta îl ajutase să înțeleagă firea adîncă a mamei sale . Ea ar fi făcut față tuturor încercărilor obișnuite , gîndindu-se însă la piatra de încercare a uriașei apăsări pe care el avea să i-o așeze pe umeri, Pierre simțea din străfunduri că maică-sa se va prăbuși sfărîmată sub greutatea ei .

Era o ființă nobilă, dar creată mai ales pentru clipele poleite cu aur ale vieții și, pînă acum, deprinsă să se

muste printre seninătățile neîncrățite de vreun nor, crescând și înflorind din toate punctele de vedere la umbra obiecturilor și deprinderilor moștenite. Nu rafinata, eleganta, iubitoarea și netulburata lui mamă putea să primească fără să crâncască, asemenea unei eroine a înalturilor, lovitură nemaiîntâlnitei lui năpaste, și nici să aplaudă, ca un ecou al inimii sale, sublima hotărâre a cărei punere în fapt avea să atragă după sine umurta și bălta de joc lumii.

Mamă ! Dragă mamă. Dumnezeu mi-a dăruit o acră și ție o fiică, a acoperit-o pe aceasta cu disprețul și hula lumii, astfel încât eu și cu tine — cu tine, mamă, putem doar să o recunoaștem, să o adoptăm și — nu, nu, gemu Pierre niciodată auzul ei nu ar putea îndura aceste silabe ! În fața ochilor lui Pierre se înălța deodată, urias și amenințător, nesfârșitul turn al pînă atunci necunoscutei trufii a mamei sale, trufia numelui ei, a bogăției a cinstei, trufia unei femei de neam, rafinată și bogată, toată trufia de Sem ramadă a femei. Se trase înapoi clătîindu-se și afla sprijin doar în sine însuși. Descoperi atunci că în străfundurile ființei sale stăcea un simbul de divină neasemuită ce nu se recunoștea ca din osul născut, un simbul ce-l făcea să se simtă singur și orfan. Cu dragă inimă ar fi rechemat, fie și pentru o clipă, cele o mie de dulci minciuni ale vieții, deși cumpărate cu prețul adevărului, odată mai mult, dorea să nu se simtă ținut asemenea prurcului Ismail în deșert, fără mama Agar care să-l întovărească și să-l mîngie.

Emoțiile acestea nu-l scriuseră cu nimic iubirea pentru mama lui și nici nu-l otrăviseră cîtusi de puțin respectul față de ea ; cu altă mai puțin își făcuse loc vreo umbră de dispreț față de virtutea ei neasemuită. Înțelegea limpede că mama lui nu-și fusese sîcși mămă. Trufia nemărginită o zămislise, lumea dimprejur cu vanitatea ei o cîntase, și un infamurat Tipic nu uitase să li aducă ultimele adăugiri.

Cu totul de mirare, într-adevăr, trebuie să spunem din nou, era fulgerarea înțelegerii pe care Pierre o cîștigase în ceea ce privește caracterul mamei sale, căci amintirea vie a dragostei din belșug revărsate asupra lui nu fusese îndejuns să-l zdruncine convingerea venită pe reasceptate

„De iubit mă iubește, se gîndea Pierre, dar cum ? Mă iubește oare cu acea iubire ce trece dincolo de orice obstacol ? Cu acea dragoste care în numele celui iubit poate să îndure netulburată ura ? Al cărei imn de slavă izbîndește doar tîlăzuindu-se peste toate mușcăturile vrăjmașe și peste disprețul mulțimii ? Mamă iubitoare, iată că îți aduc o prea iubită, dar prea huiată soră a mea.. De mă iubești, mamă, iubirea ta se va revărsa și asupra ei și îl vei întinde mîna ta mîndră ca s-o treci peste pragul aristocraticului tău salon.” Cînd Pierre o înfățișa în închipuirea lui pe Isabel mamei sale și tot în închipuire o ducea în fața ei, cînd simțea cum limba i se lipește de cerul gurii, tîntuit de privirea îngrozită, disprețuitoare și neîncrezătoare a mamei sale inima lui generoasă se strîngea din ce în ce mai tare, prăbușindu-se în hăurile sale lăuntrice și făcîndu-l să simtă, asfîșiat pentru prima oară, cît de goală și de searbătă este viața în lumea ce se călăuzește după conveniențe „Oh, lume fără inimă, trufașă și înghețată, ce mult te urăsc, se gîndea el, ce silă mi-e de gheara ta neaștută și asupritoare, care în creșul celei mai cumplite nevoi mi-o răpește chiar pe mama și mă face de două ori orfan, fără măcar un înverzit mormînt pe care să plîng. Lacrimile mele — de le-aș putea putea vărsa — trebuie să curgă în pustie, de parcă și tata și mama au plecat peste mări și țări și la întoarcere au pierit în neștiutele valuri.

Mă iubește, într-adevăr, dar de ce ? Ce s-ar fi întîmplat de-aș fi fost schilod ? Îmi amintesc că printre cele mai dragăstoase mîngieri ale ei așipeau faidurile solzoase ale unei mîndrii de tinichea. Mă iubește cu dragoste trufașă. I se pare că vede în mine propria ei frumusețe înfumurată și cîrionțată, oglinda mea e altarul ei, preotessa vanității și imaginii proprii, nu eu sînt acela cărui li aduce prinos de sărutări. Prea puțină mulțumire se cade să-ți aduc, Zeiță Binevoitoare, care ai înveșmîntat mormîta cu frumusețea unui bărbat astfel încît să-mi poți ascunde adevărul unui om. Înțeleg acum că în această frumusețe omul cade ca într-o cursă și în cele din urmă se sufocă, devine orb precum viermele înfășurat în propria-i mătase. Închiduciune vouă, Urișenie, Sărăcie și Netrebnicie, și vouă tuturor isclătilor slujitori ai Adevărului, care ascundeți sub

gluga și zdrențele cerșetorilor cingătoarea și coroana regiilor. Șteargă-se frumusețea născută din țărină, șteargă-se bogăția, plăcerea, rodnicia de fiecare an a pământului și tot ceea ce poleiește armurile și bate în nestemate piroanelor nemernice și lanțurile Minciunilor. Oh ! Mi se pare că înțeleg acum de ce în vremuri de demult oamenii adevărați umblau desculți, încinși cu o lunie, veșnic învăluți în tristețe ca sub o maramă grea. Îmi amintesc acum de acele cuvinte înțelepte adresate oamenilor -Fericiti cei săraci cu duhul și fericiti cei ce pling-. O, da ! Până acum n-am făcut decît să clădesc mormane de cuvinte, să cumpăr cărți, să agonisesc o brumă de experiență și să mă zidesc în bibliotecă ! a venit vremea să mă așez și să citesc. Da da ! Acum știu ce înseamnă noaptea, acum înțeleg vraja lunii și toate negrele urmări născute din furtună și vijeli. Puțin adastă Bucuria atunci cînd Adevărul bate la ușă ; nici Durerea nu rămîne mai prejos. Degeaba las capul să-mi atîrne în piept.. e prea greu ; degeaba mi se zbate inima în cosul pieptului, prizonier nerăbdător îndărătul zăbrelelor sale de fier. Oh ! Oamenii sînt cu toții temnicheri proprii lor temnicheri, în lumea în care Gura Tirgului atotnăstăitoare socotește că cea mai nobilă parte se cade a fi roaba celei mai netrebnice, asemeni regelui Charles cînd l-au prins țărani deghizat. Inimă ! Inimă ! unsa lui Dumnezeu . inimă, îți voi da ascultare !"

II

Dacă presimțirea lui Pierre cu privire la mîndria mamei sale, potrivit din pricina vederilor înguste față de nobila intenție care îi izvorise în suflet, îi dădea atît de tare, cu atît mai sfîșietor era gîndul unei alte împotriviri, pornite încă mai din adîncul inimii doamnei Glendinning. Nu numai mîndria o va face disprețuitoare, dar mai ales amintirea căsniciei o va face să respingă cu groază vina, cu neputință de numit, a cărei dovadă în carne și oase era Isabel însăși. Către ce hrube întortocheate de presupuneri, printre cîte oribile bîntuiri de broaște rînoase și scorpionii ai imaginației nu ar conduce-o o astfel de mărturisire ?

Gîndindu-se la aceasta, idee de a dezvălui mamei sale secretul nu numai că i se păru lui Pierre fără speranță, ci și de neacceptat, ca un atac piezis asupra citadelei minții ei, neomenos peste poale, intrucît o lovea în cele mai dulci amintiri și pingărea cel mai neatinat altar din sanctuarul ei.

Convingerea că nu putea cu nici un chip să-i dezvăluie mamei sale secretul nu creșcu, ci se născu deodată, de parcă i l-ar fi spus cineva, se străduia totuși să cerceteze problema pe toate fețele, ca nu cumva să-i fi scăpat vreuna. Simțea deja neîmămunt că întreaga sa purtare viitoare, firul vieții sale și al lui Isabel depindeau de mărturisirea sau de ascunderea acestui adevăr în fața mamei lui. Cu cît însă cugeta mai adînc, cu atît se statornicea mai tare încredințarea lui de la început. Se gîndea că, dacă ar mărturisi totul, fără doar și poate mîndra sa mamă avea să respingă cu dispreț rugămintea de a o primi pe Isabel cu toată cinstea în conacul familiei Glendinning. Atunci, se gîndea Pierre, aproape fără să știe ce gîndește, nu voi fi făcut altceva decît să torn în sufletul mamei otrava fără leac a unui adevăr dureros ce nu aduce bine nimănui și face tuturor numai rău. Prin mintea lui trecu un gînd cumpănit, că adevărul nu trebuie întoldeauna fluturat la vedere; că uneori minciuna e de la Dumnezeu și adevărul de la diavol. „Adevărat diavol, cugeta tînărul dacă mi stă în putință cu o suflare spurcată a adevărului să spulber în cele patru vînturi amintirea binecuvîntată a tatălui meu, culbărită în pieptul mamei, și să-i înfig în inimă pumnalul ascuțit al suferinței. N-am s-o fac!”

Dar cum această hotărîre deschidea sări prea întunecoase și nefericite ochiului minții sale, încercă să nu se gîndească pentru moment la ea și să o amine pînă cînd înîlnirea cu Isabel li va fi ajutat să vadă mai limpede ce are de făcut. Căci omul, prumînd pe neașteptate lovitură unor dezvăluiri noi și fără drept de apel, auzînd că ele îi vor răsturna întreaga viață, fără să vrea încercă mai întîi să ocolească orice gînd și hotărîre grăbită, știînd prea bine că de-acum înainte loviturile care îi vor hotărîlci înpărîpa suferinței și îi vor alege calea în viitor sînt însemnate cu tot altfel de jăruși ascuțiți care îi străpung inima.

Cel mai trist dintre ceasurile de pe lume este ora nesfârșită, cenușie care, pentru cel ce veghează la lumina lămpii, pare să se tîrască între nopți și zi, cînd alină lampa, cît și cel fără somn, istovît, par ca de pe altă lume în lumina pândă, așteptînd zorile fără nici o bucurie, omului : se năzare că e înconjurat de aburi țipător vopseți și aproape că blestemă ziua iubitoare de gloată care năvălește peste nopțile înîngurată a suferinței sale.

Singura fereastră a camăruței lui Pierre dădea spre parate, dincolo de rio și vederea se prelungea în depărtare către înălțimile alba desluite, pline de povești despre marile fapte ale familiei Glendinning. Nu o dată stătuse Pierre la această fereastră înainte de răsăritul soarelui, cătînd către zorile sîngerii care se ridicau și se desfășurau invăluind primitoare deslurile viorii ca flamura unui standard. Astăzi însă dimineața se născu în ceață și ploaie, burnîndu-i în inimă. Pe măsură ce ziua îmbătrînea, scîldînd trăsăturile cunoscute ale camerei în acea lumină flrească ce pînă atunci îi lumpezea doar într-o bucurie, acum cînd ziua și nu noptea era martorul chinului său, acum întreaga realitate îi apăsă în toată hidomenia ei dezgolită. Îi cuprinsese un sentiment de jale nesfârșită, de slăbiciune, de neputință, de desperare veșnică și fără de sfîrșit. Nu numai spiritul, ci și trupul îi erau rănite. Nu se putea ține pe picioare ; cînd încerca să stea, brațele îi cădeau spre podea, legate parcă cu greutate de plumb.

Tîrînd după el și lanțul și butucul, se prăbuși pe pat ; atunci cînd spiritul e zdrobit, trupul îl urmează îndemproape spre odihnă ; de aceea patul reprezintă adeseori pe mulți refugiu al Chinului. Pe jumătate amețit de parcă ar fi luat opium, căzu într-un somn de plumb.

Se aculă peste un ceas amintindu-și pe dată toate cele petrecute cu o noapte înainte ; aflîndu-se însă ceva mai întărit și stînd întins în tăcere și în nemiscare, cu trupul aproape în nesimțire, dar cu spiritul viu — fără zărvă — atent ca nu cumva să rupă vraja prin cea mai ușoară mișcare a vreunui mîdular sau prin vreun chintire a capului, Pierre își înfruntă bărbătește durerea și o țintul drept în

ochi , o înțelegere întru totul, calm și fără povăială ; cei puțin așa tredea. Înțelegere ce îi cerea, ce trebuia să facă numai-dedit, care trebuia să-i fie purtarea și cum să se arate la întâlnirea de neocolit de la micul dejun cu mama lui, precum și care să-i fie planurile în cele ce o priveau pe Lucy. Sfatul cu sine însuși fu scurt. Rădicându-se din pat, se cumpăni pe picioare o clipă și apoi, ducându-se la birou, scrisese următoarea scrisoare, la început cu litere mari tremurătoare, iar după aceea cu mină sigură :

„Trebuie să-mi cer iertare, Lucy, pentru că aseară nu am mai venit. Mă cunoști însă prea bine ca să știu că nu aş fi făcut așa ceva de n-aş fi avut un motiv foarte important. Eram pe stradă, în apropierea casei tale, când am primit o știre care m-a făcut să mă întorc pe dată din drum. E vorba de un lucru care îmi răpește tot timpul și toată atenția pentru două sau poate trei zile. Îți spun acestea ca să fii pregătită. Și mai știu că, oricât de neplăcut ar fi pentru tine, o să încerci să înduri totul de dragul meu ; căci oare, draga mea, draga mea Lucy, mi-ar trece mie prin gând să stau departe de tine atât de mult dacă nu aş fi silit fără putință de a spune : nu ? Să nu vii pe la noi înainte de a veni eu la tine , dacă se întâmplă să o întâlnești pe mama în alt loc, nu te arăta curioasă sau neliniștită pentru mine. Fii la fel de veselă ca și când aş fi tot timpul alături de tine. Te împior, fă ceea ce îți spun și la revedere !”

Împături scrisoarea și tocmai se pregătea să o pecetluiească, când șovăi și, despăturind-o imediat, o reciti. Nu-și putu înțelege însă propriul său scria, căci privirea i se împăienjenise deodată. Norul trecu și, luând repede pana, adăugă următorul post scriptum :

„Lucy, scrisoarea asta ți se va părea, poate, de neînțeles ; dacă așa stau lucrurile, să știu că nu eu am vrut o , nici nu știu cum altfel aş fi putut-o scrie. Doar un singur motiv am, Lucy : lucrul la care am făcut aluzie este de asemenea natură, încât sînt ca și jurat să nu îl dezvălui nimănui, decît aceluia pe care îi privește nemijlocit. Nu

este cel leneș în acea dimineață. Dates își făcea de lucru cu miște unguri și șervele lângă bufet.

Adunându-și pe față toată veselia de care era în stare, Pierre intră în cameră. Amintindu-și cu câtă grijă se îmbrăcase și se îmbrăcase și știind că nimic nu îmbujorează obrazul ca o dimineață umedă, proaspătă, răcoroasă și cealaltă, încercă să se convingă că pe chipul lui nu se pot desluși urmele lungii nopți de veghe.

— Bună dimineața, surioară ! Ce plimbare grozavă ! Am ajuns pînă la...

— Pînă unde ? Pentru numele lui Dumnezeu, pînă unde ? Arăți groaznic ! Ce s-a întîmplat, Pierre ? Ce te doare ? Dates, te sînt cînd o să am nevoie de dumneata.

Cît timp bunul servitor își mai făcu de lucru cu șervețele, de parcă nu avea chef să fie clintit atît de repede din îndeletnicirile lui obișnuite și bombănînd cîne și-e ce, așa cum fac toți servitorii aflați de multă vreme în casă cînd sînt excluși de la vreo discuție ce privește familia, doamna Glendinning nu-și luă ochii de la Pierre, care, fără să-și dea seama că mîncarea nu era chiar gata, se așeză la masă și începu să-și pună în ceașcă, destul de nervos, frîscă și zahăr. În clipa în care ușa se închise în urma lui Dates, mama sări în picioare și își îmbrățișă fiul, dar în acea îmbrățișare Pierre simți îndurerat că inimile lor nu bat împreună, ca mai înainte.

— Ce lucru cumplit ți s-a întîmplat, fiule ? Vorbește, e de neînțeles ! Lucy ! Doamne... nu cumva ea ? Între voi nu pot fi obișnuitele certuri de îndrăgostiți. Vorbește, vorbește, fiule !

— Surioară. Începu Pierre.

— Acum nu-ți sînt surioară, Pierre, acum sînt mama ta.

— Atunci, mamă, trebuie să-ți spun că și tu fîmi pari la fel de greu de înțeles ca și...

— Vorbește mai repede, Pierre. liniștea ta mă îngheață. Spune-mi, căci, Doamne, simt că trebuie să ți se fi întîmplat ceva cu totul neobișnuit. Ești fiul meu și îți poruncesc ! Nu e vorba de Lucy ; e altceva. Spune-mi.

— Dragă mamă, zise Pierre împingîndu-și nervos scaunul înapoi, te rog să mă crezi cînd îți spun că nu am de să-ți mărturisesc. Știi că uneori, cînd mă apucă vreun

chef de studiu și filozofie, stau treaz până târziu la mine în cameră, că nu se întâmplă, indiferent de oră, să caut ca un nebun aerul curat și să fac o lungă plimbare peste câmpuri. Așa am făcut și aseară și nu m-a mai rămas decât prea puțin timp ca să dorm, puținul somn pe care l-am prins nu m-a ajutat prea mult. N-o să mai fac astfel de prostii, așa că, mamă dragă, nu mă mai privi astfel și hai să mâncăm. Dătes ! Sună clopoțelul, surioară.

— Stai, Pierre ! E o apăsare în aer. Sunt, știu că mă minți ; poate nu am făcut bine încercând să-ți smulg secretul, crede-mă, însă, fiule, că nu mi-aș fi închipuit să ai vreun secret față de mine, în afară de primii muguri ai iubirii pentru Lucy, și așa ceva femeia din mine a înțeles că era de tertat și firesc. Dar acum ce-ar putea fi ? Pierre, Pierre ! Gîndește-te bine înainte de a hotărî să nu-mi încredințezi gîndurile. Sunt mama ta. Ar putea fi un lucru fatal ! Nu poate fi nici bun, nici cîștut, Pierre, un lucru pe care îl ascunzi mamei tale. Să nu ne despărțim, Pierre, dacă îți pierzi încrederea în mine, și eu mi-o voi pierde în tine. Și acum... să sun ?

Pierre, care încercase în zadar să-și găsească de lucru cu ceașca și lingurița, se opri și fără să și des seama, îndreptă asupra mamei sale o privire mută și jalnică fără să apună vreun cuvînt. O vîră iarăși cu ochii minții pe mama sa în nou descoperita ei lumină. Parcă vedea indignarea izvorîta din mindria jignită, dragostea ei stingîndu-se treptat, îi cunoștea tăria și ideile exagerate despre credința nestrămutată pe care un fiu trebuie să o poarte în suflet. Tremura la gîndul că acum era prima clipă a grelei sale încercări. Dar deși înțelegea prea bine ce înseamnă atitudinea mamei sale, care stătea în fața lui privind-l cu atenție, și cu mina pe cordonul soneriei, deși știa că apariția lui Dătes însemna, în același timp, dispariția oricărei încrederi dintre ei, deși i se părea că și mama lui nu'reste același gînd, era, totuși, legat de hotărîrea-l de nestrămutat.

— Pierre, Pierre ! Să sun ?

— Mamă, stai !.. Da, sună, surioară.

Clopoțelul sună ; la chemarea lui, Dătes intră și, privind oarecum semnificativ la doamna Glendinning, spuse :

— A venit reverendul, stăpînă, și e acum în salonul de la apus.

— Roagă-l pe domnul Falsgrave să intre de îndată ; adu cafea ; nu ți-am spus că l-am invitat la micul dejun ?

— Da, stăpînă, dar credeam că... locmai, acum... și se uită îngrijorat de la mamă la fiu.

— O, bunul meu Dates, nu s-a întîmplat nimic, exclamă doamna Glendinning pe un ton nepăsător și cu un zîmbet amar, privind către fiul ei. Poștește-l pe domnul Falsgrave înăuntru. Nu te-am văzut aseară, Pierre, ca să-ți spun că domnul Falsgrave va lua micul dejun cu noi la invitația mea. Am fost ieri la casa parohială ca să discut cu el despre nenorocirea lui Dely și acum o să hotărîm ce e de făcut. Cît despre Ned, sînt absolut decisă, un astfel de destrăbălat nu trebuie să ne pîngărească locurile ; la fel și netrebnica de Dely.

Din fericire, intrarea pe neașteptate a preotului îi abătui atenția de la brusa paloare a feței lui Pierre, dîndu-i acestuia răgazul să-și vină în fire.

— Bună dimineața, doamnă, bună dimineața, tinere, spuse domnul Falsgrave cu vocea lui neobișnuit de blîndă ca de flaut, îndreptîndu-se către doamna Glendinning și fiul ei.

Doamna îi răspunse cu aceeași căldură, iar Pierre cu un aer prea încurcat pentru a fi la fel de politicoș. O clipă, atît cît domnul Falsgrave rămase în picioare în fața gazdelor, înainte de a accepta scaunul oferit de Dates. Înăpșarea lui oferi ochului o imagine deosebit de atrăgătoare.

În viața oricărui om există momente scumpe inimii sale, cînd mai multe împrejurări mărunte adunate treptat își dau mîna pentru a-l face să uite un timp de lucrurile aspre și amare ale vieții, făcîndu-l amabil și binevoitor ; aceasta se întîmplă cînd privești și societatea în care se află și sînt foarte plăcute, iar dacă în acel moment fer-cit se întîmplă ca și trupul să se așie într-o poză plăcută la privit, atunci acea atitudine, oricît de trecătoare, lasă să se întrevadă statura nobilă a Firii Înmooase, iar scînteia divină aflată în stare de adormire în fiecare om se arată vedem. Așa se întîmpla cu domnul Falsgrave. Cîncizeci de mîle împrejur nu se află casă în care să fi in-

trat mai cu drag decât conacul de la Poliana Șei, deși trebuia cu care venise în acea dimineață nu era cituși de puțin plăcută, ea îi ieșise cu desăvîrșire din minte. În fața lui se aflau, îmbinate în aceeași persoană, cea mai credincioasă enoriașă și cea mai vestită frumusețe din tot ținutul, alături de cel mai învățat și mai simpatic tînr pe care-l cunoștea. În fața lui se afla, de asemenea, ziditoarea generoasă și neobosită ocrotitoare a frumoasei bisericuțe de marmură, tîrnăuță de bunul episcop cu mai puțin de patru ani înainte. În fața lui stătea, de asemenea — deși ascunsă din politețe — aceeași binefăcătoare neobosită, din a cărei pungă, nu se putea să nu bănuiască, venea cea mai mare parte a salariului său, teoretic obținut din chiria atranelor. Fusesse invitat la micul dejun, o masă care, în familiile instănțe de la țară, este cel mai plăcut moment al fiecărei zile, nările lui simțeau toate mirosurile din Java, amestecate în aroma cafelei de argint, știa prea bine ce delicioș lichide se vor prelunge în curînd din ea. În afară de asta și de alte mici asemenea amănunte, știa că doamna Grendinning are o oarecare slăbiciune pentru el (deși din păcate nu îndăjuna de mare pentru a-l lua de bărbat, dădă cum aflase de zece ori din proprie experiență) și că Pierre îl prețuia la fel de mult ca mama lui.

Prețuire pe care preotul o merita din plin. Natura îi înzestrase regește. În ciupele mai fericite, ca aceasta, fața îi radia de o bunăvoință curtenitoare, dar blîndă, era cit se poate de bine clădit și impunător la trup, micimea picioarelor și curățenia, albeața de crin și gingășia de copil a minilor contrastau puternic cu statura lui voinică. În țări ca America, unde nu există o castă bine definită a nobilimii ereditare a cărei stirpe să fie nefiresc prelungită, așa cum se întîmplă cu caii de rază și cu borzii în unele regate, și mai ales, în regiunile agricole unde, din o sută de muni care lasă să pice bila în urna de vot pentru alegerea președintelui, nouăzeci și nouă sînt musculoase și arse de soare, în astfel de regiuni delicatetea minii, cînd e îmbinată cu o ținută masculină, capătă o valoare necunoscută națiunilor europene.

Înfățișarea și așa plăcută a reverendului nu avea decât de cîștigat prin însoțirea cu manierele lui, frumoase și la locul lor, convingătoare, totuși fără cel mai mic aer de

prefăcătoare sau fandoseală. Cerurile îl dăruiseră cu un trup asemănî unui flaut cu clape de argint, pe care să cînte în această lume, un instrument pe care îl stăpînea aproape desăvîrșit. Mișcările grațioase aminteau de unduirile unor sunete melodioase. Aproape întotdeauna îi venea să crezi că-l auzi, nu că-l vezi. Avea o noblete în-născută și atît de adînc vrednică de admirație, încît de mai multe ori doamna Glendinning i-l dăduse de exemplu lui Pierre, pentru influența pe care spiritul îl are în lustruirea și innobilarea minții și a manierelor, oricît ar fi părut de extravagant, declara că fusese întotdeauna de părerea tatălui ei, că nici un bărbat nu poate fi un gentleman cumplet, prezidînd cu demnitate la masa lui, dacă nu se împărtășea din sfintele taine. În cazul domnului Falsgrave, această afirmație nu era cu totul absurdă. Fiu al unui sârman fermier din nord, care se căsătorise cu o drăgășă cusătoreasă el nu avea nici un înscris heraldic al strămoșilor pe care să-l arate, ca garanție și explicație a bonului chip și a deprinderilor alese, primul se datora voinei naturii, celelalte erau o urmare a vieții de învățat. Inducită de plăcerea celei mai alese societăți feminine, oricît de mică ar fi fost ea, pe care o privise întotdeauna ca podoabă cea mai de preț a vieții. Dacă manierele se potriveau cu persoana, muntea se potrivea cu amîndouă și era cea mai convingătoare ilustrare a lor. În afară de puterea de convingere și elocința din amvon, cîteva lucrări așternute în fugă cu privire la natură, artă și literatură dovedeau nu numai sensibilitatea lui față de toate lucrurile frumoase văzute sau nevăzute, ci și faptul că era înzestrat cu darul de a cînta aceste lucruri, dar pe care o fire mai activă și mai ambițioasă l-ar fi transformat încă de mult în faima unui poet. Domnul Falsgrave era în floarea anilor, la o vîrstă care pentru un astfel de bărbat este cea mai plăcută, iar pentru o femeie coaptă e cea mai atrăgătoare. Tinerețea nu plecase încă luînd cu sine frumusețea, grația și puterea, bătrînețea nu se instalase încă cu hainele ei grele, deși părțile ei cele mai bune — blîndețea și înțelepciunea — i-o luaseră înainte, ca s-o vestească așa cum sembelanu marelui moșier merg în fața caleștii vreunui rege sprijinit în cirje.

Aceasta era, deci, domnul Falsgrave care şedea acum la masa doamnei Glendinning, cu colţul unuia din generoasele şervete ale familiei înfipit în deschizătura cămăşii albe ca neaşa, astfel încît faldurile coborau aproape pînă la marginea mesei, făcîndu-l să pară un preot gata să officieze la oădjă micul dejun.

— Te rog, domnule Falsgrave, zise doamna Glendinning, dă-mi o chiflă.

Nu ştiu dacă experienţa lui protejase înălţase şi afiţase gestul atît de simplu al fringerii pînii, sau dacă aceasta se datora albeţii minilor lui, dar hotărît lucru domnul Falsgrave îndeplini această rugămintă în aşa fel încît, dacă iar fi văzut bătrînul Leonardo, ar fi avut încă o sursă de inspiraţie, deloc de neglijat pentru divina lui pictură. Pierre îi privea stînd pe scaun blind şi supus ; o imagine a curăţeniei, cu fruntea albă, cu minile albe, cu şervet alb ; simţea, aproape, căldura blindei omenii date de frumuseţea bărbătească şi împlinită a preotului ; îşi amintea toate lucrurile bune pe care le ştia despre acest om, toate bunele pe care îi auzise despre el, şi nu-i venea în minte nimic rău despre caracterul lui, din propria lui tristeţe şi suferinţă ascunsă, contempla bunăvoinţa deschisă şi trimba bună, ogîndite pe faţa zîmbitoare a domnului Falsgrave, cînd deodată îi trecu prin cap că, dacă cineva pe lumea asta putea să-i dea vreo povată la ananghie, dacă cineva putea să-l ajute dîndu-i o cît de mică speranţă, acela cineva se afla în faţa lui.

— Te rog, domnule Glendinning, spuse preotul zîmbînd, în timp ce Pierre îi întindea în tăcere platoul cu felii de limbă, nu vreau să ţi-o mănînc eu pe toată, fiindcă şi aşa mi se pare că pe a dumitale ţi-ai mîncat-o singur azi de dimineată. Un joc de cuvinte de foarte prost gust, ştiu dar... (întorcîndu-se către doamna Glendinning) ...cînd omul se simte foarte fericit spune uneori prostii mai mari decît el. Fericire şi proştie... suspectă coincidenţă.

— Domnule Falsgrave, spuse gînda, ceasce ţi-e goală. Dates ! Vorbeam ieri, domnule Falsgrave, de ticălosul acela de Ned.

— Da, da, răspunse domnul Falsgrave cam încurcat.

— Nu-l voi mai îngădui pe pășinturile mele ; hotărîrea mea e luată. Infamul ! Nu are o soție la fel de virtuoasă și de frumoasă acum, ca în ziua cînd a fost condus-o la biserică ? A dat dovadă de cea mai condamnată și neîndreptățită ușurătate.

Pastorul inclină capul în semn de încuviințare, îndurerat.

— Astfel de bărbați, continuă doamna Glendinning, îmbujorată de cea mai sinceră indignare, mi se par mai dăună de dispreț decît ucigașii.

— Sinteți cam aspră cu ei, stimată doamnă, zise domnul Falgrave cu blîndețe.

— Tu nu ești de aceeași părere, Pierre ? întrebă doamna Glendinning, întorcîndu-se îndrăgănită către fiul ei. Bărbatul care a păcătuit asemenea acestui Ned nu este mai rău decît un ucigaș ? Nu a datruș complet o femeie, celelalte dîndu-i să scarbă rușinea, ca pe o băutură otrăvitoare ? Nu l-aș învinovăți pe fiul lui bun dacă l-ar url.

— Stimată doamnă, zise preotul, ale cărui priviri se mutaseră de la doamna Glendinning la feciorul ei și, vîzînd la el un tremur straniu, îl cercetase cu atenție urmărindu-i tulburarea pe care nu și-o putea stăpîni cu totul ; stimată doamnă, spuse el, aplecîndu-se desupra mesei, în dumneavoastră virtutea are un apărător prea înflăcărat, v-ați înfierbîntat prea tare ; domnul Glendinning, pe de altă parte, parcă a înghețat. Vă rugăm să ne onorați cu părerile dumneavoastră, domnule Glendinning.

— Nu vreau să mă gîndesc acum la bărbat, spuse Pierre încet și fără să-i privească — să vorbim de Deu și de pruncul ei — are sau a avut un copil, am auzit eu ceva ; situația lor e cu adevărat nenorocită.

— Mama o merită, spuse neînduplecată gaza, dar pruncul, nu. Ce spune Bibia, părinte ?

— Păcatele tatălui vor cădea asupra copiilor pînă la a treia generație, răspunse domnul Falgrave fără prea mare entuziasm. Asta nu înseamnă însă, doamnă, că lumea trebuie să arunce anatema asupra copiilor, ca și cînd oamenii ar fi trimiși ai Domnului întru împlinirea căile sale nepătrunse. Chiar dacă se spune că urmările rușinoase ale păcatului să cadă asupra copiilor, nu înseamnă

— Zău așa, spuse doamna Glendinning, cu nimic mai puțin surprinsă și neîncercînd să-și ascundă mirarea, cîndă întrebare ai pus, ai fost mai atent la acest subiect decît mi-am închipuit. Dar ce vrei să spui, Pierre? Nu te-ai înțeles pe deplin.

— Copilul cel bun trebuie să-i întoarcă apatele celui din flori cînd au același tată? repetă Pierre, aplecîndu-și capul mai adînc în farfurie.

Preotul privi în jos și tăcu; apoi întoarse puțin capul către gazdă, ca și cînd ar fi așteptat răspunsul de la ea.

— Întreabă lumea, Pierre, zise doamna Glendinning cu așprindera, și întreabă-ți propria inimă.

— Propria mea inimă? Așa am să fac, mamă, zise Pierre privind drept înainte, dar dumneavoastră ce credeți, domnule Falsgrave? Unul trebuie să se lepede de celălalt? Unul trebuie să arunce de la sine mla și iubirea nețărmurită pentru celălalt, mai ales dacă acela e părăsit de toți pe lume? Care credeți că ar fi fost gîndurile Min-tuitorului în această privință? Și care au fost vorocele blinde pe care le-a spus femeii păcătoase?

O roșeață fugară trecu peste obrazul preotului imbu-jorîndu-l în vîntul lăcașului, se năvăli pe scări și se nedumeri de la Pierre la mamă, și bra în bra cu una om cu experiență și cu multă înțelegere, alături de două pă-ter, pot vinea — păter, dar — ce se poate de una parte da se pot învese cu pînă a lui, ce singur, dar ca să se vorbească — den gas, om pri-ră că nu doroste să se arde ampo-triva opinior atî de faine ale vor nă cu nile denă parti vreanice de respect și ca pînă, și ca trăsături sufletești.

— Ei bine, ce răspuns îi dați fiului meu? zise doamna Glendinning în cele din urmă.

— Sîmătă doamnă și dragă tinere, spuse domnul Fals-grave, care își reu, țigase în're timp, în' caga sup'are de s'ne. E unul din neajunsurile noastre în lăcașul ale celor care urcăm în amvon și anume că cîntăm cred că știm mai multe decît alții despre neastoririle lădale ale semenilor noștri. Un neajuns și mai mare este acela că în ochii lumii, parerile noastre adesea ne îndăgănuș ch'iz'le, despre cele mai complicate probleme morale vînturate

la cea de taifas, sînt considerate literă de evanghelie, ca și cînd ar veni de la biserică însăși. Nimic nu poate fi mai greșit decît astfel de păreri, nimic nu mă pune într-o mai mare incurcătură și nu mi tulbură acea desăvîrșită serenitate, fără de care nu se cade să ne dăm cu părerea asupra unor subiecte moralicești, decît întrebările neapărate pe care mi le pun unii și alții în lume lătarilor acestei lungă introducere, fiindcă multe alte lucruri nu mai am de spus. Nu orice întrebare, oricît de directă, domnule Glendinning, poate să primească un răspuns sincer sub forma unui da sau nu. Milioane de împrejurări schimbă toate chestiunile morale, deși conștiința poate, eventual, să ne dicteze ce avem de făcut, fără vreo predică, în vreun caz pe care îl cunoaștem noi mai bine, conform unui adevăr universal, a cuprinde toate eventualitățile morale este nu numai cu neputință, dar e o încercare care mi se pare nechibzuită.

În acea clipă șervetul asemănător unor odăjdii îi căzu de la gît, lăsînd să se vadă o mică dar minunată tăietură a cameei, care reprezenta unirea alegorică a șerpelui și a porumbiței. Îl fusese dăruită de un prieten care-i prețuia și el o purta uneori în ocazii speciale ca aceasta.

— Sînt de acord cu dumneavoastră, domnule, răspunse Pierre, înclinîndu-se. Sînt cu totul de acord. Și acum, doamnă, să vorbim despre altceva.

— În dimineața asta eșu foarte grijuliu să-mi spun doamnă, domnule Glendinning, zise mama lui zîmbind pe jumătate cu amărăciune, pe jumătate de-a dreptul supărată, dar încă mai mirată de răceala lui Pierre.

— Cîstește pe mama și pe tatăl tău, zise Pierre. Așteaptă pe mama, cit și pe tatăl tău, sublinie el fără să-și dea seama. Și mă gîndesc, domnule Falsgrave, acum că ne-am sîmțit în această discuție în contradicție, că întrucît această poruncă e pe drept considerată singura care conține o promisiune, pare să fie și singura care nu se referă la nîmic precis. S-ar zice că cel mai fățarnic și mai înșelător dintre tați trebuie să fie cinstit de către fiu, la fel ca și cel mai virtuos.

— Într-adevăr, așa reiese dacă ne luăm strict după Decalog.

— Și credeți că într-adevăr așa trebuie să se petreacă lucrurile în viață ? Așa trebuie să facem ? Ar trebui oare să-mi cinstesc tatăl chiar dacă l-aș și seducător ?

— Pierre, Pierre ! strigă mama lui înroșindu-se puternic și ridicându-se pe jumătate. Nu e nevoie de asemenea presupuneri făcute de dragul argumentării. În dimineața asta parcă nu știți ce vorbești.

— O fac pur și simplu din interes pentru problemă în general, doamnă, răspunse Pierre rece. Imi cer scuze. Dacă obiecta de mai înainte nu se aplică aici, domnule Falsgrave, imi faceți cinstea unui răspuns ?

— O luăm de la capăt, domnule Glendinning, zise preotul, recunoscător pentru vorba scăpată de Pierre, este încă o întrebare la care morala este neputincioasă a da un răspuns limpede, care să se potrivească în toate împrejurările.

Și din nou șervetul-patrafir îi căzu.

— Iată-mă din nou pus la punct în mod subtil, zise Pierre încet, sint de acord însă că poate aveți din nou dreptate. Și acum, doamnă, întrucât domnul Falsgrave și dumneavoastră aveți treabă împreună, iar prezența mea nu este necesară, ba chiar mă tem că vă puteți lipsi de ea foarte bine, îngăduiți-mi să vă părăsesc. O să fac o plimbare mai lungă, așa că nu e nevoie să mă așteptați cu masa. Rămăs bun, domnule Falsgrave, la revedere, doamnă, zise el privind către mama lui.

Cînd ușa se închise în urma lui, domnul Falsgrave spuse :

— Domnul Glendinning arată cam palid astăzi ; nu s-a simțit bine ?

— Nu am știință de așa ceva, răspunse doamnă cu indiferență, dar ați văzut vreodată vreun tânăr alit de scortșos ca el ? Nemaipomenit ! îngină ea, ce-ar putea să însemne asta . „Doamnă“ în sus . „Doamnă“ în jos . Dar ceașca vă e goală . și intinse mîna.

— Mulțumesc, e de ajuns, doamnă, spuse preotul.

— Doamnă ? Rogu-vă, nu îmi mai spuneți și dumneavoastră doamnă, domnule Falsgrave ; cuvîntul ăsta mi-a devenit deodată nesuferit.

— Îmi îngăduiți să vă spun atunci „maiestate” ?
domnul Falgrave galant ; dacă reginele lui Florar
acest nume, ei ar trebui să li se cuvină și
Fructar

Într-o zi, în luna mai, se

— Haidem să
socotelile cu acel

V

Iușeala și forța cu neputință de înfruntat a
care se prăburise asupra lui Pierre înghețându-l în
la năvală li zărnise în suflet o viltăre de noi
simțiri, măturându-le în același timp pe toate
înainte. Tot ceea ce era legat direct de
rătă a lui Isabel era pentru el viu și ; tot ceea
era legat de sine, de zătuș a lui, acum ,
însoțită cu aceea a surorii sale, apărea șters și palid. Tre-
ci tul presupus al lui Isabel era în mod misterios împletit
cu cel al tatălui său de aceea închipuirea li era bîntuită
de gândul la părintele său ; viitorul care o aștepta pe
Isabel și care putea fi zdrocînat din temelii, în mod in-
direct, de purtarea pe care mama sa o va adopta, neștiu-
toare, față de el, tot așa precum, știind de existența fetel,
făgașul vieții ei avea să fie și el pe vecie schimbat . Și
toate aceste frământări i-o aduceau în fața ochilor pe
mama lui într-o lumină arzătoare.

La urma urmelor, cerurile arată oarecare înțelegere
pentru firea omenească, inducînd într-un fel sau altul
cele mai cumplite lovituri ale sortii. Împresurat de ar-
mule năpastei al căror zărnit se pierde în nemărginiri de
groază, sufletul omului — simțînd că nu se poate lua în
piept cu întreaga potrivnicie, ori neputînd din pricina
binecuvîntat de scurtei sale vederi să cuprîndă toată lăr-
gimea zărnii de durere ce se strînge amenințătoare în ju-
ru-i — se aștește, știindu-se nevolnic, să înfrunte cu ochii
deschiși toată nefericirea lui. Pentru el amara doctorie e
împărțită în înghețături separate ; astăzi soarbe o linguriță

din fața lui, mline mai mult, și așa mai departe, pînă la ultima picătură.

Nu putem spune că, sub apăsarea celorlalte fapte, uitase curiva de Lucy și de suferința nesfîrșită în adîncurile căreia avea să o prăvălească în curînd din pricina amenințatoarei nesiguranțe privitoare la viitorul său închinat de-acum în așteptarea lui Isabel, în cea mai mare parte și orice avea să se întîmple. Rece ca gheața și nemănător unui țarpe, se țira și se înolăcea peste celelalte fantasmă cutremurătoare, apoi alte griji se ridicau din nou deasupra și îl sugrau în adîncurile lor, astfel încît dispărea fără întîrziere din cîmpul înțelegerii lui de moment. Putea acum să înfrunte cele mai multe gânduri care o priveau pe Isabel, pregătit și cu ochii deschiși, gîndul la Lucy însă apărut din cînd în cînd și ridicat în fața ochilor, îl făcea să și-l acopere cutremurat cu mîini cutremurate. Nu din pricina lășității celui ce se subește doar pe sine, ci a sufletului său peste măsură de simțitor. Putea să îndure gîndul afîșietor al existenței lui Isabel nestălmătit în hîlărirea-i de a o ajuta și de a ostoia durerea unei alte făpturi, deocamdată însă nu putea îndura gîndul la Lucy, fiindcă ceea ce promitea să fie un balsam pentru Isabel însemna pentru Lucy spulberarea păcii vesnice și amenința, mai necrutător încă, fericirea celui ce-i era mai mult decît aproapele său.

Era cu atît mai bine că presimțirile abia conturate cu privire la Lucy se ștergeau în-așteptarea de a căpăta trăsăturile groase de penel ale unor alcătuiți chinuitoare. În pictoare și pe jumătate învăluite în ceață pe muntele Soartel, toată acea parte a vederii largi îi era acoperită de nori dar de îndată ce norii se împrăștiu, sau mai degrabă în perdeaua lor apăsătoare o spărtură care scotea la iveală, hîlî-depart, pe jumătate învăluite în negura de la poalele valei și riul fericitei lor vieți de mai înainte, i se părea că-i vede fața îngerească așteptîndu-i la fereastra căușei cu caprifoi; în clipa următoare hoardele furtunatice se împreunau din nou, totul se ascundea privirii și se învălmășea într-un vîrtej de bezna. Doar o putere fără nume, mai presus de oameni, îl făcuse să-i scrie lui Lucy scribulet neînțeleas; blîndețea, calmul și stăpînirea de sine

vădite de această scrisoare nu erau decît heralzi firești, deși perfizi. ai hotărîrilor cutremurătoare ce aveau să urmeze. Astfel, deși inaugurată în conștiința și vederea lui, soarta logodnei sale cea atît de tărășoasă se deslușea din ce în ce mai bine printre valurile mai apropiate de ceașă, alegîndu-se chiar și dintre aburii care înconjurau înănturile. Amestecate în adîncuri, părțile mai ascunse ale firii omenești nu se vădese întoldeauna în timpul plămadunilor, precum alte puteri, ele se arată mai ales în fața de la sfîrșit, în urmările ei. Ciudate și aprige munci agita cele două talere grozavi de asemenea a'o balanței sufletului lui Pierre, sic însuși apăsîndu-i ca blîndiță de haos, ca și gîndurile lui lampezi, cernita Isabel era albobozită din robia a tării în care o aruncase lumea, dar în același timp în hrubele ascunse ale sufletului său neștiutor zîmbitoarea Lucy, palidă acum ca o moartă, rămînea zălog pentru scăparea lui Isabel. Ochi pentru ochi și dinte pentru dinte. Neclintită și nepasătoare este soarta, negulător fără inimă al blucurilor și durerilor omenești.

Dar propria lui orbire deplină și fără vrere, față de cauza cea mai sfîntă a dragostei sale, nu era legată doar de hîmărirea ce o luase cu privire la Isabel, se cubărise în sufletul lui, neposută, e drept, dar nu fără ajutorul judecării în măsura în care aceasta mai ridică din cînd în cînd glasul de sub acupirea mării năpaste. Nu putea să nu-și dea seama că orice gînd care o privea pe Lucy era acum mai mult decît fără rost. Cum să mai poată întocmi hăria vieții sale și a ei cînd totul în jur așunseese numai ceață albicioasă și valuri alburii! Mai mult decît puțin deci, simțea că e închinat unei cauze înalte, sub poranca cerului de a o ocroti și de a sta alături de Isabel în toate încercările închipuite de timp și întimplare, cum putea ei să fie sigur că va rezista ademenirilor interesului egoist care va încerca să-l abată din drum și că își va păstra neîntinată generozitatea și mănușimea, odată ce îngăduia gîndului ademenitor la Lucy să se înfrunte cu gîndul apăsător la Isabel pentru slăpinirea neîmpărțită a sufletului său.

Și dacă, fără să înțeleagă prea bine ce face, era pregătit, cu puteri de uriaș, să jertfească lucrurile cele mai scumpe, să se despartă de ultimele speranțe ale fericirii

obișnuite în măsură în care îi stăteau în calea mării și înflăcăratesei lor hotărâri, dacă așa stăteau lucrurile, cât de ușurele și fără cheag, mai subțirile și mai aburoase decât cea mai străvezie maramă, în apăsarea îndatoririlor obișnuite, cerute de bunicele maniere ! Datoria de fiu față de mama lui, cuvântul de cinste și angajamentul semnat și pecetluit al logodnei sale nu însemnau, vai, nimic !

Nu putem spune că lucrurile se înfățișau chiar așa de lămpede în munte, se coceau însă înăuntrul. Căzuseră asupra lui semințele simțurilor înalte, ele odrăsleau acum și se mișcau cu zvonuri vagi, dureroase în suflet ; crescute îndeașuns, aveau să se nască devenind fapte vii, disprețuind orice legătură cu Pierre și reducând la nimic cele mai scumpe interese ale inimii sale.

Astfel se născu Eroul zămislit în ceruri și odăposit la sânul Celui Robit Datoriei ; refuză să-și recunoască părinții muritori, așifte și disprețuiește orice legătură muritoare.

VI

O noapte o zi și o părticică din seara următoare — atât lărmăsese lui Pierre că să se pregătească pentru întâlnirea hotărâtoare cu Isabel !

„Mulțumesc lui Dumnezeu se gândea Pierre, că a trecut noaptea Haosului și a Pierzaniei, n-au mai rămas decât o zi și poala unei nopți. Dăruiască-mi cerurile băierii noi ale sufletului și întărească-mă în simțirea de jertfă de la început. O, de-aș putea, cu cele mai strimbe gânduri ce gândesc, să mă îndrept sub legea nemcovoită a sfintei dreptăți ! Fie ca nici o ispita mărunță și nobărbătească să nu-mi tale calea în această zi — fie ca nici o piatră să nu mi se împiedice în drum ! Azi voi disprețui socotelile și catastrofele și voi căuta sprijin și aprobare la neamul al copacilor ce-mi dau o seminție mai nobilă decât ornaul. Din frunzișul lor vor pogori asupra-mi puterile înaltului, ascendenți rădăcinilor lor, picioarele mele vor trage vlagă urieșească. Călăuziți-mă, păziți-mă, puteri stăpâne în ziua de azi ! Legați-mă în chingi pe care să nu le pot rupe, îndepărtați de la mine părerile de spaimă — fie

ca această zi să spulbere uritele și strimbele imagini ale munciunilor potrivite, ale îndatoririlor și tortururilor lor, ale scornelilor moralicești piezute și fricoase de pe acest pământ. Umpleți-mă cu foc mistuitor pentru ele ; turnați până în vârful țevii vieții mele praful de pușcă al menirilor noastre. Fie ca nici o sirenă lumească să nu-mi încineze urechile și să mă clintească din hotărîre. O, voi, puteri, stați arunc zarurile veșniciei. Pe credința mea în voi, forțe nevăzute, pun rămășag trei vieți întregi și trei întregi fete. Dacă mă părăsiți, adio Credință, adio Adevăr, adio Dumnezeu ; în surghiun veșnic, dincolo de oară ni și de Dumnezeu, mă declar egalul amândurora , liber să pornesc război împotriva Zilei și a Noptii, a tuturor gândurilor care tin de lucruri, de trup și de suflet și pe care puterile de deasupra și de sub noi le țin în ghioare !"

VII

Deși incins de un foc divin, trupul lui Pierre era de tină. Ah, muschetele pe care zeii le-au alătit pentru a primi pulbere cit cuprinde zarea, și totuși le-au frîmțit din lut !

Întă-mă, cititorule, că trebuie să spun adevărul, dar nu am încotro ! Cum să mă strecur mai adînc în sufletul lui Pierre și să arăt cum acest foc sacru a pătruns în sinea lui aflînd acolo vatră, din lucrurile înconjurătoare și din lucrurile pe care nu le știa ? Voi urma așadar drumul cel fără capăt și întortocheat, rîul ce curge în peștera omului ; nu-mi pasă unde voi ajunge, nu-mi pasă la ce țărni voi trage

Nu era acel chip, deși jelind fără glas, frumos și ademenitor ? Minunați ochi fără fund, luminați de scîlpări nepămîntești ! În acele genuri fermecate s-au cufundat și s-au îmbălat împreună Suferința și Frumusețea, Frumosi ca ai unei zeițe, atît de uimitor de ademenitori ; vorbind de o jale nesfîrșit mai dulce și mai atrăgătoare decît orice veselie , acel chip al slăvitei suferințe ; acea față de mișcătoare drăgălășenie ; acea față era a surorii lui Pierre ; aceea era fața Isabellei ; aceea față o văzuse Pierre , în acei

ochi de pe altă lume se curundase el. Astfel, chiar și înainte de întinire, era convins că frumusețea și nu urîțenia femeiască îl chemase în apărarea ei. Ce-ar fi făcut Pierre dacă pe o ulicioară pustie i-ar fi ieșit în cale o uricune gheboșată și schiloadă și, sărutându-l poala hamei, ar fi șoptit „Salvează-mă, Pierre, iubește-mă, recunoaște-mă, frate, eu sînt sora ta !” Ah, dacă omul e plămadit în ceruri, de ce ne sar în ochi numai priveliștile din iad ? De ce trebuie să deslușim doar viroșoara de lut din nobila marmură a stilpului sprînnitor al bolșii ce ne cuprinde pe toți ? Din fire ar trebui să fim aproape de Dumnezeu, vai, răul vieții noastre e mocirlă de mizerii între care curge, cu toate acestea, la buza fîntînii, acolo unde se așine omul, acolo firul apei amintește de izvor.

Să nu-l mai judecăm atunci pe Pierre cel muritor. Nu ni-ar fi greu să ascund toate acestea și să-l înfățișez perfect și neprîhănit, nepăsător față de firea și de soarta oamenilor obișnuți. Cu Pierre sînt mai cinstit decît sînt față de ei înșiși cei mai buni dintre noi. Sînt deschiși și mărîmînos cu el ; de aceea îi puteți vedea slăbiciunile și numai de aceea. Firile impunătoare se bazează pe rezervă, nu pe dezvăluire. Cel care e cinstit, deși mai nobil decît Ethan Allen, riscă să fie supus disprețului celui din urmă dintre muritori.

ISABEL ȘI PRIMA PARTE A POVESTIRII EI

I

Pe jumătate nerăbdător să se apropie ceasul, pe jumătate tremurând că fiecare clipă să-l aduce mai aproape și tot mai aproape, cu ochii ucați dar ud de ploaia acelei zile mohorâte, la căderea serii Pierre ieși în marginea pădurii pe care o străbătuse în neștire și rămase o clipă neliniștit privind povunișul care cobora spre Poiana Șeii.

Locul unde se opriase era un drum de pădure folosit doar de sâni cînd cadea zăpada, acolo ultimii copaci și codrului formau o belă îngustă, asemeni unei porți închise ce se deschidea către pășunile largi cu vedea, cu ochii care coborau către lac. În acea inserare umedă și cețoasă ultimii împrăștiați pe cîmp stăteau zgribuliți într-o lume neprimitoare, totuși necîntit înrădăcinați pe locurile acelea de către un ciudat simț al datoriei. Mai încolo se vedea lacul o plină neagră și mută neîncetînd de vreo undă ori suflare se întindea închingat fără de-oală viață în jur încît era mai mică tîlă ori crengulă să se opri nedescă în el. Ceea ce se vedea pe lacul era doar cerul

de
vesele imagini verzi, iar auzul tulburau mușenia zăgăzită a cerurilor fără chip

De ambele părți, mai încolo încă dincolo de malul îndepărtat al lacului, se ridică telul zburlit cu prui și băzî, nepămîntescă cu suflări necunoscute de abur neagră în vîrdușul cețos și împrăștiind groază și posomorîală. La poalele ei se întindeau vrăjite păduri dese, iar din lît jurile și peșterile lor bîntuite de bufnițe și pline de frunze putrede și de uscături nefolosite și uitate — cînd prin alte locuri mulți săraci ar fi dat orice să aibă măcar un gătej — din nesfîrșita neome-

nie a acestor codri adinci se înălța un sunet afliștor, un răcnet schimbător și zvenit, ramurile scuturate de ploaie ale unor copaci koviji de boala rea, stuci care alunecă la vale, troanete de moarte ale unor tufe de mult duboate și trănăneala diavolească a duhurilor pădurii.

Mai aproape însă, pe malul de dincuace al blîndului lac, acolo unde acesta forma un povoniș acutit semicircular, unde oamenii semănaseră porumb, se ridica o casă a scundă, vopsită în roșu. Vechiul ei acoperiș era năpădit de mușchi verde, peretele dinspre miazănoapte era și el încrețit cu mușchi, căci din acea parte bate vîntul aducător de umezeală, asemenea pârții dinspre miazănoapte a tulpinii oricărui arțar zdăvănit din poiană. La frontonul dintr-un cap al acoperișului o tufă încurcată cerea spațiu și-i răspătea cu generoase revărsări de frunziș verde și cu o ramură călănăoasă care se ridica vertical de o lîngă cărămizile hînnului ca un paratrăsnet natural. De celălalt fronton se sprijinea șopronul scund al lapășilor, cu pereții împlețiți și ei cu viță de Madeira, dacă te apropiai îndeajuns și îți strecurai privirea prin grătarele împletite și prin șipurile subțiri care vîngau deschizătura unei ferestruici, puteai să vezi blînde și mulțumirile prizoniere, garnițele cu lapte, roatele de brînză de Olanda albe cu zăpada așezate în șiruri, mobilștele de unt aurii și olcelele cu umînă cum e crinul. Pînă sus de tot, aproape de virful acoperișului, copacii nu aveau frunze mai drîce; acolo însă se deschideau dendulă, ca trei umbre baloane verzi, umbrele mari rotunjite, de verdeață.

De cum se opri privirea lui Pierre pe acest loc îl apură un tremor. Nu numai fîndră Isabel salașluna aici, ci din a doua ciudate potrivni legate una de alta, și pe care el i le pusese în față. Căbatuse la micul de, un și inima îi căzuse, iar să plesnească de pre-păcătoare la purtare mai mult ca

pre
duse
toate

reră ar avea ea, fusese discutată pe îndelete ; prin acea ciudată potrivăală ştia perfect acum ce gîndeşte mama lui şi primise un fel de semn că nu trebuie să-i dezvăluie nimic. Asta se întimplase duminică , acum, cînd se lăsase înserarea, văzînd casa care o adăpostea pe Isabel, o recunoscu de îndată ca fiind ferma închiriată de bătrînul Walter Ulver, tată aceleiaşi Dely, a cărei viaţă fusese pe vecie distrusă de cruzimea lui Ned.

Simţiri ciudate, ca dintr-o altă lume, i se strecurară în suflet lui Pierre. Prea slabe pentru a sădi umirea şi groaza în sufletele unor făpturi mai nepăsătoare, nemeditative şi poetice, atari potriviri, oricît ar apărea ele de des, umplu întotdeauna minţile mai cizelate cu nelinişti pe care nici un cuvînt meşteşugit nu le poate reda. Ele întesc de fapt, cea mai grea întrebare a vieţii. Cînd cade trăsnetul, se naşte de la sine întrebarea : e întimplare sau mîna lui Dumnezeu ? De asemenea, dacă mîntea astfel înrîurită este şi ea pradă vreunei suferinţe precise, întrebarea sporeşte din toate părţile, ajungînd în cele din urmă să cuprindă toate lucrurile din jurul nostru. Se vede întotdeauna că acela care suferă cel mai sincer cugetă cel mai adînc asupra cauzelor dîntii. Inima, stîrnită pînă în străfunduri, îşi aŃiă ecou în minte, care la rîndul ei este şi ea puternic turburată. Prin faţa oamenilor nefericiţi, dacă aceştia sînt înzestraţi cu puterea de a pîndi toate virtele lumii trec ca un cînvai de ocazii şi puzderile lor de lanţuri zîngăne în bezna nepătrunderii.

Plimbîndu-se printre umbrele lungi care ocoleau colina împadurită şi aşteptînd să vină ceasul, Pierre încerca să-şi închipuie scena care avea să urmeze. Imaginaţia însă îl părînzea cu totul , realitatea era mult prea reală pentru el , doar chipul, chipul doar îl cerceta : se deorînsese atît de mult în ultima vreme să-l confunde cu părerile vîzduhului încît aproape se cutremura la gîndul că în curînd acel chip îi va sta dinainte, faţă în faţă cu al lui.

Acum încep să cadă umbrele mai groase , nu se mai vede casa , doar cei trei tei înalţi îl călăuzesc şi ei coboară d'altu. îndreptîndu-se spre ea. Fără să ştie, drumul său pierdut în gînduri este întortocheat, ca şi cînd în aceea chipă firul cugetării s-ar fi unduit şi el, căci din ambele

părți se ridică opreliști stîrnite de îndoielile perfide privitoare la avantajele și folosurile pe care entuziasma lui hotărîre le-ar putea aduce în cele din urmă. Pe măsură ce se apropie, pașii lui se încetinesc ; vede o lumină zbătucindu-se într-o fereastră dublă. Fără putință de gresă îl înțelege că renunță de bunăvoie și pentru totdeauna la câștigurile și schipitoarele ale conacului de la Poiana Serei în favoarea nefericitelor operațiuni ale sărăciei și ale durerii. Închipuirea lui sublimă și zugrăvește însă și slava orbitoare a adevărului și virtuții zecești ; deși mereu acoperită de ceața deasă a celor pămîntesti, ea va străluci în cele din urmă pe bolta senină ce poartă tronul de safir al atotputerniciei.

II

E în fața ușii ; casa e cufundată în tăcere , bătăi , lumină de sus șovăie o clipă, apoi se îndepărtează ; înăuntrul aude o ușă scîrînd din balamale , în urmă îi bate ne-bună cînd aude că se trage lanțul de la intrare , ținînd lumina deasupra capului ei de zîmă, Isabel se afla în fața lui. E ea. Nu se rostește nici o vorbă , nu se zărește tipenie de om. Intră în camera cu fereastra dublă ; acolo Pierre se așază, copleșit de slăbiciunea trupului și pătruns de venerația sufletului. Își ridică privirile către ochii lui Isabel înotînd în frumusețe și singurătate ; se aude o voce scăzută, dulce, înecată de suspine și melodioasă dincolo de fire :

— Deci, tu ești fratele meu , pot să-ți spun Pierre ?

O clipă Pierre o cercetează pătrunzător, cu prima și ultima bănuială a fratelui asupra persoanei fetei misterioase , în acea clipă regăsește pe fața ei rugătoare nu numai înduioșarea fără nume produsă de fata care cosea și ședea ei și icoana mai stearsă a portretului din tinerețe al tatălui său, ciudat transpusă și amestecată prin amestecul cu o feminitate pînă atunci necunoscută și străină. Dintr-o suflare Memoria, Profetia și Intuiția îi spun „Pierre, să nu șovăie nici o clipă ; să nu ai nici cea mai

mică îndoială. Această faptură e sora ta, privești carne din carnea tatălui tău."

— Deci, tu ești fratele meu; pot să-ți spun Pierre?

El sări în picioare și o cuprinsese în brațele ce nu mai cunoșteau îndoiala.

— Tu ești! Tu ești!

În strînsoarea lui simți o zbatere ușoară, capul ei căzu pe umărul lui. Tot trupul i se scâldea în zăvoaie mătăsoase al părului lung, despletit. Dându-i la o parte buclele, el sorbea frumusețea ca de moarte a fetei și se molipsa de o nemuritoare tristețe. Părea că ea se stinge, că s-a sufocat — pradă acelei morți care lasă nestinse pacea și dulceața fetei omenești.

În venea să strige după ajutor, dar încetul cu încetul ochii se deschisera asupra lui. Încetul cu încetul simți cum fata încearcă să se ridice, își revine puțin și, din nou o simte cum se zbate ușor în brațele lui, ca și când s-ar rușina și n-ar îndrăzni să creadă că vreun muritor are dreptul să o cuprindă astfel. Pierre se căiește că a dat frâu liber căldurii arzătoare și necugetate și se simte cuprins de un respect nesfârșit pentru ea. O ajută blînd să se așeze pe o lavă în firida ferestrei. Stă și el lângă ea și așteaptă în tăcere să treacă zguduirea acestei prime întâlniri. Ca Isabel să-și revină și să poată sta de vorbă cu el.

— Cum te simți acum, sora mea?

— Fii binecuvîntat, fu binecuvîntat!

Din nou dulcea, neîmblînzita putere a muzicii din vocea ei și o umbră abia simțită și ciudată de accent străin — așa i se năziri lui Pierre — îi înfiorară sufletul. Se apleacă și o sărută pe frunte. Simte apoi cum mira el o caută pe a lui și se înclăștează de ea fără să spună un cuvînt.

Toată făptura lui se află acum în atingerea minii care-l strînge. O simte micuță și netedă, dar neobișnuit de viguroasă. Înțelese atunci că luca propriului său tată își cîștigase plinea cu truda însingurată a minilor ei în aceeași lume în care el, fratele ei bun, huzurise. Mai depuse încă o sărutare respectuoasă pe fruntea ei și răsulirea lui fierbinte susură o rugă către ceruri.

— Nu am cuvinte să-ți vorbesc, Pierre, fratele meu. Întreaga mea ființă, toate gândurile și dorurile vieții mele îți sînt datorare vîndute, cum aş putea dăra să-ți vorbesc, dacă ar vrea Cel de Sus, Pierre, să-mi îndeplinească cea mai fierbinte dorință, aş vrea să mor acum. Atunci mi-aş afla pacea îngăduie-mă, Pierre.

— O veşnicie dacă trebuie, mult iubita mea Isabel ! Nu-mi vorbi încă, dacă așa crezi de rușință dacă nu poți. Această mină încreștată de a mea îmi vorbește la fel ca buzele tale.

— Nu știu de unde să încep, Pierre, deși sufletul mi-e prea plin.

— Din adîncurile inimii mele te iubesc și te respect ; la fel voi sîmți pentru tine acum și întotdeauna, în veci de veci !

— Oh, Pierre, nu poți oare să-mi vindec această vîrsare, această uluire, care mă robesc ? Sărmanul meu cap mi se învîrtește, mi se învîrtește și nu se poate opri în felul acestei viațe mea nu mai poate să dăinuie ; mi-e sufletul prea plin și nu găsesc ușurare. Cheamă lacrimile pentru mine, Pierre, altfel inima o să-mi pleznească de asta simțire, simțire care e mai asemeni morții decît toată suferința ce am trăit !

— Vol, ceruri însetate ale serii, voi, neguri, și tu, rouă de pe dealuri, culegeți-vă de aici umorizala ! Tunetul a trecut ; de ce nu se pornește ploaia ? Desfaceți-i băierile lacrimilor !

Capul ei căută sprijinul lui, picături mari căzură pe el, după un timp Isabel ridică fruntea și păru mai liniștită.

— Dacă gândurile tale îmi sînt datorare vîndute, o, sora mea, află că și eu sînt la fel pentru tine. Nici eu nu știu ce aş putea să-ți spun. Cînd te uși la mine, surioară, privești un chip care s-a jurat fără putință de dezlegare în adîncul sufletului să-ți aparțină și să-ți fie pînă în ultimă hotare și pînze albe ale sorții frate ocrotitor și bun.

— Nu sunete ale vorbelor obișnuite, ci acordurile cele mai adînci ale melodiei ascunse în inima mea ar trebui să-ți pătrundă în urechi. Vorbești cu o făptură ome-
nească, dar cerurile ar trebui să-ți răspundă ; ori un flaut

zvonind prin văzduh ; desigur, accentele cele mai nesperate ale vocii tale vor fi fost auzite acolo sus ; pentru asta, binecuvîntări pe care închipuirile muritorilor nu le pot zugrăvi ar trebui să pogoare asupra ta.

— Binecuvîntări ca a ta se întorc asupra lor și binecuvîntează inima care le-a rostit. Eu nu te pot binecuvînta așadar așa cum te binecuvîntezi tu însăși binecuvîntînd ne-rebucirea mea. Dar, Isabel, dacă nu ne sîm gîm dîn viața din n-a întîlnirii noastre, înmule ne-aș o să se imosie cu desăvîrșire. Lasă-mă să-ți repet cine este Pierre ; ce viață a dus pînă acum și ce viață va duce de-acum înainte ; astfel vei fi pregătută.

— Nu Pierre, aceasta este îndatorirea mea ; tu ai dreptul mai întîi la istorisirea mea și apoi, dacă îți e cu voie, o să-mi dăruiești povestea vieții tale. Ascultă-mă. Cele nevăzute îmi vor da putere... Nu e mare lucru, Pierre... Nimic nu e surprinzător. Ascultă, deci... M-am lăștit îndeejuns pentru a vorbi.

În timpul pauzelor scurte, tăcute, din convorbirea lor de pînă atunci, Pierre auzise pași înceți, rari, triști, gînditori, măsurînd în lung și-n lat odaia de deasupra ; în timpul pauzelor dese cu care ciudata poveste din capitolul următor avea să fie presărată, aceiași pași înceți, rari, triști și gînditori se vor auzi din nou, măsurînd tăcerea camerel.

III

— N-am cunoscut-o niciodată pe mama. Cele mai îndepărtate amintiri nu-mu pot aduce în cuget nici măcar o trăsătură a feței ei. Dacă este adevărat că mama mea va fi trăit vreodată, ea s-a dus de mult și nu a aruncat vreo urubră pe pămînt. Pierre buzele care-și vorbește nu au atins niciodată sinul unei mame ; parcă n-aș fi născută din femeie. Primele icoane tulburi din viața mea sînt legate de o casă veche, pe jumătate căzută în ruină, undeva într-un ținut pe care nu știu pe ce hartă l-aș putea căuta. De va fi existat, acel loc a dispărut și el de mult de pe fața pămîntului. Era o casă întunecată, sălbătucită, răsărită în

mijlocul unui lumină rotund, fără copaci, scobit într-un po-
 virniș, în mijlocul unor codri de p.n. piperniciți. De câte ori
 mă uitam pe fereaștră scara mă făceam mică de teamă că
 stăpânii p.n.ilor o să se strecoare în preajma mea și, înlin-
 zindu-și ciocurile lăroase o să mă înhate și o să mă ducă
 printre umbrele lor groaznice. Vara pădurea rumzâia ne-
 încetat de zvonul necunoscut al unor păsări și animale pe
 care nu le cunoșteam. Iarna omătul era scris tot cu o hartă
 de hirtie și, însemnat cu punctisoarele urmelor lăuate noap-
 tea de funte cu patru picioare pe care nu le vedea nici
 soarele darămite omul. În mijlocul luminășului rotund,
 casa se înălța neagră, fără vreo frunzișă sau vreo cren-
 guță verde în umbra căreia să se adăpostescă, fără um-
 bră și fără adăpost în inima umbrei și a adăpostului. Unele
 ferestre erau astupate cu rinduri grosolane, bătute în cuie
 și joa, camerele erau goale și nimeni nu intra acolo,
 deși nu se închideau. Adeseori mă uitam la ele cu teamă
 din coridorul care răsună de ecouri, căminele uriașe erau
 în ruină. Rîndul de jos al pietrelor de susținere se prăbu-
 șise, albit de foc, cărămizile negre de deasupra căzuseră
 în vetre și se amestecaseră grămadă cu funinginea, care
 mai cădea încă, a unor focuri de mult stinse. Fiecare piatră
 de vatră din acea casă era crăpată în lungul ei; fiecare
 podea se lăsa la colțuri afară, tot brîul casei, acolo unde
 se aprijinea pe temelia îngustă din piatră înverzită, era
 plin de petele gălbui ale mușgaiului grinzilor. Nici un
 nume, nimic scris sau scrijelit, nici o carte nu era în
 casă, nici o amintire care să vorbească de cei care locui-
 seră mai înainte în ea. Era mută ca moartea. Nici o piatră,
 nici o movilișă, nici un meșurot de prumpejur nu amintea
 de vreun mormînt al unui om sau copil. Astfel, fără vreo
 urmă a istoriei ei trecute, s-a îndepărtat cu totul din min-
 tea mea și nu mai pot ști acum unde se afla ori în ce țînut.
 N-am mai văzut nici o altă casă asemenea ei. Am văzut
 odată, însă, poze cu niște castele din Franța care mi-au
 adus aminte cu tărie de imaginea ei șterasă, în special cele
 două rinduri de lucarne care sepeau în afară de sus acoperi-
 șul țuguit. Casa aceea era însă de lemn, pe cînd cas-
 telele erau de piatră. Cu toate astea mă gîndesc că poate

cauă nu era în țara asta, ci undeva în Europa ; în Franța, poate. Totul e foarte nedeșlusit , să nu mi-o iei în nume de rău, fiindcă nu pot să vorbesc cu șir despre un subiect atât de straniu.

În casa aceea n-am văzut vreun alt suflet de om în afară de un bătrîn și o bătrînă. Fața moșului era aproape înnegrită de vîrstă și sevăna cu un boi de zbîrcituri cu barba albă, veșnic încurcată și presărată cu praf și pămînt. Cred că vara lucra în grădină sau într-un loc asemănător aflat într-o parte a casei. Toate amintirile lui sînt neugure și amestecate. Moșul și babea mi-au rămas înăa noastră în mînte. Poate fiindcă erau singurele făpturi omenești și din cauza aceasta a au înstăpînit într-atît pe lîngă mea. Harori îmi vorbeau , uneori în serile întunecoase lînd batra vîntul ședeau la foc și se uita la mine lîi șopteau ceva apoi se uita din nou la mine. Nu se purtau rău, dar , repet, nu-mi vorbeau decît arareori — sau mai niciodată. Îmi e cu neputință să-mi amintesc ce-și spuneau sau în ce limbă vorbeau. Adeseori mi-a părut rău, fiindcă atunci aș fi putut să-mi fac cît de cît o idee dacă acea cauă era în țara asta sau peste mări. Aici ar trebui, poate, să-ți spun că uneori peică îmi anunțesc că, la puțină vreme după ce am plecat din casă, știam vorbi în două limbi , una din ele s-a pierdut, iar cealaltă, învățată mai apoi a spîrit. Dar despre asta mai tîrziu. Femeia mi aducea de mîncare căci nu mîncam cu ei. Odată, cînd ședeau lîngă foc cu o pine și o sticlă de vin palid rugînu în față, m-am dus la ei și am vrut să mîncîc și eu și am pus mîna pe pine. În aceeași clipă bătrînul a dat să mă lovească, dar s-a rîzgîndit iar femeia, fulgerîndu-mă cu privirea, mi-a umuls pînea și a aruncat-o în foc. Am fugit înfrîcșată din cameră și am căutat o paicuță pe care adevărat încercasem s-o adormesc să mă împrietenească cu ea, lîră să renșesc, cine știe de ce. În singurătatea mea înfrîcșată am căutat-o din nou și am găsit-o sus, acormonînd nouuzit după cine știe ce lucru ascuns în gînuul de lîngă vîtrele parăsite. Am strigat-o, căci nu îndrăzneau să intru în cameră la bătrînă , m-a aruncat o privire piezișă și lipulă de înțelegere și și-a continuat căutările tăcute. Am

strigat-o din nou și atunci s-a întors și m-a scuipat, am coborât scările în fugă, chinată de gândul că și de acolo fusisem alungată. Nu mi s'ar fi părut încreștător să mă îndrept ca să scap de singurătate. În cele din urmă am ieșit afară și m-am așezat pe un boboc în, dar răceala lui m. s-a urcat în inimă, așa că a trebuit să mă ridic. Eram ameliată, nu mă puteam ține pe picioare, am cazut și n-am mai știut de mine. A doua zi de dimineață m-am trezit în pat, în cămăruța mea tristă, cu un codru de pune neagră și o cană cu apă lângă mine.

Am ales la întâmplare această amintire legată de viața pe care am dus-o în acea casă. Ți-aș mai putea povesti multe altele, dar asta e de ajuns ca să-ți faci o idee cum trăiam. Cu fiecare zi care trecea băgam de seamă cum toate chipurile văzute și sunetele auzite deveneau mai străine și mai înspăimântătoare. Fără de mine moșul și baba erau adormiți pașii, nici unul din ei nu voia să stea de vorbă cu mine pe nici unul nu-l înțelegeam. Și bătrânul și femeia, și pisica semănau cu pietrele înverzite ale casei, nu știam nici de unde au venit și nici ce cântă acolo. Îți spun încă o dată, nu venea tipenic de om în casa aceea, dar uneori bătrînul o lua greu pe un drum care traversa codrul și nu se înapoia decît seara târziu, aducînd cu el pîinea neagră și vinul subțire rugîniu. Deși pădurea nu era departe de ușa noastră, venea atît de încet și chinat, apăsător de mică lui povară, încît treceau parcă ceasuri nesfîrșite din clipa cînd îl deslucisem mai întîi printre copaci și pînă cînd trecea pragul ciobit.

Și acum, imaginile șterse și petele albe se înmulțesc. Nu mai e decît un nimic al neîntinerii de minte. Poate că atunci să mă fi îmbolnăvit și multă vreme să nu fi știut de mine. Ori se poate să fie adevărat ceea ce am auzit că după vremea primelor noastre amintiri urmează o dîmnie a deplinei neștiințe, urmată din nou de pînă la urmă ale următoarelor roșuri de aduceri-aminte, întinzîndu-se mult sau mai puțin limpede peste tot trecutul pînă la acea primă prăpastie.

Oricum, nu mai țin minte altceva despre casa din lumină; nu știu cum de am ajuns s-o părăsesc, eram probabil, încă foarte mică. Parcă mă văd, însă, tresăltînd, în

oală poliană rotundă, nesfîrșit mai mare decît prima și fără vreo îngătoare de copaci. Cu toate acestea, mi se năzare adesea că zăresc lingă mine lucruri înalte și drepte, asemenea pînilor care se clatină și trosnesc, asemenea copacilor bătrîni, în timpul furtunilor de la munte. Și podețele se lătau la colțuri parcă mai tare decît primele, ba chiar se și mutau. Încît mi se pare că le simt cum se cufundau sub pesul meu.

Atunci cred că am vorbit pentru prima și ultima oară în două limbi. Se făcea că în jurul meu erau oameni cu care vorbeam într-o limbă, și alții cu care vorbeam în alta, le știam pe amîndouă. Una îmi venea mai ușor să o vorbesc, în cealaltă parcă de-abia începam. Această, însă, îmi lua treptat locul celei dintr-o limbă, și pe că o a văd adesea ca prin vis urcîndu se pe cele trei obiecte cufundate ca niște copaci, vorbeau. Trebuie să mă gîndesc dacă mă pot cu adevărat gîndi la o închinare atît de nelătrupată ca asta. Vorbeau limba care ți-am spus că mi se pierges din munte. Era o limbă frumoasă, limba pare acum că era veselă și spumoasă, limba pe care trebuia să o vorbeamă o copilă ca mine dacă n-aș fi fost întodeuna atît de tristă. Era o limbă făcută pentru copii, Pierre, ca un tripiț, ca un gungurit.

Probabil că ai înțeles că aceste vagi amintiri par să se refere la o corabie în largul mării. Dar totul e tulbur și nederuluit. Uneori nu știu nici eu dacă ceea ce-ți spun este lucru adevărat sau vis fără temel. La mine lucrurile cele mai consistente se tocesc întodeuna în visuri și visurile în lucruri consistente. Nu mi-am revenit niciodată cu totul după urma ciudățeniei tragediei mele copiării. Așa se face că și acum această clipă învăluie făptura ta, frate, și deși o văd, e ca o launică ceață, dinlăuntrul ei parcă mă privește o a doua, o a treia și o a patra față. Amintirea felului în care tu și cu mine ne-am înțeles devine din ce în ce mai îndepărtată. Îmi caut calea orbește printre toate scuturile de forme care sînt parte din mine; drumul mă poartă doar printre plămîni, plămîni care au ochi ce mă străpung. Mă întorc, și ei se uită la mine. Fac un pas înainte și ei se uită la mine. Îngăduie-mi o clipă; nu-mi vorbi.

Plin de nedumeriri fără nume pricinuite de această ciudată făptură, Pierre rămase tăcut, privind-o cu luare aminte așa cum stătea pe jumătate întoarsă. Pletele moi, grele, ca pana corbului îi căzuseră pe jumătate în ochi, precum o perdea aproape trasă ce acoperă a țărul cine știe cărui sfânt. Lui Pierre i se părea că în parte aparține țărimurilor nelumesci — nepămînteasca ei apariție era doar din pricina nașterii ei tainice și nu avea nimic arătatător sau respingător. Și totuși, tonurile înalte ale vocii ei, iscată din adîncuri, adăstau ca dulci ecouri în încăpere, strivite și călcate în piciorare — ca niște boabe de struguri plesnind de suc — de pașii nevăzuți, dar neconținuți, din camera de deasupra.

Isabel făcu o mișcare și, după ce gîndurile îi mai ră-tăciră un timp, continuă mai liniștită parcă :

— Următoarea amintire pe care cred că mă pot bizui. Intrucîtva este o altă casă, și ea aflată la depărtare de așezările omenești, în inima unui ținut nu cu desăvîrșire mut. Prin ținutul acesta șerpuia un flu verde și leneș care trecea chiar pe lângă casă. Probabil că era așezată undeva într-o luncă, prima casă de care ți-am vorbit mi se pare că era ascunsă undeva printre munți, sau în apropierea lor, sunetul îndepărtatelor cascade — parcă mi-l aduc aminte și acum, vîrfurile care străpungeau norii în ridicarea lor semească, în spațiile casei, la apusul soarelui. — parcă le văd și acum. Cealaltă casă, a doua, sau a treia, nu mai știu a căia, îți spun din nou, se afla într-o luncă. În jurul ei nu se înălțau pini, erau puțini copaci, pămîntul nu se povîrnea la fel de abrupt ca în jurul primei case. În jur erau cîmpuri semănate și în depărtare se vedeau ferme, grăjduri, varii, păsări și multe lucruri la fel de familiare. Sînt convinsă că această casă se afla aici, de partea asta a oceanului. Era mare și plină de oameni, dar nu se amestecau unii cu alții. Unii erau bătrîni, alții tineri, erau și femei, dintre care cîteva foarte frumoase, și erau și copii. Pentru unii din ei părea să fie un loc vesel ; mulți rideau mereu ; dar pentru mine locul nu era vesel.

Aici însă mă înșel poate, fiindcă în firea mea n-am putut niciodată să aflu — vreau să zic în amintirile ce mă leagă de viața de dinăcoace — n-am putut să aflu deci acel lucru ce se cheamă fericire ; acel lucru al cărui semn e risul, ori zîmbetul, sau pacea și liniștea de pe buze. Am fost fericită, poate, dar memoria mea nu a însemnat acest lucru pe răbojul ei. Nici nu tinjese după fericire ca și cum aș fi avut-o vreodată, sufletul meu caută altă hrană, deși cred că știu ce înseamnă. Știu și ce înseamnă să fii nefericit, dar nu din lipsa fericirii și fără să mă rog să-mi fie blîndă. Mă rog pentru pace, pentru odihnă, pentru ca asemenea unei plante să-mi fie dat să sorb viața, fără vreun efort, să fiu doar, fără vreo simțire care să mă facă altfel. Mi se pare că pacea și neasemănarea cu alții nu fac împreună casă bună. De aceea nădăjduiesc că într-o bună zi o să mă topească în spiritul atotcuprinzător care însufletește toate lucrurile. Mă simt aici ca în surghiun. Nu mi-am găsit încă drumul. Da, în gândul tău zîmbești. Aș vrea să nu spui nici o vorbă. Nu-mi răspunde. Cînd voi relua povestirea, n-am să mai rătăcesc astfel, ci am să închei pe scurt.

Hotărîm să nu-i dea nici o pricină ori măcar părerea vreunei pricini de a se împotmoli în neobișnuita povestire pe care o depănă în fața lui, ci să stea liniștit și să primească minunata ei picurare în suflet, oricît de mari ar fi fost opintile — or pe de altă parte, pe temeiuri mai practice, gîndindu-se că doar astfel avea să descâlcească măcar parțial mai puțin fragmentară și neguroasă a istorisirii lui Isabel. Piere rămasă liniștit, așteptînd ca ea să și-o revă, ca ochii atinși la minunat de frumoasa-i ureche ce, întindu-se printre picături revărsate, se cuibărise în acea beznă precum scotea sîdiele a unui mîrgăritar.

Isabel făcu o mișcare și, după ce gîndurile îi mai răzăuă un timp, continuă mai liniștită parcă, sunetul pașilor în odaia de deasupra pîru să înceteze.

— Ți-am vorbit de cel de al doilea, ori mai degrabă al treilea loc din aducerile mele aminte din trecut, așa cum mi s-a înfățișat el mai întîi, și-am vorbit de cel din casă, așa cum îl vedeam prin ceața primelor amintiri. Am rămas acolo cîțiva ani, cinci-șase, poate șapte, și în acel răstimp

au schimbat multe fiindcă am mai învățat unele lucruri, deși nu foarte bine. Unii din cei care locuiau acolo au plecat, unii au schimbat zîmbetul cu lacrimile, unii umblau trîști toată ziua, alții au devenit asemeni sălbaticilor furioși, și aluștitori mașii i-au trînit în hrube sub pînă, pe care nu le știam — alta doar că de sub pod se auzeau sunete cutremurătoare, gemete și bufnituri, întoarse de zîngăneli cu ale fierului. Din cînd în cînd vedeam coșciuguri aduse în tăcere la amiază și, în scurtă vreme, ieseau din nou, pîrînd mai grele decît la intrare. Dar cine se afla în ele — nu vedeam. Odată, am văzut un coșciug micșor împins pe o ferestruică la subsol de către trei hăibali care vorbeau, pîndînd, am văzut cum îl scuteau din nou și cum au plecat cu el. Numarul oamenilor care plecau astfel nevăzuți din casă era cumpănit de alți oameni nevăzuți, care veneau în trăsuri închise. Cei îmbrăcați în zdrențe veneau pe jos, mai degrabă erau minai pe jos. O dată am auzit strigăte groznice și, privind de la ferestruică, am văzut un bărbat voinic dar strîmb și chinat, probabil un țaran, legat cu patru frînghii ale căror capete lungi erau ținute sus de lei alții oameni cu înfățișare simplă caie, cu ajutorul unui bici, minau sămăna făptură murdară și dezlănțuită către casă. Apoi am auzit palme, țepete, urlete, risete, binecuvîntări, rugă, injurături, psalmi și toate sunetele învălmășite ce se pot auzi închind din toate camerele casei.

Cîteodată în casă intrau — pentru scurtă vreme plecînd la mai puțin de o oră după venire — oameni cu o înfățișare mai deosebită, după cum mi se părea pe atunci. Aveau o figură liniștită, nu rideau, nu gemeau, nu plîngeau, nu se strîmbau, nu păreau sleiți de oboseală. Dici nu erau îmbrăcați ciudat sau anapoda — pe scurt, nu semănau deloc cu vreunul din cei pe care îi văzusem mai înainte în afară de cîțiva din cei care locuiau împreună cu mine și care păreau să aibă oarecare putere asupra celorlalți. Acești oameni deosebiți credeam că sînt nebuni de un soi mai aparte, cu înfățișare așezată, dar cu mintea rătăcită; ori cu sufletul așezat și cu trupul rătăcit, neobișnuiți nebuni mai erau!

Treptat casa păru să se schimbe din rou, sau poate că m-ai mi se făcuse mai cuprinzătoare și își schimba primele impresii. Locuiam la etaj într-o cămăruță, abia dacă era vreo mobilă în ea, uneori vroiam să tes, dar ușa era încuiată. Cîteodată veneau oameni care mă scoteau din cameră și mă duceau într-o încăpere mult mai mare și foarte lungă, unde îi vedeam pe mulți din ceilalți locuitori ai casei, care păreau de asemenea aduși din celule depărtate și separate. În această încăpere lungă rătăceau și vorbeau între ei unii cu alții. Unii stăteau în mijlocul camerei, privind fix la podes crasuri în'regi, fără să se clintescă, doar răsuflau și priveau pîntă la podes. Alții se ghemuiau într-un colț și stăteau așa doar răsuflînd. Erau uși care și închideau minile pe inimă și se pîmbau înconjurîndu-se cu pas rar gemînd și jeluindu-se pentru sine. Unul a spus cînd celălalt — Pune mîna aici bagă mîna în crăpătură, — celălalt mormură — zdrobită, zdrobită, zdrobită — și nu mai spunea altceva în afara acestui singur cuvînt „zdrobită”. Cei mai mulți însă erau muți și nu vroiau, sau nu știau, să vorbească ori uitaseră să vorbească. Aproape toți erau paluri. Unii aveau părul nîm, doi erau tineri. Alții vorbeau mereu de lad, Eternitate și Dumnezeu precum și de alte lucruri asemenea. Alții le rezoingeau pe toate acestea și atunci începeau să se certe dar nici unul nu arăta prea multă convingere. O dată, doar, toți cei de față chiar cei muți și tineri, chiar cei nepăcături ghemuiau prin colțuri, stăteau cu toți cînd, după o cîntăreață de o zi, doi din acești creștîni predestinați își spuseră „Mă ai convins, amice — sintem chiți, căci și eu le-am de lăsat” —

cearta —

deși ne-am convins unul pe altul, tot nu ne înțelegem”. Unii se certau cu pereții, alții se căsteau la vîzduh, alții flu, erau vîzduhul, alții scoteau limba vîzduhului, alții loveau cu cu și cînd s-ar fi lăsat la urmă amuțindu-se din băștile vîzduhului, gîfînd de pe urma îmbrățișării invincibile.

Probabil că și prima dată, bunăvești încă mai de mult ce fel de casă era aceea în care am locuit o dată sau a doua dată. Nu-i roșu încă numele. Buzele mele nu au iustit

niciodată această vorbă ; chiar acum, cînd aud cuvîntul, mă îndepărtîz în fugă , cînd îl văd înpărit într-o carte, arunc cartea. E un cuvînt pe care nu-l pot îndura. Cine m-a dus în acea casă, cum am ajuns în ea, nu ştiu. Am trăit multă vreme acolo, asta e tot ce ştiu , îţi spun că ştiu, dar totu , nu sînt sigură ; totuai, Pierre, totuşi acea. ah ! Visarea şi reveria , nu mă părăsesc niciodată. Lasă-mă să mă mai odihnesc puţin.

Se depărtă de el , îşi duse mina mică la frunte, apoi o lăsa să alunece încet, abia simţit, pînă la acoperi ochii, şi rămase aşa fără să facă vreo altă mişcare, ca moartă. Apoi se clintii şi şi continuă neguroasa poveste a groazei.

— Nu trebuie să mă lungesc alina , n-am vrut să mă pierd pîntre lăstarele istorisirii mele apărute ici şi colo , visarea de care-ţi vorbesc niciodată pune stăpînire pe mine, neputîndu-mă, nu mi rămîne decît să ascult de îndemnul-rile din vis . Sîrăbdare , n-am s-o mai lungesc mult.

Se pare că în cele din urmă s-a uscat o gilceavă în casă în legătură cu mine , o gilceavă despre care am auzit din zvonuri după aceea, şi nu atunci cînd s-a întimplat. Veniseră nişte străini , ori se grăbiseră, fiind trimişi acolo. A doua zi ni-au îmbrăcat cu haine noi şi frumoase, deşi simple, m-au dat jos şi m-au scos afară la aer şi m-au urcat într-o trăsură, alături de o femeie cu înfăţişare plăcută pe care n-o cunoşteam , am mers drum lung, aproape două zile făcînd doar popas peste noapte . În seara celei de a doua zile am ajuns într-altă casă, am intrat şi am rămas acolo.

Era mult mai mică decît cealaltă şi mi s-a părut înfîntător de tihnită după cea de mai înainte. Era şi un copil laş frumos acolo, care mi zîmbea mereu, nevinovat şi sugubăţ, făcîndu-mi semn să vin să mă joc cu el şi să mă bucur de el , să nu mă gîndesc la nimic, să fu veselă şi bucurasă alături de el. Acest copil frumos m-a făcut să-mi vin în fire, să înţeleg că eram altceva decît o piatră, un copac, o pisică , a fost primul care mi-a destrămat închipuirea că oamenii sînt asemenea pietrelor, copacilor, pisicilor ; a fost primul care a turnat în mine dulcea licoare a omeniei ; primul care m-a făcut să înţeleg mila, blîndeţea şi nesfîrşita frumuseţe a omeniei , acest frumos

copilas mi-a umplut sufletul pentru prima oară cu pri-
veliştea nedesluşită a Frumuseţii, în acelaşi timp cu sim-
lămintul Tristeţii, cu caracterul atotcuprinzător şi nemu-
rilor al Tristeţii. Simt acum că ar fi trebuit să plec...
opreşte-mă, nu mă lăsa să mă îndrept în'r-acolo l. dato-
rez totul acelui copil frumos. Oh, cit îl invidiam cînd
slătea la sinul fericitei sale mame şi sorbea viaţă, bucurie
şi zîmbet veşnic de la sinul ei alb şi îmbietor. Acel copilaş
m-a salvat. în acelaşi timp mi-a stîrnit vagi dorinţe.
Pentru prima oară am început să cuget; să mă strădui
să-mi amintesc lucruri trecute, oricît încercam, nu-mi
aminteam decît prea puţine lucruri în afara spaimei, a
amorţelii, a beznei a cutii, a virtutejurilor goale ale tulbu-
rării. Lasă-mă să mă mai odihnesc.

Paşii din camera de deasupra se porniră din nou.

V

— Să tot fi avut nouă, zece ori unsprezece ani cînd
femeia cu înfăţişare plăcută m-a luat din casa cea mare.
Era nevasta unui fermier, locuinţa mea acum era ferma.
M-au învăţat să cos, să impletesc, să torc, acum eram mai
tot timpul ocupată. Tocmai acest lucru, că eram ocupată,
mi-a făcut să înţeleg cu adevărat că sînt o făptură ome-
nească. Acum am început să simt deosebiri ciudate. Cînd
vedeam un şarpe lîrindu-se prin iarbă şi flacăra uşurată
flămîndu-i din gură, îmi spuneam: făptura asta nu are ni-
mă de a face cu omul, iar eu am. Cînd cădea trăsnetul şi
despica vreun copac mîndru, lăsîndu-i verdeala pradă pu-
reziciunii, îmi spuneam: Trăsnetul nu are nimă de a face
cu omul, dar eu am. La fel cu celelalte lucruri. Nu pot
să vorbesc prea împede dar într-un fel simţeam cu toţi
bărbaţii şi femeile cu suflet bun erau fiinţe omeneşti, stînd
împotriva unei lumi a şerpilor şi trăsnetelor, o lume a ne-
omeniei cumplite, nepătrunsă ochiului. N-am pr-mit nicî-
dată vreo învăţătură. În mine gîndurile mustesc ca într-o
fîntînă; nu ştiu dacă izvorul lor e vechea mea confuzie
sau nu, ele sînt ceea ce sînt şi nu le pot schimba căci nu

eu mi le-am virit în cap și nu-mi stă în fire să înfrînesc vreun gând și nici să schimo vreg cugetare, cînd vorbesc, gîndesc cu gura, și ea este aceea care o ia adesea înaintea judecării, așa că se înîmpă ca ea să mă învețe lucruri noi.

Pînă acum nu întrebasesm nici pe femeie, nici pe soțul ei, nici pe fetițe, copiii lor, de ce fusesem adusă la fermă sau cît aveam să mai rămîn. Mă aflam acolo, la fel mă trezisem pe lume, eram, din ce pricină fusesem adusă pe lume, asta era o întrebare care nu mi s-ar fi părut mai ciudată decît pentru ce fusesem adusă în casă. Nu știam nimic despre mine, ori ceva legat de mine, îmi simțeam înima, îmi simțeam gîndurile, nu știam alte lucruri decît că sînt am în mijlocul unei lumi neamenești. Pe măsură ce creșteam însă, mintea mi se îmbogățea. Am început să înțeleg lucruri în afara mea, să văd deseori mai ciudate și mai anunțate. Îi spuneam femeii mamă, că și celelalte fetițe, cu toate acestea pe ele le săruta adesea, iar pe mine doar arareori. La masă le turna întii lor în farfurie. Băbata nu-mi vorbea mai niciodată. Treceau lunile, treceau ani, și fetițele au început să mă privească ciudat. Neînțelegerea privirilor ciudate de demult ale singuraticilor bătrîni de lângă căminul crăpat din vechea casă pusă aflată în luminașul pusuu. Îmi reveni din nou în minte, îmi reveniră și ciudățile privirii verzi, și scuipatul ei de șarpe al pisicii neprietenoase și mă cuprinsese jălea de nelămurit a vieții mele triste. Femeia era bună cu mine, le învăța pe fetițe să nu fie rele cu mine, mă chema adesea la ea și îmi vorbea veselă, iar eu aduceam mulțumiri — nu lui Dumnezeu, căci nu știam ce va să zică acest cuvînt — ei veri și soarelor de pe cer. Mulțumeam veri și soarelui omenos care-mi dăruia cu această femeie. Uneori mă strecuram afară și mă pierdeam printre ierburi aducînd prinos veri și soareiu blînd, adeseori rosteam ei pentru mine ducele cuvinte veră și soare.

Și săptămîinile și anii treceau și păru-l îmi creștea și începca să mă învăluie cu bogăția și lungimea lui, auzeam adesea cuvînt „frumos” rostit în legătură cu păru-l meu, și cuvîntul „frumoasă” rostit în legătură cu mine. Nu mi-l spuneau de-a dreptul, dar se întîmpla să-i aud

prins tulburările singurătății și restriștii vieții mele singuratece și pline de restriște, m-au cotropit nedumeririle și s-au întors asupra mea valurile lor ; ședeam afară, dar nu puteam să plâng.

Eram însă puternică și nu mai eram o copilă. I-am spus femeii „Pune-mă la muncă grea ; dă-mi de lucru cit e ziua de lungă, dar nu mă alunga“. Celelalte fete erau, însă, de ajuns ca să facă toată treaba ; nu aveau nevoie de mine. Fermierul mă privi în ochi și ochii lui spuneau deslușit : N-avem ce face cu tine ; pleacă ; ești o gură în plus ; mai mult decît o gură în plus. Atunci i-am spus femeii „Tocmește-mă la altcineva ; vreau să muncesc pentru altu“. Dar istorisirea mea s-a lungit prea mult , trebuie să mă apropiu de sfîrșit.

Femeia m-a ascultat și m-a ajutat să mă mut în altă casă și să-mi cîștig tranșul. Muigeam vacile, băteam untul, torceam lina și țeseam preșuri. Într-o bună zi a trecut pe lângă acea casă un neguțător ambulant. În căruță avea o chitară, o chitară veche, foarte frumoasă, dar cu strunele rupte. O căpătase pe te miri ce, prin șiretenie, de la servitorii unui conac, nu departe de noi. În ciuda strunelor rupte, mi se părea frumoasă și grațioasă ; știam că obiectul acela ascunde melodii, deși nu văzusem în viața mea un asemenea instrument și nici nu-l auzisem vreodată ; în inima mea însă trăia o cîntare ce părea să profetească toate cîntările din chitară. Fără să mi-o fi spus cineva, știam că e ceva în neregulă cu strunele. I-am spus omului : „Am să-ți cumpăr lucrul căruia tu îi spui chitară. Să-l pui însă strune noi“. S-a dus după ele, le-a adus și, punîndu-le la chitară, mi-a și instrunat-o. Am cumpărat-o cu o parte din agonisele mele. Am dus-o în mica mea cămăruță de la mansardă și am așezat-o cu grijă pe pat. Apoi i-am șoptit, i-am cîntat și i-am șoptit ; încet, abia auzit ; abia de mă auzeam eu. Am schimbat înfloriturile cîntărilor și ale murmurului ; am cîntat și am murmurat încet, abia auzit... încă și încă ; pînă cînd am auzit deodată un zvon ; dulce și șoptit cum nu se poate povesti era dulcele și neașteptatul zvon. Am bătut din palme ; chitara îmi vorbea ; chitara cea moartă îmi cînta ; murmurat cînt îmi zicea la ureche chitara. Atunci am dat și eu glas și am șoptit cu

alte meșteșugiri ; din nou mi-a răspuns o altă strună ; din nou mi-a șoptit și mi-a răspuns cu altă coardă. Chitara era însuflețită ; chitara mă învăța taina chitarei , chitara mă învăța meșteșugul cîntatului la chitară. N-am avut alt profesor de muzică în afară de ea. A devenit prietena mea iubitoare ; prietenă din inimă. Ea îmi zice mic și eu îi zic ei. E o iubire împărțită. Toate minunile ce gîndul nu poate gîndi și gura nu poate rosti, toate aceste minuni sînt puse în tainica melodie a chitarei. Ea îmi știe tot trecutul. Cîteodată îmi zvonește plămîmurile descîntate ale casei celei mari, pe care nu o numesc niciodată. Cîteodată îmi aduce în urechi cîripitul păsărilor în aer, iar cîteodată face să bată în mine inima plină de înflăcărare a unor fapte de poveste pe care nu le-am trăit și nu le-am cunoscut vreodată. Adu-mi chitara.

VI

Vrăjit, pierdut ca unul ce rătăcește cu mintea învălmășită și pierdută printre luminile ademenitoare din mlaștină, Pierre ascultase neclintit povestea acestei misterioase fete cu păr bogat și ochi mari.

— Adu-mi chitara !

Tresărind din vraja de care fusese cuprins, Pierre privi prin cameră și văzu instrumentul sprijinit într-un colț. Î-l aduse în tăcere fetei și, fără să spună o vorbă, se așeză din nou.

— Ascultă chitara : ea știe tot trecutul mea povestiri mele ; că i cuvintele nu știu să o alcătuiască. Așa că ascultă.

Pe dată iatacul se umplu de zvonuri melodioase, tînguioase și pline de încîntare , roșuri de tonuri neînțelese, dar neasemuit de dulci zumzăiau prin încăpere. Parcă dăntăuau sunetele , parcă spinzărau precum țurțuri schipitori, legănîndu-se prin colțuri , asupra lui cădeau în triluri argintii ; spre bagdadie se trăgeau, din nou se legănau, asupra lui zgloboiu picurau și argintiu sunet dădcau. Lacurici zburau printre triluri , fulgerele de vară se vedeau și se topeau în cascade alba auzite de note.

Și fața-ștină cînta din chitară; șuvoiul de beznă al coșitelor o îneca și o învăluia, dîndărătul acestui val răsuna roiri de miere, glasuri ale neînțelegerii, necuprinsele tîlcuri ale sugetelor chitarei.

— Fată a tainelor de nepătruns ! strigă Pierre. Vorbește-mi ! Soră, dacă nu poți să fii muritoare... vorbește-mi, dacă tu ești Isabel.

„Tainá ! Tainá !

Tâmbă a lui Israel!

Taira! Taira!

„Inuși cea de Taină!”

alcătuit în legătură cu noi doi. Îngăduie-mi să te sărut și
rămas bun !

Cu credință neștiută, se îndreptă în el fata rămas
nemșcată până ce Pierre sfârșea de spus. Apoi se
ridică tăcută și, în urma lui, se îndreptă din nou
către el. Pierre o săruta de trei ori și plecă fără
să mai spună un cuvânt.

ÎN TRE CELE DOUĂ ÎNȚILNIRI ALE LUI PIERRE CU ISABEL LA FERMA

I

Nici atunci, nici lungă vreme după aceea, Pierre nu putu să pătrundă pe de-a-niregul, ori măcar în parte, înțelesul întâlnirii de la care abia plecase. I se părea că pricepe, ca prin ceață, că lumea văzută ce i se păruse înainte prea limpede și cu căile prea bătute se cufundase la mil de stîrjoni adîncime, într-un mister fără nădejde de scăpare. Mai întîi și întîi enigmatică istorisire a fetei, adîncă ei sinceritate, dar în același timp aspectul ei nedealșit, neguros, ca de basm, pe de o parte, minunata poveste înlăturase orice rămășiță de cale bătută sau nelămurire din sufletul lui, pe de altă parte, vraja neînțeleasă a chitarei, chemarea iacută picurată în melodia celor cîtorva cuvinte scurte cîntate de Isabel la sfîrșit — toate acestea îl fermecaseră. îl încîntaseră, lăsîndu-l încremenit și în-covoiat ca un duh schimbat în copac și încărcat de taine, un biet suflet prins și legat, fără putință de scăpare în grădina cine știe cărui vrăjitor.

Ieșind parcă din aceste descîntări, se îndreptă cu pas grăbit către drumul deschis, așteptînd ca trecerea ceasurilor să împrăstie vraja, ori cel puțin a-o îndepărteze o vreme, pînă ce va avea răgaz să-și înzdrăvenescă stîl trupul cît și sufletul, în urma călărilor din acea zi, precum și a scenei de neuitat din acea seară. Se strădu a acum să alunge de la el orice gînd, în afara celor legați de nevoi trupesti.

Trecînd prin satul cufundat în tăcere, auzi orologiul bătînd miezul nopții. Grăbind pasul, intră la conac pe o ușă dosnică a căreia cheie se afla atîrnată afară, într-un cutlon. Fără să se dezbrace, se aruncă pe pat. Amintin-

Îngrijorare din sinea ei, își cunoștea mama destul de bine ca să fie foarte sigur că, de ar desfășura în fața ei pergamentul unui vrăjitor, nu s-ar arăta cu nimic interesată și nici nu i-ar cere vreo explicație. Cu toate acestea nu se putu abține cu totul să nu încerce tăria rezervei ei.

— Nu ne-am văzut în vremea din urmă, surioară Mary, spuse el pe un prefăcut ton glumeț.

— Da, Pierre. Cum îți place cafeaua în dimineața asta ? Este de alt soi.

— E foarte bună ; gustoasă și parfumată, surioară Mary.

— Mă bucur că ești de părerea asta, Pierre.

— De ce nu-mi spui frate Pierre ?

— Nu ți-am spus astfel ? Mă rog, atunci, frate Pierre — e mai bine așa ?

— De ce îmi arunci priviri atât de înghețate și de nepăsătoare, surioară Mary ?

— Sînt privirile mele nepăsătoare și înghețate ? Am să mă strădun atunci să nu mai am aerul acesta. Dă-mi, te rog, plina prăjită Pierre.

— Ești foarte supărată pe mine, dragă mamă.

— Citiuși de puțin, Pierre. Ai mai văzut-o pe Lucy ?

— Nu, mamă.

— Aha ! Puțin somon, Pierre ?

— Ești prea trufașă ca să-mi arăți ceea ce simți acum, mamă.

Doamna Glendinning se ridică încet în picioare, dominîndu-l cu statura ei maiestuoasă de femeie frumoasă.

— Nu-mi pune mai mult răbdarea la încercare, Pierre. N-am să-ți cer să-mi destăinuie secretele tale ; între noi totul va fi dezvăluit de bunăvoie, așa cum a fost întotdeauna pînă de curînd, ori nu va mai fi nimic. Teme-te de mine, Pierre. Nu există făptură pe lumea asta de care să ai mai multe pricini a te teme, dacă ai să te mai porți astfel cu mine.

Se așează din nou, rămînînd tăcută. Pierre tăcu și el ; după ce gustă cîte ceva din nici el nu știa ce fel de mîncare, se ridică și plecă de la masă, din cameră și din casă.

nu, nu, nu se poate. O înfățișare atât de neasemuit de nobilă, dintr-un neam de rind... nu se poate să fie lucru cinstit. Crinii nu cresc pe tulpini de buruieni, deși uneori, minjiți în tovarășia lor, se ridică totuși printre ele. Fata aceea trebuie să fie nu numai săracă, ci și netrebnică — plodul cine știe cărui golan chipeș, dar nemernic — moștenind din amindouă părțile zestrea ei molipsitoare: netrebnicia și frumusețea. Nu, n-am să cred asta despre ea. Dar atunci, ce poate fi? Uneori m-am temut că min-
dria mă va duce pe marginea cine știe cărei prăpăstii de netrecut, pecetluindu-mi buzele și zidindu-mi înfățișarea, acolo unde s-ar fi putut afla întreaga aplecare către ceva blind și milostiv. Dar cum se ajunge la inima ta ca s-o lecuiеști? În fața altuia poți uneori să mai faci dreptate, dar, cînd celălalt este tot în pieptul tău, coastele astea ne stau în cale. Am să mă las atunci în voia naturii mele. O să mă sprijin de trufie. Nu mă voi clintii. Întîmplă-se ce s-o întîmpla, n-o să vin eu la mijlocul drumului ca să alung ce e dat. Se cade oare ca o mamă să se ploconească în fața unui ține? Ori îmi spune ce are pe suflet, ori lasă-l să se prăvălească în adîncuri.”

Pierre se afundă în inima pădurii și străbătu fără să se oprească mai multe mîle: încetîni pasul doar cînd ajunsese în dreptul unei stînci uriașe, lustruite, mare cît un hambar, fără nimic împrejur, dar boltită pe deasupra de crengile fagilor și castanilor.

Avea forma unui ou lunguieț și cam turtit, în capete era oarecum ascuțită; sau mai degrabă semăna cu un ic, grosolan cioplit. Undeva, aproape de mijlocul feței de dedesubt, de-a latul ei, se găsea un șanțuleț; un punct nevăzut al acestui șanțuleț se proptea pe o altă stîncă ascuțită în lungime, care iese puțin din pămînt. În afara celui mai mic și abia văzut punct de sprijin, întreaga masă uriașă și prea nu se rezema pe nimic de pe acest pămînt. Era un lucru care își tăia răsufarea în cap, lătareț ca o crupă atîrna la cîteva degete de pămînt, fără

să-l atingă însă, sprințit absurd pe firavul punct de contact. Cîțiva pași mai încolo — sub poala unui copac, brizdată și pe jumătate crăpată — locul liber era mult mai mare, îngăduind și chiar lăsînd destul loc să se strecoare un om pe brînci, cu toate acestea, nici o făptură omenească nu cutezase să se vîre acolo.

Ar fi putut să fie minunea întregului ținut. Cîndat, însă, deși sute de vetre — în fața cărora în serile lungi de iarnă bătrînii își fumau pipele și tinerii dezghioceau porumbul — o înconjurau la mică distanță, totuși tînerul Pierre fusese primul descoperitor cunoscut al acestei pietre, pe care o și botezase în inchipuirea lui „piatra lui Memnon”. Poate că pricina pentru care acest neobișnuit monument al naturii rămăsese multă vreme necunoscut lumii era că ochii oamenilor nu se opăsiseră decît rarori asupra lui: într-adevăr, cufundat în adîncul hățu al pădurii strămoșești, zăcea precum corabia capitanului Kidd, scufundată în ținutul muntelui unde se află cheile râului Hudson. Iar fruntea stîncii se afla la opt stîngeni sub cel mai înalt val al frunzișului pe timpul revărsării lui de primăvară, în afară de asta, sătenii nu aveau nici un motiv să se abată prin preajma ei, lemnăria pentru că și vreasurile de foc le luau din cudin mai puțin decît, mai degrabă, chiar dacă vreunul dintre săteni ar fi dat cu ochii din întîmplare de stîncă, nu li s-ar fi părut nimic de mare, în muntea lor imbrobodată de neștiință, și ca atare nu le-ar fi trecut prin gînd să vestească și altora descoperirea ei. Deci, vor fi văzut o, poate, uitînd după aceea o întîmplare altă de neînsemnată. Ce să mai vorbim, această minunată piatră a lui Memnon nu putea fi, pentru ei o piatră a lui Memnon, nu era decît cîncogeamite bolivanul de care să le împiedici, mai mare păcatul fiind așezat drept în calea unui drumușor mai scurt care ar fi putut tăia sălbăticia ținutului.

Într-o zi, în timp ce se sprijinea de o latură a stîncii uitîndu-se cu atenție la ea și gîndindu-se ce ciudat era ca într-o țară locuită de atîta amar de vreme să fie el primul om care să des peste o curiozitate atît de mare a naturii în stare să prețuiască și să înțeleagă acest lucru, Pierre dădu într-o doară la o parte mai multe straturi de mușchi bătrîn cenușiu, scurți și scîmboși, și care nu-i fu

mărarea cind găsi cioplite grosolan în piatră două inițiale
 pe jumătate șterse „S” și „I”. Înțelese atunci că, desi lo-
 cu torii acelei regiuni nu vor fi știut poate de existența
 stăru uriașe nu el era primul care descoperise acest spec-
 tarul minunat și amenințator, de mult de tot în ale
 vremuri, atunci fusese privită minunăția ei din plin pre-
 tuită — așa cum păreau să arate chinurile inițiale — de
 către cine știe ce călător de mult plecat, care, de-ar mai
 fi trăit, n-ar fi putut decit să-și clatine încoace și-ncoace o
 barbă venerabilă ca și podoaba celui mai vechi stegar din
 vechuri. Dar cine cine în numele lui Matusalem ar fi
 putut fi „S” și „I”? Pierre cugeta îndelung fără să poată
 afla răspuns. Inițialele, cu vecnimea lor, păreau să aște-
 căre cine știe ce vremi îndepărtate. Întimpindu-se în
 cele din urmă să pomenească de ciudata descoperire a celor
 două inițiale unui bătrîn nîm de om o rudă a sa de la
 masă care, după o viață lungă pestrată dar nefe totă, se
 aflase în alaiul mîngîriea în Vechiul Testament pe care
 îl studia de istov cu admirație mereu sporită. aceeași
 curiozitate rubedentă aflînd toate amănuntele despre pie-
 tră, cet de mare cet de înalt care era unghiul pîcîs
 al aplecărilor periculoase și așteptarea după multă și
 prelungă cugetare belug de suspine îndelungi și priviri
 bătrîne cu tîrîruri de omăt, după ce citise versete din Ecle-
 ziașt, mă rug după toate aceste plicticoase pregătiri, că-
 runta și la-să-nu-mă-grăbesu rubedentă își puse mîna
 tremurătoare pe umărul tînar și vînnic al lui Pierre și
 șoptise încet „Băiete asta este Solomon cel înțelept”.
 Pierre nu-și putu stăpîni un hohot vesel de ris se distîr-
 de minune cu ceea ce i se părea o născocire alt de ciu-
 dată și de năstrusnică o atribui fără să șovăie ramolelei
 Presupuse a preacînatitei sale rude, care, își aducea acum
 aminte, susținuse odată că Opturul din scriptură se află
 undeva pe tîrmul nostru de la mazănoapte, nu era de mi-
 rare că bătrînul domn putea să-și închipuie că regele So-
 lomon ar fi pornit într-o excursie — ca un fel de balot
 și plus pe vremea din corăbiile din Tir sau Sidon care
 li ceau marea cu încălțătură de aur — dînd de piatră lui
 Memnon în timp ce hoinărea cu arcu după potirnicu

Veselia nu-l întovărășea însă pe Pierre tot timpul cînd
 se gîndea la acea stîncă, cu altă mai puțin cînd, șezînd

În inima codrului, înconjurat de tăleurile adânci ale tăcerii înfrumusețate a pădurii, îi privea minunatele amenințări. Îi trecuse adesea prin minte gândul fugar că nimic nu i-ar plăcea mai mult ca piatră de capătii decât această mărădă ascătuire, din care, în legănările blinde ale frunzișului înconjurător, părea să se ridice un bocet jalnic și tânguitor, ca pentru cine știe ce scump băiat plecat de mult, în vremurile de dinainte de potop.

Pieroul ar fi putut să fie nu numai minunea întregului ținut, ci și groaza lui. Cîteodată, cînd era mai aplecat către lucruri dincolo de fire și îi măsura greoaia-i nepătrundere. Pierre îl numea „Piatra Groazei”. Puțini aveau curajul să-i urce țancurile amețitoare, ori să se tîrască spre capătul ce se cumpănea mai în afară. Părea că și o sămîntă scăpată din ciocul celei mai mici zburătoare ar fi putut să răstoarne uriașa greutate zdrobind-o de copaci.

Pentru Pierre era însă un lucru obișnuit; se urcase adesea pe ea, proptind prăjini lungi de peretele ei și tîrîndu-se pînă în vîrf, acolo unde se povîrnea, în adîncituri abia scobite și sfărîmicioase, alteori se urca în vîrfurile fagurilor din vecinătate și apoi se lăsa pe vîrfurile ascemănător unei frunze, cu ajutorul ramurilor mlădii. Cîteodată însă nu fusese îndeajuns de curajos sau de zănatîc încît să se tîrască în scobitura de sub capătul mai ridicat; locul cel mai amenințat de Piatra Groazei, în cazul în care ea avea cu adevărat să se prăbușească.

V

Înăntînd cu pas voinicesc, împins parcă de o putere lăuntrică, cu ochii neabătuți de la peretele de stîncă, se aruncă pe cuicușul de frunze din anul trecut și se strecură de-a dreptul în cumplita gaură, rămînînd acolo ca mort. Nu vorbea, căci gânduri neimbrăcate în vorbe sălășluiau în el, făcînd loc mai apoi unor lucruri din ce în ce mai de nespus, pînă cînd, de sub fruntea privazurilor și amenințărilor Pietrei Groazei, se făcu auzită vocea lui Pierre.

— Dacă nevoia lucrurilor de nedezevăluit din mine mă va doborî din șaua bărbăției, dacă pentru a mă jurui Vir-

tuții și Adevărului ar trebui să mă prefac într-un rob fricos și demn de dispreț ; dacă Viața e să se dovedească o povară pe care nu o pot purta fără jalnice vâlcăreli , dacă într-adevăr toate faptele noastre sînt dinainte orînduite și noi sîntem doar servii Sorții , dacă diavoli nevăzuți se hlizesc la noi atunci cînd ridicăm fruntea spre înalturi , dacă Viața e doar un vis înșelător iar virtutea la fel de fără noimă și neurmată de binecuvîntare precum veselia beției în miez de noapte ; dacă jertfindu-mă de dragul Datoriei, propria mamă mă jertfește din nou , dacă Datoria însăși nu e decît o gogoriță și omului îi sînt îngăduite și lăsate nepedepsite toate faptele ; atunci, Mută Greutate, prăvălește-te peste mine ! Ai așteptat veacuri , dacă astfel stau lucrurile, nu mai aștepta , pe cine ai tu a mai mult dreptul să-l zdrobești decît pe cel ce zace aci înfruntîndu-te ?

O păsărică săgetînd în zbor, toată numai cîntec, se opri ușurel pe marginea în cumpănă veșnică a Pietrei Groazei și cîmpî veselă către Pierre. Frunzișul se aplecă și se le-gănă în adierea unui vînt binefăcător, stîrnit decodat , încet-încet, Pierre se țiri afară și se ridică trufaș în picioare, încredințat că nu datorează mulțumire nimănui, și-și continuă drumul singuratic.

Cînd, în îngîndurarea plină de închipuiri a juneții, Pierre botezase minunata stîncă cu numele răsunător al lui Memnon, nu o făcuse doar din pricina asemănării cu acea mină a Egiptului de care vorbesc toți călătorii în Orient. Cînd îi trecuse prin cap gîndul fugar de a dori ca aceeași stîncă să-i fie piatră de căpîti după ce nu se va mai afla pe lumea asta, atunci se lăsase doar pradă uneia din nenumăratele închipuiri, poante cu o visătoare și blîndă melancolie, care vizitează adesea spiritul unui copilăndru poet. Pe urmă, în cu totul alte locuri decît cele de la Poiana Șen, Pierre avea să-și amintească din nou de stîncă și de gîndurile lui de copil, și mai tîrziu de încercarea lui disperată de a se țiri sub ea , atunci avea să

i se lămurească pe deplin un tle ascuns, iar mișcările demult trecute și neluate în seamă ale inimii sale abia înmugurinde aveau să i se pară profetice și adevărate în pade de către împrejurările următoare.

Căci, ca să nu mai vorbim de celelalte înțelesuri mai ascunse care zac ghemuite sub coapsele uriașe ale acestei stinci, amenințător apietată Piatră a Groazei — ascunsă satenilor dar dezvăluită de Pierre —, să ne gândim puțin la înfățișarea ei în chip de Piatră a lui Memnon. Memnon era acel băielan din neam de regi cu ochii înrouați, fiu al Aurorei și născut pe tronul Egiptului, care, aruncându-se zănatie într-o ceartă dresptă de dragul altuia, s-a luat la trintă cu unul mai tare decit el și și a găsit moartea durerioasă și timpurie sub zidurile Troiei. Supușii lui îndoliași au ridicat în Egipt un monument spre aducere aminte a morții lui înainte de vreme. Atinsă de suflarea cernitei Aurore, la fiecare răsărit de soare statuia lasă să-i scape un tinguos sunet frint, ca al unei strune de haită brusc plesnite din cauză că a fost prea tare întinsă.

Aici se află lumea necuprinsă a durerii. În această tristă istorie aflăm întrupat hamletianismul lumii antice hamletianismul de acum trei mu de ani. „Floarea virtuții răsărită la umbra unei rar întâlnite nenorociri”. Iar tragedia engleză nu este decit un Memnon egiptean trecut prin Montaigne și adus la zi; muritor fund, Shakespeare își avea și el strămoeșii lui.

Deci, așa cum statuia lui Memnon a rezistat timpului, tot așa a rămas de-a pururi neclinită și soarta avinturilor nobile, dar ducind mereu doar la naufregiu, a unor vâltare regești (căci atit Memnon cit și Hamlet erau fi de regi) al căror tip melancolic îi intrupează acea statuie. Jalea cioplită în piatră a lui Memnon suna cindva melodiou. acum totul este mut. Potrivit semn că, din cele mai vechi timpuri, poezia a fost sfintirea și îngropăciunea tuturor felurilor nefericite de viață omenească. În vremea de azi — uscată, batjocoritoare, fără inimă și fără aripi — geamătul muzical al Aurorei se pierde printre năipurile noastre muzcătoare, care acoperă așjiderea și statuia și bocetul.

Trecând prin pădure, Pierre nu avea alt gând decât Isabel. Căuta să adune aburul ei misterios într-o formă statornică și care să poată fi înțeleasă. Nu putea să nu-și facă socoteala că acea tulburare de care ea pomenise mereu cu o seară înainte o va fi făcut, poate, să se abată tot timpul de la linia cea dreaptă a istoriului sale, și să se oprească tocmai când aceasta ajunsesse pe cît de umbră, pe alît de neînțeleasă. Simțea însă, în același timp, că întrucît nu o făcuse încă și fără îndoielă, acum se căia cea de-a doua întrevvedere a lor îl va ajuta să limpezească multe din tăine, se mai gîdea că timpul care trecuse n va fi ajutat să se liniștească și i-o va aduce în față mai puțin știmă și mai mult faptei omenească, de aceea nu se învinovăța prea tare de rehibzuală în privința unei lucrări pe care o hotărîse. Este adevărat că privind dinșpre zori către zarea întregii zile aceasta i se părea fără capăt și de necuprins. Nu putea să dea ochi cu vreun om ori să vadă vreo casă, un cîmp arat vreun semn de muncă, trunchiul putred al unui pin de mult doborât, cea mai slabă urmă a trecerii vreunei fapturi i se păreau străine și respingătoare. Tot așa, în mintea lui toate amintirile și închipuirile care aveau ceva de a face cu semenii săi, cu gloata, li deveniseră, în chipul cel mai neașteptat de neașfuriat, dezgustat de toate lucrurile de rînd cu aceste două lumi — cea din lăuntrul și cea din afara sa — Pierre nu afla nici măcar o mișcăre a vreunui gând pe care sufletul său ostent de zbor să poată poposi, undeva, în cel mai retras colțisor din miezul cugetului său.

În general sufletul bărbaților e rareori bîntuit de o sărăcie altă de lucră. Deși Dumnezeu nu i-a procopsit cu ușurătate fără leac alît cam toți dăruși cu cite un dram de infumurare ascunsă sau de virtuoasă mulțumire de sine, de obicei, fiecare a făcut o faptă bună în viața lui, așa că, în acele ceasuri de desperată osteneală care-l năpădesc din cînd în cînd cam pe fiecare bărbat civilizat, se poate gîndi pe dată la fapta ori la faptele cele bune făcute, mărunțele cum or fi ele, sorbind dintr-însele răgaz, alinare ori alt asemenea neclar.

Pentru cei aleși însă, înzestrați cu spirite mai înclinate spre disprețul de sine în care natura însăși a sădit cu neșcolită înviuare și fără vreo scolasticească procitanie, adevărul cel adevărat creștinesc al zădărnicei desăvârșite a milosteniei, amintirea întimplătoare a bunului făcut cu bunăvoință nu le aduce pe buze nici măcar un strop de mângiere, tot așa cum (intocmai cum zice și la Sfânta Scriptură) nici amintirea greșelilor și a relelor trecute nu le aduce pe cuget nici cel mai mic ghimpe sau umbră de mustrare.

Deși povestirea lui Isabel avușese în mare măsură aerul unei ghicitori, fapt care, în starea lui de spirit de acum, nu i se părea un lucru prea plăcut, ceva trebuie să ocupe sufletul omului, Isabel era cel mai apropiat de el, deci la Isabel se gândi, mai întâi cu mare stânghercă și durere, dar după aceea (căci zeu întotdeauna au grijă să-ți răspătească până la urmă pe cel ce-și face neabătut datoră de a gândi) cu din ce în ce mai puțină teamă și, mai apoi, cu mereu sporită bunăvoință și înțelegere își amintea acum de primele impresii încercate în timp ce ea îi tot spunea povestea ei de necrezut, își rechemă din trecut acele potriviri care îi străfulgeraseră vag prin minte și amintire întărind-o, și care, aruncând încă un licăr de lumină asupra faptelor, nu făcuseră decât să le sporească materiei făcându-le în același timp mult mai demne de crezul.

Prima ei aducere aminte era aceea a unui vechi castel părăsit într-o țară străină, Franța poate, pe care și ea și-o zăgrăvea vag ca aflându-se dincolo de ocean. Nu se potrivea asta în mod surprinzător cu unele concluzii care se puteau desprinde în mod firesc din ceea ce-i povestise mătușa Dorothea despre dispariția tinerei franțuzoaice? Da, dispariția tinerei femei de pe acest țărm al oceanului a fost urmată de reapariția ei pe celălalt, se cutremură închipuindu-și, mohorât, cam care trebuie să-i fi fost viața după aceea și cum pruncul îi fusese amuls de la sen și închis în sălbăticia munților.

Isabel avușese, de asemenea, amintirea vagă că traversase marea o traversase din nou, se gădea Pierre apăsât stăruiind asupra zecstei închipuiri nechemate, și anume că mai întâi o traversase fără să știe, ascunsă în

pîntecele îndureratei sale mame. Degeaba încerca însă să pună cap la cap cele auzite de el vreodată, căutînd vreo potrivire, vreo dovadă lămuritoare a presupunerii că într-adevăr Isabel traversase oceanul la o vîrstă atît de fragedă, simțea că faptele cunoscute atît de ei cit și de Isabel sînt prea puține la număr pentru a lămuri misterul adînc al copilăriei ei. Se înclină în fața siguranței că beznă era de neînălturat și încercă să și-o alunge din minte ca fiind mai rea decît lipsa oricărei speranțe. De asemenea, cît putu, încercă să alunge de la sine amintirile lui Isabel privitoare la nenumita casă, din care fusese scoasă de femeia cumsecade din trăsură. Acest episod din viața ei îl afișa mai cu seamă sufletul, întrucît poate că și tatăl lui era într-un fel amestecat într-o faptă în fața căreia sufletul lui Pierre nu mai știa de sine din pricina uluirii și a cutremurării. Lipsa oricărei lumini, neputința de a-l cîștiga vreodată în mintea sa cu toată judecata pe răposatul său părinte de această învinuire și de multe alte bănueli dintre cele mai negre, care-și făceau loc nepoftite, îl coplesiră pe Pierre cu atîta putere dăvolească, încît nu-și putea afla izvorul decît în ciuda nestăvilii a Necuratului însuși. Pe măsură însă ce aceste închipuiri încercau să se strecoare nerușinate în sufletul lui, Pierre le răspundea cu arme pe potrivă, pornind război stîmni din adîncul sufletului lui răscolit, le urmărea și le împingea înapoi pe tărîmurile dăvolesii de unde veniseră.

Cu cît Pierre răsucea mai mult în minte povestea lui Isabel, cu atît își schimba părerea de la început că o a doua întîlnire va destrăma în mare parte beznă. Înțelegerea sau i se părea că înțelege că nu Isabel, cu slăbiciunea și cîndățenia ei, încurcase istorisirea, ci mugurele de taină și de neocolit al vieții ei o înconjurase pe Isabel în enigme nedezlegate.

VIII

Întrucît își schimbase oarecum părerea, se gîndi că Isabel nu-i mai poate oferi decît cîteva alte amănunte, care să aducă dezvăluirile asupra vieții ei pînă în clipa

prezentului, umplind de asemenea unele goluri ale părții din urmă pe care i-o povestise. Nu că ar fi avut aici să-i mai spună mare lucru — încerca el să se convingă pe sine. Nu fusese chiar atât de fără șir și enigmatică precum se temuse. Ce-ar mai fi avut să-i împărtășească, în afară de chipul în care ajunsese să-și găsească fratele, în afară de jalnica istorie a felului în care se luptase cu viața și cu sărăcia, cum fusese silită să schimbe un loc de trudă cu un altul până ce ajunsese o slujnică omilă la ferma Ulverlor? E cu puțință, se gândea Pierre să trăiască pe pământul acesta o faptură omenască a cărei întreagă poveste să încapă în mai puțin decât de două ori douăzeci de cuvinte, și care totuși să ascundă o finlină fără fund din care izvorăște fără istov taina? E cu puțință ca în ciuda fețelor noastre netede și proaspăt rase, această lume în care trăim să geamă de mistere, ca eu și semenii mei, îndărătul înfățișărilor noastre obișnuite, să ascundem enigme pe care nici stelele însele și nici oelul mal înălțat aerafin să nu le poată dezlega? "

Convingerea lui desti nedovedită de vreun fapt, că Isabel îi era soră, era o legătură pe care o simțea ferecîndu-l într-un lanț nesfîrșit și mai înainte neîncîhpuț, de fapte de mirare. Pînă și singele părea să-i curgă prin vine cu o gingășie pînă atunci necunoscută, cînd se gîndea că același val trece și prin vinele lui Isabel. Toți ghimpii îndoieli care-l muncea cu privire la lucrul cel mai de seamă și atotstăpînător — adevierirea legăturii de sînge — se frîngeau în sine, încărcat de îndoița povară a neîndoielii pe de o parte, și a neputinței dovedirii pe de alta.

„E sora mea — fiica tatălui meu. Bun; de ce cred asta? Pînă acum cîteva zile nu-mi trecuse pe la ureche nici cel mai slab zvon al existenței ei; ce s-a întîmplat ca să mă schimbe astfel? Ce dovezi noi și cu neputință de tîgăduit mi-au trecut prin mină? Nici una. Am văzut-o doar pe ea. Bun, de acord, puteam să fi văzut o mie de alie fete pe care nu le văzusem niciodată pînă atunci; nu mi-ar trece prin gîin să recunosc drept soră pe vreuna dintre

ele. Dar portretul, portretul-pe-înd, Pierre ? Gîndește-te la asta. Dar a fost pictat înainte de nașterea lui Isabel, ce-ar putea să aibă tabloul de a face cu ea ? Nu este portretul ei, ci al tatălui meu, și totuși mama jură că nu e el !

Pierre era gata să scormonească lucrurile și să despice toate firele în patru, întorcînd pe o față și pe alta cele mai mici amănunte ale faptelor cunoscute, care aveau vreo legătură cu subiectul. În același timp, nutrea credința mai tare ca moartea că, în ciuda lor, Isabel era într-adevăr sora lui, cum ar fi putut el, așadar, cu fratele lui înăscut poetică, și ca atare cercetătoare, să se îndoiască de existența acelei minuni care le stăpînește pe toate care este în toate cele și pe care omul de rînd, atunci cînd o recunoaște, nu și colo, fragmentar, o numește atît de grător Degetul lui Dumnezeu ? Nu este însă vorba de Deget ci de întreaga Mină a lui Dumnezeu întinsă, nu zice scriptura că Domnul ne ține în cămășul minii sale ? Spart călă, ce să zic !

Pierre rătăcea prin pădure și ochiul lui căuta privilegiile de umbră mereu mișcătoare ; departe de așezările și de urmele acei semănări încăpățînate care, în lîngurile murdare ale tînei și lutului, încearcă de zor să pîngărească sfîntenia sufletelor lor, în mintea lui mișunau gînduri și închipuiri ce nu ar fi putut fi nicicînd adăpostite între zidurile unui oraș. Locul lor de naștere era văzduhul codrilor de la începuturi care, împreună cu vîrful ocean, sînt tot ceea ce a mai rămas pînă azi neschimbat din cele asupra cărora s-a oprit odinioară privirea lui Adam. Se întîmplă deci că lucrurile care ard sau se topesc în aburi cel mai ușor de pe pămînt, lemnul și apa, rămîn cele mai trainice în această privință.

Cugtările lui, oricît de des abătute din calea cea dreaptă, se învîrteau totuși în jurul lui Isabel ; după fiecare rătăcire, la ea se înturnau și din nou odrăsleau alte întrebări.

Problema Timpului îi veni în minte lui Pierre Cîți ani avea Isabel ? Deducînd din presupusele întîmplări care duseseră la venirea ei pe lume, era desigur mai mare decît el, deși nu se știe cu cîți ani ; totuși întreaga ei înfățișare

abia dacă era cea a unei copile, simțea nu numai că brațele lui sînt mai puternice — ceea ce îi trezi de îndată un simțiment de protejare, o superioritate părintească asupra ei —, nu numai că e mai cultivat și mai priceput într-ale lumii, dar, în ciuda rațiunii și a oricăror reculeți, inima îi spunea că e mai viștnic decît ea și că Isabel e fructu, tinereți veșnice. Această ciudată, dar statornică năcluire îl convingea lui de neclintit își avea iz orul pierdut și prea puțin bănuia în mintea lui, în ideile născute din proasele lui meditații asupra aspectului copilăresc și nepri făcut al feței ei, aerul ei adinc cernit nu o făcea să parda nimic din ciudata aspect copilăresc tot astfel, fețele pruncilor adevărați, chiar din primele zile de viață, au uneori o căutătură de adincă și nesfîrșită tristețe. De fapt, nu numai tristețea sau, mai anume, nevinovăția acestei fețe îi dăduse ideea tinereții ei înăscute și neschimbate. Era altceva la mijloc, ce anume, nu putea spune.

Cîntate cu imaginație, adorate cu dragă inimă de întreaga omenire și ridicate în slăvi mai înalte și mai curate decît cele în care sălășluiesc bărbații, ferocie frumoase — cu puțin acelea care au și suflet nu numai trîp frumos — rămîn, în ciuda legii necruțătoare a trecerii timpului pe pămînt dincolo de puterea putreziciunii, pe măsură ce frumusețea se destramă (îr cu îr pe dinafară, frumusețea lăuntrică irlocuiește îr cu îr bu,ori) și m pălîi cu farmecele de nesters ale stelelor, nevîndu-și obîrșia în acest pămînt. Cum s-ar explica cîțee) că, la șazeci de ani, un le femei au ținut robii cu legămînte de dragoste și credință bărbați destul de tineri pentru a le fi nepoți? Și cum se face că irezistibilă Ninon zîdorea, fără să vrea, zeci și zeci de unimi, la șaptezeci de ani? Pricina trebuie călătată în faptul că dulceața femeiască nu are moarte.

De pe chipul copilăresc și veșnic zăbrănit al lui Isabel cîta către Pierre acea îngerească nevinovăție despre care se spune că este singurul semn al curățeniei sufletesti, căci din cei asemeni ei este alcătuită împoăția cerurilor.

Nesfîrșite, ca rîurile din paradis care scîldau cîndva tălpue seminților strămoșesti și care ac n se involbu-

rează pe lângă mormintele muritorilor veniți după aceea
 și pe lângă paturile tuturor aflați acum în viață, fără
 sfârșit, valuri valuri se buluceau în șuvoaie proaspete și
 tot mai proaspete, mai departe și tot mai departe ginduri-
 rile la Isabel. Cu cât curgea mai la vale tugetătorul riu,
 cu atât mai iute îi era unda tainelor, cu atât mai tare era
 credința că nimeni nu va putea să-l dezlegească vreodată.
 În viața ei exista o taină ce nu putea fi dezlegată, știm, ea
 că pe veci nedezlegată va rămâne. Nu nutrea nici cea mai
 mică năde de ori vis că tot ce era noptatic și cernut în
 ființa ei avea să se limpezească vreodată și să devină lu-
 mină și vesche. Ca toți tinerii, Pierre învățase lecția ro-
 manelor: citise mai multe decât majoritatea celor de vârsta
 sa, dar încercările lor calpe, strimbe, de a orîndui bucăți
 ce în veri nu pot fi orînduite, culezătoarea și obraznica
 lor neputință de a descurca, așeza și alege firele mai mult
 decât străvezii care alcătuiesc compocata pînă de pă-
 lantien a vieții, nu aveau nici o putere asupra lui Pierre.
 Înțelegerea lui trecuse dincolo de neajutorata lor restrînsă;
 adevărul-auevărul simțit de el șintuia, ca pe niște gindaci,
 în ascuțitul său toate minciunile lor scornite. Înțelegea că
 viața omenească se trage cu adevărat din ceea ce toți
 numesc Natură, că se împărtășește din misterele de ne-
 cuprins ale Naturii. Vedea de asemenea, cu o presimpre
 fără greș, că nu întotdeauna zorii mohorîți ai unei vieți
 se încheie cu o inserare liniștită, că nu întotdeauna la
 sfîrșitul actului al cincilea al vieții răsună clopote de cu-
 nunie, că în timp ce nenumărate legiuni de foiletoane ies
 cu mare strădanie vâlvuri de mister doar ca să aibă ce
 destrăma la urmă, că în timp ce nesfîrșitele legiuni de
 dramo'ete repetă același lucru, emanațiile profunde ale
 minții omenești, zăgrăvind tot ce omul poate ști despre
 viața omului, nu-și dezvăluie niciodată toate întortoche-
 rile și nu au sfîrșituri fericele; în înșirări imperfecte, ca
 niște cioate mutilate, neașteptate și care dezamăgesc, se
 grăbesc să se contopească pe neașteptate cu valurile veș-
 nice ale timpului și ale morții.

De aceea Pierre renunțase la orice gînd de a vedea
 felinarul orb al lui Isabel aprinzându-se în prezența lui

Oblonul era tras și lacătul pus. Nu li încerca însă nici o părere de rău lscodind în dreapta și în stînga printre amintirile familiei, trăgînd de lumbă cu iscusință rudele, cîte rămăseseră, din partea tatălui său, ar fi izbutit poate să mai adune cîteva fărîmituri de lapte îndolnice și nemulțumitoare, care, dacă s-ar fi lăsat amăgît de ele, nu ar fi făcut altceva decît să-i zădărnicească hotărîrile pe care aveau să le ia. Hotărî deci să nu scormonească mai adînc în această sfințită nemărturisire. Pentru el acum misterul lui Isabel căpătase toată vraja boitei tainice a nopții, a cărei însăși beznă cheamă vrăjitoria.

Suvorul de gînduri curgea mai departe și unda lui li aduse alt lucru sub ochii minți.

Deși scisoarea lui Isabel era plină de dorul fierbinte al unei surori de a-si îmbrățișa fratele și deși zugrăvesc cu desăvîrșită uitare de sine neliniștea înstrăinării de plină atunci de lângă el — deși lăgăduia că, fără dragostea și înțelegerea lui, viața ei de acum înainte nu era să fie altceva decît un gînoi, bun doar pentru a fi aruncat în cel mai apropiat smirc fără fund ori rîu înspumat, cînd se întîlneau nici unul din aceste avînturi pătimașe nu se făcuse auzit. De trei ori li mulțumise Domnului și li binecuvîntase cîci li dăduse semn de apropiere în singurătatea ei — nu făcuse însă nici un gest de soră dragătoasă, așa cum cer legea și obiceiul. Ba mai mult, nu se smulgea din îmbrățișarea lui ? Nu se ferise să-l sărute ? De altfel, nici Pierre n-o sărutase decît atunci cînd căutase el apropierea, în semn de salut.

Tinărul nostru erou începe acum să străvadă taina întretesute cu alte și alte taine ce ocoleau tainele, începu să vadă ce închipuiri este presupus statornica lege a întovărășirii omenești. Soarta era de vină în ceea ce li privea. Soarta îl despărțise pe frate de soră pînă cînd deveniseră străini unul altuia. Surorile nu se feresc de sărutările fraților lor. Și Pierre amțea că nicicînd, niciodată nu-i va fi cu putință să o strîngă pe Isabel în brațe cu o dragoste cu adevărat frățească, atîta timp cit gîndul oricărei alte mingîieri avea să-i fie cu totul străin sufletului lui nepîngărit, căci niciodată nu ptrunsesc acolo cu voia lui.

Isabel își luă zborul din rîndul muritoarelor și se intrupa ca icoană a iubirii fără prihană, zugrăvită în ceruri, așa cum fusese despărțită de el prin lovitura sorții și de două ori îndepărtată de la cea mai mică fărîmă din dragostea care îl juruse pe vecie scumpei sale Lucy, cea care era și acum ținta iubirii sale celei mai adînci și mai fierbinți.

CEA DE A DOUA ÎNTILNIRE ȘI A DOUA PARTE
A ISTORISIRII LUI ISABEL. URMAREA
IMEDIATĂ ȘI NESOCOTITĂ A ACESTORA
DOUĂ ASUPRA LUI PIERRE

I

Cea de a doua întâlnire cu Isabel a fost oarecum mai lămuritoare, la fel de impresionantă și ca din altă lume precum prima, deși a început, spre marea lui surprindere, încă mai ciudat și cu oarecare stînjeneală.

Ca și prima dată, Isabel îi cădu drumul în casă și tăcu pînă cînd se aflară amîndoi în cămăruța cu fereastră dublă. Pierre vorbi primul. Dacă Pierre își făcuse vreun plan cum să se poarte în acele clipe, avea să-i dea acum să înțeleagă toată iubirea ce-i purta, tăcerea ei pierdută și aerul ireal îl făcură însă să rămînă țespîn pe scaun; brațele nu puteau să se deschidă și buzele nu se lipiră pentru a abătui sărutul frătesc; în tot acest timp înuna lui era dolura de cea mai adîncă iubire și știa prea bine că și fata era nespus de bucuroasă că îl avea în față. Niciodată iubirea și respectul nu se uniseră și nu se contopiseră atât de strîns. Niciodată mîla nu-și dăduse mîna cu urmarea, deslîntindu-i trupul și făcîndu-l neputincios ca un prunc.

Cîteva cuvinte încurcate ale lui Pierre, un răspuns scurt, și tăcerea se lăsă. În timpul căreia nu se auzeau decît pași rari, începi, din încăperea de deasupra, în răstimpuri asemănătoare cu cele din seara trecută, dar de data asta din camera de alături se auziră și niște zgomote mai de toate zikle, bîgînd de seamă expresia fără să vrea întrebătoare a lui Pierre, Isabel grăi :

— Simt, frate, că pricepi cît de ciudată și plină de taine mi-a fost viața și că de aceea n-o să-mi iei în nume

de rău vreuna din faptele mele. Doar cînd oamenii nu vor să înțeleagă că unu din semenii lor nu sînt cîdoma celorlalți și că nici întîmplările prin care trec nu sînt obișnuite, se iscă tot soiul de vorbe și închipuiri și simțămîntele le sînt rînte. Frate, chiar de-ți voi părea vreodată ascunsă și sălbatică, să ai credință în inima lui Isabel și să nu îngădui vreunei îndoieli să o întunece. Frate, zgomotele pe care toamai le-ai auzit în camera de sus îți vor fi stîrnit poate în minte întrebări mustuitoare la legătură cu mine. Taci ; te înțeleg pe deplin. Am să-ți spun ce caut aici și cum se face că eu, o simplă slujnică tocmită, pot să te primesc în această cameră, singură ; căci, după cum îți poți închipui, nu este camera mea. Și asta îmi aduce aminte că mai am să ti spun cîteva lucruri neînsemnate cu privire la împrejurările care mi-au dăruit în cele din urmă un finger drept frate.

— Da mi voie să uit acest cuvînt, spune Pierre cu sinceră smerenie trăgîndu se puțin mai aproape de ea, de drept ti se potrivește doar ție.

— Frațuare, am să purced mai departe și am să-ți povestesc tot ceea ce, după cit mă duce pe mine capul, ai putea dori să cunoști, pe lîngă cele ce am văzut altă de nedeslușit așară. Acum trei luni oamenii de la ferma îndepărtată la care stăteam și-au desfăcut gospodăria și au plecat într-un ținut de la apus. Nu s-a ivit nici un loc unde să mă pot tocmi, dar mi-am găsit culcuș lîngă vatra unui bătrîn vecin și, mai mult decît altă, inima lui bună l-a făcut să mă poștească să rămîn la el pînă ce îmi voi găsi vreo slujbă. N am așteptat însă să-mi pice norocul în palmă. Întrebările mele m-au făcut să aflu, fără înconjur, trîs'a povești a lui Dolly Ulver și faptul că, prin năpasta ce o lovise, părinții ei neputincioși erau sortiți nu numai unei dureri sfîșietoare, ci rămăsese și fără ajutorul în casă al singurei lor copile fapt ale cărui neplăcute urmări nu pot fi cu ușurință înțelese de cei care au avut întotdeauna slujitori la îndemînă. Deși prima mea pornire — dacă pot să-i spun așa, neștiind cum altfel să-i zic — mă făcea să mă simt nevoițunț de mișcăți la gîndul că nenorocirea lui Dolly îmi prieste mie, totuși ea nu a avut vreo influență practică, gîndurile mele cele mai ascunse și mai adevărate nu m-au lînsurit niciodată, așa

că am venit aici și mîinile mele stau mărturie că nu am stat cu ele în sin. Frăţioare, de cînd ai plecat ieri, nu conţineam să mă mir că nu m-ai întrebat cum și în ce împrejurări am ajuns să aflu că numele de Glendinning e legat atît de strîns de mine ; ori cum am ajuns să știu că Poiana Șei e vatra acestei familii ; ori cum m-am hotărît să îi adresez cuvîntul ție, Pierre, și nu altcuiva ; de asemenea, cum se poate explica scena de neuitat de la șezătoarea domnișoarelor Penny

— Și eu m-am tot întrebat cum se face că aceste lucruri nu m-au venit cituși de puțin în minte, răspunse Pierre, adevărul este, Isabel, că pletele-ți bogate revărsă asupra mea o vrajă care îmi adoarme orice gînd și mă lasă simțitor doar la desertul negru al ochilor tăi. Continuă, însă, și spune-mi tot ce vrei și orice vrei. Voi să știu tot Isabel, și totuși nimic din ceea ce nu poftesc să-mi spui de bunăvoie. Mi se pare că am și ajuns în miezul tuturor lucrurilor, că simțămîntele mele pentru tine au atîns hotarul cel mai îndepărtat ; că orice îți mai rămîne să-mi spui nu poate veni decît ca o completare și o întărire. Continuă, neprețuita — singura mea surioară

Isabel își țintui ochii ei de știmă, revărsînd asupra lui o privire de nesfîrșită patimă ; se ridică apoi brusc în picioare și se apropie repede de el ; se opri la fel de brusc și se așeză lăcută în loc, rămînînd astfel un timp, cu capul întors și sprijinit în palmă, privind pe fereastra deschisă către fulgerările nopții de vară încărcate cu scînteii.

În cele din urmă reîncepu :

II

— Frăţioare, îți amintești... de acea parte...
... mele... care... de...
după ce... în care...
la...
de ce... căci...
și spuneam uneori... și cei din casă...
cînd îmi vorbeau cîteodată de el — poate că și din pricina neasemănărilor pustiului a vieții mele de pînă atunci —

În mintea mea nu se legau de vorbă „tată” toate sunșurile,
„tacoanele” pe care cuvântul acesta le trezește cupului. Fă-
cea doar o vorbă de alintare și de dezmiardare — puțin,
sau mai nimic altceva — nu părea să-ni trezească vreo
primitivă de vreun fel sau altul. N-am întrebat de numele
tatălui meu, n-aș fi avut vreo dorință să-l aud rostit,
afară doar pentru a ști cum să-l spun celui care se purta
atât de blînd cu mine. De fapt știam cum să-l spun întru-
cit i se spunea întotdeauna „dumnealui” sau „tata”. Întru-
cit nu am de ce să cred că dacă atunci ori mai târziu aș
fi trebuit pe cei din casă care erau numiți sub care tatăl
meu era cunoscut de toți ceilalți ei mi-l ar fi dezvaluit
și întrucît din amănute pînă pe care le știu, am ajuns
la credința că jurasem să păstrez taina în această pri-
vătă, cred că n-aș fi ajuns niciodată să află cum îl
cheamă — și deci nu aș fi avut nici cea mai mică umbră
de teamă de curiozitatea în ceea ce te privește pe tine,
Pierre sau vreo altă rubedenie dacă nu s-a fi pretrecut
în fapt neînsemnat că m-a luminat cu toate că po-
ate încă habar nu aveam cît pretureau lucrurile pe care le
aflasem. Ultima oară cînd tata a venit în vizită și-a dat
tatista. Nevasta le marelui a găsit-o purta. A ridicat-o
și făcîndu-și de lucru cu ea o clipă, ca și cînd ar fi vrut
să-l cerceteze cîturik mi-a aruncat-o zicînd: „Uite la-
bel, batista bunului gentleman, păstrează-o pînă cînd va
veni din nou și-o vadă pe micuța Belli”. Am prins vesela
batista din zbruc și am pus-o în sîn. Era albă — uitîndu-mă
cu băgare de seamă la ea am deslușit în mijlocul ei un
fîrlicel subțire galben șters, cu care erau brodate niște li-
lere. Pe vremea aceea nu știam să citesc nici literale de
mină, nici cele de tipar așa că n-am înțeles nimic, cîna
pe ce glas tălnic mi-a sîplîit, însă că femeia nu mi ar fi
dat batista de bunăvoie dacă ar fi știut că era ceva scris
pe ea. M-am stăpînit atunci și n-am întrebat nimic — am
așteptat să se întoarcă tata și să vorbească cu el între patru
ochi. Batista se prăfuisse căzînd pe podeaua goală. M-am
dus la pîrtiu, am spălat-o și am așezat-o pe ıarbă, într-un
loc pe unde nu trecea nimeni care ar fi putut s-o vadă,
am călcat-o punînd-o sub șorțulețul meu, astfel încît ni-
meni să nu-și aducă aminte de ea și s-o privească din nou.
Tata nu s-a mai întors niciodată; în durerea mea, ba-

vestea Isabel, față de dezvăluirile de vis și de neînțeles ale seriei trecute, nesățios să audă povestea spusă mai departe la fel de limpede, dar amintindu-și ce simțiri tumultuoase și nepământiești îi răscoliseră sunetele chitarei, Pierre îi dădu instrumentul, fără să și poată stăpîni o privire de regret și un zîmbet plin de o blîndă ironie. Acesta nu trecu neobservat de sora lui care, luînd chitara, ridică privirea către el cu o expresie ce-ar fi putut părea cochetă și jucăușă de n-ar fi fost umbrele veșnice pe care părul ei nesfîrșit le arunca asupra ochilor fără fund, ogîndit îndoit din adîncurile lor.

— Nu te speria, frățioare, nu zîmbi, n-am să-ți cînt „Taina lui Isabel” astă-seară. Vino lângă mine. Ține lumina mai aproape.

Spunînd acestea, desfăcu niște șuruburi de fildes, dînd la iveală o deschizătură prin care te puteai uita înlauntru chitarei de-a lungul său.

— Ține-o așa, frate, așa. . . vezi ce e de văzut, așteaptă o clipă să ridic lumina.

În timp ce Pierre își apropiase ochiul de deschizătură așa cum i se spusese, Isabel potrivi lumina astfel încît să-și arunce lumina prin gaura de rezonanță în inima chitarei.

— Acum Pierre, acum.

Pierre se uită cu interes, dar rămase întrucîtva dezamăgit și oarecum surprins de ceea ce văzu. Văzu cuvîntul Isabel scris cu litere citețe, dar șterse, pe o parte a uneia dintre pereți, acolo unde chitara se rotunzea.

— Curios loc al ales, Isabel, ca să-ți scrijelești numele pe această chitară. Cum a reușit meșterul s-o facă ?

Fata îl privi mirată, îi luă chitara din mînă și se uită și ea înlauntru ei. Apoi o puse jos și continuă.

— Văd, frățioare, că nu înțelegi. Atunci cînd știm totul despre un lucru, ni se pare că e de ajuns o vorbă ca toți ceilalți să-l vadă la fel de limpede ca și noi. Nu eu am pus să mi se scrie numele acolo.

— Cum asta ? exclamă Pierre.

— Numele era scris cu litere de aur cînd am cumpărat chitara, deși pe vremea aceea nu știam asta. Chitara a fost, probabil, făcută anume pentru cineva cu numele de Isabel,

literele puteau fi scrise doar înainte ca instrumentalul să fi fost încheiat.

Spune mai departe aștept cu nerăbdare, zise Pierre.

— Într-o bună zi — o aveam de multă vreme — m-a apucat o toană ciudată. Știu că e un lucru obișnuit pentru copii să-și slăbească jucăriile cele mai dragi — ca să-și aslăgă curiozitatea nebunatică de a vedea ce se află în interior — scunsă. Așa fac mai toți. Eu Pierre am fost întotdeauna și simt că voi rămâne întotdeauna copil, chiar de-aș ajunge să trăiesc de trei ori câte douăzeci de ani, și încă alți zece. Cuprinsă de această toană, deci am deșurubat partea pe care ți-am arătat-o, am privit înăuntru și am văzut scria Isabel. Încă nu ți-am spus că, de când mă știu oamenii mi-au spus Bell. La vremea de care îți vorbești aveam cunoștință despre destul de multe și mărunte lucruri, ca să știu că Bell este numele de alint pentru Isabel. De aceea nu e ciudat că, ținând seama de vârsta mea și de alte întâmplări petrecute atunci, am legat fără să vreau cuvântul Isabel, găsit în chitară, de numele meu. Și astfel mi s-au stors tot sora de închipuire. Ele mă năpădesc și acum. Nu-mi vorbi.

Se depărta puțin de el și se aplecă înspre fereastra fuzgă luminată, întorcându-se în seara trecută, pândind ca luptă câteva clipe cu cine știe ce năzăruri nebune. Se întoarse brusc și-l privi pe Pierre cu toată fascinația de știmă a copilului ei întrebător.

— Mie mi se spune femeie și tu bărbat Pierre; dar unul pentru altul nu sîntem femeie și bărbat. De ce nu ți-aș vorbi deschis? Nimic din cele trupești nu poate atinge puritatea noastră. Pierre numele ascuns în chitară mă înfloară și acum din cap pînă în picioare. Gîndește-te, Pierre, gîndește-te! Ah, nu poți să înțelegi? Nu vezi? Nu pricepi ce vreau să-ți spun, Pierre? Numele ascuns în chitară mă înfloară, mă înfloară, mă-nconjoară, mă-nconjoară, atît de tînic, cu totul ascuns și veșnic purtat în fîp-tura ei; nevăzut, nevăzuit zîmbînd mereu în corzile ascunse ale inimii — în corzile rupte... oh, mamă, mamă, mamă!

Bocnetul sălbatic al lui Isabel îi aflișie băierile inimii, aducînd cu sine prima rază de înțelegere a extraordinarei idei, pînă acum doar întrezărită — vag și șovăitor printre goaptele ei neînțelese.

Ridică spre el ochii, foc livid cu franjuri lungi.

— Pierre — nu am nici cea mai mică dovadă — dar chitara a fost a ei, știu, știu că a fost a ei. Nu ți-am spus încă cum, la început, a prins a vierzui către mine cînd am pus-o pe pat și mi-a răspuns fără ca cineva să o fi aștinut? Cum întotdeauna mi-a cîntat și mi-a răspuns și m-a alinat și m-a iubit? Ascultă — mama mea îți va vorbi.

Se uită cu bagare de seamă la cezi și le înstrună cu grijă, așeză apoi chitara pe băncuța din intrindul ferestrei și ingenunche în fața ei — șopti cu glas alba auzul, ducea și unduia cu mestecug alit de lin susurat încît Pierre trebuia să se aplece ca să audă. Mamă — mama — mamă! Un timp domni tăcerea deplină — apoi pe neașteptate — odată cu ultima suflare, cea mai slabă și mai neauzită picuială de pe buzele lui Isabel — chitara văgăvă răspunse neașteptată cu o fulgerare melodioasă, vibrînd îndelung în tăcerea ca și se lăsa în încăpăre stinglindu-se clinchetit — spre umplea lui din ce în ce mai mare — se năvăli ea vede jucînd pe strunele metalece scintilecare mititețe, presemne datuță așezării instrumentului în apropierea ferestrei fugă luminate.

Fata rămase în genunchi, fața ei înălță capătă deodată un aer neobișnuit — îl prori cu privirea pe Pierre — cu o singură mișcare a minii — își lăsa pletele să se reverse ne-zăgăzuite și părul o acoperi, așa cum ședea ingenuncheată, asemenea unui cort malinind podeaua — cu suvoial undelor nedomolite. Niciodată un sal purtat de fetele din Lima în timpul slujbei din catedrala Sîntului Dominic nu acoperise alit de bine o față ianencască. Pentru Pierre — așa adînc de stelar, în fața ferestrei îngă care ingenunchease Isabel, îi părea acum tîndă unui abar inf icoșat, întrezărit ca un vis prin fereastra neagră deschisă, îmbăiată în răs-timpuri de lumina de mătase a fulgerelor oprinse din aerul în cer ori în largul cîmpiei și care-și țeseau afară frumusețea de basm în aerul de nepătruns al acelei calde nopți de abanos și de neclintită pace.

Pe buzele lui Pierre se înfiripau întrebări de nestăpînit, dar un glas auzit de dincolo de vâl îl făcu să tacă.

Mamă, mamă, mamă !

Din nou, după o tăcere prevestitoare, chitara răspunse ca mai înainte, scînteioarele dănuiră pe strune ; Pierre simți duh în preajmă.

— Vrei, mamă ? Ești gata ? Vrei să-mi spui ? Acum ?... Acum ?...

Aceste vorbe erau îngîinate încet și cu glas dufos, cu felurite văluri, ca și vorba „mamă“ de mai înainte, pînă ce la ultimul „acum“, chitara vrăjită prinse din nou glas. Fata o trase repede la piept și o ascunse sub „cortul“ părului ei. Făcînd aceasta, şuvițele lungi îi mîngîiară cîrțile, ciudatele scînteioare ce încă tresăltau pe ele se prinseră în bucle ; întreaga firidă se luminea deodată ca dintr-o nădărușare de lăcurici ; apoi luminile se topiră ; în întunericul care se lăsa, pletele fremătătoare, tălăzuite către podea, se vedeau lucind cînd și cînd, precum cărările lunii pe fața mării în miez de noapte ; în aceeași clipă, cele patru vînturi ale împărăției zvonurilor se porniră să bată, ca și cu o seară înainte, numai că mai ciudat și încă mai nelumesc. Pierre se află înconjurat de zeci de mii de spiriduși și pitici, în vreme ce duhul îi se legăna și sălta pe coama unor valuri nevăzute ; auzi din nou cuvintele minunate, repetate asemeni unui descîntec :

„Taină ! Taină !
Taină a lui Isabel
Taină ! Taină !
Isabel și Taină !
Taină !“

III

Căzut aproape în nesimțire din pricina vrăjii aruncate asupra lui de fata-stimă, Pierre rămăsese cu privirea pierdută, cînd, în cele din urmă, în încăpere se lăsa din

nou tăcerea — doar sunetul pașilor se mai auzea — iar ei își recăpătă stăpânirea de sine și se uită în jur să vadă unde se află, nu mică li fu mirarea zărind-o pe Isabel șezând pe băncuță lănușită, deși retrasă, pletele, parcă mai lungi și mai bogate, nu mai strălucescu acum și erau date pe spate, iar chitara stătea sprijinită cuminte într-un colț.

Se pregătea tocmai să-i pună o întrebare neclădită, dar ea i-o tăie înainte rugându-l cu glas scăzut, dar aproape autoritar, să nu facă nici o aluzie la scena pe care o văzuse mai înainte.

Pierre tăcu, îngândurat, simțind acum că întreaga întâmplare, de la prima chemare muzicală a chitarei, trebuia să se fi așiruit fără vreo pregătire, printr-o pornire neașteptată născută în inima fetei din ciudata stare în care fusese împinsă, fără putință de împotrivire, de vorbele lor de mai înainte și mai ales fiindcă atinsese chitara în împrejurări atât de neobișnuite.

Dar acel ceva din aerul de basm al scenei, pe care nu și-l putea alunga din minte, răspunsurile, ca să spunem așa, cu voință și aproape cu judecată ale chitarei, strunele aruncând scintile ciudate, capul lui Isabel înconjurat deodată de un nimb, toate acestea i se păruă pe moment a nu fi produse de cauze obișnuite sau în întregime firești. Pentru simțurile tulburate ale lui Pierre, Isabel părea să învânte într-un fluid electric; plătosa în-suflețită a frunții ei semăna cu placa unui magnet. Pentru prima oară în acea noapte înțelese Pierre că, furat de exaltarea lui superstițioasă, o bănuia pe Isabel a fi înzestrată cu o înfricoșătoare putere de atracție. Ca urmare a acestei neobișnuite însușiri, i se păru că fata mai are și o altă putere, încă și mai neînțeleasă, asupra lui, asupra gândurilor și reacțiilor lui celor mai ascunse; puterea asta se afla undeva la hotarul dintre lumea văzută și cea nevăzută, părind mai înclinată către cea din urmă, și avea darul să-l stragă fără putință de împotrivire către Isabel și în același timp să-l dezrădăcineze din lăgașul său firesc, Isabel își arăta puterea parcă într-o doară, fără să știe ce face și fără să vrea s-o facă, puterea ei nu avea vreo legătură cu ceea ce avea să fie între ei doi, și deși o minuia cu fa-

reală, îl atrăgea totuși spre ea. Dedesubtul tuturor acestor unde și păreri, urzit în lumina de scintei în care ea părea scădată, se alegea totuși un strat de drojdi care îl sugea și se lipea din ce în ce mai strâns de el. Adeseori, în multe din cazurile petrecute alături de ea, avea să și amintească de acea primă noapte magnetică și să-i pară că și în acel timp, cât și sufletul ei, cu neputință și mai sfărâmate de atunci, și trăinicia ei nu o recunoscuse de multă vreme după ce se deprinsese cu puterea ei. Părea să fie izvorâtă din viăritoria panteistă care celluiește pe vânturi în lăună și mușenie loată lumea eurilor noastre, cât e ea de largă, iar puterea zguduitoare a lui Isabel părea mândrită cu mingile de foc ce plutesc prin aer ori se scutur din senin pe pământ și în apropierea cărora Pierre o simțise pentru prima dată. Era lăunță parcă din foc și aer și insuflată cu ajutorul unei pile voltaice, alcătuită din norii adăpostitori de tunet ai lui august, bulucăi peste un apus de soare.

Simplitatea, nevinovăția și smerenia istorisirii ei, înfățișarea ei adeseori senină și deschisă, tristetea adunc înrădăcinată, dar liniștită și abia simțită, și acel ceva mișcător din tonul și aerul ei de toate zilele nu făceau decît să evidențieze și să sublinieze, totmai prin contrast, ce avea ca mai adînc și mai subtil de straniu.

Pierre simți acestea mai ales cînd, după altă tăcere, ea continuă povestea-i sinceră, mărturisindu-se, atît de înalt prefăcătoare, amplă asemeni unei țărâncuțe și stîmbea asupra unor amănunte atît de puțin neobișnuite, căci ea părea aproape cu neputință ca această fecioară cînd ea să fie aceeași întunecată și mareluoasă făptură care cu cîteva clipe înainte, îi ceruse să tacă pe un ton atît de poruncitor și în jurul căreia nimbul cadut de senin stăuise cîteva clipe. La scîrta viimei după ce rînduise nevinovăție fuzul povestirii din fapte, ea mai pătră să zăcească simbe flăcărui electrizante amale osă de gîrgăsi atît de induloșător de omenești și de feminine incit aduseră lacrimi de înălțare blindă în ochi plini de înțelegere, dar pînă atunci uscați ai lui Pierre.

— Ți amintești, frățioare, că ți-am spus aseară cum acel. acca. înțelegi ce vreau să spun., aceea de colo (arătînd cu fereală către chitară), ți amintești cum a ajuns în minile mele. Nu știu dacă ți-am spus că neguțatorul sicea că a primit-o în schimb de la servitorii unei case mari, la oarecare depărtare de locul unde locuiam cu atunci.

Pierre făcu semn din cap că da și Isabel urmă :

— Află atunci că, din cînd în cînd, nu prea des, dar nici prea rar același neguțator trecea pe la fermă în drumurile lui între felurile de sate și orașele. Descoperind li-terele poleite dinlăuntrul chitarei, m-am pus să l pindesc , deși amțeam că Soarta avea să-mi deslușească taințele ei atunci cînd va socoti de cuvîntă, eram încredințată că uneori ne strecoară în ureche cite un mic amănunt, lasîndu-ne cugetele să-l urmeze, astfel încît să ajungem noi înșine la marele secret ascuns. L-am pîndit deci neobosită , prima oară cînd s-a oprit, fără să-l las să înțeleagă ce aveam în minte, am reușit să aflu de la el care era casa cea mare de unde venise chitara. Află, frate, că era cunoscul de la Poiana Șeu.

Pierre tresări, iar fata continuă :

— Da, frățioare, Poiana Șeu. „Cuibul bătrînului general Glendinning“, mi-a zis el , „bătrînul viteaz a răpostat de mult și, mai mare păcatul, s-a dus și tinărul general, fiu-său , mai stă acolo un nepot și mai tinăr al generalului , familia asta își ține titlul și numele nestrămătate , pînă și numele mic, Pierre. Pierre Glendinning îl cheamă pe bătrînul general cu coama de nea care s-a luptat în războaiele cu franțușii și indienii, și tot Pierre Glendinning îl cheamă și pe tinărul său nepot. Degeaba te uii la mine astfel, frate , de tînc era vorba, de tînc, fratele meu.

— Dar chitara. chitara ! strigă Pierre : cum a ajuns chitara la Poiana Șeu și cum de au dat-o servitorii ? Spune-mi, Isabel !

— Nu mă întreba cu atîta patimă, Pierre , adu-ți amînc de vraja, poate cea rea, care pogoară asupra mea.

Nu pot să-ți răspund fără șovăială și cu siguranță. Pot doar să bănuiesc dar ce preț au bănuiele ? Oh, Pierre de un milion de ori mai bune și mai încântătoare sînt tainele decît bănuiele , deși uneori sînt de nepătruns, este nepătrunderea unor prea plinuri , bănuiala nu e decît goliciune ușurică și fără noutate.

— Dar este lucrul cel mai nelămurit. Spune-mi, Isabel, nu se poate să nu fi cugetat și tu asupra acestui fapt.

— Și încă mult, Pierre, prea mult , dar numai despre talna lui, nimic altceva. Chiar de-aș putea, n-aș vrea să aud cum a ajuns chitara la Poiana Șei și cum de a putut să fie dată de servitori. Destul că a venit pînă la mine, că m-a găsit, că mi-a vorbit și mi-a cîntat, că mi-a alinat tristețea și mi-a stat alături în ceas de restrîns.

Se opri o clipă , în sinea lui, Pierre prefăra aceste străni dervăluiri ; cînd Isabel începuse, era iar numai urechi.

— Țineam în mîină capătul unui fir, frate. Dar nu m-am pornit să-l urmez pe dată. În angurătatea mea îmi era de ajuns că știam unde se află familia tatălui meu. Nu-mi trecuse prin minte nici cel mai mic gînd de a mă arăta lor. Pe de altă parte eram incredințată că, din pricină ușor de ghicit, nici una din rudele lui aflate în viață nu mă putea cunoaște și nu putea ști cine sînt chiar dacă m-ar fi văzut, și ca atare nu eram deloc neliniștită la gîndul că s-ar putea să-i întîlnesc din întîmplare. Dar cîtreierările și schimbările de neînălțurat ale vieții mele, de la o casă la alta, m-au adus, în cele din urmă, la douăsprezece mîle de Poiana Șei. A început să mă chinuie un dor crescînd , alături de el se născuse și se sumetea mîndria , da, mîndria, Pierre. Îmi scîlpesc ochii ? Mînt dacă nu scîlpesc ! Nu e mîndrie de rînd, Pierre, căci de ce ar fi mîndră Isabel pe lumea asta ? Este mîndria unei... unei în mi ce-a tîlăit prea mult după iubire, Pierre, mîndria suferinței și a durerii fără capăt, frate ! Da, am supus dorul cel aprig cu o mîndrie și mai aprigă, Pierre , altminteri nu aș fi aici, în această cameră, iar tu nu ai fi primit nici un rînd de la mine , nici nu ai fi știut vreodată de cea al cărei nume este Isabel Banford, dacă n-aș fi auzit că la ferma lui Walter Ulver, numai la trei mîle de-

părtare de conacul de la Poiana Șeii, sărmana Bell avea să găsească oameni buni care să-i dea plată pentru munca ei. Ia-mi mina, frate.

— Scumpă și cerească fată, preacinstită Isabel ! exclamă Pierre apucînd mina întinsă cu o emoție ce nu și-o putea stăpîni. Ce ciudat ca o atît de neobișnuită asprime și încă mai neobișnuită micime să fie îngemănate într-o mină de femeie ! Aspră și mică, te face să te gîndești prin contrast la inima mare și blindă care a întărit minuța asta în supușenia : minunată față de soarta nemeritată de mucenică ! Oh, cît aș vrea, Isabel, ca aceste sărutări așternute pe mine te să-ți ajungă în inimă și să lase acolo sămînța veșniciei bucurii și alinării.

Sări în picioare și rămase în fața ei ca un zeu al iubirii și al blindeții, răspîndind atîta măreție și căldură, încît fata ridică ochii spre el ca și cînd ar fi fost singura stea binevoitoare în noaptea adîncă ce o înconjură.

— Isabel, exclamă Pierre, eu trebuie să flu dulcea ispășire a faptei părintelui meu, iar tu a mamei tale. Prin faptele noastre pe acest pămînt, le vom răscumpăra pe vecie greșelile și vom aduce binecuvîntare asupra lor, ne vom iubi cu iubirea neprihănită și fără cusur a unui înger pentru un înger. De te-aș trăda vreodată, Pierre s-ar trăda pe sine ; s-ar prăvăli pentru totdeauna în genunea nopții și a nimieniciei !

— F. te, frate, nu-mi vorbi astfel : e prea mult, ne-deprinsă cu dragostea plină acum, iubirea ta atît de mare și de nepămîntească se prăbușește zdrobitoare asupra mea ! E aproape la fel de greu de îndurat ca și ura. Nu-mi vorbi, o, taci !

Tăcură amîndoi o vreme, apoi ea continuă :

— Da, frate, Soarta m-a adus la trei mîle depărtare de tine și... să merg drept la țintă și să-ți spun tot, Pierre ? Tot ? Fără să las nimic deoparte ? Ești chiar din plămăda zeilor ca să poți îndura toate vorbele fără ocolșuri ? Imi pot spune toate gîndurile, oriunde s-ar îndrepta firul lor și orice ar aduce pe valurile lor ?

— Fără înconjur și fără teamă, zise Pierre.

— Am văzut-o din întâmplare pe mama ta, Pierre, la împrejurări care m-au făcut să-mi dau seama că este mama ta și să-ți mai spun ?

— Fără neamjur Isabel ? Ai văzut-o pe mama ei bine ?

— Și când am văzut-o, deși nu i-am vorbit și nu ea nu mi-a vorbit, mama mi-a spus că nu mă cunoștea pe tine.

— Adevăr grațios-mama, spuse Pierre, ca pe o sune, zi mai departe.

— Mi-am jurat din nou să nu mă întâlnesc vreodată cu mama ta.

— Bine ai jurat, murmură el din nou, zi mai departe.

— Dar te-am văzut pe tine Pierre, ba da, te-am văzut și la sfârșitul mamei pentru că tatăl ei era un om pe care îl cunoșteam foarte bine. Ai văzut pe cineva care se numea mama ta ?

— Și de data asta îți voi spune că mama ta nu a fost niciodată în viața mea.

— Nu Pierre, ba da, am văzut că este fratele meu, cu dragoste și mândrie am jurat că tinându-l în brațe, Pierre Glendinning e fratele meu !

— Doar atât ?

— Numic mai mult, Pierre, nici atunci nu mi-a trecut prin cap să mă arăt ție.

— Cum așa ? Doar te-ai arătat, ești un om călător !

— Da, dar bunul Dumnezeu a făcut-o. Pe lângă mama ta, Bell, Ascultă. Mă simțeam tare tristă de când te-am văzut draga de ea, trebuie să fi auzit povestea că o casă frumoasă de năpastă, Pierre. Ascultă ! Pași ei în aer, în noaptea, fără nicio puză, odăi de deasupra locului și-ntr-o noapte s-a născut sub pașii ei covorul s-a născut de mână, ca să zic așa, urzeala. Tatăl ei nu vrea să o mai vadă în viață, mama ei a blestemat. Nu a mai putut primi alături de mama Pierre de pe acum copilul și mi-a dat un micuț o dată nu se mai cîntă în poala mamei când l-au auzit și l-au adunat, sapam în pământ și l-au îngropat și-ntr-o noapte până la ziua din urmă născu-se apoi se așază pe scaun și rămâne cu ochii în gol. Adeseori mă duc să o mângâi, dar îmi spune ; „Nu, nu, nu”, prin ușa „Nu, nu, nu”,

îmi spune, și doar atît, prin ușa zăvorîtă ; zăvorîtă acum trei săptămîni, cînd prin șiretlicuri i-am furat pruncul mort și, cu aceste degete, singură, noaptea, am scurmat pămîntul și, urmînd milosteniei cerești, am îngropat acea mică și dragălașă urmă a rușinii de neiertat, departe de piciorul nemilos al omului : da, s-a zăvorît acolo acum trei săptămîni și nu a mai ieșit deloc ; hrana i-o vir pe ferestruica din cămară. Într-o săptămînă abia dacă a luit cîteva înghițituri.

— Năpădească-l blestemele ca un roi de viespi pe tlăzosul de Ned și țintuiească-l de moarte ! strigă Pierre, mușcat de această jalnică poveste. Ce putem face pentru ea, dulce Isabel ? Nu-i stă în putință lui Pierre s-o ajute ?

— Dacă tu sau eu nu facem ceva, atunci mormîntul prea primitor n va fi în curînd adăpost, Pierre. Atît totuși cit și mama ei sînt mai mult decît morți pentru ea. Ar fi alungat-o dacă nu m-aș fi rugat cit m-am priceput pentru ea, fără încetare.

Deși adîncit în gînduri, Pierre îi aruncă o privire blîndă de înțelegere.

— Isabel, mi-a trecut prin mînte un gînd care ar putea-o ajuta pe Dolly, dar încă nu știu cum e mai bine să facem. Sînt hotărit totuși să n-o las de izbelște. Ține-o lîngă tine aici încă o vreme, cu rugămintile tale blînde, pînă cînd planurile mele se vor conace mai bine. Deapănă acum mai departe firul poveștii tale, ca să-mi absoarbă gîndul de la pași, de deasupra — îmi pare că fiecare din el calcă pe inima mea.

— Inima ta nobilă, Pierre, are multe cămări, socotelile avuției tale, din cîte vîd, frătuoare, nu incap pe bietul răboj al lui Isabel. Ești intruparea, Pierre a nevăzutoarelor zîne bune de care ne înduim în ceasurile noastre negre. Cartea faptelor tale e groasă, frate. De ar fi tot, ca tine, n-ar mai exista oameni pe pămînt... ci doar serafimi !

— Laudele sînt pentru cei de rînd, surioară, spre a-l atrage în mrejele chipesei Virtuți, făcîndu-i orbi la ceea ce se află rînd în ele și pizmași ai binelui ce nu este al lor. Nu mă face să-mi plec capul, dulce Isabel, nu mă lauda. Continuă-ți istorisirea.

— Ți-am spus, frățioare, ce tristă m-am simțit aici de la bun început. Toată viața am fost învățată cu tristețea, dar această casă e bîntuită de o jale atît de sîșietoare, fără vreo rază de speranță, ci doar de disperare fără leac, încît pînă și sărmana Beil simțea că nu mai poate răbda fără să vadă din cînd în cînd și altfel de chipuri. Mă duceam deci prin locuri mai vesele, ca să mă pot întoarce mai întărită să îmi duc crucea în sălașurile amarului. Căci de-aș fi stat doar aici, m-aș fi lăsat cuprinsă de domnia durerii, ajungînd ca moartă. Plecam așadar adeseori — mă mai duceam prin vecini, unde erau copii gureși și nici un loc gol la masa veselă. Așa am ajuns să aflu de șezătoarea de cusut din casa domnișoarelor Penny : am aflat că erau doritoare să strîngă pe toate fetele din ținut ca să le ajute la treaba lor milostivă. În mai multe case oamenii m-au îndemnat să mă duc și eu, în cele din urmă m-au convins ; nu lîndcă nu mi-ar fi plăcut ori aș fi vrut să mă las rugată, dar la început mi-era tare teamă ca nu cumva la vreo astfel de șezătoare să mă întîlnesc față în față cu cineva din neamul Glendinning, gîndul îmi era, nu știu de ce, nesuferit. Am aflat prin întrebări ocolite că stăpîna conacului nu va fi de față : s-a dovedit a fi o minciună, dar m-am dus, iar tot restul îl știu.

— Îl știu, dulce Isabel, dar trebuie să mi-l mai spun o dată, precum și tot ce-ai simțit atunci.

V

— Deși a trecut doar o zi, frate, de cînd ne-am întîlnit în această viață, am aflat în tine acel magnet puternic care îmi atrage întregul miez al sufletului. Am să-ți povestesc mai departe. Avînd de așteptat căruța unui vecin, am ajuns tîrziu la șezătoare. Cînd am intrat, cele două camere care dădeau una într-alta erau pline împreună cu fetele fermierului, vecinul nostru, m-am așezat în ungherul îndepărtat unde m-ai văzut ; pe cînd treceam, capetele s-au întors și am auzit șoapte „E noua servitoare a sărmanului Walter Ulver — ciudată fată... s-o fi crezînd

grozav de frumoasă ! Nu ştie nimeni de unde vine — măi, măi, ce mironosă !... Dacă n-o fi şi ea una d-alea... o fi şi ea o altă Deily care a fugit ,... Jo prefăcută !¹⁴ Pentru prima oară sârmăna Beil se amestecase cu lume atât de mură şi de pestriţă , stăind prea puţine sau mai nimic despre astfel de lucruri, mă gândisem că, intrucit lumea se adunase pentru milostenie, nemulostenia n-avea ce căuta acolo , fără îndoială că nu era răutate, ci doar necugetare. Şi totuşi m-a durut inima, căci am simţit atunci pe pielea mea groaznică bănuială pe care o trezeşte o durere însingurată şi neobişnuită în ochii celor de rind , ca şi când durerea însăşi nu ar fi de ajuns şi nici nevinovăţia nu ne-ar putea sta pază, mai trebuie să vină şi pizma şi neara cu degete de gheaţă , din nou mă s-a întors gîndul , chiar în mijlocul acelor înmugurite copile şi înfiorare femei , gîndul şi simţămîntul năucitor al neamului de care î-am vorbit mai înainte. Dar, Pierre, dragă Pierre, nu mă privi atât de trist şi pe jumătate muştrător ! Singură şi pierdută, îmi iubesc totuşi aproapele — m-am mînat cu îndurare şi chibzuinţă de cei care mă dispreţuiesc nemiloşi şi nechibzuîţi iar tu, tu, minunatul meu frate, ai umplut de lumină multe locuri adumbrite ale sufletului meu şi m-ai învăţat, o dată pentru totdeauna, că adevărul meu sînt în stare de lucruri de care ar fi mineri pînă şi ingerii. Deci câtă auzire, dragă Pierre pînă ce-ţi vei fi învăţat ochii să arunce priviri mai îndreptăţite.

— Ei sînt ca un telegraf ce transmite ştiri măsluite, dulce Isabel. Nu ştiu a-ţi spune cum arătau privirile mele, dar inima îmi era mohorită din pricina muştrărilor cu greu stăpînite îndreptate către cerul care lasă pe cei nevinovaţi ca line să pătumească alit. Deapînă mai departe mişcătoarea la poveste.

— M-am asezat tăcută la cusut, neavînd destul curaj să-mi ridic ochii, şi mulţumînd stelei mele celei bune care mă călăuzise într-un colişor alit de adăpostit în spatele cerurilor ! stăteam acolo tăcută rîsînd o cămaşă de flanelă şi rugîndu-mă la fiecare împunsătură ca flanela să încălzească inima, oricare o fi ea, pe care o va acoperi, să o adăpostească de răceala lumii largi, pe care eu o simţeam, şi de care nu mă puteam feri nici lina, nici blana cea mai

mai bun judecător. Dar oprește-mă ! Înțoarce-mă la poezia mea ! Mi se pare că acum știu tot, dar nu chiar tot. Nu știu care era pricina plânuită, dar de îndată spulberată pentru care ți-am scris, nici sârmana Bell nu știe; căci biata de ea aiura și nu putea pune la cale, nici prefira lucrurile. Inima mi-a dat ghies, nu sârmana Bell. Atotputernicul te-a chemat, Pierre, nu sârmana Bell. Chiar acum, cînd a trecut o noapte după ce te-am văzut și mi-am aplecat urechea la iubirea și bunăvoința ta, chiar acum sînt încă uluită și nu știu ce are să se întimplă cu mine, ori ce va să fie fiindcă te-am chemat atît de pripit la mine. Pierre, acum, acum, în această clipă, mă cuprinde o neliniște nedeșluită. Spune-mi, dacă mă iubești, dacă mă recunoști, în fața lumii sau în taină — spune-mi, poate acest lucru să-ți pricinuiască vreun rău ? Vorbește fără ocol, spune-mi drept așa cum îți vorbesc și eu ! Vorbește, Pierre și spune-mi tot !

— Face rău cuiva iubirea ? Ne poate Adevărul vinde durerii ? Dulce Isabel, cum poate vreun neajuns să stea în calea Celui de Sus ? Acum, cînd te cunosc așa cum ești, aș putea să te uit, aș putea să te reneg și să te îndepărtiez de la mine în fața întregii lumi — atunci ai putea să mă întrebi. Spune-mi, Pierre înăbușîndu-i sârmanei Bell păsurile sfinte, nu ți-ai adus asupra capului o jale de necuprins ? Iar ecoul adevărului va răsună în suflet — jale de necuprins ! Nu, nu, nu ! Ești sora mea și sînt fratele tău ; toată acea parte a lumii care mă cunoaște te va recunoaște, or pe ceruri voi zdrobi disprețuitoarea lume și o voi aduce în genunchi în fața ta, dulce Isabel !

— Amenințările din ochii tăi sînt pentru mine drag alint, cresc odată cu statura ta slăvită, în tunc, frate, îl văd pe trimisul minic al lui Dumnezeu spunînd Sus, sus, Isabel, nu te ploconii lumii dîmprejur, pune-l tu piciorul în piept și smulge-i sălbatică ceea ce ți se curvine ! Nobilitatea molipsitoare mă dezmuerește, Pierre ; știu că în clipele de urgență, femeia nu mai simte în piept moliciunea îngemănată a sinilor, ci cămașă de zale tresăltînd !

Ținuta schimbătă, de mindră tutetantă ; părul lung, trufaș, care se lîna pe jos ca un steag desfășurat ; ochii minunat transfigurați, în care păreau să joace fugare

sculpări de stele ; toate acestea i se păreau lui Pierre opera unui nevăzut vrăbitor. Stătea în fața lui cu totul alta, iar Pierre, făcându-și o pleacăune adincă, cinsti acea maretate nedemolită și slobodă a omului, care poate să fie la fel de impunătoare și amenințătoare la o femeie, ca și la un bărbat.

Blindețea femeiască se înturnă în cele din urmă la Isabel ; și ea se așeză tăcută în firida ferestrei, privind afară la fulgerele pe care noaptea de vară, încărcată de electricitate, le stirnea chiar la suprafața pământului.

VI

Zimbînd trist, Pierre rupse tăcerea

— Sora mea, ești atît de bogată încît trebuie să-mi faci pomană ; sînt tare flămînd — am uitat să mănînc de azi de dimineață ; adu-mi pîine și o cană cu apă, Isabel, înainte de a pleca. Aseară am cotrobăit prin cămară ca un hoț într-o brutărie, astă-seară tu și cu mine, Isabel, vom cîna împreună, căci de acum va trebui să începem să ne ducem viața unui alături de celălalt și ar trebui să ne obișnuim să stăm la masă împreună.

Isabel îl privi adînc, neașteptat de mișcată, și ieși tăcută din cameră, blîndă și ascultătoare.

Cînd se întoarse, Pierre, aruncîndu-și ochii cître tavă, spuse :

— Ea s-a liniștit acum și pașii nu i se mai aud.

— Dar nu și bătăile ; piciorul se odihnește, dar nu inima ei. Nu s-a liniștit, frate ; pentru ea liniștea a pierit ; tăcerea osiei acestei nopți e pentru ea zgomot bezmetic.

— Dă-mi, te rog, pană sau creion ; și niște hîrtie, Isabel.

Fata lăsă jos pîinea, farfuria și cuțitul și-i aduse pană, cerneală și hîrtie.

Pierre apucă pana.

— Aceasta e pana, Isabel ?

O lucrare metodică se întreprinde ca un felus prin fap-
tura noaptea, întinuc-o de această parte a lumii. Singur
la acest ceas, Pierre nu putea să nu călăsească urechile
Auzi pusti lui Israhel pe seară li auzi apropiindu-se undeva
deasupra - auzi ciocănitul inec, apoi i se păru că aude un
formet ca de hirtie împinsă pe sub pragul unei uși. Un
pas voalilor li veni în întâmpinare din partea ocălată.

— Crez că n-ai face rău botezului Isus? Tu ştii mai bine. M-am gândit că până ce ajutoarii noştri o va putea ajunge cu advarul marelui făgăduială lui Iisus putea fi o mare câştigătoare. Poartă-te! şi tu ce crezi de curajul tău? — Alina: am să-ţi dau pe dată, frate, spune Isus! pleacă

[illegible]

Poveștea la tristă - cunoscută înainte în parte - a
 ajuns în urechile mele mai amănunțit de la cineva care
 le iubise sincer și care mă făcuse să împărtășesc simțe-
 rilații. Dorceti să pici de aici și să-ți uidevei înjig-
 tea și să-ți găsești ceva de lucru potrivit cu pulverii și cu
 viziunile. De toate acestea mă aștept de bunăvoie să mă
 ocup eu și să-ți fac rost de ele, în măsura putinței mele.
 De aceea - dacă alinarea mi este cu totul înstrăinată de
 morav la durere, fapt care se întâmplă prea adesea, deși
 acceșta este o neînchipuire a durerii - de aceea, așadar,
 doi prieteni adevărați te rog să-ți aduni bruma de curaj
 și să te gândești că nu trebuie să-ți auri, că timpul
 târâduștii orice rău cu leacul este. Ai răbdare două
 săptămâni până cu siguranță îți va fi cunoscut cu ajutorul
 nostru răstfel. Este cel mai bun și cel mai sigur mijloc
 pentru aducul și adevărata a lui Pierre Calandraning.

— Accesia c. Jate , alta nu se mai afla in acest val-
man comun.
Peste se uita la para cu juare-amanie , apoi, introrin-
du-se la masa, scrie cu mina sigura urmatoarea scrisoare

apoi pașii se depărtară în direcții opuse și în curînd Isabel intră în cameră.

— Ai ciocănit la ușă și i-ai strecurat bilețul pe dedesubt ?

— Da, l-a primit. Ascultă ! Un suspin ! Slavă Domnului, seceta lungă a durerii a găsit, în sfîrșit, adăpare într-o lacrimă. Mîla și înțelegerea au făcut acestea. Pierre, pentru fapta ta bună, vei fi lăudat de-a pururi înainte de a muri.

— Dar sfinții nu flămînzesc, Isabel ! zise Pierre cău-tînd să-l abată atenția. Hai, dă-mi pîinea , ba nu, tu o vei frînge, soră. Mulțumesc ; e de două ori mai dulce. Tu ai plămădit-o, Isabel ?

— Eu, frate

— Dă-mi cana , cu mîna ta. Așa. Isabel, inima și sufletul meu se înclină în fața ta ; îndrăznesc să numesc aceasta adevărata sfințenie a cinel. Mînincă și tu.

Mîncară împreună fără să-și vorbească , tot în tăcere Pierre se ridică, aşternu o sărutare pe fruntea ei senină și fără pată, și plecă fără nici un cuvînt.

VII

Nu cunoaştem gîndurile lui Pierre Giendinning la vremea cînd ajunse în sat și, trecînd pe lângă copaci adînc zăbrăniți, nu văzu nici o lumină la vreo casă de om și nu auzi nici un sunet omenesc , numai din cînd în cînd întîl-nise în drum, la picioarele lui, micile fulgerări ale pămîntului jucîndu-se asemenea unor șerpișori printre firele de iarbă, pe cînd, printre copaci, se zărea în depărtare lumina nedeslușită a cerului și tot din depărtare venea zvonul răsfirat al pămîntului adormit, dar răsufînd adînc.

Se opri în fața unei case plăcute înconjurată de grădină, cu multe tufe. Urcă în cerdac și ciocăni tocmai în timp ce orologiul satului bătea ceasurile unu. Ciocăni din nou, dar nici un răspuns. Mai bătu o dată și auzi cum se deschise o fereastră de la etaj și o voce uimită întrebă cine era acolo.

— Pierre Glendinning și dorește să-l vadă neîntârziat pe reverendul Falsgrave.

— Aud bine ? În numele cerului, care e pricina, tinere domn ?

Orice este pricină ; întreaga lume e pricină. Pot să intru ?

— Fără îndoială... Dar, rogu vă., ha nu, rămâneți, am să vă dau drumul.

Mai iute decît s-ar fi putut aștepta, îi deschise chiar domnul Falsgrave, înfășurat într-un elegant halat de studiu de stofă cadrilată, ținînd în mînă o luminare.

— Pentru numele lui Dumnezeu, care-i pricina, domnule Glendinning ?

— Cerul și pămîntul, sfinția-voastră ! Putem să mergem în birou ?

— Desigur dar dar ..

— Să mergem atunci.

Urcară la etaj și, cînd ajunseră în odăia de studiu a preotului, se așezară amîndoi , uluita gazdă ținea încă luminarea în mînă și-l privea îngrijorat pe Pierre.

— Sînteți omul lui Dumnezeu, sfinția-voastră, din cîte cred.

— Eu ? Eu ? Eu ? Pe cinstea mea, domnule Glendinning !

— Da, lumea vă spune omul lui Dumnezeu. Ce ați hotărît dumneavoastră, om al lui Dumnezeu, împreună cu mama mea, în ceea ce o privește pe Dely Ulver ?

— Dely Ulver ! Bine, dar .. Ce mai e și nebunia asta ?

— Sfinția-voastră, ce ați hotărît împreună cu mama în legătură cu Dely Ulver ?

— Cu ea ? Cu Dely Ulver ? Trebuie să părăsească ținutul , chiar părinții ei nu mai vor să știe de ea.

— Cum să-l părăsească ? Cine să o întovărășască ? Dumneavoastră ? Unde să se ducă ? Cine s-o hrănească ? Ce o s-o ferească de murdăria pe care cele ca ea sînt silit să o îngroașe prin dezgustătoarea nemilostenie și lipsă de inimă a lumii ?

— Domnule Glendinning, zise preotul, punînd acum mai liniștit luminarea pe masă și înfășurîndu-se demn în halat , domnule Glendinning, nu voi pomeni nimic de urmirea mea firească la neobișnuita vizită pe care mi-o

faceți la un ceas atît de neobișnuit. Ați dorit amănunte asupra unei împrejurări și vi le-am dat pe cît m-am priceput. În ceea ce privește întrebările care au urmat și ai căror înțeles nu-l pricep, prefer, să nu răspund. Îmi va face plăcere să vă văd altă dată, dar pentru moment vă rog să mă iertați. Noapte bună, domnule.

Dar Pierre rămase absolut nemișcat, așa că preotul fu silit să rămînă și el în picioare.

— Înțeleg pe deplin, domnule. Deci, Delly Ulver trebuie să fie alungată, să moară de foame sau să decadă, toate acestea cu încuviințarea unui om al lui Dumnezeu. Domnule Falsgrave, Delly și povestea ei, deși mă interesează profund, nu sînt decît prefata altei istorii care mă privește și mai îndeaproape și în legătură cu care am nutrit odată o vagă nădejde că dumneavoastră, ca bun creștin, ați fi putut să-mi dați un sfat sincer și cinstit. Un semn ceresc mă asigură acum că nu puteți să-mi dați un sfat cinstit și lipsit de ipocrizie. Trebuie să-l caut deci la Atotputernicul Insuși, care, înțeleg acum, nu-și face cunoscute hotărârile cele mai sfinte prin trimișii săi. Nu vă învinovățesc; cred că încep să înțeleg că meseria dumneavoastră se încurcă fără scăpare în tot soiul de mreje ale cărnii și nu se poate mișca cu o adevărată sfințită libertate într-o lume a foloaselor materiale. Sînt mai degrabă întristat decît indignat lertați-mă pentru vizita nepoliticoasă și să știți că nu vă rămîn dușman. Noapte bună, domnule.

MAI MULTĂ LUMINĂ ȘI BEZNA ACELEI LUMINI,

MAI MULTĂ BEZNA ȘI LUMINA ACELEI BEZNE

I

În acele ținuturi ale îndepărtatului Septentrion către care Adevărul înflăcărat, Cinstea și Independența vor călăuzi negreșit mintea dăruită de natură cu adîncă și ne-temătoare cugetare, toate lucrurile se întrezăresc într-o lumină îndoielnică, șovăitoare, care răstălmăcește totul. În aerul acela rărit, învățăturile din strămoși încep să alunece și să se clatine pînă ce se răstoarnă cu totul, cerurile însele au partea lor de vină în nașterea acestui efect uimitor, întrucît toate năzărurile minunate de care vorbeam se văd mai ales pe cer.

Dar pînă multor munți rătăcite — asemeni călătorilor pierduți în Nordul sălbatic — pe acele perfide meleaguri ne învață să le ocolim: aflăm de asemenea că omul cîntăca nu se avînte prea departe urmînd cărarea adevărului, căci busola mîinii sale poate s-o ia razna, aproape de pol, spre a căruia pustietate țineste îndrăznețul, acul acestuia arată în același timp către toate colțurile zărilor.

Chiar și tărimurile mai apropiate ale gîndirii nu sînt ferite de răsturnări ciudate. Pușini sînt oamenii cinstiți, înzestrați cu agerimea cugetului și deprinși a ști-o folosi, cărc, fără să știe unul de altul, să nu fi ajuns să condamne ceea ce e altu de zgomotos aplaudat sub numele de „asaltul gîndirii” — de fapt, năvala Adevărului în țara Greșelii privit fund de către cei săraci cu duhul ca lucrul cel mai de preț pentru care trebuie să ne rugăm și cea mai mare binecuvîntare a acestei lumi; ziceam deci că fiecăru om cu cap îi vine la un moment dat ideea că trebu-

să fie pe undeva vreo greșală cumplită, odată ce omunirea nu înainteză niciodată bucur către Adevăr, ci numai îco și colo se vede cîte un răzleț apucînd-o pe calea aceeași, mergînd el mai nite, îi lasă pe ceilalți de căruță, dar rîtăcînd pe cîm nebătătorite se depărtează de înțelegerea celorlalți și lasă drum deschis neîncrederii, antipatiei, iar adeseori fricii și urii, deși mai micodată făcuse. Nu e de mirare că acești temerari pionieri ai cugetului, aflîndu-se tot timpul în avangardă, își pierd uneori răbdarea și se sînt îndemnați să se întoarcă, năpustindu-se cu furie fără roșt asupra unor simțămînte și opinii menite să rămînă pentru totdeauna în coadă. E sigur că, la începutul drumului lor în viață, mai ales mințile tinere și nepotolite de o îndelungă obisnuință cu lumea, așa cum este și va fi ea întotdeauna, sînt cele care dau dovadă de acest chef de harță de care tot ele se căiesc amarnic mai apoi.

Zguduirea grozavă iscată din înfruntarea adevărului practic, care în cîteva zile și ceasuri nu numai că îi copleșise mintea plină atunci crudă a lui Pierre, dar l-u și putase, ca-n basme, dincolo de înțelegerea de rînd nu-l lăcuisse în întregime de nesăbuita pornire de a căuta pricină celor aflați cu înțelegerea mult în urma lui, și despre care ain vorbit în general mai sus. Lăsîndu-se pradă acelei porniri, tulburase în miez de noapte somnul liniștit al reverendului Falsgrave și se năpustise necuvîncios asupra celui vrednic și de fapt admirabil om. Cum însă încercările prin care trecuse îi sponsoreră, într-o zi cît la alții într-un an, nu numai puterea de pătrundere ci și înțelepciunea și mila, ultimele cuvinte adresate domnului Falsgrave arătau îndeeajuns de limpede că și începuse să se căiască înainte chiar de a părăsi biroul celui domn, regretînd că pătrunsese acolo cu astfel de gînduri.

Mergea acum cufundat în meditațiile prieluate de acel ceas tot muezul ființei sale se zbuciuma amarnic dar fierbînd în focul vesnic ziditor al unei avîntate bune-credințe, zămislea gînduri molcomitoare, care dacă i-ar fi venit mai devreme, l-ar fi păzit cu strășnicie ca să nu dea buza peste vrednicul preot.

Zeitatea răutăcioasă ce domnește peste acest tărâm pă-mintesc, ne face însă să ne vină mintea la cap numai după ce ne-am făcut vinovați de multe nebunii. Iată o cugelare menită a ne feri pentru totdeauna de blesteme pripite asupra valurilor mereu sumeșile ale Nebuniei, chiar de ne-ar fi nebunia dascăl, ea ne învață lecția chibzuinței; dacă ne-ar părăsi pentru totdeauna, Mintea Mai De Pe Urmă i-ar fi tovarăș de pribegie, iar noi am rămâne cu înțelepciunea în drum. Doar nemărginita îngămfare a omu-lui îl poate face să creadă că vine o vreme cind capetele, fie și cele mai bogat dăruite, pot să-și zică: Am ajuns la Capătul Cunoștințelor. Minți Omenesti, de acum înainte aici rămân. Noi adevăruri dau buzna, îl iau în piept și îl pun la pământ, nu există zid pe care omul să-l ridice în suflet ca să țină piept o veșnicie cotropirilor acelor hoarde pe care Adevărul le zămislește în pîntecele inghe-tatei, dar puioase! Miazănoapte, astfel încît Imperiul Cu-noașterii Omenesti nu poate dura nici măcar o dinastie, deoarece Adevărul dă mereu pămîntului nou Împărați.

Dar gîndurile pe care le înfățișam aici ca frămîntîndu-l pe Pierre nu trebuie să se amestece cu gîndurile pe care le înfățișăm cînd vorbim despre el. Neavînd habar pe atunci de deprinderea și tovarășia dintre Nebunie și Chibzuință, de partea pe care o au ele la creșterea spiritului, Pierre se muștră amar pentru necugelare și începu să se clatine în sinea lui, nu mai avea încredere în schimbarea din ră-dăcini a simțămîntelor lui care îl împinsese la o nebunie și la o necuviință strigătoare la cer, nu mai avea încre-dere în el însuși, cea mai nenorocită dintre îndoieli. Această ultimă îndoială nu era a omului sale, cerurile în-sele — simțea el — îl sfîșiseră cu binecuvîntarea lor, neîncrederea era în puterea spiritului lui care, îmbrăți-șînd fără socolînță cauza înflăcărată și bărbătească a îni-mu, părea să arunce prin aceasta o umbră de reproș asu-pra cauzei înseși.

Dar deși întotdeauna inima cîntărea găsește în cele din urmă leac pentru cele mai de plîns greșeli ale capului, pînă atunci prea mică este ușurarea primită, și întreaga

făptură omenească se vestejește într-o melancolie fără nume. Atunci nu se pare că hoărâurile cele mai virtuoașe și mai mărețe nu sînt bune decît pentru a ne trezi simțiri alese și nu pentru a vesti transformarea lor în fapte adevărate, de vreme ce, încercînd să le înfăptuim, ne-am dovedit doar niște oieți cîrpaci și am tras asupra noastră rușinea netrebnică. Atunci, de asemenea, armurile niciodată zdrobite ale Convenționismului, Gurii-Lumii și Prudenței se întorc la atac, înghesuie sufletul șovăitor; cu huidușele neomenești își rid de noblețea sa, zicînd că-i doar țeneală, pe care înțelepciunea și gîndul mai de-apoi o vor lecui fără îndoială. Cutezătorul e parcă apucat de mîini și de picioare și tras cînd într-o parte, cînd în alta chiar de propriile lui șovăieli și îndoieli. Bezna își înalță steagul peste această crudă neînțelegere și îndrăznețul se prăbușește și își pierde cunoștința sub faldurile sale.

Cam aceasta era starea lui Pierre cînd trecu, pe la ceasurile două de dimineață, cu capul plecat, pragul conacului de la Poiana Șelii.

II

În inima profund tăcută a unei case pline de servitori cufundați într-un somn adînc, Pierre ședea ca de obicei în camera lui, în fața măsutei rotunde, încărcată de cărțile și hîrtiile pe care le părăsise cu trei zile mai înainte pentru un obiect de studiu neașteptat, care-l absorbise cu totul. Deasupra, și cele mai la vedere între cărți, erau *Infernul* lui Dante și *Hamlet* de Shakespeare.

Mintea îi era rătăcită și tulbure; mîna rătăci și ea în neștre. Se trezi cu *Infernul* deschis în mînă și privirea i se opri pe următoarele versuri, înscrise alegoric pe fruntea porții ce duce către pîntecele vieții omenești

„Etern trăiesc și cite sînt substanță
Năntea mea etern au fost create,
Voi ce intrați, lăsați orice speranță.”¹

¹ Dante, *Divina Comedie*, E.L.U., 1965, trad. Eta Boeriu.

Lăsa să-i cadă volumul fatal din mină ; lăsa să-i cadă capul apăsător de soartă în piept.

Mintea îi era tulburată și răstăcută . mîna îi rătăci în neștiință . Trecură cîteva clipe și se trezi cu Hamlet deschis în față și privirea a căzu pe următoarele versuri .

„O, Doamne, timpul și-a ieșit din mîncă
Și-s blestemat ca eu să-l pun la loc.”¹

Lăsa să-l cadă volumul de adevăr grăitor din mină
Inimii-i schimbată în stană de piatră se prăbui în hăurile
sufletului său ca o pietricică în puțul cel mai adînc

III

Dante Alighieri-omul a primit nen mărâte jigniri și insulte din partea lumii ; Dante Alighieri-poetul a aruncat asupra ei blestemul său nemuritor în sublima maledicțiune a *Infernului*. Limba sa de foc, ale cărei sfichituri politice l-au privat de mulțumirile acestei lumi și-a aflat tovarăș crîncen în acea muză de foc ce va opri pentru totdeauna pe cei mai mulți muncitori de la bucuriile lumilor ce vor să vină. Din fericire pentru bucuria învățăcelului într-ale literaturii, groaznicele înțelesuri alegorice ale *Infernului* nu se află la suprafață din nefericire pentru acei tineri și de bună-credință scormonitori ai adevărului și realității, aceste înțelesuri groaznice, cînd sînt mai înfrînte descoperite își strecoară otrava în colțul rămas fără leacul suveran al siguranței, care nu se dă bătută nicodată și pe care îi curioasă sufletele cele mai înaintate și cele mai profunde

Judecați atunci și dumneavoastră, cei ce vă pricepeți, starea lui Pierre și măsura în care îi privea pasajul din Dante

Dacă printre înțelesurile mai ascunse ale covîrșitoareii sale nepătrunderi, înțelept ferite de toți în afara cîitorva

¹ Shakespeare *Hamlet*, trad. Leon Levițchi.

rari cunoscători, puternica tragedie a lui Hamlet mai are și o anume învățătură potrivită omului obișnuit, ea este aceasta — că orice meditație e zadarnică, dacă nu împinge la acțiune, că omul nu se cade să-și piardă vremea dînd din colț în colț și luptîndu-se cu năvălirile potrivnice ale diferitelor porniri, că, în momentul în care și-a cîștigat convingerea, omul trebuie să și lovească, dacă e cu putință, la fel de fără greș și fără cruțare precum trăsnetul.

Pierre citise întotdeauna cu admirație Hamlet, dar nici virata, nici experiența de pînă acum nu-l pregătise să întrezărească măcar o geană de lumină din bezna fără speranță a înțeleaului lăuntric, ori măcar să desprindă, din povestire, poezia învățăturilor cu totul intimplătoare pe care moralistul arguincios le predică atît de pe larg.

Cea mai orbitoare lumină a rațiunii și judecării imperi nu poate să arunce raze atît de strălucitoare asupra adevăraților ascunse din inima omului ca acelea izvorîte din cel mai adînc întuneric al acestora. Bezna de nepătruns este atunci lumina lui, și el, precum pisica, vede limpede toate obiectele într-un mediu prin care ceilalți orbecăie. De ce au fost întotdeauna cînsite Durerea și Bezna ca cei mai de încredere slujitori ai cunoașterii? De ce, dacă nu am cunoscut Bezna și Durerea, nu putem ști nimic din toate cîte trebuie să le învețe un erou?

La lumina acelei bezne cercetă Pierre sufletul lui Hamlet aflat în mina lui. Nu știa, ori cel puțin nu-și dădea seama atunci, că Hamlet, deși săptură vie nu era pînă la urmă decît tot o făurire a duhului omenesc, intrupată într-o doară prin vraja unei minți de plămîntor, și la fel de într-o doară aruncată în haurile fără capăt ale iadului și nopții.

E privilegiul cu părtinire dăruit acelor înțelegeri de pe urmă, care, limpezind abisurile, dezvăluie în aceeași clipă — deși nu atît de deslusit — înălțimi pe măsura lor. De se află însă cineva la mijlocul cărării ce coboară în prăpastie, streșnind stînci ascund în întregime bolșile de sus și pribeagul crede că se află în fața unei genuni de noapte mergînd mereu în jos.

Judecăți atunci voi, cei cu judecată, starea lui Pierre, în măsura în care pasajul din Hamlet îl privea.

Rupte în o sută de bucăți, zăceau la picioarele lui paginile tîpante ale *Infernului* și ale lui *Hamlet* și le strivea sub talpă în vreme ce zadarnicele lor titluri îi dădeau tîlfa de pe copertele goale. Dante îl făcuse aprig la minie, dar Hamlet îl lăsase să înțeleagă că n-*a*. În cine să lovești. Dante îl învățase că avea amără pînă să caute ceartă, Hamlet îl batjocorise spunîndu-i că avea să se poticnească în luptă. Începu să-și blesteme din nou soarta, căci acum vedea că nu făcuse altceva decît să se joace cu el însuși, să amine în sinea lui, și să piardă în meditații sentimentale (tocmai) clipele sortite acțiunii neîntîrziate.

Trecuseră mai bine de patruzeci și opt de ore. Era Isabel recunoscută ? Se aprijinea ea de brațul lui în vîrful lumii ? Cine știa de ea, în afară de Pierre ? Ca un laș se strecurase în pădure, pîndind acolo toată ziua, și tot ca un laș se furisase spre locuința ei noaptea ? Ca un hoț stătuve și se biblise și pâlise în fața mamei sale și — apărător al dreptei cauze — îi îngăduise unei femei să se sumețască și să, înfrunte ? Ah ! Ușor e pentru om să fie viteaz cu gîndul, greu e să fie tot așa și în faptă. Toate îndrăzneții le ce se pot închipui afîa unor adăpost în inimă, puțin ies de acolo la lumină pline de aceeași cîrtezanță.

Era sau nu era hotărît să facă ce trebuia făcut ? Hotărîrea eroică era sau nu era a lui ? De ce să mai întîrzie, de ce să am ne ? Ce avea de cîștigat prin întîrzieră și amînări ? Hotărîrea fusese luată, de ce nu era înlăptuită ? Ce mai avea de așteptat ? Ce alte lucruri trebuincioase recunoașterii lui Isabel în fața lumii mai trebuiau aflate, după ce-ș aruncase prima dată ochii pe scrisoarea ei ? Îi ținuse în loc vreo îndoaială asupra spuselor ei ? Nici una. Pe zidul beznii groase a tinerii ei stătuse scris cu deget de luc adevarul arzător că Isabel era sora lui. Atunci de ce ? Atunci cum ? Pentru ce nu se născuse nici o faptă ? Se cutremura oare la gîndul că, în clipa cînd o va înștiința pe mama lui de existența lui Isabel și de hotărîrea de a o recunoaște cu mîndrie și dragoste trufășa făptură, nepăsătoare față de amintirea tatălui său, nu se va sîchui nici de Pierre și nici de Isabel, îi va denunța și îi va urî

ca pe niște părtași împotriva firii la plângăirea bunului
nume al celui mai cinstit dintre soți și tați ? Cîtuși de pu-
tîn ! Un astfel de gînd îi era străin. Nu hotărîse deja că
mama lui nu trebuie să știe nimic despre Isabel ? Dar
atunci ce să faci ? Și cum ? Cum putea să-și ia locul ce
i se cuvenea în lume dacă mama lui nu trebuia să știe
nimic ? Nenorocit șovăielnic și înșelător, prostesc a fost
jocul ce-ai jucat și tare ți-a plăcut să-l joci ! Prost și laș !
Laș și prost ! Sfîșie-te și citește în tine însuși istoria zdro-
bitoare a oarbeii tale multumuri de sine ! Marile tale hotărî-
ri — recunoașterea fațășă a lui Isabel și miloasa ascun-
dere a existenței ei față de mama ta — sînt lucruri ce nu
pot merge împreună. Teiul tău mărinimos de a apăra me-
moria fără pată a tatălui tău de orice fel de prihană, pre-
cum și cealaltă dorință, recunoașterea pe față că îi ești
frate lui Isabel, sînt iarăși lucruri ce nu merg împreună
Iar dacă ai rumegat aceste patru hotărîri în capul tău și
să te gîndești că, odată puse împreună, se distrug una pe
alta, această, această proslăve de nedescris, Pierre, te înfir-
mează ca pe un îngîmfat fără seamăn !

Degeaba te dai de ceasul morții, degeaba te blestemi
și rupi Hamlet și Infernul ! Prost, orb de prost și de un
milion de ori năving ! Pleacă, pleacă, biet om slab ! Fap-
tele înalte nu sînt pentru nevolnicii orbi ca tine ! Uită-
te pe Isabel și fugi la Lucy ! Cerește-ți iertare mamei tale
și poartă-te ca un băiețel ascultător și cuminte, Pierre
Pierre, Pierre. îngîmfatule !

Ar fi cu neputință să descriem toată frămîntarea și
tulburarea din sufletul lui Pierre, cînd propozițiile fără
soimă pe care le-ați citit mai sus i se orînduiau cît de cît
în cap. Cu dragă inimă s-ar fi lepădat și de amintire și
de cugetul care silinuseră în sinea lui o ceartă atît de vio-
lentă cu bunul simț obișnuit. Într-adevăr, acum toate pu-
hoalele de foc ale Infernului și toți nouii întunecimii din
Hamlet îl înăbușeau în foc și fum. Temelile sufletului îi
se surpară : năpădit de o furie oarbă și de un val de ne-
bunie, se izbi de perete și căzu printre sfîrșimăturile su-
fletului său nevolnic.

NEMAIÎNTILNITA HOTĂRIRE FĂRĂ INTOARCERE A LUI PIERRE

I

Constă în veci fire sfânta amintire a celui ce a spus primul că beznă cea mai adâncă e urmată de lumina zilei. Nu ne pasă dacă această zicală se va dovedi adevărată, pînă la ultimele hotare ale lucrurilor; e de ajuns că ea se adevărește în hotarele noastre pămîntești.

A doua zi de dimineată Pierre se ridică de pe podeaua camerei cu trupul răvășit și zdrobit de chinurile nopții trecute, dar cu sufletul plin de seninătate și cumpănită hotărîre de a îndura ceea ce i se părea că simte deja a fi un viitor desăvîrșit și orînduit. Acum i se părea de asemenea a fi înțeles cum că furtuna care i se abătuse pe neașteptate asupra capului fusese spre binele său, norii pe care la începuturile ei nebănuite li adusese asupra sufletului său se împrăstiaseră, întreaga zare părea să-i stăa limpede la picioare.

Hotărîrea era ciudată și nu avea pereche-n lume; ca stare era cu atît mai potrivită unei împrejurări ciudate și fără pereche în lume. Era ciudată și fără pereche nu numai în nouăteea ei, ci și nemaiapomenită prin minunata uitare de sine din care se născuse.

De la bun început, hotărît să păstreze cu orice preț frumoasa amintire a tatălui său neîntinată de cele ce ar fi avut de gînd să facă pen'ru a o protegia pe Isabel și pentru a întinde asupra ei devoțiunea și iubirea unui frate hotărît de asemenea să nu tulbure pacea de o viață a mamei sale scoînd zadarnic la iveală fapte urite, jurat pe de altă parte în adîncurile sufletului său să facă în asa fel încît să o poată îmbrățișa pe Isabel în fața lumii și să-i dăruiască neabătută iovărășia și mîngierea lui,

negăsând nici un alt chip de a satisface toate aceste condiții fără un act de nemănuzit de bine intenționată înșelăciune pe care se gîdea că cerurile aveau să i-l ierte, înaintea ei însuși era jertfa adusă pe altarul lui ; dintr-o dată totul îi apăruse clar și se transformase într-o hotărîre de neclintit , și anume să pretindă în fața lumii că, în secret, Pierre Glendinning devenise deja soțul lui Isabel Sanford. O asemenea presupusă situație i-ar da putința să se afle meritu în preajma ei, să fie deopotrivă iubită și să o însoțească încotro îi va îngădui lumea , în același timp aceasta ar pune capăt pentru totdeauna întrebării neplăcute privitoare la amintirea părinților său mort și nici nu ar tulbura în vreun fel pacea mamei sale atât de strîns legată de memoria tatălui ei. Adevărat în adîncul sufletului, simțea că nemănuzita faptă la care se hotărîse va înșuși o altfel de sîngereală prezintă, dar de neoculit, în inima mamei sale , dar pe atunci i se părea parte din prețului, cu ou putea fi altfel decât mare al virtuții sale înfățișate astfel hotărîri prefera să o vatăme în secret pe mama lui în viață, făcîndu-i o rană care poate avea să se tămăduiască, decât să aducă asupra părintelui său dus dintre cei cu hula mulțimii și — așa i se părea lui — o rusine de neșters.

Poate că n-ai alta. În afară de Isabel, nu ar fi putut trezi în sufletul lui Pierre simțiri atât de puternice încît să ducă la o hotărîre atât de neobișnuită. Fermecatul cînt al duricii ei făcuse să treacă o comedă unică ținută în secretele lui, printr-o păcătuță vrajă, întocmai ca aceea care dăduse glas gurii instruite a chitarei c. ca răspuns la strunele unei inimi vibrînd de dor și jale. Glasul din adîncul făpturii lui Isabel îl chema din depărtările necuprinse ale cerului și tărîlor și nici o împotrivire de pe acest pămînt nu-i putea reduce la Tăcere izbăvita-i plîngere.

În timpul celor trei zile de cînd o cunoștea și gravita sub privirea ei magnetică, alte forțe înzestrate cu putere de convingere și alte influențe dintre cele nevăzute, cuprinse în ochii ei de zîna a nopții și în povestea ei fermecată, își lăsară de asemenea urma de neșters în sufletul lui și, poate fără să-și dea ei seama, își avuseseră partea

la luarea hotărârii lui Isabel îl impresionase ca fiind
copila vrednică de slava a Orgoliului și a Durerii. În ale
cărui trăsături se putea deslăși asemănarea divină cu
mîndru părinții ei. Orgoliul îi dăduse nobletea fără
nume. Durerii dăduse acelei nobleți o sublimă gingășie.
Gingășia era înmuiată în cea mai milostivă umilință, te-
nind la înălțarea ei virtuții.

Nici prin vorbe, nici prin acțiune, Isabel nu trădase
fărîmă de patimă sau vreo dorință de rînd care, în rînd
cresc, ar fi fost de așteptat de la o ființă obișnuită —
în împrejurări asemănătoare celor în care se afla ea. De-
fără îndoială, nu i cerșise un ban lui Pierre, deși nu se
descurtase despre acest subiect, eroiul nostru nu pără-
să — — — — — seama că ceva în ea disprețuia ideea că
ramine de bunăvoie la mila cuiva, fie ea și a unui frate.
Nu citise deși în diferite feluri oculte îi dăduse a-nțe-
lege că se găsea înconjurată de oameni mai prețioși și nepo-
triviți cu ea, coborîtoare dintr-un neam ales și meritînd,
prin virtuțile-i, cea mai aleasă societate pe care i-o putea
pune lumea la picioare — cu toate acestea — — — — —
Pierre să o îmbrace în brocarturi și să — — — — —
personnelor bogate și nobile din țînut.

Arătîndu-și astfel noblețea și înzestrarea neasemuită,
prin lipsa desăvirșită a oricărui interes mărunte, nici
nu-și năclărise simțămîntele cu exclamații suprase-
care tocmai și-a descoperit fratele, în cazul unei femei
cînta aflate în situația ei, lucrul nu i-ar fi surdit cîtuși de
puțin lui Pierre. Nu. Acel dor arzător și greu de descris,
pe care scrisoarea ei îl zugrăvise atât de bine în chiar
lipsa-i de sîr, nu se stîrnise din ambiție meschină, vani-
toasă sau măcar de rînd, era strigătul de neocolit și ușor
de recunoscut al sufletului fetei care-i porunca lui Pierre
să zboare către ea, făcîndu-și astfel cea mai înaltă și glo-
rioasă datorie din lume.

În noua lui stare de spirit, lui Pierre i se părea că
această datorie nu-i cere să se năpustenească precum un
borbece în zidul de marmură al trecutului și să încerce să
dobîndă legea sorții care orînduise ca Isabel să nu poată
nic odată să dobîndească toate drepturile unui copil recu-
noscut al tatălui ei. Era acum incredințat că o asemenea

putare nu numai că ar fi fost ridicolă în sine și crudă atât pentru cei vii cât și pentru cei morți, dar ar fi fost de nedrept chiar pentru Isabel, care, lăsându-se o clipă pradă unei izbucniri de îndreptățită înversunare, nu arătase totuși nici un fel de răzăcure răzvrătită în stările ei mai obișnuite de dulce înmăscare. Era deci convinsă că Isabel se mulțumea să trăiască neștiută ca fiică a tatălui ei, atât timp cât își putea alina adîncu-i dor de dragoste neabătută, înțelegere și vecuire de zi cu zi pe lângă cineva care să fie singe din singele ei. Astfel că tînărul nostru nu se temea deloc că alînd ce are de gînd, ea ar putea fi dezamăgită — cît privește ciudățenia planului propus de frațele ei — ciudățenie peste care o femeie obișnuită și plîngăreată n-ar fi putut trece. Pierre nu se aștepta nici a ei la vreo opoziție — tot trecutul lui Isabel era neobișnuit și neobișnuitul părea cel mai potrivit lucru pentru viitorul ei.

Dacă însă Pierre ar fi recitit primul paragraf al scrisorii ei, ar fi deslășit imediat posibilitatea unei împotriviri a surorii sale pe care propria lui uitare de sine i-o ascunsese. Avea toate motivele să creadă că, datorită vîrstei ei modeste și însingurate, Isabel nu știa nimic despre el și Lucy Tartan, nestîmă pe care sora lui o arătase fără să-și dea seama de prima dată și care lui i se păruse binevenită, făcîndu-l să se abîină cu bună știință și în mod înțelept de a-i pomeni ceva despre logodnica lui. Nu-și putea închipui totuși că o fată cu inimă nobilă și cinstită ca Isabel ar vrea să cadă cu dragă inimă la o învoială care, desigur, avea să-i lipsească pe Pierre, atât de tînăr și generos, de orice drept la dragoste și căsătorie fericită, încurcîndu-l pentru vecie într-o căsătorie de ochii lumii care, deși în fapt nu era decît o pinză de aer, ca urmărit se putea dovedi un zid de fier — la urma urmelor același puternic temel care îl dusesse cu gîndul la plasmuirea unei astfel de uniți, avea să-l oprească de a da pe tăcute în vileag neadevărul ei, căci asta ar fi însemnat despărțirea lui de Isabel și însoțirea lui adevărată cu altă femeie atîtă vreme cît Isabel avea să trăiască.

Depinde cum vrei s-o luați dacă vi se pare că zeii i-au făcut omului un dar binevoitor sau răuvoitor ascun-

ându-l, la pragul necărei sapte cu totul nou și de incomparabilă marelție, cele o mie și una de încurcături și primejdii la care poate să ducă fapta, astfel, pe planurile-i veșnice neînceptute, cutreieră Cavalerul Soarelui, nemocutind și palatele și gropile din inima ei. De mirare și de necrezut pentru oamenii obișnuți sînt acele ciudate uitări și neputinări pe care o înlocată aștinere a gândului asupra unor hotărîri fără seamăn sau fără măsură le îngăduie în sufletele unere și răzvrătite. Cuprinderea largă, datorată unei gândiri neabătute și așezate, e o însușire cu ajutorul căreia o minte filozofică cu experiență aduce în cercul pătrunderii sale obiectele contemplației în toată complexitatea lor. Trăsătura aceasta lipsește tînrului inflăcărat. Așteptarea îi face să vadă toate lucrurile înșeător de despușate de întortocheri, ochiul său vede fiecare element desprins de celelalte, astfel, esența și chiar obiectul întreg capătă contururi slăbite. Am mai vorbit de acea trecătoare înpușcăre a lui Pierre, care din pricina de mai sus, îi făcuse să urmărească un timp patru planuri diferite cu neputință a li pune împreună. Iată-l acum pe aerul tînr fără de nori, nerăbdător să se încurce în căterul încilcilor și al surtului, din care nici chiar cele trei îndeminatece fecuare nu-l vor mai putea descurca, odată ce el va fi negat complicității lui noduri în jurul lui Isabel și al său.

Ah, băietandru pupit! Nu șomesc vestitori care să te 'teresească de aceste primejdii și care să-ți arate către ce labirinturi critice te ducă firul vieții tale? Unde e bună-voința cerască? Unde au zburat dulcii ingerasi care cînd îl pătesc pe om de rele?

Nechibzuțul de Pierre nemocotea toate cele ce îl amenințau în viitor, odată ce avea să-și pună în aplicare nemaiapomenita lui hotărîre, cu nerăbdare exiprînte de el, faptele nu i se înfățișau în întreaga lor dimensiune amenințătoare, chiar de s-ar fi fost vîrșite sub ochi — atît de lău aștință îi era privirea către țelul înalt pe care și-l pusese-n cap — tot nu s-ar fi lepădat de jertfa de sine, cele ce erau însă legate de-a dreptul de hotărîrea lui păreau, în uarecare măsură, prevăzute și înțelese de el. Măcar atîta înțelegea și vedea împede că Lucy Tartan era o speranță ce trebuia alungată din suflet — cu toate acestea

vor fi o lovitură grozavă ce se va abate asupra ei, prăvălindu-se îndoit de greu asupra lui; că în ochii tuturor virtutea sa neînțeleasă și nebanuită avea să pară necredință ticăloasă față de logodnicul lui, o încălcare a celor mai sfinte jurăminte omenești, iar el, curtezan și pețitor al unei necunoscute înconjurată de taină, disprețuitor al celor mai înțelepte sfaturi ale unei mame iubitoare, aducător al unei pete greu de șters pe un nume cinstit, fugăr, orbit de patimă, dintr-o casă înleantă și lăsinel în urmă o avere rotunjoară, în sfârșit, întreaga lui viață va apărea în ochii oamenilor acoperită de pilda deasă care înmăjură șapte bizare ce inspiră teama, pildă ce s-ar putea să nu se ridice nici în ceasul din urmă al acestor vicli.

Acestea sînt, o, fiu al omului! primejdii și mizerii pe care le aduci asupra-ți, atunci cînd, fie și pentru o cauză prea nobilă, te abăți de la tiparele capricioase întocmite ale bunet purtării în care lumea te îmbracă pentru binele tău lumesc, oricît ar fi el de mărunț și de ticălos.

Adeseori e de mirare că, urmărind lucrurile cele mai rare și mai adînci, dai de izvorul lor care e așchitunoscut și banal. Totuși, atît de ciudat și de complicat este sufletul omeneșc, atît de multe sînt cele care izvorăsc neștiute dîndu-se de hotărele sale, atît de multe și oarebite sînt cele care îl înfruesc din afară, și atît de greu este să descosești întoldeauna între acestea două, încît înțeleptii s-ar prăpădi dacă ar încerca să găsească originea anume a gândurilor și a faptelor lui din urmă. În măsura în care putem vedea noi, cîrtoșe oarbe, viața omului pare să se desfășoare doar pe pipăite în temelii unor tainice indemnuri, ceva nu dă să înțelegem că trebuie să facem așa sau altfel. Fără îndoielă că nici un muritor care s-a cercetat cit de cit pe sine nu va putea pretinde că cel mai mic gînd sau acțiune a sa își are izvorul doar în eul său conștient. Această introducere pare să nu fie cu totul lipsită de importanță dacă e să lansăm ideea neobișnuită că sămînța ascunsă a ideii lui, schimbarea cu numele a unei surori într-o soție, s-ar fi putut afla în schimbarea pe care o făcuse cu mult mai înainte cînd începuse să-și alinte mama cu numele de „măi” prin aceasta își deprinsese vocea și felul de a fi cu o anumită mulțumire într-una din cele

mai strînse legături din viața de fiecare zi, iar întrucît aluatul din care e făcut omul e ca o sugativă, lucruri ce par să atingă doar suprafața în cele din urmă își fac loc adînc înlăuntru și, ca stare această obișnuință îi deprinsese pe neașteptate cu mistificarea, deși doar în chip plăcut și nevinovat. Dacă există vreo șansă ca interpretarea noastră să ascundă oarecare adevăr, pentru Pierre ceasurile ghidușilor purtau în pîntece ceasurile chinului, jucîndu-se, a învățat ce înseamnă durerea.

II

Alături de hotărîrea cu privire la ajutorarea fătălească și pe o viață a lui Isabel dănuia în sufletul lui o altă hotărîre la fel de nestrămütată și avînd în același timp aerul sacru și de nesfărîmat al celui mai solemn jurămint: era hotărîrea înflăcărată, la care în aparență nu era silit de a păstra neatînsă memoria tatălui său, de a nu spune nimănui pe lume cine era tatăl lui Isabel. Dus fără putință de întoarcere dintre cei vii și întors la starea de neajutorare în ce privește cele lumesti, tatăl său mort părea că face apel la mila și la simțul de datorie al lui Pierre într-un chip mult mai mișcător decît dacă vorbele ar fi ieșit dintr-o gură vie. Și ce dacă, nu datorită păcatului lui Pierre ci prin păcatul tatălui său, amintirea acestui tată se afla la mila fiului și putea fi păstrată curată doar prin jertfirea de bunăvoie a oncărei fericiri pămîntești de către acest fiu, ce-i cu asta? Lucrul făcea să răsune o coardă și mai nobilă în sinul fiului și îl umplea de nesfîrșită mîrnamisie. Niciodată nu-i trecuse generosului Pierre prin minte păgînul gînd că pe lumea asta Păcatul e un frumos vinovat tras pe cele mai crude roți de tortură de Virtutea mulțumită de sine și că Virtutea mulțumită de sine s-ar putea să-și hrănească lingoarea de crin cu paloarea groazei păcatului. Căci Virtutea Fără Prihană se bate cu pumnii în piept tot atît de tare precum cerșeste păcatul pocăit mila și înțelegerea noastră fără să se lopedă de fapt de mindria lui. Cu cît e mai mare virtutea, cu

altul mai mare câtă a fi admirația noastră, de asemenea, cu cit mai mare este păcatul, cu atît mai nesfîrșită e mila noastră. Într-un fel păcatul are și el dreptul la respect, dacă nu la sfințenie. Un păcat cit toate zilele cere mai multă măreție sufletească decît un pui de virtute. Căci om dacă e om, nu simte porniri mai aștiate și mai generoase către marele zeu al păcatului: — Satan — decît către negustorașul de colo care nu păcătuiește decît cu jurata într-ale negoțului ?

Deși Pierre era cutremurat pînă-n adîncul sufletului de acea nepătrunsă dar intuitiv înțeleasă negură pe care istorisirea enigmatică a lui, Isabel o lăsase în jurul tinereții tatălui său, amintindu-și groaza lui mută la gîndul mîinii cenușii care se ridicase de pe patul de moarte al părințelu, simțea că oricare ar fi necunoscuta culoare a păcatului tatălui său, în ceasul de pe urmă el se căuse în chipul cel mai cumplit — cu atît mai durerosă îi fusese căința cu cit era vorba de o taină care îl rodea. Oricît încercau să lui să ascundă adevărul, tatăl său nu murise oare nebun ? De unde toate acele aureli după o viață atît de mulțumită ? De unde dacă nu din cele mai crude remușcări ?

Astfel pornit și încordîndu-și toți mușchii și nervii ca să nu lase să se prăbușească memoria tatălui său, Pierre își întoarse fața nelemătoare și îndrăzneală către Lucy Tartan și își jură în sinea sa că nici ea nu trebuia să cunoască tot adevărul — ba nici cea mai mică părțică din el.

Cel mai înalt eroism cuprinde fără doar și poate un dram de cruzime. Nu înseamnă că ești erou dacă rămîi singur neclintit la ceas de chin, eroism înseamnă să rămîi neclintit în fața chinurilor tale și ale făpturii iubite; cu auri îngemănate cărora le-am putea pune neîntîrziat capul, dacă ne-am lepăda de glorioasa cauză pentru care singurăm noi înșine și lăsăm să curgă singele celor dragi. Dacă nu vroia să dea la iveală rușinea tatălui său în fața lumii de rînd a cărei părere Pierre o disprețuia în fond, cum era să o dezvăluie fetei adorată ? În fața ei, cea mai presus de oricare altcineva, să despoare mormîntul tatălui său și să-i arate din ce culcuș de mocirlă se ridicase el ? Așa că Pierre se întoarce și își urcă logodnica

pe rugul de care era și el legat, căci înțelegea limpede că nu se poate altfel și că unumele lor trebuiau să se mistuie împreună.

Da, hotărîrea privitoare la memoria tatălui său însemna că trebuia să o mîntă chiar și pe Lucy cu privire la căsătoria lui cu Isabel. Nu se putea destăinui nici măcar ei. În felul acesta avea să ascute durerea și așa sfîșietoare a despărțirii, sădind în mîntea lui Lucy hînuiele de neînălțurat, deși fără nici cel mai mic temei, și care aveau să-i distrugă părerea bună pe care o avea despre el. Se lăgăna însă cu speranța dulce că, fără să încalce datoria de fiu, va putea cu vorbe cu tîlc să înăbușe în fața acelor închipuri negre din mîntea iubitei sale, chiar dacă nu putea să-i arate adevărul, putea să o împiedice să greșească prea tare în ceea ce îl privea.

În ceea ce o privea pe mama lui, Pierre era mai pregătut. I se părea că, printr-un dat al sortii, o voință pe care ar fi fost nesăbuit să o ocotească ori să o nege cînd simțea că apăsă astfel în sufletul său, familiei Glendinning îi era scris să aducă o jertfă zeilor durerii, o jertfă mare, cel puțin, aceea trebuia să fie ori mama, ori el. Dezvăluind secretul, mama lui avea să devină jertfa; dacă îi păstra pentru sine cu orice preț, el avea să fie tîrît pe altar. Victimă în ceea ce o privea pe mama lui, căci, în împrejurările neobișnuite ale situației sale, ascunderea adevărului avea să ducă la o lălmăcire greșită și aducătoare de rușine a purtării lui față de ea. În fața acestor tîmări se pleca supus.

Mai era încă un aspect, ultimul care va fi pomenit aici, ca fiind cel din urmă dintre gîndurile care-l frîmîntau pe Pierre, rămînînd totuși să-l amenințe cu dezastru sigur. Acest aspect, care fusese doar în trecut pomenit, avusese probabil o înfrîngere puternică asupra lui Pierre cînd acesta îl înțelesese pregătindu-l pentru ceea ce era mai rău.

Boala fără leac a tatălui său venuse pe neașteptate. Suferința tactică produsă de viața lui din tinerețe, remîntă într-un ceas rău, și rătăcirea mîntii care urmăse îl împiedicaseră să facă un nou testament în locul primului, alcătuit la scurtă vreme după căsătorie și înainte

ca Pierre să se fi născut. Prin acel testament, care pînă acum nu fusese niciodată purtat prin tribunale, și pe care legănată de convingerea siguranței în ceea ce privește viitorul ascultătorului și iubitorului ei fiu, doamna Glendinning nu încercase decît o singură dată, și atunci fusese întreruptă, să-l discute pentru a oricînd mai bine și mai chibzuit lucruri care nu fuseseră puse la punct la vremea alcătuirii lui, prin acel testament, deci, totă averea Glendinningilor aparținea mamei sale.

Deloc surd la toate presunțurile profetice care-i zăgrăveau dinainte minia orgolioasă a ofensatei mame nutrind acum doar înverșunare și ciudă împotriva unui fiu, odinoară odor al trufăriei sale bucurît, iar acum ghempe în ochii ei din pricina răzvrătirii față de ea și a rușinii strigătoare la cer aduse în fața lumii — Pierre vedea limpede, că așa cum nu i-ar fi îngăduit niciodată lui Isabel Barford să-i treacă pragul sub adevăratul ei nume, nici-o dată nu avea să sufere ca fata să-i calce pragul sub orice alt nume fie el și taciut, cu altul mai puțin cînd avea să o ia drept o necunoscută vicleană care, prin șiretlicuri mîșcate, îl abătuse pe singurul ei fiu de pe calea cinstei spre cea a ticăloșiei. Alungînd-o pe Isabel însemna că trebuia să renunțe la Pierre dacă nu cumva, scoasă din fire mama lui nu avea să-l izgonească oricum de la alinul ei.

Glasurile măntriei, care parcă îi înfățișau această purtare a mamei lui, îi șopteau că dacă apriga ei inimă se întorcea atît de necrutătoare împotriva lui, închizîndu-și ușile atît pentru el, cît și pentru presupuse lui soție, nu avea să-i dea de bunăvoie nici un ban ca să-l ajute să-și întocmească un cămin alit de nesuferit ei. Deși Pierre nu se pricepea într-altul în ale legilor încît să-și poartă da seama ce ar spune ele dacă s-ar apuca să tăgăduiască testamentul lăsat de tatăl lui, în temeiul dreptăților fiului de a fi, părășit alături de mamă la averea tatălui, simțea totuși o sulă de nelămură la gîndul că avea să tirască înscăltura și pecetea tatălui său răposat prin tribunale, tăgăduindu-le valoarea și chindănuindu-se pentru o pricină mărunță de bani cu propria sa mamă. Atît de fără gres îi înfățișaseră presunțurile lui firea mamei sale, necrută-

toare și bintuită de apucături amarnice — pînă acum ațipite datorită întîmplării și împrejurărilor fericite — încît era convins că furia ei o va face chiar să se înhame la o judecată împotriva lui pentru proprietatea familiei Glendinning. Căci într-adevăr ea era dăruită cu o putere mormonă și cu o bărbăție de care Pierre nu avea deot să se teamă. Afară de asta, oricum ar fi întors lucrurile, încă doi ani el avea să rămînă minor, un copil în ochii legii, neputînd să așeară vreun drept decît ar fi putut să-l pîncredințeze cauza unui prieten apropiat care să-l a sub oblăduirea lui, unde să-i găsească pe acesta cînd împănirea marii lui hotărîri avea să-i aunge pe tot cîin jurul lui ?

Împotriva tuturor acestor obstacole și a încă multor altora se ridica deci sufletul acestui tînăr și entuziast bărbat.

III

În inimile oamenilor există o taină întunecată, de sminteață, care uneori, sub impulsul vreunei toane, îi face să se lepede de cele mai iubite legături ca de niște piedici în calea telurilor înalte pe care acea toană venetică le flutură alît de stăruitor prin fața ochilor. În acele clipe legătura mult iubită ni se pare că nu face decît bani, ni țîndu-ne către piscuri de slavă, n-avem ce face cu vîile, strîmbăm din nas la mîngîieri, sărutările ne par dizcătoare ; disprețuim rotunjimile palpitînde ale iubirii muritoare, îmbrățișăm aerul necuprins și neînterupt. Ni se pare că nu mai sintem muritori ; parcă am devenit zei și călugări pe veșnicie, dar din nou, precum zei grecilor înșuși, coborîm pe pămînt, ne bucurăm să ne însușim cîin nou, ne bucurăm să ascundem capetele noastre zeești la sînuri făcute dintr-un prea seducător lut.

Ostenit de pămîntul prea statornic corăbierul neastîmpărat se smulge din toate îmbrățișările și se avîntă pe mare ca tot al fîcîin, care bîntuie cîin zo de țîrîm. Dar n-împo năvălitor ophi de veghe le a ani pozi cînd grea apasă pontea oceanul cu vîntul o alî uragî ca niște

baloturi de smoală, corăbierul nostru se gîndește la căsuța părăsită din satul lui în care tocmai a răsărit soarele și la multe fecioare cu ochi însoșiți ce se învîrt prin preajmă. Blestemă Soarta, se blestemă pe sine; nebunia lui fără minte, adică pe el însuși. Pentru cel cărui a fost dat să cunoască această dulce învățătură și apoi a fugit de ea, visul răzbunător va veni asupra-i în lipsă.

Pierre era acum un astfel de zeu ușor de vătămat, corăbierul neastîmpărat visătorul visului de răzbunare. Deși de bine de rău se dezmeticise și se străduise să vadă lucrurile așa cum erau, în ceea ce o privea pe Lucy în adîncurile sufletului se mința încă pe sine. Adevărat, în nemăliniile lui planuri Lucy era amestecată alături de strîns, încît i se părea cu neputință să-și orinduiască viitorul fără să țină seama de dragostea inimii sale. Nestînd însă cît de mare era aceasta, temându-se să o cîntărească, asemenea celui care rezolvă o problemă de algebră, o înlocuise pe Lucy cea adevărată cu un semn — cu un X gîlit de înțeles — și în ultima soluție a problemei tot acel X găunos apărea, și nu Lucy cea adevărată.

Acum, ridicîndu-se de pe podeaua camerei sale și cîzîndu-se din amorțeala încă mai adîncă a sufletului său, Pierre se gîdea că întreaga zăre a negrei sale soarte se afla la porunca lui, toate hotărîrile lui erau limpezi și de neclintit cînd, deodată, peste toate, se înscăună în cel mai adînc ungher al inimii sale toana vie și palpitîndă a logodnicei sale. Plămîni i se goliră de aer, globii ochilor îl ardeau, căci dulcea închipuire atîta vreme îngropată de vie în inima lui, i se părea că alunecă spre el ca dintr-un mormînt, iar părul ei auriu o învaluia asemenea unui giulgiu.

În acea clipă toate celelalte lucruri i se șterseră din minte; mama lui, Isabel, întreaga lume largă nu mai rămase decît un singur lucru, întrebarea care le cuprîndea pe toate — Lucy sau Dumnezeu?

Aici se lasă cortina. Bătăliile fără nume ale sufletului nu pot fi zăgrăvite și unele dureri nu pot fi povestite. Să lășăm firul despîcat al întîmplărilor să scoată la iveală propriul lor înțeles infurcat.

PIERRE TRECE RUBICONUL

I

Sorbit de virtutul Maelstromului, omul e silit să se învîrtească asemenea unui tutuz. Dacă lovim la un capăt şurul cel mai lung de bile de biliard, aşezate una lângă alta, prima care se va mişca va fi cea din capătul opus, pe cînd restul vor rămîne nemuscate, cu toate acestea, ultima bilă nici nu a fost atinsă. Tot astfel, dacă într-un şir de multe generaţii trecute Soarta i-a lăsat în pace pe oameni, ea îl loveşte prin mijlocirea lor pe cel din ziua de azi. În zadar se face el că nu bagă de seamă efectul loviturii, pentru că lovitura a primit-o, deşi nu o simte în aceea clipă. Pierre nu punea însă în cumpănă Soarta Statorniciă şi Voinţa Liberă. Soarta Statorniciă şi Voinţa Liberă îl cumpăneau pe el, şi prima era aceea care afirma mai greu.

Felul crebit al puterilor care, în noaptea şi în dimineaţa următoare ultimei sale intîlniri cu Isabel, îl călăuziseră pe Pierre spre hotărîrea finală, îl imboldea acum să treacă la lapte, fără cea mai mică zăbavă, de unde mai înainte se codise să o facă.

Fără să aibă ceva desluşit în minte, era hotărît să l-o ia înainte lui Isabel şi oricărui împotriviri ale ei la planurile lor căsătorie. Pierre se grăbea astfel să săvîrşească o faptă care era urmarea firească, împlinirea gîndului său, fîc să fie însă pornită dintr-o dorinţă corespunzătoare. Intrucît prima lui hotărîre o privea atît de dureros pe Lucy, făptura ei li era vie în minte, simţea un fel de nerăbdare să nu o mai ţină în neştinţă şi, cu un fel de crudă îndurare, să-i rostască osînda cît mai degrabă. De aceea, unul din ultimele sale gînduri din zorii acelei zile fusese de a se duce la Lucy. La aceasta s-ar putea să se fi adău-

gat, fără îndoială, încă un amănunt neînsemnat, și anume că Lucy locuia mai aproape decît Isabel.

Mai înainte Pierre încercase, din respect, să-i ascundă mamei sale frământările care-l încercau, îmbrăcîndu-se cu grijă și băgare de seamă. Acum, intrucît însăși inima lui era silită să poarte un obrăzar, îl scribeau bieteile încercări de a-și infirmușoța sau deghiza înfățișarea. Se îndreptă deci spre căsuța lui Lucy cu veșminte la fel de neorînduite pe cît în era fața de rătăcită.

II

Lucy nu se sculase încă. Aceeași forță crudă, care-l împingese neîndurătoare tot înainte, îi dădu ghes acum să meargă drept în iatacul ei și cu o voce blîndă, dar care nu îngăduia împotrivire, să ceară să fie primit imediat, căci împrejurările nu sufereau amîinare.

Îngrijorată și bîntuită de neliniști fără nume pentru iubitul ei care lipsea de patruzeci și opt de ceasuri, dus după treburi tainice și de nepătruns, Lucy fu cuprinsă de un val de teamă la această chemare puțin obișnuită, uitînd de buna cuvință, răspunse rugămintei lui Pierre trimițînd vorbă că îl primește imediat.

Deschizînd ușa, Pierre înaintă cu pas rar și apăsai; cînd privirea ei căzu pe fața lui palidă și încrîncenată, Lucy scoase un țipăt de groază orbă, neștiutoare a durerii care o lovit-o, și se ridică tremurătoare în capul oaselor, nefund în stare să rostească nici un cuvînt.

Pierre se așeză pe marginea patului; ochii lui înnegurați se opriră asupra făpturii ei înspăimîntate și nevinovate.

— Pală și înveșmîntată în alb, ești într-adevăr gata să pășești sore altar — dar nu spre altarul pe care l-a visat inima ta blîndă, ce jertfă frumoasă !

— Pierre !

— Ultima cruzime a tiranilor este să-i lase pe dușmanii lor să se ucidă unii pe alții.

— Inima mea ! Inima mea !

— Nu.. Lucy, m-am înșurat.

Fața nu mai era albă, ci cenușie ca a unui leproș ;
ăsternutul fremăta din cauza tremurului care îi cuprinsese
mădularele , rămasc o clipă, cătind fără să vadă în
ochi pierduți ai logodnicului ei, apoi se prăbuși către el
leșinată.

Nebuna urcă viforoasă spre creierul lui ; trecutul era
un vis, iar prezentul o groază neînțeleasă. Ridică și în-
tinse trupul nemșcat pe pat, bătind puternic cu piciorul
în podea ca să primească ajutor. Camerista Martha intră
în fugă în cameră și, văzându-i pe cei doi și chipurile lor
cu o expresie de neînțeles, scoase un țipăt și dădu să fugă
îngrozită. Singătu! repetat al lui Pierre o dezmeteci însă
și, ieșind în grabă, se întoarse cu săruri puternice, care
în cele din urmă o aduseră pe Lucy înapoi la viață.

— Martha ! Martha ! murmură Lucy într-o șoptă
abia auzită, tremurind în brațele tremurătoare ale came-
ristei. Repede ! Repede ! Vino alungă visul ! Trezește-
te-mă !

— Ba dimpotrivă, deie Domnul să adormi din nou,
exclamă Martha, aplecându-se asupra ei și îmbrățișând-o,
iar apoi întorcându-se înspre Pierre cu o privire plină de
indignare și silă . Pentru numele lui Dumnezeu, dom-
nule, ce înseamnă asta ? Cum ai ajuns aici ? Fiți ble-
stemat !

— Blestemat ? ! Așa să fie ! Și-a revenit, Martha ?

— Nu știu cum, dar parcă ai omorât-o , cum să-și fi
revenit ? Mitica mea ! Mitica mea stăpînă ! Vorbi-
ți-mi ! Vorbiți-mi , și se aplecă mai tare asupra ei

Pierre veni mai aproape de pat, făcînd semn came-
ristei să-și lase ; de îndată ce Lucy întrezări din nou făp-
tura răvășită, sclnă jalnic

— Martha ! Martha ! Alungă vedenia ! Acolo .
Acolo ! Uite-o.. Uite-o ! și închise ochii strîns, întinzînd
îngrozită brațele în semn de apărare.

— Monstru ! Trimis al necuratului ! strigă din nou
camerista, speriată și ea la culme.. Piei, satană ! Nu vezi ?
Se prăpădește la vederea ta.. Piei ! Vrei s-o omori din
nou ? Piei !

Întepenit și înghețat de propriul lui simțămînt, Pierre
se răsuci în tăcere și plecă din cameră , coborînd cu pași

greoi scălda, se tiri ca un om care se luptă sub apăsarea unei poveri uriașe, pe un coridor lung și îngust care ducea într-o aripă din spatele casei unde stătea doamna Llanyllyn și, bătându-i în ușă, o chemă la căpătușul lui Lucy care, îi explică el scurt, leșinase. Apoi, fără să mai aștepte vreun răspuns, ieși și o porni înapoi spre conac.

III

— S-a sculat mama ? îl întreabă pe Dates pe care îl întâlnește în hol.

— Nu încă, domnule : pentru numele lui Dumnezeu, domnule ! Nu vă simțiți bine ?

— Sînt bolnav de moarte ! Lasa-mă să trec

În timp ce urca scările către iatacul mamei sale îi auzi pasul și se întilni cu ea pe palierul cel mare din mijloc, acolo unde, într-o firidă adîncă, se afla un grup sculptat în marmură reprezentîndu-l pe Laocoon, pîngăritorul templului, și pe cei doi copii nevinovați ai lui, înfășurați în ghemuri de serpi și zbătîndu-se în chinuri veșnice.

— Mamă, să mergem, dacă vrei, înapoi la tine în cameră.

Mama sa îl văzu apărîndu-i pe neașteptate în față, cu o presimțire neagră pe care se strădui să și-o stăpînească ; se îndreptă din umeri cu trufie încăpățînată, grăind cu buze tremurătoare :

— Pierre, în ultima vreme nu te-ai simțit îndatorat să îmi faci mărturisiri, nu-ți va fi ușor să mă hotărâști să ți le primesc din nou. Vorbește ! Ce avem noi doi să ne spunem ?

— M-am însurat, mamă.

Doamne Dumnezeule ! Cu cine ?

— Nu cu Lucy Tartan, mamă.

— Dacă-mi spui doar că nu cu Lucy, fără să-mi spui cu cine anume, este cea mai bună dovadă că nu poate fi decît o lepădătură. Știe Lucy de căsătoria ta ?

— Acum m-am întors de la casa ei.

Îmbătoșarea doamnei Glendinning se înmuiase încet, încet. Acum se prinse de balustradă, o clipă, girbovita și tremurînd. Apoi își adună la loc toată mîndria și rămase dreaptă în fața fiului ei, fără vreo curiozitate pentru durerea lui neostoită, plină de dispreț față de el.

— Cele mai negre presimțiri ale sufletului meu prevesteau negre întimplări. Dacă nu ți-ai găsit alt acoperămint și altă masă decît cele pe care ți le-a dat pînă acum această casă, caută-ți degrabă. Sub acoperișul meu și la masa mea, cel care s-a numit odată Pierre Glendinning nu mai are ce căuta !

Îi întoarse spatele și urcă scările șerpuite cu pas șovăitor, dispărînd din fața lui, lui Pierre i se năzări că, prin balustrada de care se ținea și el, simte deodată săgetîndu-l fiorul mării mamei sale, înleștată de aceeași bară de lemn.

Privi în jur cu ochi gol ; coborî la parter, clătînîndu-se ca un om beat, și ieși din casă fără să știe ce face ; cînd să pășească afară, se împiedică de pragul înalt și căzu cu capul înainte, prăbușindu-se sub coloanele de piatră, ca și cînd o forță năprasnică i-ar fi dat beinci, rînjind, de sub acoperișul strămoșesc.

IV

Ieșind pe porțița dosnică din capătul curții celei mari, Pierre o închise în urmă-și, întorcîndu-se apoi și rămînînd sprijinit de ea, cu ochii țintă la hornul cel mare, din mijlocul conacului, din care se ridica o trîmbă de fum albăstrui, încolăcîndu-se leneș în văzduhul dimineții.

„Nici cînd aceste picioare nu vor mai călca pragul vetei din care te înalți, firicel de fum ! O, Doamne, cum să numesc acea putere care a făcut din Pierre un biet cerșetor ?”

Pășind arag, trecu pe sub ferestrele lui Lacy și, ridicînd privirea, văzu perdelele albe trase de tot, toată căsuța albă tăcută și nemișcată, și un cal alb legat la poartă.

„Aș intra, dar din nou strigătele ei îngrozite m-ar alunga ce altceva aș mai putea să-i spun ori să fac ? Nu

pot să-l explic. A aflat tot ceea ce mi-am pus în gând să-ți spun. Da, dar ce crud i-ai aruncat în față vestea, Pierre, pripa și nesocotința ta au ucis-o !... Nu, nu !... Cine poate să aducă cu blindețe și cu nemiloasă ? Dacă nu putem ocul pumnalului, atunci câtă să-l implințim fără zăbavă ! Perdelele sînt trase, ascunzînd-o vederii, fie ca și perdelele sufletului meu să se lase asupra dulcelui ei chip. Dormi, dormi, dormi, inger dulce ! Nu te mai trezi niciodată ca să-l vezi pe Pierre sau ca să știi de tine, Lucy a mea !"

Își continuă drumul în grabă, și fără să știe încotro merge, lovindu-se de un trecător ce venea din partea cealaltă. Omul se opri uluit, ridicînd privirea, Pierre recunoscîndu o slugă de la conac. Cu graba care acum îl împingea înainte în toată înălțimea sa, îi spuse să se oprească și făcîndu-se că nu observă proaza zugrăvită pe fața omului care se speriasse de întuneric, ca și tinărul său stăpîn Pierre îi porunci să-l urmeze. Îndreptîndu-se către micul han din sat numit „Lebăda Neagră", intră în prima cameră goală și, poruncindu-i omului să stea, îl chemă pe hangul și îi trimise după pană și hîrtie.

Uneori, la ceas de neobișnuită năpastă, unele mîni ascătute altfel decît cele de rînd își află o ciudată și perversă ușurare — dacă li se ivește prilejul — într-un umbrăliș albatic, poncîș, cu atât mai fascinant cu cît e mai nepotrivit : dar această toană numai foarte rar e îndreptată către acela îndeaproape legat de cauza ori efectul suferinței lor, mîntea rece a unuia care nu este decît filosof sau ar șovăi să numească o astfel de purtare nebunie vrohelnică, poate că nu s-ar înșela, intrucît privită cu ochii teîndurați și neomenoși ai intelectului rece orice durere, noastră sau a altora, pare nebunie curată, purtare lipsită de noimă.

Nota pe care o scrisese suna astfel :

„Pentru bătrînul meu amic Dates.

Dates, băiete, mișcă-ți osemintele ! Du-te la mine în cameră și adu jos cufărul de mahon și micul scrin înscuiat acoperit cu creton albastru, leagă-le bine cu curele, rumouile, căci sînt foarte grele, și așază-le în fața porții. Du-te apoi fuguța înapoi și adu-mi măsuta de lucru

și dichisul de scris și pune-le tot înaintea porții. Hopa sus din nou și adu-mi vechiul pat de campanie (vezi să nu uiți vreo bucată) și leagă lada bine cu o frînghie. Mergi înapoi la sertărașul din colțul din stînga al dulapului, unde se află cărțile mele de vizită. Lapește una pe cufăr, alta pe mîsuța de scris și alta pe lada patului de campanie. Pune-mi apoi toate hainele în geamantane (să nu camuș să uiți cele două vechi mantale militare, băiețe) și lipește și pe ele cărți de vizită, bunul meu Dates. Apoi dă roată de trei ori camerei bunule Dates, și mai șterge-ți din sudoare. După aceea... stai să văd... după aceea, bunul meu Dates... după aceea ce? Cam atît. Adună toate hîrjoagele pe care le mai găsești prin cameră și dă-le foc. După aceea... înhamă-l pe bătrînul Copită Albă la cea mai ușoară căruță de la fermă și trimite cufărul, mîsuța, patul și geamantanele la „Lebăda Neagră”, unde o să vin să le iau cînd voi fi gata, și nu înainte, dulcele meu Dates. Fii binecuvîntat, bătrînul, impertubabilul și grozavul meu Dates și ad.o!

Îmbătrînitul tău tînăr stăpin
Pierre

P.S. Fii atent, Dates. Dacă mama mea vrea să te întreprică, spune-i că aceasta mi-e porunca și explică-i după ce lucruri am trimis, cu mei un preț să nu-î arăți stăpînei tale scrisoarea... Auzi? Tot Pierre.“

Împăturind mîzgăleala într-o formă aiurită Pierre îi porunci omului să i-o ducă neîntîrziat lui Dates. Servitorul, nedumerit, șovăia însă, răsucind bilețul în mînă. Pierre îl gonî răcnînd, scos din fire, cînd omul își luă picioarele la spinare înspăimîntat, Pierre îl chemă înapoi și-și ceru scuzare pentru vorbele grele, cum însă slujitorul nu se mai dădea dus acum, gîndindu-se poate să se folosească de toana mai pocăită a lui Pierre ca să-i zică ceva de mustrare sau de mulă, îi porunci din nou cu furie sporită să o lîndă și bătut din picior.

După aceea îi apuse bătrînului hănciu, nu mai putî n u'uit decît servitorul, că niște lucruri vor fi lăsate pentru el în cursul acelei dimineți la han și arătîndu-și dorința de a avea o cameră pentru el și soția lui în acea seară,

încă o cameră cu odăiță de legătură care să poate fi folosită drept budoar, și încă una pentru o servitoare — Pierre plecă, lăsându-l pe bătrînul hangiu privind cu gura căscată după el și întrebîndu-se în sinea lui ce lucru groaznic s-o fi putut întîmpla ca să-l scrîntească pe tînărul și mult iubitul lui tovarăș de vînătoare de altădată, domnișorul Pierre.

Curînd, bătrînul hangiu, un om scurt la trup, ieși cu capul gol în cerdacul hanului, coborî singura lui treaptă și merse pînă în mijlocul drumului, cătînd în urma lui Pierre. Cînd acesta dispăru pe o uliță îndepărtată, doar atunci umirea și îngrijorarea lui își găsiră glas.

„Eu l-am învățat... da, eu bătrînul Casks, cel mai bun țînțar din tot ținutul, asta-i domnișorul Pierre. Dete Domnul să nu țințească taman în mîna lui. Însurat? Însurat? Și vine aici? Mare minunăție!”

ISABEL DOAMNA GLENBLING,
PORTRETUL SI LUCY

1

Vă rog să nu uitați că în noaptea trecută, în
Tâmpa pleacă din lume, ce o aștepta pe Isus, în
luna noiembrie din anul 1917, la ora 12
fără nimeni din nou. La prima vedere Isus a rămas
pe viața sa, în cea mai mare parte, din cauza stărilor priene
fără nimeni din nou.

Avea un război cu cineva de careva sulț pe care
 purta soare și se făcea că-l vede și-l văzu pe lăptos
 în picioare în fața ei, dar trecu fără să-l vadă, pentru că
 cu aplecându-se să ia în palme un război lung, ca să-l
 arunce soarele și să-l ducă, se plesnă ca niște săburi
 și să-l întoarsă cu soarele în fața ei pe pământ, dechis
 la ea, trecu pe lângă el, în fața ei, și-l văzu în
 și verde și, cu o război, să-l ducă în vârful palmei
 relor, veni pe în spate, și o alina pe umăr și răma-
 nemiscat.

La... f... catarata de un tremor se întoarce re-
pune că... se... un... abuzat, ciudat, apoi îl pre-
fix și rugător.

Pierre a cele din urme cu un zumbet chinat si mancat

— Frăţiorul meu dragă, meu frate! Vreşte-mă
spune-mi ce să fac, ce să fac? Oh! Oh! A
făc, făc să spun Pătre, Pătre e vina mea a mea
numai a mea!

Curry, J. L. 1979.

— J'ai spus marea tale de la de Pierre.

— Nu, Isabel, Doamna Giendinning nu-ți cunoaste
ta, na.

— Doamna Glendinning ? Adică, activă, mama ta, Pierre ! Pentru numele lui Dumnezeu, frate, lăsmurește-mă. Nu îmi cunoaște taina și totuși iată-te aici, pe neașteptate și cu o înfățișare rătăcită. Hai, intră cu mine în casă. Repede, Pierre, de ce nu te dintești ? O, Doamne ! Dacă uneori sunt că înnebunesc eu însămi, de ce trebuie să ! fac să-și piardă mințile pe cel care mă iubește într-aita și care, mă tem, și-a distrus viața pentru mine ? Fie ca atunci să nu mai rămân în picioare pe această brazdă de iarbă, ci să intru sub ea și să mă înghită pământul ! Spune-mi... și apucându-i brațele lui Pierre cu mâini disperate, strigă : Spune-mă, nu-e dat oare să pierzoiesc orice lucru pe care îmi cade privirea ? Privirea mea e ca cea a Gorgonei ?

— Nu, dragă Isabel, ea are o putere încă mai mare ; pe cînd aceea îi schimba pe oameni în stane de piatră, privirea ta schimbă marmura albă în laptele mamei.

— Vino cu mine. Vino degrabă.

Intrară în lăptărie și se așezară pe o bancă, lângă o fereastră acoperită cu caprifoi.

— Pierre, blestemată și pe veri afurisită fie ziua în care inima mea boiană de dor te-a chemat la mine, dacă acum, în primăvara dragostei noastre înfrățite, pari doritor să-mi ascunzi adevărul, chiar de-ți vei fi închipuind că e spre binele meu. Vorbește-mă. Oh, vorbește-mi, frate !

— Vorbeai de înșelăciune pentru binele cuiva. Să spunem însă, dragă Isabel, că nici într-un caz nu te-ai înșela cu bună știință, niciodată ; ai fi tu atunci gata, pentru mine și pentru tine, să-i înșeli pe alții din toată inima, pentru binele lor și pentru binele nostru, al amindurora ? Nu spui nimic. Atunci, e rîndul meu, dulce Isabel, să-ți cer să-mi vorbești ! Oh, vorbește-mi !

— Rău este lucrul neștiut, dar pe care-l simți apropiindu-se și care se vestește prin slujitori fățarnici. Pierre, dragul meu Pierre, ai grijă de mine ! Frățesca noastră dragoste, ciudată, tainică, fără pereche, mă face a'uat moale în mințile tale. Ai grijă de mine. Știu p'ca puține despre lumea din afară. Lumea din jur mi se pare asemeni Indiei necunoscute. Privește-mă în ochi, privește-mă,

Pierre, și spune-mi acum că vei avea grijă de mine ; spune-mi, spune-mi, Pierre !

— Dacă meșteșugarul genovez umblă grijuhu cu cel mai gingaș și mai minunat filigran făcut de el, dacă marnatură înfașă și oblojește, țesind cuib moale în jurul puișorilor murei și neajutorați, atunci, Isabel, să știi că și eu mă voi purta cu tine cu aceeași băgare de seamă, de parcă ai fi un ou în care s-au cuibărit lîmța și soarta ta. În afara Celui de Sus, Isabel, nu se află nimeni care să-ți poarte mai mult de grijă, care să fie mai respectuos și preventor cu tine.

— Te cred din străfundurile inimii, Pierre. S-ar putea însă ca tu să te arăți preventor acolo unde nu e neapărat nevoie de prevenire, iar cine știe cînd, din pripă, să uiți de grija ce trebuie s-o ai tocmai atunci cînd lipsa de grijă poate să fie fatală. Nu, nu, frate ! Soare, albește-mi părul precum cîneapă dacă prin muntea mea trece vreun gînd de muștrare, Pierre, sau dacă vreodată am să-ți arăt neîncredere. Buna-credință trebuie să fie însă uneori cercetătoare, altie, nu mai este ea. Pierre, Pierre, înfățișarea ta grăiește cu elocință despre o hotărîre deja implinită, luată într-o clipă. De cînd te-am văzut ultima oară, Pierre, ai făcut un pas fără întoarcere. Mi-e sufletul amorțit și impietrit la acest gînd, spune-mi, despre ce este vorba ?

— Tu, eu și Dolly Ulver vom pleca mîine dimineață din aceste locuri spre un oraș îndepărtat. Asta este.

— Doar atît ?

— Nu ajunge ?

— Mai e ceva, Pierre.

— Nici tu nu ai răspuns la o întrebare pe care ți-am pus-o mai adineauri. Gîndește-te, Isabel. E vorba să-ți înșelăm pe alții, tu și cu mine, într-o treabă ce ne privește doar pe noi doi, pentru binele lor și al nostru. Ce zici ?

— Aș face orice ca norocul să nu te părăsească nici o clipă în viață, Pierre. Ce vrei să facem noi doi ? Aștept... aștept !

— Să mergem în cămăruța cu fereastră dublă, surioară, zise Pierre ridicîndu-se.

— Ba nu : dacă nu poți să-mi spui aici, atunci va fi cu neputință oriunde, frăţioare , ar fi rău pentru tine.

— Fată ! strigă Pierre înverşunat. Dacă din pricina ta am pierdut . — dar se stăpini

— Ai pierdut ? Pentru mine ? Mi se pare că lucrurile cele mai rele devin acum şi mai întunecate. Pierre ! Pierre !

— Am fost un prost şi am vrut să te sperii, surioară. Tare prost am fost. Vezi-ţi de treaba ta nevinovată şi lasă-mă să vin din nou peste câteva ceasuri. Lasă-mă să plec.

Se întoarce să plece, dar Isabel sări în picioare şi îl strinse în braţe atât de tare, încât părul despletit îi mătură obrazul şi-l acoperi pe jumătate.

— Pierre, dacă sufletul meu a aruncat asupra ta o umbră neagră ca aceea pe care pietele me e o revărsă pe faţa ta, dacă ai pierdut ceva din pricina mea atunci Isabel e pe vecie pierdută pentru Isabel, şi Isabel nu va mai trăi dincolo de noaptea asta. Dacă sint într-adevăr o fiinţă aducătoare de blestem, nu voi să mai joc rolul ce mi s-a dat şi voi trage pe sfoară soarta, omorându-mă. Te las să pleci, că nu cumva otrava necunoscută din mine să te atingă şi pe tine.

Trupul ei se inclină tremurător, ca al unei fiuri pălite, şi se îndepărtă de el. Pierre o prinsese în braţe şi o sprijini.

— Prostuto, prostuto ! Nu vezi că tocmai cînd încercui să te desparţi de mine te-ai ciătînat şi ai căzut . nu este o pildă grăitoare că eu sint sprijinul nimui tale. dulcea, dulcea mea Isabel ! Nu mai vorbi de despărţire.

— Ce ai pierdut din pricina mea ? Spune-mi !

— O pierdere din care am ieşit cîştigat, surioară !

— Vorbe răsunătoare ! Ce anume ai pierdut ?

— Nimic din ceea ce i-ar fi drag inimii mele să recîştige. Am dobîndit iubire şi înălţare lăuntrică cu un preţ pe care, mic sau mare, nu l-aş primi nicicum înapoi, dacă ar fi să dau îndărăt comorile pe care le-am cumpărat.

— Atunci iubirea e de gheaţă şi înălţarea e ca neaua ?
Obrazul tău e alb ca varul, Pierre.

— Aşa şi trebuie, căci dacă eu am convingerea că sint tînit, restul lumii n-are decît să creadă ceea ce vrea.

— Ce anume ai pierdut ?

— Nici pe tine, nici mândria și slava de a te iubi și de a-ți fi frate statornic, neșemurta mea soră. De ce-ți întorci fața de la mine ?

— Vai, mă leagănă și mă mîngie cu vorbe dulci ca să nu-mi mărturisescă cine știe ce taină ! Pleacă, pleacă, Pierre, și întoarce-te cînd vei dori. M'am oțelit acum să îndur tot ceea ce este mai rău și pînă la cuspăt. Îți spun din nou, sînt gata să fac orice — da, orice mi-ar porunci Pierre — căc, dem răul s-ar putea să se abată asupra capetelor noastre venind din afară înăuntrul inimii tale te vei purta cu mare, mare băgare de seamă cu mine, nu-l așa, Pierre ?

— Oh ești alături din plămada neșemurta din care atotputernicul îi face pe serafimi ! Devotamentul tău față de mine îți află perche doar în credința ce-ți port. Poți să te încrezi în mine, Isabel. Orice de ciudat și s-ar părea lucrul pe care vreau să (ți-) înfățișez încrederea ta — nu-mi va sta ea oare alături ? Șovăi-vei dară să sari în apă, dacă eu mă arunc înaintea ta ? Dacă m-am și aruncat ! Acum nu poți să mai rămii pe mal. Ascultă ascultă-mă — nu încerc să-ți cîștig încredințarea pentru un lucru încă nefăcut ; te chem, Isabel, din adîncul făcutului ce nu se mai poate desface, să-ți dai măcar binecuvîntarea ca lucru împlinit. Nu mă privești alt de aspru. Așcu tă. Îți voi spune tot. Isabel, deși te temi să faci rău oricărei vieți și mai cu seamă fratelui tău, inima ta cinstită nu are de unde să cunoască dinainte miliardele de lîțe împietite și țesute întru alcătuirea omenirii, tot păienjeniișul necuprins al lumii noastre, care nu îngăduie unui firicel să urmeze în țesătură o altă linie decît cea înscrisă în tipar, fără să se rupă și fără să rupă și alte fire. Ascultă, toate cele ce s-au întîmplat pînă acum, și toate cele ce se vor întîmpla de acum înainte, se trag de la primul ceas în care te-am văzut. Nu se poate și nu se putea să fie altfel. De aceea sînt că trebuie să am răbdare. Ascultă. Orice alte lucruri aș putea avea, orice alte binecuvîntări înșelător strălucite mi-ar fi dăruite, să trăiesc fără să te mîngii și să te îndrăgesc, să mă lăfăi la casa mea departe de tine și să te cercetez ca

un frate bun doar noaptea, pe luriș, ca un hoț, asta mi s-a părut și chiar e, de-a dreptul cu neputință. Aspida remușcării și rușinii așezuse în sinul meu nu și-ar retrage niciodată colții. Ascultă, însă ! Fără să necinostesc amintirea unei fapte care — pe drept sau pe nedrept — a rămas sfântă și nepângărită pentru mine nu pot mărturisi că-ți sunt frate. Isabel Nici tu nu dorești această dervăluire, nu trăiești după un nume găunos, ci după o viață adevărată, ceea ce vrei nu este mărturia ocazională a iubirii. Inele de frate este încrederea neîntreruptă a aceluiași acuzator. Oare nu inima ta cea de tamă vorbește prin gura mea ? Spune Isabel ! Ei bine atunci mai bine ascultă-mă. Există doar o singură cale, neobișnuită cale, Isabel, pentru restul lumii care nu a tresălit niciodată de dragoste pentru tine este calea învelăcunii dar nevătămătoare pentru tot, atât de nevătămătoare în miezul ei, Isabel înclină imi pare că Pierre s-a sfătuit cu cerurile și cerurile inele nu au spus Nu. Ascultă mai departe, ascultă-mă cu bugete de seamă. Așa cum știu că te-ai ofili și ai pieri fără mine la fel ai suferi și eu fără tine. Aici simțim la fel se-ți întrec bine în cap asta, Isabel. Nici eu nu mă aplec către tine nici tu către mine, amândoi ne înălțăm, mină în mină, către un puc de slavă ! Cum am putea însă să fim mereu neîntrerupt, și fără ca cineva să afle de noi, unul alături de celălalt ; cum am putea să avem toate acestea fără să punem în primejdie amintirea pe veci sfântă de care ți-am vorbit ? Doar o singură cale, una, doar una ! Ciudată, dar fără păcat Ascultă ! Incoredează-ți puterile ! Lasă-mă să-ți țin mina am să-ți spun la ureche, Isabel. Nu te teme dacă te sprijin eu, nu ai cum să cazi.

O luă în brațe, ea tremura, își aplecă fruntea către el, gura lui umedă îi atinse urechea, popti vorbele fatale.

Fata nu se clinti, nu mai tremura, se strinsese lângă el cu toată încrederea nouă și de nedescris, nouă și greu de descris. Pe fața lui Pierre-fulgeră o iluminare și o înțelegere grea, o sărută pe frunte îi strinse mina, nu-i dădu drumul, în ciuda muțeniei ei gingașe, cumplite.

Se aplecă apoi unul lângă altul, ca două ramuri gemene, și rămăseră înălțuți fără să-și spună vreo vorbă

Doamna Glendinning măsoara camera în lung și-n lat ;
halatul i se desfăcuse.

„Ce ticăloșie ! Am adăpostit la alinul meu un șarpe ;
acum limba de viperă a lumii va spune : iată-l pe fiul cel
rău al doamnei Mary Glendinning ! Înșelătorule ! Negru
ca păcatul, în vreme ce eu îl credeam alb ca neaua și blând
ca un mielușel. Nu este adevărat ! E încă noapte ! Dacă ar
fi adevărat, aş fi înnebunit și aş fi acum închisă, și nu
m-aș plimboa aici cu toate ușile deschise. Singurul meu fiu
înșurat cu o... necunoscută ! Singurul meu fiu și-a călcat
cei mai sfînt legămînt făcît în lume... și totuși o știu ! Îmi
poartă numele... Glendinning. Nu voi să mai știu de el ;
de ar fi asemeni acestui veșmînt, mi l-aș smulge de pe
mine și l-aș arde pînă s-ar fărîma de tot ! Pierre ! Pierre !
Întoarce-te, întoarce-te și jură-mi că nu este adevărul !
Nu se poate ! Așteaptă - am să tun și am să văd dacă așa
stau lucrurile.”

Scutură cu furie cordonul ciopoteiului și în curînd se
auzi un ciocănit de răspuns.

— Intră ! Nu, nu șovăi (aruncîndu-și un șal pe umeri),
intră. Stai acolo și spune-mi, dacă îndrăznești, că fiul meu
a fost în această casă azi de dimineață și că m-am întîlnit
cu el pe scări. Cutezi să spui una ca asta ?

Dătes privea năucit la stăpîna lui.

— Vorbește cînd îți spun ! Ți-ai înghițit limba ? Sau
vrei să mi-o smulg pe a mea și să ți-o așviri în față ?
Vorbește !

— Cîinstită stăpîna !

— Nu sînt stăpîna ta ! Tu ești stăpînul meu cîci dacă
rostești vorbele acelea, mă osîndești la nebunie. Ah !
Ți-ai osînat ! Pleacă de aici, Dătes !

Încuie ușa după el și continuă să se plimbe prin ca-
meră repede și în neștire. Se opri apoi și, desfăcînd cor-
donul, lăsă să cadă draperiile și să se înlăpînească in-
tinericul.

La ușa se auzi un ciocănit. Deschise.

— Stăpîna, sîntă-lă e Joe. N-am vrut să vă chem,
dar a stăruit.

— Trimite-l sus.

— Aici ? Acum ?

— N-ai auzit ce ți-am spus ? Trimite-l sus pe domnul Falsgrave.

Înșirîntat parcă de bătrînul servitor despre criza doamnei Glendinning, preotul intră în camera ei pe ușa deschisă, codindu-se, plin de o cuvințioasă sfială și temîndu-se nici el nu știa de ce.

— Luați loc, ba nu, închideți ușa și încuiați-o.

— Doamnă !

— Atunci o încui eu. Luați loc. L-ați văzut ?

— Pe cine, doamnă ? Pe domnișorul Pierre ?

— Pe el ! Repede !

— Tocmai ca să vă vorbesc despre el am venit, doamnă. Mi-a făcut o vizită cu totul neobișnuită. Aseară — la miezul nopții

— Și l-ai cunoscut ? Fii blestemat !

— Nu, nu, doamnă, sînt niște lucruri pe care nu le pricep... am venit să vă dau de veste, dar văd că mă împinai cu știri copleșitoare.

— Nu vă cer iertare, dar asta nu înseamnă că nu-mi pare rău. Domnul Falsgrave, fiul meu, juruit în fața lui să o ia de nevastă pe Lucy Tartan, s-a însurat în taină cu alta... Cine știe ce strică !

— Cu neputință !

— Așa cum vă aflați aici în fața mea, așa e de adevărat. Nu știți nimic ?

— Nimic, nimic. Chiar nimic. Cu cine s-a însurat ?

— Cu cine știe ce strică, vă spun ! Nu vă vorbește acum o doamnă, ci cea care se află mai în adînc — o femeie ! O femeie jignită și otrăvită în mindria ei !

Îi întoarse uite spatele și porni din nou să măsoare camera cu pași repezi, la fel de rătăcită și uitînd cu totul de prezența lui. După ce o așteptă zadarnic să se oprească, domnul Falsgrave înainte către ea cu băgare de seamă și, cu cel mai adînc respect, aproape cu teamă, îi vorbește :

— E ceas de durere într-adevăr pentru dumneavoastră ; trebuie să recunosc că sutana mea nu-i poate aduce alinare, cel puțin în clipa de acum. Îngăduiți-mi să mă retrag și să vă las doar rugăciunile mele ca să vă cîștigați pacea.

Înainte ca soarele pe care văd că l-ați izgonit de-aici, să apună. Puteți să trăiți după mine oricând. Pot să plec?

— Pleacă ! Să nu-ți mai aud vocea mieroasă, miorlăită, care e o rușine pentru orice bărbat ! Pleacă, neajutoratul, neînstare de vreun ajutor !

Porți din nou să bată camera cu pași ieșiți, mormând nedeslusit. „Acum, acum, acum, acum încep să înțeleg mai limpede, mai limpede, e limpede ca lumina zilei ! Primele mele bănuiri vagi mergeau pe calea cea bună ! Era bună ! Da. la șezătoare ! La șezătoare ! Țipătul !... l-am văzut privirea întinsă asupra ei. N-a vrut să vorbească despre asta în drum spre casă. L-am învinovățit că tace m-a imbrobodit cu minciuni, minciuni, minciuni ! Da da e înșurat cu ea, cu ea... cu ea ! Poate că era și atunci. Și totuși... și totuși... cum se poate ? Lucy, Lucy, l-am văzut după aceea privind-o de parcă ar fi fost gata să moară pentru ea, să meargă în iad pentru ea, acolo unde și merită de altfel să ajungă ! Oh ! Oh ! Oh ! Să rețeze din rădăcină, cu tășul grosolan al simțurilor, trunchiul de țesături al unui neam fără pată ! Să amestece vinul cel mai ales cu apa imputată din băltoaca prostimii, îngălindur-o până și-a pierdut tot parfumul ! Viperă ! Dacă te-aș na, purta în pînă, dintr-o lovitură aș fi și sinucigaș și ucigaș !”

Un al treilea ciocănit se auzi la ușă. Deschise.

— Stăpînă, mă gindeam să nu vă stînjenească. Sînt chiar deasupra dumneavoastră. Așa că nu le-am coborît încă.

— Vorbește deslusit ! Ce vrei să spui ?

— Iertare, stăpînă, nu știu de ce credeam că aveți știre de asta, dar acum văd că nu se poate.

— Ce-i cu hirtia mototolită din mîna ta ? Dă-mi-o.

— I-am promis tinărului meu stăpîn să nu o fac, doamnă.

— Am să ți-o smulg atunci, și el nu te mai poate ocări ! Ce ? Ce ? Ce ? Trebuie să fie nebun ! „Dragă bă etc.” Ce ? Ce ? Nebun și vesel ! Cufăr ? Haine ? Cea-mantane ? Are nevoie de ele ? Aruncă-le pe fereastră ! Și dă-le brînei în jos, căci o fi stînd dedesubt ei ! Fă bucăți toată camera. Smulge covorul de pe jos. Jur că nu voi lăsa nici cea mai mică amintură de a lui să dă-

nule în această casă. Aici !... Chiar aici unde stau acum a stat poate el cândva , da, aici mi-a legat şiretul de la pantof , locul e plin de noroi ! Dates !

— Stăpînă .

— Fă ce ţi-a cerut. Pe ocolite m-a făcut de ruşine în ochii lumii , am să-l fac şi eu de ruşine. Ascultă şi să nu crezi că m-am ţenit. Du-te în camera aceea (şi arată în sus), în fiecare lucrură din ea şi, acolo unde ţi-a spus să-l laşi germanianele şi cufărul, să pui toate catrafusele.

— Mi-a spus să le las în faţa camii — a camii lur !

— Chiar de nu ţi-ar fi spus aşa, acolo ţi-aş fi poruncit să le pui. Nătărăul ! O să dau de ştire întregii lumi că-l reneş şi-l duzmoztenesc ! Fă ce ţi-am spus. Stă. Lasă camera aşa cum e — du-ţi doar ce ţi-a cerut.

— Bine, doamnă

Îndată c. Dates pleacă, doamna Glendinning rămâne să se plimbe încet şi încet cu paşi repezi, mormăind nedreptăţit : „De-aş fi o femeie mai, puţin puternică şi înfrăşă mi-ar fi trecut prină acum Vulcanul, adică a'd multă vreme înainte de a li se atinge pojarul ! Ah, dacă lumea ar fi alcătuită din aluat moale, pe care să-l frământăm aşa cum poartă inima noastră pătimăşă !” Blestemele fie silabele care alcătuiesc ticăloasa vorbă bund-carungă. Atîrnă cît butucul unui ocnă , atîrnă ? Ce se aude ? Atîrnă ceva. Nu atîrnă se tirăşte pe jos, cuferele lui... ale pribeagului — le tirăşte afară. Aş trage inima mea după ele, aşa cum li scol pe înecaţi pescaru, aşa mi-aş trage şi eu afară fericirea pierdută ! Băiete, băiete, mi te-au adus mai rău decît dacă te-ar fi găsit înecat, şi-înd de apă . Înecat în necinstea de gheată ! Oh ! Oh ! Oh !”

Se aruncă pe pat, îşi acoperă faţa şi rămase nemîşcată. Apoi sări deodată în sus şi sună pripit

— Deschide birouaşul şi trage pupitrul. Aşteaptă şi trimite asta domnişoarei Lucy

Şi scrise repede aceste rînduri cu creionul :

„Inima îmi singerează pentru tine scumpă Lucy. Nu am glas... Stiu totul. Caută-mă la primul ceas după ce îmi vin în fire.”

Şi se aruncă din nou pe pat, rămînînd nemîşcată.

Aproape de apusul soarelui, în aceeași seară, Pierre se afla într-una din cele trei camere aruncate la hanul „Lebăda Neagră”, cușorul acoperit cu creton și măsuta de scris se aflau în fața lui. Se căuta prin buzunare cu dăperare.

„Cheia ! Cheia ! Altfel va trebui să-l forțez. Prevesteste un lucru rău. Ba, mai mare norocul — unii bancheri sînt siliți să apargă ușa ca să intre în trezoreriile lor. Dar nu întotdeauna la să vedem. Uite clesții Mîndru chip au aurul și argintul ! Niciodată n-am iubit bani, pînă în ziua de azi. De cîtă vreme l-am agonisit aici, săvînuur, de demult de la mîlusi unchi nenumărați veri, și de la... dar de ei nu vreau să-mi aduc aminte. De acum înainte sînt morți pentru mine ! Fără îndoială că zarafii o să-mi dea ceva în plus pentru atîta aur vechi. U-te și pu-se mai mari, amintiri de la... nu am să-i spun pe nume de mai bine de jumătate de veac. Ei, nu m-aș fi gîndit vreodată că vor ajunge să le trimit din nou la plimbare prin lume de unde au venit. Dar dacă tot trebuie cheltosii, acuma este ceasul, la această ultimă nevoie și pen'ru această sfîntă cauză. Ce rangă netoată și prăpădită ! Hei-rup ! încă o dată... cuib de șarpe !”

Dat brusc peste cap, capacul cușorasului îi dezvăluia privirilor portretul-periud așternut deasupra tuturor celorlalte lucruri, acolo unde îl dăduse chiar el, cu cîteva zile mai înainte. Așezat cu fața în sus, îl întâmpină cu zîmbetul acela tăcut, fără nume, neschimbat și cu mai multe înțelesuri. Sila lui dintu era acum sporită și de un alt simțămînt, cu totul nou. Același aer abia ghicit al portretului îl putea regăsi, amestecat ciudat, cu trăsături mai nobile, mai dulci și mai îndepărtate pe fața Isabellei, acel aer deci i se părea acum nesuferit, dezgustător, dese fără vreo pricină pentru Pierre. Nu încercă să înțeleagă de ce, nu putea decît să simtă și încă foarte tare.

Lăsînd baltă orice alte investigații printre colțoarele iscusit întortocheate ale acestei teme, nu ne mai rămîne să spunem decît că sila lui Pierre față de portret se trăgea, poate, fără ca el să-și dea seama, din vreuna din acele idei

adinci care uneori se strecoară, nu se ştie cum, chiar în munţii cele mai obişnuite. În strania legătură dintre faţa zugrăvită a tatălui său de mult mort şi faţa surorii în viaţă, în faptul că depindeau una de alta şi că una se oglindea — moştenită — în cealaltă, Pierre va fi văzut înfăţişându-i-se prin semne vizibile şi de netăgăduit tirania Timpului şi a Sorţii. Pictat înainte ca luca să să fie zămislită sau să se nască, asemenea unui văzător mut portretul părea să arate cu degetul lui profetic către văzduhul gol din care Isabel se alcătuisese în cele din urmă. Icoana avea parcă viaţă şi duh, întrucît nu aerul tatălui său, năa cum şi-l amintea Pierre, se putea acum citi pe faţa moştenită de Isabel, ci acela al portretului, nu părintele lui Pierre, aşa cum li rămăsese lui în minte, ci eul pictat al portretului părea a fi adevăratul tată al lui Isabel, oricît de ciudat ar părea, Isabel moştenise o expresie care nu putea fi întâlnită altundeva decît în tabloul cu pricina.

Întrucît tatăl lui avea să fie acum izgonit pe vecie din minte ca o prezenţă amară, iar Isabel urma să devină obiectul unei iubiri statornice şi puternice, i se părea necuvincios ca în portretul cu zimbet în doi peri să se oglindească dulcele ei chip cernit, atît de nefiresc amestecat, strimbat şi schilodit.

Cînd îşi reveni din prima zdruncinare, ridică după un timp portretul cu amîndouă minile şi-l ţinu departe de el.

„Pînă aici ti-a fost. Am adunat pînă acum amintiri şi semne ale trecutului, m-am închinat tuturor suvenirurilor familiei — am strîns scrisori, bucle, bucăţele de panglică, flori şi cele o mie şi una de flecuşete pe care credem că dragostea şi amintirea le sfinţesc, adio pentru totdeauna! De va fi să zăbovească vreo amintire în mîntea mea, n-am s-o transform într-o mumie aşezată într-un coşciug de sticlă, pe care să se adune praful stîrnit de toţi cerşetorii. Mazeul iubirii e infumurat şi năting ca şi acele săli întunecoase unde sînt împăiate maimuţe rinjite şi şopîrle scirboase, înzestrate, chipurile, cu un farmec închipuit. Nu vorbesc decît de decădere, moarte şi nimic altceva; decădere şi moarte a nenumărate generaţii; fac din întregul pămînt mormîntul lor. Cum se poate ca un lucru lipsit de viaţă să fie un monument închinat vieţii? Atît în ceam

ce privește suvenirurile înșirerate. Cît privește celelalte
 știu acum că, în amintirile cele mai obișnuite, moartea
 moarte nu știu cum la iveală toate lucrurile tulburi legate
 de lucrul sau funia dispărută începe să semene vorbe
 puzișe și strecoară presupuneri joanice, care nu pot fi
 niciodată limpezițe. Lăsată din porunca Domnului, Moar-
 tea trebuie să fie ultima scenă a ultimului act din piesa
 omului, o piesă care, oricum ar începe — farză sau co-
 medie — are întotdeauna un sfârșit tragic: cortina cade
 inevitabil peste un cadavru. De aceea n-am să mai joc
 niciodată rolul piticului rău, încercînd prin mici amintiri
 după moarte să-i răstorn ȧrtul, straduîndu-mă să păstrez
 mereu vie scuna făpturii vii. Să moră totul și să se plă-
 madesească din nou ? Cît despre asta, uita ! De ce să mai
 păstra-o ? De ce să păstrez un lucru la care nimeni nu
 poate privi cu îngăduință ? Și dacă aint hotărit să-i pă-
 stru nepingărită amintirea în ochii lumii, trebuie să dis-
 trug acest obiect, căci el este dovada cea mare a unditoare
 și nemăsluită, a cărei putere necurată mai că mă face
 să-mi pierd mîntile. Pe vremea grecilor de demult, înas-
 tute ca mintea omului să se împălescă în robia bătrîne-
 ții. Înainte să se albească și să se bată în pîia cîracilor lui
 Bacon, înainte ca mădularile omului să își piardă frumu-
 rețea și arămintul lor barbar pe atunci lumea cea rotundă
 era proaspătă, roșă și înmiresmată ca un măr proaspăt cu-
 lis, acum totul s-a vestejit ! În acei culezatori timp, cei
 mari — după ce mureau — nu erau dichșiți cu aște
 curcări puși în tavă și azezați în pămînt cu garnitură cu
 tot, ca să se îndoaie blestematul de Ciclop ca un mîncă-
 tor de oameni ce se află, neașionat viață îl trăgea pe
 sfoară pe lacomul viernu, arzînd mortul întru slavă, ast-
 fel dukul se înălța spre ceruri odată cu gîvilele cîrbonate
 de furnă.

La fel voi face și eu cu tine. Deși pentru trupul, cărula
 acest portret îl este alab ecou, a sosit de mult ceasul groz-
 născut al socotelei din cîmătur — Dumnezeu mi-e martor
 că, de n-ar fi fost acea pîrbetică din tine, meritai să te în-
 mai la refec — o să am grijă de această a doua lîmbo-
 nătare a ta și, arzîndu-te, te voi azeza în răcia urteșăscă
 a văzduhului ! Hai, vino !",

În vatră ardea un foc mic de lemne, ca să improspăteze aerul din camera multă vreme închisă, rămăsese acum doar o grămjoară ȕguiată de cărbuni incinși. Smulgînd și făcînd bucăți rama porții, dar veche, Pierre așază cele patru bucăți pe cărbuni; uscăciunea lor întefi curînd scînteile; atunci el înfășură pinza făcînd-o sul, o legă și o încredință flăcărilor care acum trosneau cu zgomot. Urmări, fără să-și ia ochii de la el, cum sulul pictat se înnegrește și se scurojește, începînd să se desfacă pe măsură ce sfoara care îl legase ardea, o clipă, prin flăcări și fum, portretul se zvîrcoli și se desfăcu, ridicîndu-se în picioare chinuit, privindu-l cu ochi plini de groază implorătoare, iar imediat după aceea, înfășurat într-o pinză lașă de ulei apăs, dispăru pentru totdeauna. Cedînd unei porniri bruște și nestăpînite, Pierre băgă mina în flăcări să scape chipul rugător, la fel de repede își trase mina pirlită, care nu mai putuse apuca nimic. Se arsese, dar nu-i pasa.

Alergă înapoi la cufăr și, punînd mina pe mai multe pachete de scrisori de familie și tot zoul de amintiri amestecate așternute pe hîrnie, le aruncă una după alta în foc.

Așa, așa, așa! Zeilor celor buni le aduc ofrande proaspete, toate amintirile le torn într-o singură cupă! Așa, așa, așa!... Încă, și încă, și încă; s-a făcut! N-a mai rămas decît cenușa! De acum înainte pribeagul Pierre nu mai are nici părinți și nici trecut, întrucît Viitorul e pentru noi toți o mare pată albă, Pierre cei de două ori dezmoștenit, eliberat din plasă, rămîne înălțuit în prezent, liber să-și urmeze propria lui voință și propriul lui chef, oricare ar fi sfîrșitul!

IV

În aceeași după-amiază Lucy zăcea în iatacul ei. Se auzi o bătaie în ușă, și credincioasa Martha o întîmpină pe doamna Glendinning, acum liniștită și hotărîtă.

Cum se simte tinăra ta stăpîină, Martha? Pot să intru?

Și, remașteptînd răspunsul, intră în cameră cu pas nesovăitor, trecînd pe lângă cameristă.

Se așază lângă pat și își îndreaptă privirea către ochii deschiși și gura strînsă și palidă a lui Lucy. O privi atentă și cercetătoare o clipă, apoi se întoarse înspăimîntată către Martha, ca și cînd ar fi căutat întărire pentru cine știe ce gînd cutremurător.

Domnișoară Lucy, spuse Martha, a venit a venit doamna Glendinning. Vorbiți-i, domnișoară Lucy!

Stoarsă de puteri în urma cine știe cărei ultime zvîrcoliri a durerii ei, Lucy nu era așezată în pat cum se cuvine, ci zăcea de-a curmezișul lui, cu trupul fără culoare sprijinit în perne albe; doar un cearșaf o acoperea, ca și cînd inima îi era atît de grea încît trupul ei ca neaua nu putea îndura nici măcar greutatea unei pene de pasăre. Așa cum vâlurile cad în falduri în jurul trupului unei statui albe de marmură, cearșaful subțire se mișca în jurul lui Lucy ca un zăbranie peste o înecată.

— E doamna Glendinning. Vreți să-i vorbiți, domnișoară Lucy?

Buzele subțiri se mișcă și palpită o clipă, apoi rămaseră nemișcate și o paloare sorbită o învălui ca un giulgiu.

Martha aduse sărurile cînd bolnava se liniști, îi făcu semn vizitatoarei să plece și să sîrui.

— Nu vrea să vorbească cu nimeni: nu vorbește nici cu mine. Tocmai a plecat doctorul, a venit aici de cinci ori de azi-dimineață și spune că trebuie să fie lăsată absolut în stîtă. Apoi, arătînd către măsută, adăugă: Vedeți ce-a lăsat, doar întăritoare. Spune că linștea e cel mai bun leac. Linște, linște, Linște! Oh, dulce linște, vei veni vreodată?

— I s-a scris doamnei Tartan? sotti doamna Glendinning.

Martha încuviință din cap.

Vizitatoarea se îndreaptă spre ieșire spunînd că va trimite vorbă o dată la două ore, ca să vadă cum se mai simte Lucy.

— Dar unde unde este mătușa ei, Martha? exclamă cu voce scăzută, oprindu-se în ușă și privind prin cameră

cu uimire bruscă. Nu se poate, nu se poate ca doamna Llanyllyn...

— Sărmana, sărmana doamnă bătrână ! șopti Martha printre suspine. S-a molipsit de durerea drăgălașei Lucy , a urcat în fugă pînă aici, a aruncat o privire în pat și apoi s-a prăbușit ca moartă. Doctorul are două paciente acum, doamnă. Și, privind din nou spre pat și atingînd cu gîngășie pieptul bolnavei ca să vadă dacă tresaltă, adăugă :
Va, vai ! Sarpe ven nos ! Care a putut să muște un sîn atît de dulce ! Pentru el flăcările iadului ar fi încă prea
Trăsniră-ar Dumnezeu !

— Ea limba ta să-ți bășce cerul gurii ! strigă înăbușit doamna Glendinning ca un șuerat. N-ai voie, slugă, să-ți dai ,oc de fiul meu, de-ar fi el Lucifer fierbînd în locul geenei ! Bagă de seamă cum te porți, netrebnico !

Și ieși din cameră, spunegînd de mîndrie nebiruită și lăudîndu-se pe Martha uluită că atîta frumusețe poate să ascundă atîta venin.

PLECAREA DE LA POIANA ȘEI

I

Soarele tocmai apăsese cînd Pierre trase în fața fermei Ulver, cu o căruță de la hanul „Lebede Neagră”. Sora lui îl aștepta, înfășurată în șal și cu boneta pe cap, în poartă.

— Ei, Isabel, gata totul ? Unde e Delly ? Văd două cutere destul de frave. Mă e călărașul care adăpostește avrile dezmăsternitorilor ? Căruța așteaptă. Isabel, e totul gata ? N-ai uitat nimic ?

— Nimic, Pierre, deși, plecînd de aici dar nu vreau să mă gîndesc la asta, așa e scris.

— Delly ! Unde e ? Să mergem după ea, spuse Pierre, luînd-o de mîină pe Isabel și întorcîndu-se înapoi.

O țiri astfel mai mult decît o conduse în sălița mică de la intrare și, lăundu-i mîna, o puse pe a lui pe cîmpușul ușii din interior. Isabel îi apucă bratul, ca și cînd ar fi vrut să-l oprească, să-i spună ceva în legătură cu Delly, deodată tîrîndu-l, o clipă arătînd către mîna lui dreaptă, pîru că vrea să se liagă la o parte.

— Nu-i nimic. Nu mă doare, o arsură ușoară, m-am pîrîit din greșeală azi-dimineață. Dar ce mai e și asta ? adăugă el ridicîndu-și mîna la lumină, fum ! Puningine ! Așa se întîmplă dacă pleci pe întuneric, dacă ar fi fost soare, așa fi observat. Sper că nu te-am murdărit, Isabel ?

Isabel ridică mîna și îi arătă urmele.

— Sînt de la tine, frate și m-am molipsit burușoasă de ciună, doar că să am ceva de la tine. Șterge-te pe mîină și nu te îngrij de a mea.

— Delly ! Delly ! strigă Pierre. De ce să nu mă duc să o aduc ?

Punîndu-și degetul pe buze, Isabel deschise binîșor ușa și îi arătă pe cea de care el întrebases, ghemuită și înfîșoară într-un colț, pe un scaun.

Să nu-*i* vorbești, frate, șopti Isabel, și nu încerca încă să-*i* vezi fața. Sper că o să-*i* treacă în curînd. Putem merge acum ? la-o cu tine, dar nu-*i* vorba. Mă-am luat rămas-bun de la toți ; bătrînii sînt în camera din spate , im. pare bine că n-au ieșit să ne petreacă. Haidem acum, și să ne grăbim, Pierre , e clipa care nu-mi place , va trece în curînd.

În scurtă vreme erau toți trei la han. Poruncind să se aducă luminări, Pierre urcă primul scările și le puse pe cele două tovarăse ale sale într-una din cele două camere care dădeau afară, păstrindu-și-o pentru sine pe ultima.

— Uite, se adresa el siluetei mute și pe jumătate întoarsă a lui Dely uite, aceasta este camera duminale, domnișoră Ulver , Isabel ți-a povestit tot ; știu de căsătoria noastră pînă acum secretă , ea o să rămînă cu duminalea puțin, pînă mă întorc de la niște treburi pe care le am în capul străzii. Știi că mine, foarte devreme, o să luăm diligența. Poate că nu ne vom mai vedea pînă atunci, așa că nu-ți pierde firea și încearcă să fii mai veselă domnișoră Ulver. Sî noapte bună. Totul va fi bine

II

A doua zi odată cu zorii, la patru, cele patru ceasuri fugare erau reprezentate de patru telegari fără astîmpăr, care-și scuturau hamurile în fața ferestrelor hanului. Trei umbre ieșură în aerul rece și împiclit și se urcară în poștaion.

Bătrînul hangiu îi strinsese mîna lui Pierre, descurajat și tăcut ; țăntoșul vizitii ședea pe capră, potrivindu-și cele patru hamuri în jurul degetelor de la mîna pe care-și trăsese mînuși de căprioară , la intrare se adunaseră cîțiva grăjdari care priveau cu admirație plecarea și alți cîțiva gură-cască , atunci, gîndindu-se la tovarășele sale și nerăbdător să scurteze orice fel de întîrziere într-o astfel de clipă dureroasă. Pierre strigă în grabă către vizitlu să dea bine. Într-o clipă cei patru bidivii bune hrăniți și făcuseră un salt at erau ei de lungi și cele patru roți asculțătoare depănaseră prima roată sfichiuind din bici cu

înfiorături mestesugile, zglobiul vizitii arăta întocmai ca un erou fanfaron, așternându-și iscăltura împopoțonată în aerul gol. Și astfel, în lumina tulbură a zorilor, în plesnetul sfidător al biciului lung și sfichiuitor, cei trei părăsă ră pentru totdeauna dulcele melraguri ale Poemii Șei.

Bătrînul și bondocul hangiu privi un timp după cîl-gență și, intrînd înapoi la han, își mîngie barba sură, mormăind ca pentru sine:

„Sînt stăpînul acestui han de treizeci și trei de ani am întîmpinat și am petrecut multe alaiuri de nuntă — cu căruțe, dăntuiebi, factoane, trăsuri vesele cete vesele fete — na, că am făcut o poezie, a ieșit ca dopul de la sticlă — da da-mi amintesc că odată au venit și cu căru-țele cu boi împodobite cu ghirlande, pînă cum nu, o dată mireasa stătea pe un pat așternut cu trifoi proaspăt tăiat și înmuesmat. Dar călătorie de nuntă ca cea de azi dimi-nuță? Păi, e mai tristă ca o înmormîntare. Și tu măi, volnicul domnișor Pierre Glendinning să fie ginerelul! Eh, dar degeaba mă mai mir. Cînd am împlinit cincizeci de ani credeam că n-o să mai am de ce să mă minunez, și uite că nu e așa! Nu știu de ce, dar parcă mi-aș fi dus la răoapă un bun prieten de demult și parcă sînt în palmă urmele frîngîtor de coborît sîcriul. E cam devreme, dar o dăscă tot am să lag la să vedem. Cidru, o cană de cidru, e pîcător precum pîntenul unui cocoșel luptător — băutura asta-i bună cînd ești întristat. Doamne sfînte! Toți gîr-sarii pămîntului au pielea subțire și suferă pentru cei alți. Un slăbănog cu pielea subțire, care, va să zică nu suferă fiindcă n-are atîta umplutură în el pe care să o acopere po-ghița. Hei, hei, hei! Hei! Hei! Dintre toate călărele, ferească-ne Domnul de alea melan-colice de te-apucă de la tîrtăcuță, că au nuci cînd crește și se coace tot n-are nimic în ea.”

CALĂTORIA ȘI BROȘURA

I

Toate lucrurile și simțămintele adânci, indiferent de ce ar fi ele stîrnite, sînt vestite și întovărășite de Tăcere. Ce adîncă este tăcerea care se lasă înainte ca palida mireasă să răspundă. Da la întrebarea solemnă a preotului: Vrei să-ți iei de bărbat pe acest om? Tot în tăcere se împreună minile celor cununăți. În tăcere s-a născut și Cristos pruncul. Tăcerea e atenția lumii. Tăcerea este așternutul nevăzut tocnit de minile Marelui Preot peste fața lumii. Tăcerea este în același timp lucrul cel mai nevinovat și cel mai cutremurat din natură. Ea vorbește despre puterile ascunse ale sorții. Ea este singura voce a firii.

Împărăteasa tăcere nu se mărginește doar la lucrurile mișcătoare sau mărețe. Precum aerul, ea pătrunde în toate lucrurile și-și vădește țîrnia în acea anume stare sufletească ce îi stăpînește pe călătorul singuratic la începutul drumeției sale. Tot așa ca și la vremea de neliniștit înainte de facerea lumii, cînd Tăcerea hălăduia pe fața apelor.

Nimeni dintre cei din postalion nu scosese nici o vorbă și trăsura ce-l purta pe tînărul nostru entuziast, Pierre, și pe ceilalți întristați călători, își urmă calea la hotarul dintre zorile cerului și noptea adîncă ce se înstăpînise încă neîntr-o să în inima bătrînilor codri prin care perpuia drumul.

Urcînd în trăsură Pierre își sprijinise palma de bancheta tapată ca să se așeze mai bine și dăduse peste niste foi mototolite de hîrtie. Le strinsese în mînă fără să știe ce face, aceeași pornire stringătoare, ciudată a inimei sale, care-i dăduse brînci la faptă fără să se gîndească. Îi împinse mai departe să rămînă cu hîrtiale mototolite în mînă un ceas sau două în tăcerea grea, vra, tă pe care

o pătă erată a uraginelor pe care năvăliseră asupra
noastră, și pe care, prin pământul

care se afla în jurul nostru, se găseau multe un timp
într-o stare de confuzie și de confuzie, și
ne aminteam de toate acestea, și în special de
hăcătul de pământ care se făcea în jurul nostru

și în jurul nostru. În noaptea unei luni, când ne
căutam de noi înșiși, duminică, peșteră în care
peșteră sau în jurul împărtășaniei după cina cea de

noapte, unde se făcea deodată, și în jurul
noaptea sau în jurul nostru. Fără să știm, fără să știm
și fără să știm, și în jurul nostru. Il cheamă peșteră, și în

jurul nostru, și în jurul nostru. Și în jurul nostru, și în
jurul nostru, și în jurul nostru. Și în jurul nostru, și în

jurul nostru, și în jurul nostru. Și în jurul nostru, și în
jurul nostru, și în jurul nostru. Și în jurul nostru, și în

jurul nostru, și în jurul nostru. Și în jurul nostru, și în
jurul nostru, și în jurul nostru. Și în jurul nostru, și în

jurul nostru, și în jurul nostru. Și în jurul nostru, și în
jurul nostru, și în jurul nostru. Și în jurul nostru, și în

jurul nostru, și în jurul nostru. Și în jurul nostru, și în
jurul nostru, și în jurul nostru. Și în jurul nostru, și în

jurul nostru, și în jurul nostru. Și în jurul nostru, și în
jurul nostru, și în jurul nostru. Și în jurul nostru, și în

jurul nostru, și în jurul nostru. Și în jurul nostru, și în
jurul nostru, și în jurul nostru. Și în jurul nostru, și în

sări !” Aducerile aminte se desfăcură în falduri de mîndru umbold ; în fața acestor slăvite flamuri ale Virtuții, neruratul cu copita despicată o luă la fugă șonticîind îngrozit. Dar iată că în munte a vîde din nou privirea de afulsenie cumpulă pe care i-o aruncase mama lui la despărțire, aude din nou cuvintele care-i surghiuneau inima : „Sub acoperișul meu și la mama mea, cei care s-a numit odăla Pierre Glendinning nu mai are ce căuta” Fără viață, pe patul alb ca zăpada, îi apare Lucy în fața ochilor, zăcînd învîluită în ecourile tălăzuite ale propriului ei țipăt de moarte : „Inima mea ! Inima mea !” Atunci, repede, înapoi la Isabel și la cutremurarea fără nume a sunămintului tulbure, abia mișcînd către înțelegere, pentru această fecioară a tanelor ! „Vai ! Încotro îmi îndrept pașii, las în urmă cadavre !” gemu Pierre „Înseamnă că este cu putință ca purtarea mea să fie cea dreaptă ? Vai ! Prin ea par să stau sub amenințarea unui păcat nefiresc și blestemat, alît de nefiresc încît se prea poate să fie totuși cel despre care Scriptura spune că nu încapе terlaie. Leșuri în urmă și păcatul cel mai întunecat în fața cum e cu putință atunci ca purtarea mea să fie cea dreaptă ?”

Aflîndu-se în această stare și avînd doar tăcerea drept tovarăș, văzu răsărînd primele raze ale soarelui de dimineață care i se închinoră. Tulburarea și noaptea nedormită trecuseră, amorțeaua neobișnuită ce însoțește uneori o grijă tăcută și neîntreruptă, dulcea pace din aer și legănarea molcomitoare a trăsuri pe un drum întărit și netezit de o bură de ploaie din noaptea trecută, toate acestea își făcuseră efectul așteptat asupra celor două fete, cu fețele acoperite, adormiseră sub ochii lui Pierre. „Dormiți duce — nemaștinînd astfel de voi, oh, dulce Isabel, oh, sărmană Dolly, fugările voastre destine le port într-ai meu !”

Deodată, în timp ce ochiul său întristat se pleca din ce în ce mai jos, ostenit să mai dezmițerde fețele care-și aflaseră ca prin minune pacea, privirea-i căzu pe pumnii strîns, sprijinit pe genunchi. Din strînsoare ieșeau niște hirtu. Habar n-avea cum ajunseseră acolo sau de unde veniseră, deși chiar el le apucase, mototolîndu-le. Ridică mîna și, descleștîndu-și degetele, le întinse, le desfăcu și le netezi ca să vadă ce-ar putea fi.

Mai curînd sau mai tîrziu, în viață, tînrul înflăcărat sau de bună-credință ajunge să cunoască și să preluiască mai mult sau mai puțin acest surprinzător solecism : Deși prima încercare prin care trebuie să treacă un creștin pentru a fi pe placul lui Dumnezeu este să renunțe la această lume, totuși nu știu cum se face că părțile din lume cele mai închinat lui Mamon — Europa și America — sînt stăpînite tocmai de nații prea creștine, care se împăunează cu stăpînirea lor și par să aibă niste temeri pentru asta.

Odată ce greșeala sare în ochi în practica de fiecare zi, câtă a ne apuca de citirea de osirdie a Evangheliei, ajungînd a ne cufunda de la sine în cea mai mare minună a tuturor religilor — predica de pe munte. De pe acel ceresc munte se revarsă către toți tinerii iubitori de cînte un suvoi fără sfîrșit ce ne topește sufletul de bunătate și iubire a aproapelui ; junii sar în sus de bucurie la gîndul că Izvorul sfîntei lor credințe a dat glas unor învățături atît de dulci și alinătoare ca acestea. Învățături care întruchipează toată dragostea pentru Trecut și toată dragostea ce poate fi închipuită într-un viitor ce cu mintea-l poți cuprinde. Emoții ca cele stîrnite de acea predică în inimile înflăcărâte ale tinerilor par a fi de-a dreptul ruple din rai. Asta vine de la Dumnezeu ! strigă inima, și în acel strigăt se înecă orice cercetare. Odată sorbită această învățătură, iată-l pe tînar din nou cu privirea îndreptată asupra lumii. Pe dată, întărînd strîmbătatea cugețării de mai sus, îl înecă sumtămîntul covîrșitor al sîruntatei nerușinări a lumii ; lumea pare să se lăfăie bălăcîndu-se în minciuni. Descoperirea e atît de copleșitoare, încît la început tînrul e gata să respingă dovezile simțurilor, iar cînd s-o facă, se trezește în fața unei dovezi asemănătoare cu mișcarea soarelui, pe care el cu ochii lui îl vede învîrtîndu-se în jurul pămîntului, dar ascultînd de înțelepciunea altora — a astronomilor din tîgma lui Copernic pe care nu i-a văzut niciodată — e totuși încredințat că nu soarele se învîrtește în jurul pămîntului, ci pămîntul în jurul său. Tot astfel îi aude pe cei buni și înțelepți

pagini mai ales ca să-și uite de gânduri, în cele din urmă Pierre începu să deslusească adîncul cuget al alcătuito-
rului terfetoasei jerpelite și simți cum i se trezește un
mare interes. Cu cit citea și recitea, cu alt interesul i se
adîncea și așijderea creștea neputința lui de a-l înțelege
cu desăvîrșire pe autor. Parcă i se înfățișau unele tulburi
lucruri, dar unde voia acesta să bată, nu i se vădea mai
limpede. Pricina nu e ușor de limpezit, dacă ținem seama
că inima și mintea omului, aceste lucruri unde trebuie
căutată marea, nu pot fi atât de ușor dezvăluite. Cite ceva,
mai mult sau mai puțin legat de subiect, poate fi totuși
arătat aici.

Dacă cineva se îndoaie cit de cit de dreptatea și
vrednicia vieții și drumului pe care și l-a ales și dacă acel
om se întimplă să dea peste un alt om, ori peste vreun alt
m.c. tratat ori predicuță care să-l ogîndească, fără vreo
dar convingător, strîmbătatea cit și lipsa de vrednicie stîlt
a teoriei cit și a vieții, așa cum a înțeles-o el, atunci acel
om va încerca — mai mult ori mai puțin voit — să se fe-
rească de recunoașterea și înțelegerea unui lucru care să
duca la propria lui osîndire. Căci în acest caz, a înțelege
înseamnă a te osîndi pe tine însuși, ceea ce e întotdeauna
prea puțin convenabil și greu de suportat pentru fiecare.
Încă ceva ; dacă unui om i se spune un lucru cu totul și
cu totul nou, atunci — la vremea la care află pentru
prima oară de el — îi este cu neputință să-l înțeleagă.
Căci, oricît ar părea de fără normă, oamenii sînt făcuți
doar pentru a înțelege lucruri pe care le-au mai înțeles
înainte (deci, ca să zicem așa, doar cînd erau în pîntecele
mamei). Lucrurile noi e aproape cu neputință să-i faci să
le priceapă, dacă le vorbești doar despre ele. Adevărat,
uneori se prefac a pricepe, în inima lor sînt încredințați
chiar că pricep, pe dinafară, arată ca unii care au pri-
ceput ; dau din coadă în semn de înțelegere, și cu toate
acestea, n-au priceput nimic. Se mai poate însă ca, știu
eu, ei însuși, nesiliți de nimeni, să tragă pe nas lucrul cel
nou din aerul înconjurător și astfel acesta să ajungă să
le intre în cap ; altminteri nici că se poate. Aici băgat poate
de seamă că nu îi aducem lui Pierre nici una dintre invi-
nuirile de mai sus în legătură cu purtarea lui la găsirea
cărțuței jerpelite. Se poate ca amîndouă să i se potri-

vească ; se poate ca nici una să nu i se potrivească. Sigur este, totuși, că în acea vreme era sincer incredințat că nu pătrunde pe deplin gândul ciudatului autor pînă în toate colțoarele sale. Și totuși, la o primă ochire, gândul era din cele mai limpezi de pe lume : atît de firesc, încît și unui copil i-ar fi putut da prin mînte.

Ștînd deci că această hîrțoaagă îl nedumerise pe Pierre atît de mult și văzînd că pînă la urmă Pierre avea să fie oarecum iniuriat de broșura ruptă, atunci cînd, poate prin alte mijloace, va ajunge să o înțeleagă ori, cine știe, să-și dea seama că de fapt a înțeles-o de la bun început, ștînd că autorul cărții îi va fi cunoscut prin renumele său și că, deși Pierre nu îi va vorbi niciodată, el îi va fermeca și înrobi duhul doar printr-o scurtă ochire de la depărtare aruncată asupra sa, toate acestea îmi par suficiente temeiuri pentru a pune în capîtoarele ce urmează partea de început a ceea ce mi se pare o prelegere mai degrabă trîsnită și plină de închisuri decît filozofică, din care mărturisesc că nici eu nu pot să ajung la nici o încheiere care să mulțumească mereu acele frămîntări ale cugetului meu cărora probabil că îi se adresa scrierea respectivă. Îmi pare mai degrabă a fi întărirea minunat ilustrată a unei întrebări, decît răspunsul la întrebare. Cum însă ilustrări ca acestea sînt aproape fără excepție luate drept răspuns (și s-ar putea să fie singurele la îndemîna omului), poate că vor servi spre liniștirea măcar vremelnică a cine știe cărei minți iscoditoare, în felul acesta nerămînînd cu totul fără rost. În cel mai rău caz, fiecare poate să sară peste ea ori să o citească și să rîdă în sinea lui.

III

Ei

de Plotinus Pîinhammon

(În trei sute treizeci și trei de prelegeri)

„Prima prelegere.

CRONOMETRICALE ȘI OROLOGICALE

(Fîind nu atît catapetasma, cît mai degrabă parte din

schelămă vremelnică pentru catapeteasma aceslei no
(filozofii.)

- Puțini dintre noi, domnilor, se îndoiesc că viața noastră pe pământ este altceva decît o încercare, printre altele această înseamnă că aici, jos, noi muritorii avem de-a face doar cu lucruri vremelnice. Ca atare, zic deci că așa-zisă noastră înțelepciune este și ea doar vremelnică.

Asternînd pe hîrtie această precuvîntare, încep dară

Închizînd ochii, mi se pare că zăresc un rar sobor de suflete care, purtate cu grijă în trupuri, vor odrăslî cu siguranță peste tot și întotdeauna adevărul ceresc cu un bob-două ipsoși ori adăos. Întrucît vin de la Dumnezeu

singurul izvor al acelui adevăr ceresc, turnul și movila de la Greenwich de unde se încep meridiarele globului pămîntesc și se scoar-se pînă la capătul timpului — astfel de suflete sîmănă cu niște cronometre (pe gricește ară-tători ai timpului) ale corăbierilor potrivite după ora de la Greenwich atunci cînd corăbile pleacă din Londra și trec pe Tamisa la vale pe lîngă locul cu pricina. În-grijite cu băgare de seamă, ele vor aștepta aceeași oră chiar di-ar fi purtate pînă în Azore. Nu-i mai puțin adevărat că în mai toate călătoriile lungi și îndepărtate — să spu-nem spre împărăția lui Soare Răsare — cele mai bune precum și cele mai bine îngrijite cronometre se întîmplă s-o mai ia și pe de lături fără ca cineva să poată îndrepta greșala, potrivit de de-a dreptul după ceasul cel mare de la Greenwich. Cercetarea iscusită și plină de osîdie a stelelor prin sextant va ajuta la micșorarea greșelilor. În afară de asta există și acea operațiune de a se scoar-cam cu cît greșesc un cronometru — adică, după ce am văzut cu cît o ia înainte ori rămîne în urmă omicul cît ar fi de puțin, putem să facem adunările și scăderile res-pective ori de cîte ori e nevoie în calculele noastre crono-metrice. În aceste lungi călătorii cronometrul mai poate fi comparat și potrivit după acela al altei corăbi, pleacă mai de curînd acasă.

Acum, într-o lume făcută ca a noastră, sufletul omu-lui este mai departe de Dumnezeu și de adevărul ceresc decît se află cronometrul transportat în țara lui Soare-Ră-

sare față de Greenwich. Și tot așa cum acel ceasornic, cit ar fi de pus la punct, ne va spune că e ora amiezii, cînd ceasurile din Chitai arată, să zicem, miezul nopții, tot astfel sufletul cronometric, dacă e cit de cit credincios marelui său Greenwich de pe lumea cealaltă, se va încontra întotdeauna în așa-numitele intuiții ale binelui și răului cu convingerile locale și cu criteriul ceasornicilor de pe acest pămînt.

Muntea lui Bacon era a unui ceasornicar, Cristos, însă, era un cronometru, unul minunat de bine potrivit și exact și prea puțin chinat de zguduirile pămîntului, oricare ar fi ajuns pînă la noi. Învățăturile lui le păreau evreilor niște nebunii pentru că el arăta ora cerească la Ierusalim, în timp ce evreii se călăuzeau după ora Ierusalimului. Nu a zis el: „Înțelepciunea mea (timpul) nu e a acestei lumi?” Dar orice este mai neobișnuit în înțelepciunea lui Cristos ni se pare azi la fel de mare nebunie ca acum 1850 de ani. Și asta fundcă în tot acest timp cronometrul lui, lăsat din tată în fiu, arată încă ora începutului din cer, iar Ierusalimul, care e lumea noastră, și-a păstrat cu grijă propriul său orar.

Dar deși cronometrul transportat din Greenwich în Chitai, câtă să arate cu adevărat acolo ora de la Greenwich în acest moment, chiar de nu se potrivește cu ora locului, nu înseamnă că în împărăția Chitaiului, ceasurile merg cumva aiurea. Ba dimpotrivă. Totmai diferența cu pricina arată că pentru Chitai ceasurile sînt foarte bune; în consecință, dacă ele arată ora exactă acolo, cronometrele de la Greenwich nu merg bine în Chitai. În stare de asta, la ce i-ar folosi unui chinez un ceasornic potrivit după Greenwich și care să arate ora de la Greenwich? Dacă ar fi să-și potrivească treburile din fiecare zi după el, s-ar face vinovat de tot souul de aiureli. ar trebui, să zicem, să se culce la amiază atunci cînd vecinii s-ar așeza la masă. Și așa, deși înțelepciunea pămîntescă a omului poate să-i pară lui Dumnezeu nebunie cerească, tot astfel înțelepciunea dumnezeiască i se pare omului nebunie pămîntescă. Dacă e s-o luăm ca la carte, așa stau lucrurile. Atotputernicul, de la Greenwich-ul lui, cerească, nici nu se așteaptă de altfel ca muritorii să păstreze înțelepciunea Greenwich-ului în această îndepărtată împărăție a noas-

tră , o astfel de faptă nu le-ar ajuta la nimic aici și ar fi chiar o față calpă a Celui de Sus , tot așa ca și când ora din Chitai ar fi aceeași cu ora de la Greenwich, ceea ce ar face ca ceasul de la Greenwich să nu arate ora exactă. Dar atunci de ce trimite Cel de Sus din când în când câte un cronometru ceresc (în chip de meteor) în lumea noastră, fără vreun rost decât acela de a-i da de rușine pe toți cei cu ceasuri pămîntești ? Pentru că nu se îndură să-l lase pe om fără vreun dovadă a adevărului fapt , că deși potrivelile omenești or fi bune în ograda noastră, ele nu merg în toată lumea, și că meridianul începutului, pe care locuiește El, se călăuzește după un tipic instructiv altul decât cel al acestei lumi. De aici nu înseamnă însă că adevărul lui Dumnezeu este una și al omului alta: ci cum s-a amintit mai sus, și cum va fi pe deplin explicat în proclama de următoare, cele două adevăruri sînt făcute să se potrivească prin înseși nepotrivirile lor.

Știind și judecînd mai departe urmează de asemenea că acela care află în sine-i un suflet cronometru, câtă să aducă ora lui cerescă pe pămînt cu forța , încercare ce nu poate fi vreodată încununată de o izbîndă mare și de toți acceptată. În crea ce-l privește, dacă ar căta să-și tolmească purtarea de fiecare zi după el nu ar ajunge decât să și-l ridice în cap pe toți stăpîni de ceasuri care arată ora pămîntească, aducîndu-și astfel asupra-și jalo și moarte. Ambele lucruri se vădesc cu limpezime în soarta și firea lui Cristos, precum și în trecutul și prezentul credinței pe care a propovăduit-o el. Aici vrem să înțelegem un anume lucru. Deși Cristos a dat doar de jule atît în învățătura cit și în fapta cronometricealelor sale, a rămas cu totul neatins de nebbie ori păcat. Pe de altă parte, aproape fără excepție, la faptele de rînd strădania de a trăi pe această lume fără a se abate de la tipicul cronometricealelor le duce în păcate și nebunii nemăsurate, ciudate și neînchipuite. Este pilda nevastei din Ephes¹.

¹ Aluzie la o povestire cu titlu în care o nevastă jelindu și bărbatul mort, e auzită de un soldat care punea niște hoști spinzurați. Convingînd-o să și uite necazul, soldatul riscă să fie pedepsit, căci între timp cineva îl fură cazonul unui spinzurat. Femeia însă îl scapă, călcîndu-i cadavru! căsătoritului moț la schimb.

Oricî om de bună-credință înzestrat cu o minte pătrunzătoare va înțelege că o cercutare fără prejudecată a acestor păreri privitoare la Cronometricele și Orologicele îi va folosi pentru a aduce o oarecare lumină asupra citorva dintre cele mai nelămurite lucruri care i-au chinat pînă acum pe cugetătorii cinstiți ai tuturor veacurilor. Care om înzestrat, ce poartă în el un suflet cerească, nu a gemut băgînd de seamă că, dacă nu se leapădă cu totul de cele lumești, nu poate nădăjdui să-și potrivească purtarea de pe pămînt după rînduiele sufletului cerească ! Totuși, un glas care nu dă greș îi spune că acel arătător nu poate să greșescă.

Și unde se află filozoful de bună-credință și cu minte dreaptă, domnilor, care, privind în dreapta și în stînga, în sus și în jos, prin toate vîrstele omenirii, inclusiv cea de față, să nu fi fost izbit de o mie de ori de gîndul păgîn că, oricîte lumi ar stăpîni Dumnezeu, asupra acestora nu are putere, căci lumea noastră pare să-l facă de rușine, alit de îndepărtate sînt căile ei de căile de la sine cunoscute ale Domnului ? ! E cu neputință, însă, și lucrurile nu stau așa, dar cel care înțelege cum trebuie pilda cronometrică, va pătrunde cu alit mai bine acest gînd cumplit. El va vedea atunci ori i se va părea că vede că aparenta nepotrivire a acestor lumi cu Dumnezeu vine tocmai din potrivirea cu el pe același meridian.

Pilda aceasta cronometrică nu înseamnă cîtuși de puțin justificarea tuturor faptelor săvîrșite de cei răi în răutatea lor, cei răi păcătuiesc tot alit de mult împotriva propriilor orologi, cît și împotriva cronometrului cerească. Că așa stau lucrurile ne-o arată limpede ușurința cu care cad pradă remușcărilor. Nu, această pildă nu vrea decît să arate că, pentru gloata omenească, înalta neîntreruptă dreptate cerească nu este numai cu neputință, dar ar fi cu totul nelalocul ei și de-a dreptul greșită într-o lume ca a noastră. Să întorci obrazul stîng dacă cineva ți-l pămînește pe cel drept ține de cronometricele, de aceea, omul de rînd rareori face un astfel de lucru. Să dai tot ce ai celor sărmani este de asemenea un lucru cronometric ;

de aceea omul de rind rareori face așa ceva : totuși, dacă omul și arată cu oarecare cumpătare milostenia față de cei săraci, dacă se străduiește să facă vreun rău cu bună știință altui om, dacă se străduie cît poate să facă bine într-înii suflări de pe fața pămîntului, dacă cu grijă și iubire se spicace spre soată și copii, cîmotași și prieteni, dacă este îngăduitor față de părerile celorlalți, oricare ar fi ele, dacă este neguțător cinstit, cetățean de treabă și toate celelalte, mai ales crezînd el într-un bun Dumnezeu pentru necredincioși, așa cum există unul și pentru credincioși, și se călăuzește după această credință, atunci, deși un astfel de om se află hăt departe de tipicul cronometrului, deși toate forțele sale sînt cu totul orologice, un astfel de om nu trebuie niciodată să se lase pradă disperării dacă i se întîmplă să se facă uneori vinovat de cine știe ce greșală mai mare : cuvinte propite, lovituri date și primite, aroganță, avară bucuria lacomă a unui pahar de vin atunci cînd știe că sînt unii care nu au nici o bucatică de plin. Zăceam că un astfel de om nu trebuie să se lase pradă disperării vesnice gîndindu-se la veșnica lui îndatorare față de astfel de lucruri, dacă nu le-ar face, pe ele ori altele ca ele, ar fi un inger, un cronometru. În felul acesta este și om, și orologiu.

Orologiul ne învață dară că alăbucirunile față de astfel de lucruri cată a fi ținute în friu cît mai mult cu putință, deși cu siguranță ele nu pot fi niciodată stîlpite. E nevoie atunci să fie ținute în friu, că dacă le dăm cale slobodă, ajung de se fac lucrări pornite din iubirea de sine și drăcești care, după cum spuneam, nu sînt cituși de puțin îndreptățite de orologiu.

Pe scurt, pilda cu cronometrul și orologiul ne învață următoarele. În lucrurile pămîntești (orologicelele) omul nu trebuie să se lase călăuzit de idei cerești (cronometricele) : a se lepăda de unele mici și mărunte lucruri din viața asta, chiar un glas lăuntric îi va învăța, pentru starea lui de ființă, dar cu nici un chip nu e bine a se jertfi pe sine cu totul și fără răscumpărare pentru nimeni altul, pentru nici o altă cauză, ori pentru nici o altă idee. (Căci se jertfește cineva cu totul și fără răscumpărare pentru el ? Soarele lui Dumnezeu nu scade nici măcar un graunte din dogoarea lui Cuptor, chiar de te-ai topi de căldură, iar

dacă și-ar scdea din degnare de dragul tău, atunci griul și
mcară nu s-ar coace și, uite-asa pentru bunele întâmplător
a unuia, un popor întreg ar suferi)

O viață practică plină de virtuți pare să fie, deci, cea
mai de donț vrednicie pentru suflarea omenească, și toc-
mai aceasta a și vrut Creatorul. În rai, e altă treabă. Acolo
răpasați n-au decit să întoarcă obrazul sting cit vor pofti,
lăudă obrazul drept n-o să primească ruriidată o palmă.
Acolo n-au decit să dea tot ce au săracilor, fiindcă nu
tustă săraci. Tare le-ar prii oamenilor dacă ar cugeta cit
le cit la aceste lucruri. Căci până acum, aflind de la învăță-
teii lor că aita vreme cit se află pe pământ, trebuie să
ste spre ceruri și să le ajungă prin fapte pămîntești de
tama miniei veșnice, bîgînd de seamă în viață că acest
lucru e cu neputință, în deznădejdea lor oamenii n-au
lecotro și uită de cele moralești, lăslîndu-se în voua înșe-
lăciunii de sine a ipocrizei (înveșmintată mai ales sub man-
ta felei mai respectabile cucernicu) altruistă, alargă
cu botul în pământ, cu un cîine turbat, către necredință
să învețe, dacă, oamenii aceste «Cronometriceale și Orolo-
gicale» și să păstreze orice îndemn de bun-simț spre a să-
virși acele lucruri virtuozose care sînt și practice și de donț
nă, dacă ele, îndemnul, ar fi întele de știința că le
eă în putere să-și stingă țelurile, atunci nu ne-ata mai
perde nădejdea că voru de veru cu totu bun, fapt care
e-a dovedit preo adesea a fi pricina nașterii unor vici în
multe minți ce s-au împărtășit din învățăturile crono-
metricești pelodoite cu apă. Dacă spune însă cineva că teoria
mea e neadevărată, acela e lipsut de credință, l-aș pofti
cu toată mila să cerceteze istoria creștinătății din ultimii
1800 de ani, l-aș întreba dacă, în ciuda învățăturilor lui
Crutos, istoria de la el înceace nu este tot atit de plină
de singe, fîr și sabie, nedreptate și strîmbătate de toate
miurile ca mai înainte? Însaramă de aici că, în orea ce
pr vește folozările practice — văzute într-o lumină pă-
mîntenească — singura mare credință moralicească, de la
începuturi, cea a creștinătății (de pildă, răsplătirea gra-
tuită, cronometricească, a răului prin bine, spre dene-
bire de iertarea ocărilor — chestiune orologicicească —
propovăduită de unii furzofi păgăni) s-a dovedit a fi (orolo-
gicește) neadevărată, după 1800 de ani de procitanie din

zei de mii de anvoane s-a dovedit a fi cu totul fără folos practic.

Vin dară și vă zic vouă doar cele ce muritorii cei mai buni fac în fiecare zi și cele ce răii nu fac niciodată. Aduc alinare celui drept care, printre slăbiciunile lui omenești, e în stare să pătrundă frumusețea perfecțiunii cronometrice. Îi arăt celui păcătos o virtute pe care poate s-o practice. Și nu stau în calea adevărului veșnic, anume că, mai devreme sau mai târziu, în toate cazurile, păcatul gol este jale despuiată și nimic mai mult.

Mai mult decît atît, dacă..."

Aici cântecica era ruptă și scrisul mizgălit.

I

Dest hotărât să înfrunte totul pînă în pinzeli albe, Pierre nu luase diumul oraşului fără un plan chibzuit atît cu privire la primele zile, cit şi la starea lui de mai apoi.

În oraş locuia un văl de al său, pe numele lui Glendinning Stanly, cunoscut îndeobşte în familie ca Glen Stanly şi căruia Pierre îi spunea vărul Glen. Ca şi Pierre, era singur la părinţi — ai săi muriseră cînd avea doar cîţiva ani. În acel an se întorsese dintr-o călătorie îndelungată în Europa pentru a intra, la vîrsta de 21 de ani, în stăpînireă nestinjenită a unei averi frumoase care sporise în mîinile unor tutori cinstiţi.

În copilărie şi la începutul adolescenţei lor, Pierre şi Glen fuseseră mai strîns legaţi decît sînt îndeobşte doi veri. Cînd aveau zece ani, puteau fi luaţi drept pildă a adevărului că prietenia a doi băieţi cu suflet mare şi inimă largă, crescuţi în huzurul şi viaţa elegantă ce înlesneşte făurirea de visuri romantice poate trece dincolo de hotarele copilăriei, sălăşluind un timp într-un ru sublim al lumii care nu este decît cu o treaptă mai jos decît cele mai dulci simţiri ale fetelor şi flăcăilor.

Scrisorile celor mai înfocaşi îndrăgostiţi nu sînt mai încărcate de şiroaie de jurăminte şi făgădueli, împănate şi înjesate de pâlăvrăgeli sentimentale mai slatoinice în alcătuirea lor — de două ori pe săptămîni sau chiar în fiecare zi — decît miravele pe care şi le trimît doi prieteni unul altuia. Printre mormanele de scrisori pe care Pierre le arsesese la ceas de amar în camera de la han, se aflau două teancuri scrise mărunt, şi în multe cazuri scrise de-a curmezişul cu cerneală roşie peste rîndurile negre, în apa fel încît în acele scrisori prietenia era adîncă de două stra-

lurs o singură pară și o singură culoare nelind de ajuns să o zugrăvească. Primul tanc conținea scrisorile lui Glen către Pierre, celălalt cele ale lui Pierre către Glen, pe care Pierre i le luase înainte de plecarea acestuia în Europa, pentru a le citi în lipsa prietenului, întărind amicitia în felul acesta și amănându-și de tinerețile și arzătoarele căsătorii când eșinuogunise mai intii

Dar așa cum fructul pe măsură ce se rotunjește înăltură frumoasa floare iubirea pentru o lată face să dispară pentru totdeauna prietenia iubitoare pentru un amic. Pe dinafară ea poate să supraviețuiască înlocuind afecțiunii se veșle, este însă, după legea lui

Dacă în ochii neclintitei lumi a faptelor și adevărului inima pămîntească a unui bărbat rămîne așintită doar asupra unei femei, singura căreia îi jură fidelitate veșnică, cu toată sinceritatea care nu poate fi pusă nicicum la îndoiala și care pentru el întrupează cel mai înalt și mai frumos ideal de frumusețe femeiască — dacă într-adevăr așa se petrece lucrurile — și dar-ar Domnul așa să fie — pe la orase iubirea celui mai fără de prihană îndrăgostit nu este totuși în cele mai multe cazuri altceva decît ultimul popas asupra unui chip anume, după nenumărate alte ochicade fugare de leamă că, de ne lăsăm purtați încouce și încolu de nenumărata mulțime și varietate a frumuseții femeiești, puterea de alegere se pierde de tot. Burlacul inversat nat este, în America cel puțin victima unei prețuri nemărginite a nesfîrșitului farmec al femei, ori rezultatul îndreptătit al unei firi reci și searbede.

Desi dorurile inimii, firești la acea vîrstă, își aflaseră în cele din urmă ecoul îmbujorat în inima gingașei Lucy, năi mai înainte Pierre nu fusese nesimțitor la felurile îmboldiri ale iubirii, incit chiar dinainte de a deveni un mărturisit îndrăgostit. Amur il luase ca paj. Toate acestea făcuseră să se astearnă o pozhită mai rece peste simțămîntul arzător pe care îl încercase mai înainte pentru Glen.

Oriunde te întorci, lumea stă la pîndă asemeni unui țintaș, ca să impuste frumoasele trofee ale tinereții cu nemiloazele alice crîntănitore ale virstei. Dacă deșteptarea iubirii pentru femei, în general, subrezise simțitor prietenia lui Pierre pentru Glen, tot astfel și male de raze al-

bitoare ale paradisurilor, pe atunci strălucitoare, ale Franței și Italiei nu rămăseseră mai prejos în a ioriuri multe din sumurile lui Glen. Căci, așa cum cele mai mari folioase ale vieții sînt mai întotdeauna însoțite de cite un necaz iscat parcă pentru a ne face în ciudă, printre neajunsurile unor călătorii prelungite în străinătate este și acela că alungă din sufletele tinere și nestătornice multe din simțămintele frumoase sădite acasă de mama-natură, le înlocuiește cu o îngimfare de fîlfizon, făcîndu-și să semene cu acei federaliști incuși de odinioară care — cum spune o legendă politică — nu voiau să-și macine cafeaua într-o rîșniță care nu era făcută în Europa și despre care se spunea în bătăie de joc că se gîndeau să importe aer din Europa pentru consumul menajer. Scrisorile dintre Pierre și Glen, din ce în ce mai scurte, aminate, scosute la intervale din ce în ce mai lungi și în cele din urmă uitate cu totul, erau trusele dovezi ale destrămării unei amicții care probabil că nu fusese luată prea în serios de nici unul dintre ei, de vreme ce nici unul nu îl luase pe celălalt la zor pentru că nu mai scrisese.

La începutul acelei străni treceri de la generozitatea pripită a tinereții la precauția chibzuită a viratei bărbăției, omul face mai întotdeauna un scurt popas pentru neplăcute socoteli, atunci, văzînd ce mult s-a depărtat de eul său neprefăcut de odinioară, sufletul șovăie să o apuce pe panta egoismului, se căiește amarnic, dar toate astea sînt trecătoare, și, minat din urmă de torrentul vijelios al vieții cu greu îi mai poți recunoaște pe băiețandru cu inimă înflăcărată în bărbatul în toată firea, încet la simțire, rătos în iubire și socotit pînă și în credință. În timpul popasului de care vorbeam, băiețandru se străduiește cît poate să-și recistige pornurile neprefăcute care-l părăsesc. Strădanile lui sînt însă stîl de altoite cu mugurii iubirii de sine, încît mai bine s-ar fi lăsat păgubas; prea adesea ele par doar vorbe goale și de sine înșelătoare, ori, mai rău încă, aere fătarnice.

La întoarcerea lui Glen din străinătate, curtenia cea mai firească, pentru a nu mai vorbi de legătura lor de rudenie, îl făcu pe Pierre să-și ureze bun venit într-o scrisoare care, deși nici prea lungă și nici prea entuziastă,

Iăsa totuși să se întrezărească o considerație și o amabili-
 tate firești între veri, sporite de farmecul și sinceritatea
 — pe atunci neprefăcute — ale lui Pierre. La aceasta, mai
 puțin sincerul și acum europeanizat Glen îi răspunsese
 cu o masivă toată numai apă de rose, pe un ton de studată
 simplitate, deplîngea decăderea prieteniei lor, inima lui
 plină de afecțiune îi spunea însă că, în ciuda lungii lor
 despărțiri, ea avea să lîve cu îndoită sinceritate. Întîm-
 pîlindu-se însă să privească mai atent titlul acestei delicate
 epistole, lui Pierre i se păru că vede unele semne pe hîr-
 tie care nu putuseră fi cu totul înlăturate și care arătau
 că „preaiubitul meu Pierre” titlu cu care începuse scrișoa-
 rea, fusese achumbat din „iubitul meu Pierre”, după ce în-
 cheiase și se iscălise. Glen adăugase „prea” pentru a în-
 călzi ceva mai mult pe „iubitul meu Pierre”, bănuia și
 trecătoare, neîntemeiată poate dar care mai potoli din in-
 flăcărarea răspunsului la scrisoarea lui Glen, de teamă ca
 nu cumva generoasa flacără a prieteniei sale să aprindă
 doar un penas fanțuș. Că avusese dreptate se dovedi mai
 apoi, căci primi o a doua scrisoare, pe jumătate de sfu-
 ceri (la fel ca și toate celelalte care aveau să mai urmeze),
 în care constată că „preaiubitul meu Pierre” se subțiasse
 la dimensiunile lui „iubitul meu Pierre”, cu a treia ocazie
 devenise „dragă Pierre”, iar cu a patra o pornise într-
 un mare forțat ajungînd din nou pînă la „scumpul meu Pierre”.
 Toate susururile și coborîșurile acestora nu păreau să oglin-
 dească neastrămătarea firească într-o afecțiune care, ju-
 ruită unei singure cauze, poate totuși să ridice ancora sub
 orice drapel. Nu-i mai rămăsese decît să aplaude o altă
 scrisoare de la Glen în care acesta, brusc și aproape nepre-
 lîtic în condițiile respective, începuse cîntarea prieteniei
 lor fără vreo uvertură, ca și cînd în cele din urmă, datorita
 naturii extrem de fragile a afecțiunii care-i lega și a neputin-
 țelor sale de a o pune în vorbe fără înconjur, Glen se gin-
 dise că e mai bine să lase descrierea ei precum în seama
 inimii și a închipuirii înțelegătoare a lui Pierre, cît despre
 el, prefera să o laude în general, prin înșurubiri de vorbe
 înșurubate cu un devotament bun la toate. Era dentul de
 curios și răutăcios de nostim să compari aceste farafas-
 ticuri urzite, deși nu întru totul încununare de succes
 ale manșieratului Glen, cu șuvoiul nestăvilît de „scumpe

Pierre care nu numai că se revârsa peste marginea scrisorilor sale din exilarie dar șișinea scriitor cînd și cînd — de prin canalele lor ascunse — printre rîndurile care aramau. Amintirea întimplătoare a tuturor acestor lucruri nu-l oprise mîna nesăbuită a lui Pierre cînd acesta aruncase întregul teanc de scrisori, vechi și noi, din acea sinceră pornire ce însumează elementele care nici nu respectă oamenii, nici nu critică sozul de scrisori pe care îl vede precum adevărul cel dur, al cărui semn grăitor este, înghețat tot pînă la capăt.

Cînd logodna lui Pierre cu Lucy devenise lucru cunoscut binecrescutul Glen în afară de fîrtașelue obișnuite în astfel de ocazi, nu scăpase un prilej atît de potrivit pentru a-l îndulci din nou pe vărul său cu borceane de miere și melasă, alături de cutii de prune și lămii zahariste. Pierre îi mulțumi din tot sufletul dar îi ceru îngăduința, cum în doi per și pe un ton dulce-acrișor să-l înapoieze era mai mare parte a darului său sub pretextul că se va zăhărași, lipsa lui de substanță era alegorie întărită și de faptul că scrisoarea fusese plătită dinainte doar cu timbrele obișnuite.

Adevărata dragoste după cum știe toată lumea îngăduie multe bobînașe dintre care unele chiar brutale. Dacă în acest caz era vorba de dragoste sau de politețe la Glen care acum s-a dovedit de neînvins, e o problemă pe care n-o vom discuta. Ceea ce e sigur este că, netulburat Glen rîdea nobil atacul și într-un răspuns foarte prompt și neașteptat îi transmise lui Pierre plecăciunile celorlalți și îi oferi ospitalitatea unui apartament sumptuos de cinci camere pe care el și strălucita sa soată se străduiau să-l ocupe în hotelul cel mai la modă al unui oraș prosper. Glen nu se opri nici ca și Napoleon părea acum pornit să cîștige bătălia concentrîndu-și toate regimentele asupra unui punct de atac și încapătînuindu-se să cîștige cu orice preț acea redută. Auzind prin saloanele rudelor unele zvonuri că se și fixase ziua cununiei lui Pierre, Glen scotea prin napele lui parvane, găsi cea mai frandafirie frumoasă de hirtie și cu cerneală parfumată și peniță de aur, caligrafie o scrisorică împopulată și umiresmată în care, după ce invoca toate binecuvîntările lui Apollo și ale Veneriei, ale celor nouă

muze și ale virtuților cardinale asupra apropiatului eveniment, încheia cu o dovadă de prietenie cu adevărat magnifică.

După cum reținea din scrișoare, printre celelalte proprietăți din oraș, Glen moștenise și o casuță incintă, nouă, modernă și veche, complet mobilată în stilul secolului trecut într-un cartier al orașului care, deși nu mai era chiar atât de la modă ca mai înainte, era totuși foarte atrăgător prin singurătatea lui pașnică pentru gungurelile din timpul lunii de miere. Ba chiar îl ruga să-î îngăduie să boteze viitoarea "Gungurei", iar dacă după căsătorie Pierre avea să-î facă cinstea de a vizita orașul împreună cu soția lui, pentru o lună sau două, "Gungurei" ar putea fi un loc plăcut unde să trăgă. Dragul lui văr nu trebuia să-î facă nici un fel de grijă. Întrucât nu se ivise nici un doritor potrivit, căci rămăsese multă vreme fără chiriași, în casa unu, fost funcționar de încredere al tatălui său, bucluc bătrân care locuia acum în ea în schimbul unei chirii neluate, și al cărei rost era mai mult să nu lase casa goală. Cămăra de bătrâni care-și atârna acum pălăria bini purtată în cuiul din hol avea să-î ia tâlpășica la zăbavă, la prima ocazie că altcineva va veni să stea acolo. Glen se însărcina să angajeze servitori trebuincioși. În camerele de mult necupate aveau să se facă locuri venerabilele grădile mobile vechi de mahon, marmura, ramele oglinzilor aveau să fie șterse de praf și polizate, buclăria avea să fie reutilizată cu tot ce trebuie, cuftăru cu argintărie veche, apăsându-se vicleșugurile din vremurile de demult, va fi degrabă adus din pivnițele băncii învecinate, coșurile cu vase de porțelan antic aflate chiar în casă aveau să fie și ele despachetate. În felul acesta, argătăria și porțelanul se vor afla în curând în vitrinele lor obișnuite, un butoi în pivniță și cea mai bună apă a orașului aveau să participe la compunerea unui pahar de vin fierț cu zahăr, spre a fi băut înainte de culcare în prima seară a venirii lor.

Moșturile unor înzestrați cu o fire nesănătoasă de nemulțumiri precum și lășitatea morală a altora îi împiedică și pe unii și pe alții să primească favoruri cu adevărat importante de la oameni ale căror motive de a le

oferi nu sînt destul de limpezi și inatacabile, ori căroră li s-a arătat mai înainte oarecare răceală sau indiferență. Dar atunci cînd acceptarea unui astfel de favor poate să fie într-adevăr convenabilă și de dorit pentru una din părți, fără să fie în aceeași timp însoțită de vreun neajuns serios pentru cealaltă, nu pare să existe vreun temei de a nu primi neîntîrziat oferta. Iar atunci cînd cel care acceptă este de rang și avere egale cu cel care oferă, ba poate chiar superior, astfel încît orice atenție pe care o primește poate să fie răsplătită cu prinosință în împrejurări viitoare, atunci pretextele pentru a respinge darul se împușcăază simțitor. Cît privește cele o mie și unul de fașoane, de „hur și mir“, de „se face“, „nu se face“, „vai, dar nu trebuia“, mai mult închipute, slavă cerului, dacă inima e cinstită, nici una din fandoselile căutătorilor de noduri în papură nu împiedică mersul înainte al corăbiei celui pentru care ce e n-gușă e și-n căpușă. Unul ca ăsta ia lumea așa cum este, se dă, fără să-i pese, după toanele și capriciile ei, nu e niciodată apucat de remușcări dacă primește cele mai mari favoruri de la cei cărora le stă în putință să i le facă și nimic nu-i împiedică să le împrăstie în dreapta și în stînga. La rîndul lui, și el împarte favoruri, pînă la urmă mila omenească vine și ea să pună o vorbă bună pentru orice dar posibil, ținînd seamă că primind se îmbogățește tot el, indirect dîndu-i astfel puțință de a face încă și mai mult bine.

Cît despre cei ce nu se mint că purtarea lor ar fi, chipurile, dictată de considerațiuni de sinceră bunăvoință și către care favorurile acestora preaplecate vin în mod fătărnice de la inși pe care îi bănuiesc a le fi dușmani în ascuns, chiar felul lor de a fi în lume nu le va îngădui să respingă de la obraz astfel de plocioane, dacă însă au o fire nu numai rece, ci și răutăcioasă, ori dacă sînt în stare să se mulțumească doar cu simțămîntul tainic că sînt mai ceva de-ît ceilalți și că îi au în puterea lor (ceea ce se întîmplă de fapt cu foarte puțini oameni), atunci ce minunat este pentru unii ca ei să se joace cu focul, dușmanii făcîndu-se că le primesc atențiile date de bunăvoie ! Căci vrem să știm — la ce servesc dușmanii pe lumea asta decît pentru a fi folosiți ? Odinioară oamenii vinau și împungeau cu sulita tigru pentru că îi urau, fiind laare sălbatic pe

rele, în aceste vremuri luminate, deși iubim tigrul la fel de puțin ca mai înainte, îi vinăm mai ales pentru blana lor. Înțeleptul se îmbracă atunci cu tigrul său; în fiecare dimineață, îl pune pe el, ca pe un halat care să-i țină de cald și să-l împodobească. Urmează că dușmanii sunt mult mai de dorit decât prietenii, căci cui i-ar trece prin gând să-și vindeze și să-și ucidă clinele credincioase și iubitor, doar ca să-i ia pielea? Și, pe urmă, face pielea unui cline cît e unui tigru? Sunt cazuri cînd devine de-a dreptul de dorit să-i schimbăm pe unii doritori de bine în răufăcători. Nu e adevărat că prin purtările sale omul nu trebuie să nu-și facă niciodată dușmani. Ca doritori de bine, unii nu sînt numai stînjeneratori, ci de-a dreptul predici în îndeplinirea socotelilor cuiva, dacă își sînt dușmani, îi poți înfige ca pe niște pietricele ornamentale în zidăria planurilor tale mai largi.

Dar pînă acum nimeni nu-i făcuse încă lui Pierre boțuzul în aceste finețuri de politică machiavelică. Intîmplările prin care trecuse nu fuseseră nici atît de furtive și nici mintea lui atît de coaptă. În afară de asta, avea mult prea mult sînge generos în vine. Și totuși chiar mai tîrziu, cînd va fi înaintat mai departe către bărbăție, deși nu va avea inima să folosească învățăturile ca acelea de mai sus, dumneavoastră veți avea probabil minte ca să le înțelegeți și să vedeți cît sînt de practice, ceea ce nu se întîmplă întotdeauna. În general, în înțelepciunea lumească oamenii își tîgăduiesc unul altuia înzestrarea cu pătrundere, mai ales atunci cînd ea nu se vedește în viața de fiecare zi. Este greșeala pe care o săvîrșesc mințile apostate, iubindu-se doar pe ele însele, lipsite de principii sau de-a dreptul ticăloase, închipuindu-și că cei care sînt încrezători sau binevoitori, ori doar buni la suflet sînt prea proști ca să fie niște egoiști ori ticăloși fără scrupule. Și astfel — mulțumită lumii — se învîrt multe iscoade printre laberele acestui pămînt, pe care oamenii le iau drept idioții satului ieșii la plumbare. Și acești idioți ieșii la plumbare par să se călăuzească după zăcătoarea că uneori aflăm multe nu arătînd că știm o groază de lucruri, ci mai degrabă făcînd pe neștiutorii. Aici ne apropiem însă de hotarele celui soi de înțelepciune pe care e foarte bine să o ai, dar nu este binevenit să arăți că o ai. Sînt

însă unii care, încheindu-și socotelile cu lumea, se sinchiseseră puţin de cele ce sînt doar lumeşti şi nu le pasă altui, de puţin de ce fel de nesocotinţă lumească se fac înovaţi.

Chiar dacă nu gînduri limpezi ca cele înfăţişate aici cu toată bunăvoinţa, ori fără un ţel precum i¹ făcuseră pe Pierre să primească de-a dreptul, din tot sufletul şi bărbăteşte, oferta vărului său, fapt e că îi mulţumise de mai multe ori pentru nemaipomenita amabilitate de a angaja din timp servitori şi aşa mai departe, de a pune în ordine argintăria şi porţelanurile, amintindu-i că totuşi unase să porţenească de vinuri îl rugă să pună în pivniţă cîteva sticle din soiurile cele mai bune. Îi mai spuse că i-ar rămîne de acumenea îndatorat dacă s-ar duce personal la un negustor foarte cunoscut şi ar cumpăra un săculeţ de cafea Mocca adevărată, nu era nevoie să dea poruncă să fie prăjită sau măcinată, întrucît Pierre prefera ca amîndouă aceste operaţii, foarte importante şi hotărîtoare pentru mireamă, să fie făcute înainte de a fierbe şi servi cafeaua. Nu spuse că va plăti el vinul sau cafeaua, pomeni doar de uitarea vărului şi îi arătă care era cea mai bună cale să dregă lucrurile.

În încheierea scrisorii, îi scria că deşi zvonul cu privire la fixarea zilei cununiei sale la o dată foarte apropiată era din referinţe neîntemeiate, se gîndea că generoasa ofertă a lui Glen nu se baza doar pe această presupunere şi că deci nu avea să şi-o retragă, dimpotrivă, avea s-o păstreze pentru orice ceas pe care Pierre avea să-l hotărîască. Era logodit fără îndoială, spera să apuce să se însoare înainte să moară. Între timp i-ar rămîne îndatorat lui Glen dacă i-ar trimite un bilet acelui funcţionar de încredere ca să plece din casă.

Deşi uluit la început de scrisoare - căci într-adevăr „atenţia” poate că pornise din dorinţa de a şi da aere, şi atunci nici prin gînd nu i trecuse că ea va fi acceptată altfel de neşovăitor — vărul lui Pierre era în prea mare măsură om de lume ca să o ia altfel decît prieteneşte, cu umor practic şi cu întreprinderi; fapt limpede dovedit de un răspuns care făcea mai multă cinste numii şi cugetului său decît orice altă scrisoare pe care i-o trimisese lui Pierre din zilele copilăriei. Şi astfel, datorită răspunsului direct

și într-un fel lipsit de fașoane al lui Pierre, acest artificial tînăr fu prins în mrejele unei fapte cu adevărat bune, fu silit să arunce masca găunoasă a lucrurilor făcute spre a-și da importanță și să-și pună trăsăturile solide și înimoase ale unei fețe adevărate. Tot așa sînt pe lume unii care, mai în glumă, mai în serios, sînt siliți să facă din cînd în cînd fapte cu adevărat bune, acolo unde și rușinea, și răceala, și p.c.a. și orice predică pompoasă ar da greș.

II

Am înțelege însă prea puțin felul mai aparte în care erau legați Pierre și Glen — și care va avea în cele din urmă urmări dintre cele mai grave — dacă peste prietenia lor și mai înainte destul de tulbure nu s-ar fi așternut și un alt vâl de ceață. Absorbindu-le pe toate celelalte, mai neînsemnate, acesta le transformă într-o mare ambiguitate. În același timp singura deslușire cu putință pentru toate celelalte amănunte nesigure.

Lui Pierre i se năzărise de mai multă vreme că, înainte ca el să se îndrăgostească de Lucy, mindrul Glen nu fusese cu totul nesimțitor la neobișnuitele ei farmece. N-ar fi știut cum să explice această bănuială atunci cînd îi înmăgurise în minte. Fără doar și poate vărul lui nu se dăduse de gol niciodată nici prin cea mai mică vorbuliță, în ceea ce o privea pe Lucy, aceeași sifală înmăscută, care nu îi îngăduia lui Pierre să-i pună vreo întrebare asupra acestui subiect. îi lăscase de bunăvoie și ei buzele. Între cei doi îndrăgostiți discreția își pusese pecetea de neșters pe acest sîpet al tainelor — ca ceara turnată de un portărel pe o măsuță de scris, deși ușor de topit de cea mai mică luminare, avea — în ochii celui supus ei — puterea de netrecut a unor droguri neînduplecătoare.

La prima vedere, purtarea lui Glen nu părea să ascundă nici cel mai mic grăunte care să-i hrănească bănuiala. Zimbește oare gelozia atât de binevoitor și îi oferă casa pentru mîncare? Dar, pe de altă parte, scormonind dincolo de pojară și cercetînd dincolo de veșmîntul înzorzonat,

Pierre întrezărea o rană de mult ascunsă, dar încă netălmăduită, în care colchia toată ura îndrăgostitului respuns fața de rivalul care i-a luat locul, aștită de fosta lor prietenie și de legătura de singe. Acum, în lumina acestei nema-pomenite descoperiri, toate ciudățeniile lui Glen, hachuțele în povestea cu scrisorile — „cragă Pierre“, „acumple Pierre“, căderea termometrului de la căldura febrină a prietășugului la glaciațiunea nepăsării, apoi din nou ridicarea la dogoreala sentimentului, și mai ales repetarea mereu întărită a devotamentului său de îndată ce nunta lui Pierre părea că avea să devină fapt împlinit, cînte astfel toate aceste enigme păreau să-și găsească răspuns. Cu cît mai adînc îngroapă unii oameni un simțămînt dureros, cu atît mai înalt este mormanul de minciuni clădit deasupra lui. Purtarea prietenească a lui Glen trebuia deci să fie măsurată după ura adunată, culmea ei se vedea în deschiderea casei pentru mureșă.

Dar dacă ura era pricina îndepărtată, ea nu avea cum să fie pricina neîntîrziată a felului de a fi al lui Glen. Este ura atît de ospitaneră? Glen trebuie să fi fost stîrnit de dorința fierbinte de a ascunde de ochii lumii un fapt neasemuit de umilitor pentru sufletul lui înzorzonat și impanasat — faptul că, în cel mai scump ideal al inimii lui, Pierre îi dăduse la o parte atît de neîndoios. Dar tocmai această purtare prea iscusită a lui Glen, pe care el se silise să și-o însușească desăvîrșit pentru a se vi țelurilor sale, îi trezi lui Pierre bănuiala că, prin ea, rîul său încerca să-l facă a-i respinge favorul. Putem vedea de aici că, așa cum este foarte greu să fii în frîu și să ascunzi în inimă o emoție puternică, tot așa este zadarnică încercarea de a stîrni prin tot soiul de presupuneri simțuri potrivnice altor tale. Deci înțelepciunea de pe urmă zice că, dacă ai ceva ce dorești a ține în secret, trebuie să nu spui și să nu faci nimic. Dintre toate chipurile de a izbîndi, cît de fără speranță ar fi ele, acesta e singurul cu șorți de izbîndă. Cu pozele, cu mormele umblî doar învățăm într-ale lumii, în această știință și în propria lui bătătură lordul Chesterfield este cel mai prost învățător. Prima pornire a copilului și cea mai coaptă înțelepciune a vîrstei își dau mîna, spunînd

că simplitatea este partea cea mai adevărată și mai adâncă a omului. Mai pe urmă această simplitate se află pretutindeni și le cuprinde pe toate, dacă e s-o luăm ca regulă de viață, astfel încît ticălosul cel mai spurcat și omul vrednic cel mai cinstit, precum și înțeleptul cel mai pătrunzător, li far dovada pe zăpusul pe care îl arată lumii acomonitoare și lipsite de remușcări.

III

Povestea cu casa rămăsese neschumbată pînă la vremea marii răsturnări din viața lui Pierre, înainte de primirea scrisorilor de la Isabel, și deși Pierre nu putea să nu șovăie, firește, să primească a folosi vila, în împrejurări atît de speciale ca cele în care se afla, deși la început îi veniseră în minte, fără să se gîndească prea mult, cele mai înlemnate motive de împotrivire, ținînd de neatîrnarea făpturii sale, de mîndria și disprețul pentru toți și toate, deși multe se sumetiseră gălăgios în pieptul lui împotriva unei astfel de hotărîri, pînă la urmă tot aceeași pornire de om simplu și fără fașoane, care îi dăduse a-nțelege mai întîi să nu spună nu, îi șopti și acum să lase lucrurile cum erau. I-ar fi dat un răgaz, acutîndu-l de corvezile zălnice cum ar fi găsirea unui pat și a unei mese. I-ar fi făcut rost de un acoperiș deasupra capului, fără soroc spre a-l părăsi, îngăduindu-i a privi în jur, chibzuînd ce ar avea de făcut pentru a găsi un culcuș convîncîtor și pentru totdeauna celor pe care soarta le lăsase în grija lui.

Fără legătură, din cît a-ar zice, cu deșteptarea fiintei sale lăuntrice ca urmare a nemaipomenitelor încercări care se buluciseră dintr-una într-alta asupra lui, sîlîndu-l să le țină piept, se trezi gîndindu-se cu indignare că într-adevăr acîrbavnic lucru trebuie să mai fie lumea asta dacă un dar primit fără aflată la ceasul belșugului ar trebui respins acum la ceasul celei mai negre nevoi. Nu-și închipuia el că vărul său e o comoară de mulostenie, dar își făcea socoteala că, în urma înfățișării schimbate a lucrurilor, Glen avea cu siguranță să se prefacă măcar că îi primește cu brațele și mai larg deschise în casă, acum cînd

În locul psiheturilor era vorba de o nevoie adevărată, ce nu suferea amănare. Unde mai pui că nu numai el era la oraghie ci și două fături fără apărare, dintre care una era legată de el de la bun început prin cele mai sfinte legături și îi trezise în suflet un simțămînt fără pereche pe lume în țara lui strănie, deasupra celor omenești: toate acestea îl făcură pe Pierre să se lepede de ultimele îndemnuri pe care furiile mîndriei și falsa nealînare i le mai puneau împotriva.

Deși timpul scurt care se scursese între hotărîrea lui de a lua drumul orașului împreună cu tovarășele sale și plecarea diligentei nu-i dăduse răgazul să primească răspuns de la vărul lui, răspuns pe care nici nu se prea aștepta să-l primească și trimisese totuși o scrisoare cu să-l pregătească fiind sigur că prevederea lui avea să se dovedească pînă la urmă binevenită.

Pe oamenii dăruți cu suflete tari, oricît ar fi ei de tineri și de nepricepuți în unele lucruri, încercările grele și neașteptate, care li doboară pe cei slabi și slabi, îi stîrnesc deșteptîndu-le înzestrările adormite și le toarnă în cuget, cu prin farmec, cele mai neașteptate învățături cu pe vire la ce să facă și cum anume, învățături pe care alții le cîștigă doar după o viață îndelungată, trecută prin multe necazuri și plină de chin. Una din aceste învățături este că atunci cînd, cine știe de ce, trecem pe neașteptate de la bogăție la nevoie ori de la un bun renume la ocară, se cuvine a nu ne rușina și a ascunde starea în care ne aflăm celor care ne-au ținut cîndva — de ochii lumii — la mare cinste. Tocmai cînd avem mai multă nevoie de ajutorul lor — nici lămuririle, nici șovăielile n-au ce căuta, hotărîrea îndrăzneală, virtutea unui adevărat gladiator și o neîmblînzită înfruntare trebuie să se citească în fiecare silabă pe care o rostim, în fiecare rîd pe care îl așterim.

Scrisoarea trimisă de Pierre lui Glen pentru a-l pregăti, intra de la început în miezul lucrurilor și era poate cea mai scurtă pe care i-o scrisese vreodată. Deși astfel de trăsături nu sînt neapărat însoțitori ai stărilor ori firi omului (întrucît întimplări cum ar fi un deget țepșin, o pană prusă, cearcăla leftină care să sugă ori o rasă șubredă, pot și ele să pricinuiască tot

soiul de schimbări) totuși în această împrejurare scrisul lui Pierre stătea mălțurie și întârea gîndul epistolei. Coala era mare dar cuvîntule erau aruncate pe ea în rînduri apăsate, deși tuți, șase sau opt pe pagină. Așa cum sluga unui trufay onspete — conte sau duce — vestește caleașca stăpinulu cu o bătaie bubuitoare în poartă așa îl vestește și Pierre pe Glen, prin adresa scrisă larg, cu trăsături lungi și mari, ce fel de drumetș se îndreaptă către el.

În clipele de puternică simțire, atît vorba cît și pana capătă o minunată scurtume plină de miez — gîndurile slobozite repede și unul după altul, ca niște valve de tun, ne revin însă în minte cu multă strîdanie și după mult timp, la alt ceas de chibzuință și netulburare.

N-are nici un rost să punem aici pe hîrtie chiar alovele misiunii lui Pierre, fără să ne repetăm, lucru ce ar face rău gîndurilor inesei. Deși într-adevăr teama de a se repeta este frămîntarea neustoită a multor minți de bună credință și ca atare, devine o slăbiciune a lor, deși nici un înțelept nu se va mira cu preconstanța lui Vergil să se pregătească pe patul morții să-și ardă *Enaida*, ca fiind o grămada uriașă de vorbe fără nouă și fără folos. Totuși a nu te teme cituși de puțin de repetare este o trăsătură a aceluia tînăr de invidiat pe care părtinitorul Dumnezeu l-a bîneruvințat peste tot pămîntul cu nesfîrșite cumori de floare, proști și oarbă mulțumire de sine.

Ruperea logodnei cu Lucy Tartan, căsătoria cu o orfană sărmană și fără prieten, dezmoștenirea lui de către mama sa cu urmarea a acestor întîmplări, astfel de zvonuri — în scria Pierre vărului său — vor ajunge înaintea lui probabil în salonașele rudelor și cunoștințelor lor. Nu scîpă însă nici o vorbă pe marginea vreunuia din ele. Îi spune mai departe că acum, prin întîmplările vieții — cu nimic dusebile de norocul nestatornic al războiului — era deocamdată alit să se descurce singur atît ca să aibă din ce trăi el și soția lui, cît și să hrănească pentru un timp o fată pe care avea motive temeinice să o ocrotească în mod special. Își făcuse planul să se stabilească pentru totdeauna la oraș, avea oarecari gînduri aproape statornice să-și cîștige existența (fără să mai bată vreodată la usa vreunui membru al bogatei și rămurnamei lor familii Casa,

cu a cărei ospitalitate vremelnică Glen îl înbiase cu atîta dărnicie, iar fi acum îndoit și întreit trebuincioasă. Servitori, porțelanurile, argintăria, vinurile, cafeaua erau de prisos. Pierre avea să-i ia pur și simplu locul — nu pentru mult timp — cînstitului și bătrînului funcționar, și avea să rămînă să-i păzească lui Glen proprietatea, pînă ce planurile lui aveau să se coacă mai bine. Vărul lui îi ieșise în întîmpinare urîndu-i bun-venit presupusei mărese a lui Pierre și, deși altă doamnă îi luase locul la altar, Pierre lua urarea lui Glen ca nelegată de cineva anume din acest punct de vedere, potrivindu-se în egală măsură oricărei alte tinere care putea să-și dovedească dreptul de a stăpîni numele lui Pierre.

Intrucît nu există doar o singură lege a părerilor în astfel de treburi, s-ar putea ca, pe temelii pur personale, Glen să nu o considere pe adevărata doamnă Glendinning o partidă la fel de potrivită pentru Pierre, cum i s-ar fi părut multe alte domnișoare, cu toate acestea, Glenn va vedea că ea este gata să-i întoarcă cu sinceritate atențiile și considerațiile sale de văr. În ~~momentele~~ spunea Pierre, el și ai săi se gîndeau să plece ~~imediat~~ și aveau să ajungă în oraș la patruzeci și opt de ore după trimiterea prezentei scrisori. De aceea îl ruga din tot sufletul pe Glen să aibă grijă ca prunile lucruri trebuincioase din casă să fie arînduite pentru sosirea lor; să aerisească și să facă lumină în camere și, de asemenea, să-l înștiințeze pe bătrînul chiriaș la ce să se aștepte. Apoi, fără obligațiune încheiere de „al tău îndatorat, dragă vere Glen“, încheia scrisoarea semnîndu-se, brusc și singuratic — „Pierre“.

PRIMA SEARĂ A SOSIRII LOR ÎN ORAȘ

I

Poștalionul întârziase

Drumul de țară pe care îl urmaseră se transforma, intrând în oraș, într-o stradă neobișnuit de largă și șerpuită, cale bătută pentru locuitorii mai puțin avuți. Nu era pic de lună, ci doar stele. Era ceasul acela de început al nopții când prăvăliile tocmai își trag obloanele și orice călător care trece prin dreptul ferestrelor pierz luminate pare să se îndrepte spre casă și nu aiurea. Deși calea șerpuia, nici o cotitură nu ascundea vederea largă și falnică a împrejurimilor, fiind poștalionul ajunsese în vârful colinei molcome, întinse, care ducea spre inima ascunsă a așezării și se arătă ochilor priveliștea clipcitoare a două șiruri lungi și împerecheate de felinare ce păreau nu atât să imprăștie beznă atotstăpînitoare, cît să alungă din ea o cărare abisghicită, călăuză către o noapte și mai neagră și mai înfricoșată, fiind diligentă ajunsese azadar la acest loc de cumpănă, întregul oraș păru o clipă să-și întindă învina man-tia-i în trei laturi la picioarele privirii, trist și nedeslușit.

Acum, înainte de a coborî povișul nu prea abrupt, aflîndu-se chiar pe culme, cei din diligentă băgară de seamă, cu prețul a nenumărate hurdacături, tiriguiri și smucituri, că sub roți e alt soi de caldarim. Poștalionul parcă trecea peste ghiulele de tun de toate calibrele. Apucîndu-l pe Pierre de braț, Isabel îl întrebă speriată care este pricina acestei neașteptate și neplăcute schimbări.

— Caldarimul, Isabel, sîntem la oraș.

Isabel tăcu.

Dar pentru prima oară, după multe săptămîni, Dolly vorbi de bunăvoie.

— Nu pare la fel de moale ca bătaura înverzită, domnișorule Pierre!

— Nu, domnișoară Ulver, zise Pierre cu amărăciune ; o îi poate asternut cu inimile citorva cetățeni răposati.

— Poftim, domnule ? întrebă Dally

— Chiar așa împietrite le sînt inimile celor de pe-aici ? întrebă Isabel.

— Întreba ea darumul, Isabel. Lăptele pe care-l scapă lăptarul din garușa lui în decembrie nu îngheață mai repede pe aceste pietre decît nevnoiața alba ca cîrnatul cînd se întimplă să cadă de sărăcie pe aceste străzi.

— Atunci, abă-mă Doînnul în pază, domnișoară Ulver, suspină Dally. De ce-ai tirit pe aceste locuri o sărmană oropsită ca mine ?

— Iartă-mă, domnișoară Ulver, exclamă Pierre cu multă căldură și intept respect ; iartă-mă, n-am intrat nici-odată noaptea în oraș, fără să mă intristez și să mă amărăscă. Ha-deți, fii vesele în curînd o să adăgem totă fără să avem a ne împărți cu nimeni ; ba, de-a sebaș, de care v-am vorbit, p... călăul că... p... veste... jale pe... drumul a fost lung dar... bine Ha ! Nu mai e mult și... va ura...

— Pareă aud un... un hîrșit rădă zise Dally înfrîindu-se.

— Pareă s-a lăcut și mai întuneric, zise Isabel.

— Da lămurî Pierre, se trag obloanele, ușile se deschid, ferestrele se închid, drugi se proptesc și lacătele se încuie. Orașeni se pregătesc de odihnă.

— Deie Domnul să și-o afle ! suspină Dally.

— Și atunci cînd se duc la culcare, înseamnă că ei rămași pe afară nu au cum să mai pătrundă în casă, nu-aș Pierre ? zise Isabel.

— Da, și te gindeai pesemne că acesta nu este semn de bun venit de care vorbeam.

— Într-adevăr e sărăcie, da !... și tu mă gîndeai... De... în... duc aceste lăptărnice gaur de beznă lungă, în... gaur, compate pe lîngă care trecem din cînd în cînd ? Ce este asta ? Nimeni nu mîscă. Nu se vede tipenie de om... uite încă una. Uite ce spăimoasă pîlpîire aruncă felnărele răzlețite așezate de o parte și de alta. Ce sînt aceste vîgăuni pe laturile drumului, dragă Pierre ; încotro duc ele ?

— Sînt riulețe ce se varsă în apa marelui Orinoco, pe unde ne eram și noi cale acum, ca niște vrednici pușori ai apei celei mari, izvorăsc din locuri departe ascunse, de sub tamițe unde mișună gîndacii printre pietroaie și ten-cuială trec prin bărăganele răutății și pe lângă multe trunchiuri devenite acum barne, de care mulți nefericiți au fost spînzurați

— Nu știu nimic despre toate aceste lucruri Pierre. Dar nu-mi place orașul. Crezi, Pierre, că va veni vremea cînd toată fața lumii o să fie pietruită ?

— Slavă Domnului, asta n-o să se întîmple niciodată !

— Aceste găuri de beznă sînt cumplite, privește ! Doamne, pentru nimic în lume nu aș apuca pe una din ele. În acea clipă roata din față scrișni ascuțit sub greutatea trăsuri.

— Curaj ! strigă Pierre. Tocmai am intrat pe una din ele. Dar nu e chiar de tot pustie, iată un trecător !

— Oare ce se aude ? întrebă Dely ; ce poate fi acel zgomot puternic ca un clămpănit de fiare ? Tocmai a trecut pe lângă noi.

— E trecătorul grăbit, zise Pierre. Are blacheuri de oțel la tocurile cizmelor, o fi vreun cap de familie cu suflet de zahăr !

— Pierre, grăi Isabel, tăcerea e nefirească, e înfrîntoare. Pădurile nu sînt niciodată atît de tăcute.

— Cărămida și zidăria au taine mai adînci de ascuns decît codrii sau măgurile, dulce Isabel. Iată încă o cotitură, dacă nu mă insel, alte două cotituri, și am ajuns la ușa. Curaj totuși o să fie bine ; fără îndoială că ne-a pregătît o cină grozavă. Curaj, Isabel ! Ia spune-mi, ce vrei, ceai sau cafea ? Chifle sau pine prăjită crocantă ? O să mîncăm și niște ouă și poate pui rece

Apoi, către sine „Sper că nu ; n-aș vrea ca și cina să fie rece ! E destulă răceală în aceste pietre ale caldărîmului, întinse în chip de masă pentru cerșetorii flămînzi. Nu vreau pui rece.”

Apoi, cu glas tare

— Încă o cotitură întocmai cum știam eu. Hai, vizitiu ! (Scoțînd capul pe ferastră) Dreapta ! Ține dreapta !

Vizitiul, potolit acum, începuse un șir lung de lămuriri care-l învinovăteau pe Pierre, în timp ce vardistul, întorcându-se spre acesta, îl rugă frumos să intre din nou în trăsură, avea să-l conducă chiar el la destinație, și, așezându-se lângă vizitiu pe capră, îi porunci să-i spună numărul pe care i-l dăduse domnul.

— Nu știe numărul — nu v-am zis că nu-l știe? De-aiam-am supărat!

— Taci din gură, zise polițistul Domnule (întorcându-se și adresându-i-se lui Pierre), unde doriți să mergeți?

— Nu știu numărul, dar este o casă de pe strada asta, am trecut de ea, cred că este a patra sau a cincea pe partea asta de la ultimul colț. Trebuie să fie lumină. E o locuință mică de modă veche, cu capete de lei din piatră deasupra ferestrelor. Să întoarcă și să mine încet și am să i-o arăt negreșit.

— Cum să văz to lei în beznă asta, mormăi vizitiul. Iar auzi lei! Măgar! poate!

— La ascultă, se supără vardistul la aminte să nu-ți găsească eu ție o locuință în nopțile asta, băiete, de să nu te vezi, dacă nu încetezi cu bombănările. Domnule, adăugă el revenind la Pierre, sint sigur că trebuie să fie vreo greșală. Știu foarte bine casa de care-mi spuneți. Am trecut pe lângă ea acum o jumătate de oră, totul era pașnic ca mai înainte. Nu cred că locuiește cineva acolo, n-am văzut niciodată vreo lumină. Nu cumva ați greșit?

Pierre tăcu nedumerit cuprins de prezimțiri. Era oare cu putință ca Glen să se fi făcut că n-a primit scrisoarea? Cu neputință. Poate însă că nu o primise cu adevărat; poșta întârzie uneori. Se putea și ca locuința să fi fost pregătită pentru ei, dar fără să arate pe dinafară vreun semn. Era însă greu de crezut. În orice caz, așa cum bodogănea vizitiul, cei patru cai și trăsura grea nu se puteau întoarce în loc, dacă era să o ia înapoi, ar fi trebuit să mine mai întâi înainte și, luând-o pe prima stradă, să facă iar cale-ntoarsă, după aceea, dacă nu s-or fi adevărat așteptările sale în privința casei, vizitiul ar fi fost îndreptățit cel puțin în parte în mitocănia lui, cum Pierre era scirbit de el ca să nu mai riște, luă pe dată o hotărâre.

— Vă rămân îndatorat, îi spuse el vardistului, pentru ajutorul dat la timp. Ca să fiu cinstit, ceea ce mi-ai spus acum m-a nedumerit și pe mine în legătură cu casa la care mă pregăteam să rămân peste noapte. Nu există vreun hotel în vecinătate unde să le las pe aceste doamne în timp ce-mi voi căuta prietenul ?

Deprins cu tot soiul de șiretlicuri și avînd o slujbă care îl face pe om fără vora lui neîncrezător în aparențe, oricît ar fi ele de cinstite și demne de crezare, bunul polițai îl privi acum pe Pierre în lumina chioară cu ochi neplăcut de scrutători ; nu-i mai spuse „domnule” și, pe un ton cu totul schimbat, răspunse

— Nu e nici un hotel în vecinătate ; e prea departe de drumul mare

— Uite ce e ! se răsti vizitiul care primise din nou cu-raj , ăți fi dumneavoastră omul legii, dar și eu is cetățean. N-aveți dreptul să mă împiedicați să mă duc la culcare la ora asta. Habar n-are unde vrea să meargă, fiindcă nici n-are unde să meargă, mai bine îl lepăd aici și n-o să îndrăzniți să-mi ziceți ceva.

— Ia nu fi obraznic, zise vardistul, dar nu la fel de dirz ca înainte.

— Am și io drepturile mele, cînd vă zic ! Dați-mi drumul. Ei, fir-ar să fie, jos de pe capră ! Legea-l de partea mea ! Uite ce-i, dom'le Flutură Vînt, ia-ți catrafusele ; și zicînd acestea, trase spre el un cufăr ușor așezat pe acoperiș.

— Te poftesc să nu vorbești urît, zise omul legii, și nu te grăbi chiar atît , apoi adresîndu-se lui Pierre, care coborîse din trăsură . Așa nu se poate , ce aveți de gînd să faceți ?

— În orice caz, nu merg mai departe cu acest individ, zise Pierre , deocamdată mă opresc aici.

— Ha, ha ! rise vizitiul ; ha, ha ! Nemaipomenită locuință.. ne oprim aici, păi nu . taman în fața poliției . ha, ha, zău că are haz !

— Dă jos bagajul, omule, zise vardistul , așa. dă-mi cufărul cel mic și acum desfă curelele din spate

În tot timpul acestei scene, Delly rămăsese nemișcată, tremurătoare în sperietura ei de fată de la țară , Isabel,

chemându-l din cînd în cînd pe Pierre, ceruse zadarnic o lămurire. Dar, deși cu totul neștiutoare într-ale vieții de la oraș, cele două însoțitoare ale lui Pierre priviseră scena cu mult prea multă temere ; acum, cînd în întunericul nopții și în inima unui oraș străin, Pierre le întinsese mîna ca să coboare din poștaion în strada pustie, cînd își văzură lucrurile așezate grămadă lângă felinarul alb din fața secției de poliție, aceeași neștiință avu într-un fel o urmare chiar pe dos ; habar nu aveau în ce împrejurări nefericite și nepotrivite puseseră piciorul pe caldarîmul orașului.

În timp ce poștaionul se depărta burducînd și dispărea în beznă fără fund, Pierre se adresa vardistului :

— E într-adevăr o ciudată întîmplare, dar și acestoa au loc uneori...

— Chiar și în cele mai bune familii, îl completă colălalt cam în batjocură.

„Nu trebuie să mă cert cu ei”, se gîndi Pierre, jignit de tonul omului. Apoi spuse :

— E cineva la dumneavoastră... în birou ?

— Încă nu... E încă devreme.

— Vreți să fiți atît de bun încît să le adăpostiți o clipă pe aceste doamne pînă mă grăbesc eu să le găsesc o găzduire mai bună ? Arătați-ne drumul, vă rog.

Omul păru să șovăie o clipă, dar în cele din urmă în-cuvîntă . În curînd treceau pe sub lumina albă și intrau într-o încăpere mare, golă, cu înfățișare respingătoare, cu bănci de lemn nedate la rîndea și lavițe pe lângă pereți ; într-un colț era un loc îngrădit în fața unei mese de scris, Paznicul își citea liniștit gazeta sub lămpa cu gaz în formă de evantai din mijloc ; cei trei vardiști care își terminaseră rondul moșiau pe o bancă.

— Nu vă putem oferi mare lucru, zise călăuza lor cu calm. Și nu întotdeauna avem aici tovarășia cea mai aleasă, dar încercăm și noi să fim cuvințioși. Luați loc, doamnelor, zise el, trăgînd binevoitor o băncuță către ele.

— Hei, prieteni, zise Pierre, apropiindu-se de cei trei care moșiau și bătîndu-î pe umăr Hei ! vreți să-mi faceți un serviciu ? Să mă ajutați să car ruște geamantane din stradă. O să vă dau ceva pentru osteneală și o să vă rămîn și îndatorat.

Pe dată cei trei, treziți sute, deschiseră ochii și se holbară la el, lămurindu-se repede la lumina lămpii și la vorbele șefului, aduseră imediat bagajele cum li se spusese.

Pierre se așeză lângă Isabel și, în câteva cuvinte, îi dădu să înțeleagă că acum se afla în deplină siguranță des, într-un loc nu prea primitor; că vardiștii o să aibă grijă de ea în timp ce el o să dea fuga cât mai repede până la casă și o să se lămurească negreșit cum stăteau lucrurile. Spera să se întoarcă în mai puțin de zece minute cu vesti bune. Lămurindu-i și pe primul vardișt ce avea de gând să facă și rugându-l frumos să nu le lase pe doamne singure până se întoarce el, ieși repede în stradă. Ajunse la casa cu pricina, gănd-o fără greutate. Era cufundată în tăcere și întuneric adânc. Sună, dar nu primi nici un răspuns, după ce așteptă îndelung, ca să se asigure fie că vila era într-adevăr părăsită, fie că bătrînul mujitor era plecat sau dormea bușean, se încredință în orice caz că nu fusese făcută nici cea mai mică pregătire pentru sosirea lor; crunt dezamăgit, Pierre se întoarce la Isabel cu această neplăcută veste.

Și totuși ceva trebuia făcut, și încă neîntîrziat. Întorcîndu-se către unul din vardiști, îi rugă să-i caute o biră, astfel ca să poată trage cu toții la o gardă cuvințioasă. Dar atîta omul, cit și camarazii lui nu voiră să-l asculte zicînd că nu aveau cine să facă rondul și că nu aveau voie să plece din post. Nu mai rămînea deci decît să meargă Pierre însuși. Nu-i plăcea deloc ideea de a le lăsa pe Isabel și pe Delly singure din nou, plecînd într-o expediție care s-ar fi putut să-i ia oarecare timp. Dar nu părea să existe altă ieșire și timpul îl mina din urmă. Îi spuse deci lui Isabel ce are de gând și, reînnoindu-și rugămintele față de vardișt, făgăduindu-i că îi va mulțumi și pe el cu cîte ceva, Pierre porni din nou la drum. Privi în susul și în josul străzii și ciuli urechile, nu se auzea însă zgomotul nici unei trăsuri pe acolo. Alergă mai departe și, dînd primul colț, își îndreptă pașii repezi către strada cea mai mare, din centrul orașului, convins că acolo avea să afle ceea ce căuta. Nu era prea aproape, nu-și pierduse însă nădejdea că o să găsească vreo birjă înainte de a ajunge acolo. Puțințele pe care le întîlni aveau însă toate mușterii

infoliți. Merse așadar mai departe și, în cele din urmă, ajunsese pe strada mare. Nedeprins cu astfel de scene, Pierre rămase o clipă mirat de faptul că, în clipa în care ieși din ulicioara îngustă, întunecată, ca moartă, se trezi în mijlocul vacarmului și forfotei ce caracterizează o stradă umblată chiar și noaptea, plină de oameni în timpul zilei, iar acum, la acest ceas tirziu, scăldată în lumini trecătoare și răsunind de roți și pași repezi.

II

— Frumusețule ! Iubițelule ! Hei, tinere ! Ce faci, puișor, încotro așa grăbit ? Nu te oprești un pic, ingeraș ? Hai, nu fi urcicios !

Pierre se întoarse și, în scipirea spăimoasă a lumii necurate, aruncată de fereastră unui apolicar, văzu o fâștură cu chip frumos, dar cu obraji boți și hainele împoțonate, plină de grație, dar cu mișcări de o ticluitoare violență. Era hidos luminată de razele verzi și galbene ale firmei apolicarului.

„Dumnezeule !” se cutremură Pierre, grăbind pasul „primul bun venit cu care orașul întâmpină tinerețea !”

Tochmai trecea strada către un șir de barje oprite în scuarul de peste drum, când ochii i se opri pe o tablă mică, scrisă cu litere poleite, ce purta numele, așternut cu aristocratică modestie al unei case mari și frumoase cu etajul luminat din plin. Ridicând ochii, fu sigur că în această casă locuia Glen. Lăsându-se în voia unei porții de o clipă, urcă treapta care ducea la ușă și sună clopoțelul, la care răspunse degrabă un negru fărâș politicos.

Când ușa se deschisese auzi dinlăuntru zvon de dans și veselie.

— Domnul Stanly este acasă ?

— Domnul Stanly ? Da, dar este ocupat.

— Cum anume ?

— E undeva prin saloane. Doamna dă o petrecere pentru toți chiriașii.

Așa ? Spune-i domnului Stanly că doresc să-l văd o clipă ; doar o clipă.

— Nu îndrăznesc să-l chem, domnule. Mi-a spus că s-ar putea să-l caute cineva astă-seară, în fiecare seară îl tot caută pe domnul Stanly — dar să nu dau drumul mîinii, chipurile din cauza petrecerii.

O bănuială neagră și amară străfulgeră prin mintea lui Pierre și neputînd să nu-i dea ascultare, hotărî să-și dovedească pe dată dacă era adevărată sau nu. Ii spune deci negrului :

— Am o treabă ce nu suferă amîinare. Trebuie să-l văd pe domnul Stanly.

— Vă rog să mă iertați domnule, dar porunca e poruncă, eu sînt chiar servitorul dînsului, cel care primește bănuții de argint de la el la fiecare sărbătoare. Nu pot să nu-l ascult. Pot să închid ușa domnule ? Așa cum stau lucrurile, nu am voie să vă dau drumul.

— Saloanele sînt la etajul doi, nu-i așa ? întrebă Pierre liniștit.

— Da, zise negrul oprindu-se surprins și ținînd ușa.

— Scările sînt acolo, probabil ?

— În partea aceea, domnule, dar drumul dumneavoastră e în partea asta.

Și negrul, acum bănuitor totmai se pregătea să-i trîntească ușa în nas, cînd Pierre îi îmbrînci într-o parte și, ucidînd scările dintr-un salt, se trezi în fața unei uși deschise de unde izbuia o pală de zgomot și strălucire, năucitoare pentru cei care venea din stradă. Năuc și bezmetic, așa cum se simțea în acea clipă, intră cu toate acestea cu pas sigur și înfruntă uimita adunare cu pălăria cu boruri mari lăsată pe ochi, cu obrazul palid, cu înfățișarea prăfuită, ponosită, de pe drum, dar feroasă.

— Domnul Stanly ! Unde e domnul Stanly ? strigă el, erouîndu-și drum cu pași siguri printre dansatorul unui cântec, rămas cu gura căscată, în timp ce muzica se opri deodată și toți ochii se ațintiră cu teamă nedeslușită asupra lui.

— Domnule Stanly ! Domnule Stanly ! țipară cîteva voci ascuțite în capătul cel mai îndepărtat al salonului în care dădea, larg deschis, primul. Te caută un îna ciudat, cine naiba poate fi ?

— Așa s-ar zice răspunse o voce deosebit de rece, așezată, cu accent tărăgănat, o voce argintie și în strălun-

durile ei, poate hotărâtă ; așa s-ar zice ; dă-te la o parte, amice ; doamnelor, rogu-vă daș-vă la o parte, lăsați cale liberă între mine și pălăria de colo.

Politicoasa bunăvoință a adunării căreia i se vorbea astfel îi dăduse lui Pierre, acum în plin avânt, silueta înaltă, robustă a unui tânăr chipeș cu barbă castanie, îmbrăcat deosebit de simplu, aproape cuvințios pentru o astfel de ocazie ; simplitatea hainelor sale nu sărea în ochi din prima clipă, căci stofa era fină și minunat croită. Stătea totăzînt neglijent, aproape întins, pe o sofă lată, și părea că abia fusese întrerupt dintr-o conversație foarte agreabilă cu o brunetă mîlucă, dar foarte vioasă, așezată în celălalt capăt al sofalei. Filizorul și bărbatul, puterea și schifosia, curajul și lenea erau atît de ciudat amestecate în acest tânăr cu ochi frumoși, încît la prima vedere părea cu neputință să-ți dai seama dacă ire în el virtute sau nu.

Trecuseră cîțiva ani de cînd cei doi veri nu se mai văzuseră, ani deosebit de roditori în mari schimbări în înfățișarea fiecărui om. Și totuși ochii se schimbă greu. În clipa în care ochii li se întîlniră, se recunoscură pe dată. Dar nici unul nu se trădă.

— Glen ! exclamă Pierre și se opri la cîțiva pași de el.

Tînărul cu ochi frumoși se lăsă doar mai leneș între pernele sofalei și, scoțînd încet un monoclu mic, nepretențios și fără panglică din buzunarul vestei, îl studie pe Pierre amănunțit, fără să fie cu totul jignut, în ciuda împrejurărilor. Apoi, lăsînd să cadă monoclu, se întoarse fără grabă către domnul de alături, zicînd cu aceeași voce fără pereche, muzicală și amestecată.

— Nu-l cunosc, e o greșală, de ce nu-l dau afară servitorii, ca să continue muzica ? Cum vă spuneam, domnișoară Clara, statuile pe care le-ați văzut la Luvru nu se compară cu cele din Florența și Roma. Cum, dar dacă ne gîndim la acea capodoperă atît de tare lăudată, „Gladiatorul” de la Luvru...

— Gladiatorul e în fața ta ! răcnî Pierre, aruncîndu-se asupra lui precum Spartacus.

Dar porneala-i avînd fu domolită de țipetele femeilor speriate și de zarva din jurul lui. Cum el se opri, mai mulți bărbați încercară să-l țină de locului, amulgin-

du-se furios din strînsura lor, rămase drept și neînconjurat o clipă și, ținîndu-l cu privirea pe vărul lui, tolănit și nedînd vreun semn de tulburare, grăi astfel :

— Glendinning Stanly, nu te lepezi de Pierre mai strășnic decît se leapădă el de tine în numele cerurilor, dacă aș avea un cuțit, Glen, te-aș străpunge pe loc, aș lăsa să se scurgă tot sîngele tău de Glendinning și apoi aș coase la loc rămășițele netrebnice. Cine, ocară a omînirii întregi !

— Extraordinar ! Remarcabil caz de impostură amestecată cu nebunie, dar unde sînt servitorii ? De ce nu vin negrii ? Condu-l spre ieșire, dragul meu doctor, condu-l spre ieșire. Cu băgare de seamă, cu băgare de seamă. Ia stai ! — punîndu-și mina în buzunar — uite, ia asta și du-l pe bietul om pînă la o birjă.

Zăvorîndu-și în suflet minia ce nu putea fi astîmpărată într-un astfel de loc, Pierre se întoarce, coborî în fugă scările și fugi din acea casă.

III

— Bu_jă, domnu' ? Bir_jă, domnu' ? Bir_jă, domnu' ?

— Trăsură, domnu' ? Trăsură, domnu' ? Trăsură domnu' ?

— La mine, dom'le ! La mine, dom'le ! La mine, dom'le !

— E o pușlama ! Nu vă duceți la el ! E o pușlama !

Pierre se trezi înconjurat de o strînsură de birjari, care se certau între ei, cu bicele lungi în mînă, în același timp alții îi făceau semn de pe capră, unde ședeau cocoșați între cele două felinare ale trăsurii ca niște sfinți ponosiți, buni de aruncat. Minerele bicelor se îndesiră în jurul lui și, în urechi, îi răsunară șfichiurile lor. De-abia scăpat de o scenă atît de înfricoșătoare ca întîlnirea cu disprețuitorul Glen în salonul orbitor, lui Pierre această imbulzeală neașteptată de șfichiuri și codiriști i se păru întocmai ca năvala furilor pedepsitoare asupra lui Oreste. Împingîndu-l în lături, apucă clanța primei portiere din apropiere

și, sărind în burșă, îi strângă omului să se urce pe capră și să o ia încotro îi spune el.

Trăsura se depărtase intructivă pe strada mare cînd, în cele din urmă, se opri, iar omul vru să știe încotro s-o ia ; în ce loc ?

Secția de vardisti a cartierului, zise Pierre

— Hă, Hă ! Vă duceți să vă dați prim ? rîni, birjarul cu pentru sine, oricum e chestie mai cinstită, dai, dai, gloabelor ? Hai, hai, hai ! Mină, mai !

Privelistea și zgomotele care-l întâmpinară pe Pierre cînd intră la secția de vardisti îl umplu de groază și furie de nedescris. În încăperea adunată și cuvincoasă mai înainte plutea acum duhoarea tuturor grozavilor ce se pot închipui. E greu de spus cum de se putuse sau prin ce împrejurare ajunsese să se strîngă o astfel de adunătură în timpul destul de scurt cît lipsise Pierre într-o dezordine cumplită. zănatici, bolnavi, bărbați și femei de toate culorile, în haine împătore nerușinate groțesti sau zdrențuite țopăiau, răcneau și injurau în jurul lui Basma de rupte, înflorate ale negreselor, rochiile roșii ale fetelor oacheșe alinînd în zdrențe pe unii gori se amestecau cu toaletele albe ale femeilor albe cu obraji boii și cu jachetele pieșnite cu vestele în pătrate și cu cămașile rșite alure ale bărbaților palizi cu favoriți, cu fețe pierdute sau mustăți mari de toate națiile, printre care unii păreau alungați din culcușurile lor, iar alții opriti în mijocul unui dans nebun și deșcheat. În toate părțile se auzeau voci de bețivi, femei ori bărbați, vorbe englezești, francezești, spaniolești sau portugheze, precum și frînturi din cea mai acrobază dintre limbile pămîntului, acei argou al păcatului și morții, vorbit de hoști sau femei stricate.

Mîșcîndu-se prin acest turn Babel de oameni și voci, vardisti încercau în zadar să potolească zarva unii puneau cătușe celor mai zurbagii, alii și colo nenorociți aduși la disperare, alții bărbați cîi și femei, se închirau de-a binelea cu oamenii legii, alții cu cătușele la mîni încercau să-i lovească, ridicînd brațele prinse în fiare. În tot acest timp vorbe și expresii ce nu se pot repeta la lumina soarelui, a căror existență era cu totul necunoscută și de nepriceput pentru zeci de mii de oameni cinștiți, și

oraşului, alabe neruşinate şi blesteme erau răcnite în gura mare din nişte gitlejuri prea deprinse, din cit se vedea, cu rostirea lor. Ascunzăturile hoţilor, bordelurile, azlurile de nebuni, infirmeriile şi bolnişele iadului, păreau să se fi deşertat la un loc, turnind aici întreaga vârsătură scriboasă a cine ştie cărei hrube cu nume de ruşine.

Deşi cunoaşterea până atunci cinstită dar sporadică a vieţii de la oraş nu-l pregătise pe Pierre pentru a înţelege tîlcul adînc al acestui înspăimîntător bîlci, ştia din surse destule despre viaţa nelucubră a tîrgurilor pentru a-şi închipui de unde veneau şi cine erau cei din faţa lui. În clipele acelea, însă, nu se gîndea îngrozit decît la Isabel şi la Delly, ştite a fi martore unei privelişti pe care el însuşi abia dacă o putea îndura, dacă nu cumva fuseseră înghiţite de această adunătură, venind în atîngere directă cu întreaga ei mîrdărie. Dînd buzna în mijlocul mulţimii, nepăsător la ghioniturile şi injurăturile pe care le primea din cînd în cînd, o căută disperat pe Isabel, găsind o nu după multă vreme luptîndu-se să scape de braţele turoate ale unui iubitor de whisky care pe jumătate îmbrăcat se ciătina pe picioare. Cu un pumn străinic îl trimise pe nefericit la perete şi, luînd-o de mîna pe Isabel, le strigă celor doi vardişti aflaţi în apropiere să-i cruşare drum pînă la uşă. În cîteva minute, cu ajutorul lor, Isabel, cu răsuflarea tăiată, era în siguranţă afară la aer. Ar fi rămas lângă ea, dar fata îl imploră să se ducă după Delly, prada unor jigniri mai rele decît ea. Intrucît se mai apropiau clipele pe ştiţi Pierre o încredinţă pe Isabel unuia din're ei şi, chemînd alţi doi să-l ajute, intră din nou în cameră. O văzu pe Delly în alt colţ, apucată de fiecare mîna de două femei cu ochi urduroşi şi congestionaţi care cu scîmbăieli neomenesteşi îşi băteau joc de ea din poana rochiei închise pînă la gît şi chiar îi smulseră broboada. Fata scoase un strigăt de bucurie şi teană cînd îl văzu, şi în curînd Pierre reuşi să o aducă alături de Isabel.

În timp ce Pierre era plecat după birjă, iar Isabel cu Delly îl aşteptau liniştite să se întoarcă, usa se dăduse brusc de perete şi cîţiva poliţişti îi minară înăuntru şi îi închiseră pe toţi musterul amestecat al unui bordel prăcunoscut unde se făcuse o razie şi de unde fuseseră ridi-

cați în timpul cine știe cărui dezmăț cumplit. Vederea secției și gândul că sînt toți închiși laolaltă, între cei patru pereți ai săi, aduseseră gloata aproape de nebunie, așa că, în acea clipă, uitînd de orice altceva, toți vardiștii, cîți erau, se străduiau să liniștească pe turbagii dinlăuntru; lăsașe pentru o clipă să-și poarte singure de grijă, Isabel și Dolly rămăseră un timp pradă furiei acestora.

Nu era momentul ca Pierre să-și arate supărarea pe vardistul care uitase de făgăduiala de a purta de grijă prețiosului zalog încredințat lui. Nu aveau nici timp să-și facă griji pentru bagajele ce se aflau undeva înăuntru. Luînd belcă totul, le împinase pe cele două fete năucite și aflate aproape în neamțire în birja care, la porunca lui, o porți din nou în direcția piețetei de unde o luase Pierre.

Cînd trăsură se depărtase destul de mult de hărmălaie, Pierre o opri și-i spuse birjarului că vrea să fie dus în cel mai apropiat hotel sau pensiune respectabilă, de care știa. Omul — veselindu-se răutăcios de ceea ce se înîmplase pînă atunci — zise o vorbă în doi peri, destul de grosolană. Învățat de cearta lui pripită cu vizitiul poștalionului, Pierre se făcu însă că nu aude și repetă porunca cu glas liniștit, calm și hotărît.

Rezultatul fu că, după un drum destul de ocolit, ajunseră pe o străduță foarte curăpcă, în fața unei case cu înfățișare rochetă, luminață de două felinare înalte cu lumină albă, așezate de o parte, și de alta a intrării. Pierre fu bucuros băgînd de seamă că înăuntru se mai auzea oarecare trîncare, în ciuda orei destul de tîrziu. Un om cu capul gol, îmbrăcat curat și cu o față isteată, ținînd în mînă o perie de haine, își făcu apariția și-l măsură cu privirea destul de atent, cînd Pierre înaintă la lumina felinarului și înfățișarea i se văzu împede, omul, cu un aer respectuos dar încă puțin nedumerit, îi poartă pe toți într-un salonăș alăturat, unde scaunele în neorînduială și prăfăria generală arătau că, după tevatura de o zi întregă, se aștepta venirea alujnicilor de dimineață.

Bagajele, domnule ?

— Le-am lăsat în alt loc, spuse Pierre, o să trimit mine după ele !

— Ah ! exclamă omul cel isteț, destul de îndoit ; să dau drumul birjei ?

— Sîai, zise Pierre, gîndindu-se că nu ar fi bine ca omul să ație din ce loc veneau , am să-i dau eu drumul, mulțumesc.

Și, întorcîndu-se pe trotuar, plăti birjarului fără să crînească o sumă nemăsurată, iar acesta, grăbit să-și pună ciștigurile certate cu legea la adăpost, se urcă repede pe capră și plecă în galop.

— Vreți să poftiți în birou, domnule ? zise omul, făcînd semn cu peria. Pe aici, dacă nu vă supărați.

Pierre îl urmă într-o încăpere aproape goală, abia luminată, cu o masă de scris. Trecînd în spatele ei, omul întoarce către el un registru gros, plin de nume ca o carte de adrese, și îi întinse o pană mușată în cerneală.

Înțelegînd despre ce e vorba, deși sîcîit în sinea lui de nu știu ce din purtarea celui alt, Pierre trase registrul spre sine și scrisse cu mîină sigură dedesubtul ultimului nume înscris :

„Domnul și doamna Pierre Glendinning și domnișoara Ulver“.

Omul privi cercetător numele și spuse :

— Și cealaltă coloană, domnule — locul de unde veniți.

— Adevărat, zise Pierre, și scrisse . „Poiana Șelii“.

Prea istețul om cercetă din nou pagina și, mîngîindu-și încet bărbia rasă cu un fel de furcă alcătuită pe de o parte din degetul mare iar pe de alta de cele patru degete strînse, zăcea încetîșor :

— Asta vine pe aici pe la noi, domnule ?

— Da. Cam așa ceva, răspunse Pierre în doi perși, stăpînindu-și mînia. Acum, condu-mă, te rog, în două camere ; cea a mea și a soției mele trebuie să aibă alături și o a treia, oricît de mică ; am nevoie de un cabinet de toaletă.

— Cabinet de toaletă, repetă omul cu o voce într-adins batîndu-și cu degetul pe masă, cabinet de toaletă ! Hm ! Probabil că o să par... bagajele în ea. Am uitat, bagajele n-au venit... da, da da... vin mîine, da, da, ... sigur... mîine... bineînțeles. E, încă veni vorba, domnule, n-ai vrea să par necuviincios și nădăjduiesc să nu mă înțelegi greșit, dar...

Dar ? . spuse Pierre, adunându-și toată stăpînirea de sine ca să înghită obrăznicia care venea.

— Cînd vin la noi domni străini, fără bagaje, ne simțim obligați să : rugăm să plătească nota înainte , asta-i tot, domnule

— O să rămîn aici astă-seară și mîine toată ziua, în orice caz, zise Pierre mulțumit că asta era tot. Cît costă ? și își scoase punga.

Ochii omului se lipiră cu interes de pungă , își mută privirea de la ea la fața celui care o ținea în mînă , șovăi o clipă, apoi, invesehindu-se, spuse cu neașteptată blîndețe :

— Lăsați, lăsați, domnule ; deși pungași par uneori gentlemen Gentlemen adevărați nu merg niciodată fără înscrisuri la ei. Înscrisurile lor sînt prietenii lor, iar singurii lor prieteni sînt dolarii ; aveți o pungă plină de prieten. Avem camere, domnule, care cred că vă vor conveni de minune. Să vină doamnele și am să vi le arăt imediat.

Spunînd acestea, istetul om lăsă peria, aprinse lampa și, luînd în mînă alte două lămpi stinse, le arătă drumul pe coridorul întunecat pardosat cu dale.

JUNA AMERICĂ ÎN LITERATURĂ

I

De la răscrucea căilor istorisirii se fac două lungi drumuri, care apucă unul într-o parte și celălalt într-alta, iar restul tufurilor cărăruilor în ele dau. Dacă apuci pe unul, toate împrejurările, faptele și întâmplările petrecute într-un anume timp câtă să fie puse pe hîrtie tot atunci ; dacă apuci pe celălalt, ele trebuie pomenite doar cît trebuie pentru a aduce apă la moara istorisirii ; chestiuni pe care urzeala timpului le aduce împreună pot să nu aibă nici o legătură unele cu altele. Eu nu apuc pe nici unul din ele, puțin îmi pasă de amîndouă, amîndouă sînt la fel de bune; eu scriu exact cum îmi place.

În primele capitole ale acestui volum spuneam în treacăt că Pierre nu era numai cititor al poeziilor și altor scriitori de seamă, ci — și aceasta înseamnă cu totul al ceva — un înțelegător al tălcurilor lor pilduite, un suflet ce simțea din străfunduri precum ei ; cu alte cuvinte Pierre însuși era dăruit cu o fire de poet. În el dospea încet, treptat și fără să se fi ales încă, bogăția închipirii pe care o cinstea atîta cînd o găsea așternută orînduit, cu prețul a nemănumărate chinuri și a multor clipe de trudă nerăsplătită pe pag na leșită din tiparniță. Pînă acum, e drept, sufletul lui, tînăr și încă necopt nu fusese oprit din drum de către Muntele Femeceji și nu fusese condus prin sălile nesfîrșite ale Adevărului Tăcut pînă în sala tronului, tainică și neîncălzită, unde Magii Poeziei tăifăsuiesc în vorbele închisnovate ale Poetichiei despre Alfa și Omega lumilor. Între plăcutele imaginații ale poeziilor de mina a doua și a treia, a lui se putea așeza, însă, liber și cu tot dichisul.

Mai rămâne de spus că Pierre însuși încredințase multelor multe alcătuiri, fugare, care li aduseseră nu numai admirația și complimentele amicilor mai apropiați, ci și aplauzele mai puțin pătinoare ale unui public foarte inteligent și extrem de pretențios. Pe scurt, Pierre făcuse și el ceea ce au făcut mulți alți uneri — publicase. Nu un volum impunător, ci cu modestie și cuvință, contribuții ocazionale la reviste și alte periodice la modă. Își făcuse debutul magnific și victorios cu acel incitant sonet de dragoste intitulat „Vara tropicală”. Nu numai publicul îi aplaudase miile compoziții, adevărate giuvaeruri de gândire și închipuire, în vers sau proză, ci chiar și puternicul și multprețuitul clan al editurii Campbel îi copleșise cu laudele generoase pe care — își dăduseră ei seama dintr-o privire — le merita pe deplin. Vorbeau în cuvinte frumoase de surprinzătoarea lui stăpânire a limbii, îi cereau permisiunea de a-și exprima uimirea pentru întocmirea armonioasă a frazelor, erau cuprinși de respect în fața pătrunzătoarei simetrii a stilului său general înălțându-se chiar deasupra acestei adînci înțelegeri a meritelor lui Pierre, priveau mult mai departe și își măturaseu nepuțința de a-și pune în frîu admirațiunea neîngrădită pentru chibzuita neînzămășită și eleganță a sentimentelor și emoțiilor exprimate. „Acest scriitor”, tinea unul într-o izbucnire nepotolită de furtive admirativă, „este caracterizat în toate de un Perfect Bun Gust”. Alții, pomeneind că învățătura acea înțeleaptă, dar ascră, maximă a doctorului Goldsmith, care spune că tot ceea ce este nou este fals, o aplica excelențelor produsei dinaintea lui, conchizând: „A mutat pe gentlemanul declinat din salon și l-a pus să fie de față la ceremonia de deșteptare a literelor, nu-și îngăduie niciodată să uluiască, niciodată nu se lasă tras pe sfoară de lucruri vulgare ori noi; e încredințat că tot ceea ce e senzational e vulgar și că tot ceea ce e nou trebuie să fie din topor. Da, este spre lauda acestui admirabil tânăr autor că vulgaritatea și brutalitatea — trăsături care merg mină-n mină — îi sînt la fel de străine.”

Un al treilea, perorînd într-o frumoasă și lungă cronică, începea cu afirmația îndrăznească și neașteptată „Acest scriitor este fără îndoială un june prea respectabil”.

torului e n zdrăncele de cirpă și de bumbac rămase de la masa de croit, după ce le trecuseră prin morile de hirtie), acești doi tineri deci li trimisese o scrisoare asternută pe cea mai subțire hirtie cu margine dantelată și, cu litere curățele și subțiri ca o ață de păianjen, asternură cele ce urmează alcătuirea acestei scrisori ne va arăta îndestul că — mulțumită fabricantului — zdrăncele lor de bumbac și în fuseseră, poate schimbate cu totul în hirtie, dar croitorii înșă, nu reșuseră încă de tot din moara prefacerilor

, Onorabilului Pierre Glendinning,

Mult stimat domn !

Linia elegantă și modelul minunat ales al producțiilor dumneavoastră ne umplu de admirație. Aveți stofă bună, domnule, gabardina cea mai fină a genului. Noi tocmai ne-am apucat de treabă. Până acum lumea nu v a văzut costumele vrem să spunem, anumele Tribune să fie expuse în format bibliofil Croitorii pardon, bibliotecarii, o cer. Faima dumneavoastră se află la prima probă. Acum, înainte să l se ducă lucrul e timpul să-i dăm linia unui volum. Am primit de curând un transport de antilopă, astfel Cartea trebuie să fie trunchă. De aceea, re legăm cu tot respectul să vă îmbrăcăm uluitoarele opuri în costum de bibliotecă. Dacă nu vă e cu supărare, vă vom trimite o mostră adică o pagină de probă, împreună cu un eşantion de piele. Vă putem oferi o zecime din profitul (mai puțin rabatul) pentru crusta de a învesmînta minunatele dumneavoastră producții în haine de bibliotecă; veți putea onora plățile cusătoreșelor (pardon ale tipografului și legătorului) în ziua apariției. V-am fi recunoscători dacă ne-ați putea răspunde de îndată ce vă va fi cu putință

Rămînem ai dumneavoastră prea plecăți
servitori,

Wonder & Wen "

„P S Includem balotul pardon coala, în semn de respectuoasă dorință de a vă avea drept client "

„N B Dacă lista nu include întreaga dumneavoastră garderobă pardon, operă, regretăm din suflet. Am

cotrobăit după ele prin toate sertarele.. pardon, revistele.

Model de haină.. pardon, de titlu, pentru operele lui Glendinning.

OPERE COMPLETE

DE

GLENDINNING

AUTOR AL

*Acestei producții de valoare universală, -Vera tropicală un Sonet- +Vremea un Gînd-, -Viața un Impromptu-, -Răposatul Reverend Mark Graceman- cuvîntare funebruă-, +Onoarea : o Strofă-, -Frumusețea- un Acrostih-, -Edger o Ana-gramă-, -Simburețul un Paragraf-, etc etc etc.
etc etc
etc "*

De la un gravor, Pierre primisc următoarele :

, Domnule

Vă abordez cu neprefăcut tremur în suflet. Deși sinteti tinăr în an, sinteti vîrstnic în faimă și putere. Nu pot să-mi exprim îndeajuns admirația infocată ce mi-au trezit-o opurile dumneavoastră ; nu pot decît să regret din adîncul inimii că producți de o tărie atît de convingătoare a zugrăvirii nu sint întovărășite de producțiile mai umile ale unui ilustrator. Servicile mele vă stau cu totul la dispoziție. Nu pot să vă spun ce mîndru aș fi dacă această aluzie din partea mea, oricît de îndrăzneată, v-ar putea hotări să-mi răspundeți astfel încît să-mu hrăniți speranța de a avea putința să-mi cînstesc numele și meș-teșugul alcătuiind cîteva gravuri pentru ilustrul Glendinning. Mențiunea intimplătoare a numelui domniei-voastrae fmi umflă pieptul cu simțuri atît de covîrșitoare, încît trebuie să mă opresc. Aș adăuga doar că, neavînd nici un fel de legături în meserie, starea finanțelor mele mă silește, din păcate, să cer banii la predarea fiecărui desen, ca temele a tuturor înțelegerilor noastre Nobilul dumneav-

voastră suflet nu va crede că această netrebnică rugă-
mintă, legată doar de meschine interese de afaceri, s-ar
putea să ştirbească,

Acea profună venerație și admirație personală pe
care o nutresc dezinteresat pentru bunul și
marele Glendinning, al dumneavoastră
umil,

Peter Pence."

II

Miscătoare scrisori ! Format bibliofil ! Ediție ilustrată !
Nu-și mai încăpea în piele de bucurie.

Din nefericire îi dădu prin minte că, întrucît scrierile
lui erau numai niște frinturi așternute în goana condei-
lui, puse cap la cap nu ar fi putut alcătui mai mult decît
o broșurică subțire , de aceea ideea unei ediții bibliofile
părea cam timpurie ; în oarecare măsură, chiar de ris. Pe
de altă parte, întrucît opera lui era alcătuită mai ales din
mici sonete, mici meditații și eseuri morale, ilustratorul
risca să nu prea aibă ce ilustra. Lăsat de experiență cum
era, nu știa că arta desenatorilor ajunsese pe astfel de
culmi ale invențiunii, încît anumiți reprezentanți ai me-
teșugului se adresaseră unei cunoscute edituri cu oferta
unei ediții ilustrate. Pînă și cartea de adrese a orașului
era frumos ilustrată cu gravuri neasemuite reprezentînd
cărăbuzi, clești și vătraie.

Privitor la modelul pentru pagina de titlu, trebuie să
mărturisim că, văzînd impunătoarea înșirare a titlurilor
sale — lungi și strălucite ca cele care încununează pro-
clamațiile cîte unui prinț german („Stăpîn din tată în fiu
al ogrăzii de la Grantz Jacobi ; proprietar netăgăduit prin
poprire pe patul răposatei văduve Van Lorn ; moștenitor al
brutăriei falite a lui Fletx și Flitz : legatar rezidual al ban-
ilor de coșniță ai răposatei ducese Dunker ; etc. etc. etc.") —
Pierre nu-și putu stăpîni un simțămînt trecător de min-
drie. Chiar și el se simți înădă cocoșat sub samarul propriei
lui greutate, aceea de autor al unei simptoare poveri lite-

rare. Îi dădu priky, de asemenea, pentru uşoare remunera-
cări, gândindu-se că la optaprezec ani pagina lui de titlu
număra mai multe vorbe decît fila simplă care, în ediția
din biblioteca tatălui său, stătea în fața întinselor specu-
lațu ale lui Platon. Se mîngia însă la gînduî că, întrucît
nu se putea amesteca în treburile celor care lîpeau afişele
pentru revista „Gazelle” și acopereau în fiecare lună zi-
durile orașului cu cearșafuri uriașe de hîrtie conținînd și
numele lui printre ale altor abonați, nici el nu putea —
presupunînd, să zicem, că ar fi acceptat oferta domnilor
Wonder & Wen — să se amestece în treburile lor de lău-
dare a mărții; era limpede că, după părerea acestora, pa-
gina de titlu a unui volum nu este altceva decît un zid fără
ferestre, cu mult mai la îndemînă decît altele, întrucît e
un loc unde nici un alt lipitor de afişe nu ar fi îndrăznit
să-și bage nasul.

Hotărît cum era să lase în plata Domnului aceste tre-
buri de lăudător al scrierilor sale, încerca oarecare încli-
nare sfioasă către acea atitudine a unor autori cu mînuși
și farafasticuri care, strîmbînd din nas la surlele și trim-
bițele bune pentru prosume, se mulțumesc să-și pună
doar numele pe pagina de titlu, încrezători fiind că atîta
e de ajuns pentru a sări în ochii tuturor oamenilor de gust.
Prinții mărunței ai nemșilor n-aveau decît să-și zdrăngăne
eurgălăli titlurilor fără sfîrșit. Țarul Rusiei se mulțumea
să scrie doar „Nicolai” în încheierea celor mai de seamă
ucazuri ale sale.

Aceste gînduri îi duseră în cele din urmă la felurite
considerații asupra scrierii anonime îi părea rău că nu-și
începuse cariera scriitoricească sub acea mască. La data
aceea putea fi prea tîrziu; îi știa deja o lume întreagă și
în zadar ar fi încercat să-și tragă gluga peste ochi. Cînd
se gîndea însă ce demnă și cuvințioasă pînă în străfun-
duri și, oricum ai privi-o, cît de sfîntă e lucrarea anonimă
nu putea să nu simtă cea mai sinceră înduioșare față de
acei nefericiți care, deși urau din suflet orice soi de zarvă
în jurul lor și se rușinau din ce în ce mai tare de tomurile
secoase unul după altul, mai ales pentru bani, erau totuși
siliți fără milă să-și alcătuiască răsunătoare pagini de titlu

ea să poată plăti notele butarului și ale măcelarului, precum și din alte pricini bănești, în așa fel încît pancarta paginii din față să ușureze vânzările editorului.

S-ar putea însă ca motivul principal, deși nu în întregime limpede chiar și lui Pierre, pentru care respinsese în cele din urmă serviciile domnilor Wonder & Wen, acel aerăbdători căutători ai onoarei de a-i lărgi și întări faima, să ar putea deci ca motivul să fie că fiind la vremea aceea nu prea bătrîn în ani, foarte probabil viitoarele lui perle aveau să se ridice și ele dacă nu chiar să depășească cît de puțin frumusețea acelorora pe care le dăruise deja lumii. Hotărî deci să aștepte hirotonisirea lui literară, pînă ce va fi trecut măcar de vîrsta de boboc, după lege, în ale literelor, cunoscută și sub numele prefăcut binevoitor de „pruncie”. Modestia lui îl făcea să uie că cei mai de seamă cărturari ai vremii absolviseră deja, datorită divinei puteri a geniului, universitatea faimei, deși legea spunea că erau încă nevîrstnici și că trebuiau să ajerge la mîmă lor pentru un bănuș cu care să-și cumpere alune.

Nepăsarea lui Pierre față de cele lumești era însă adevărat cîntită de rugămințile politicoase ale domnișoarelor pe care le cunoștea, ca să le scrie un cîntecel în caietele lor de amintiri. Spuneam că nepăsarea lui era cîntită, adevăratul farmec al salonașelor din lumea bună este că acolo nu mai poți fi tu însuși și te faci una cu acel blind pantofism social, acel șerbet trandafiriu alcătuit din toți cei care mișună prin salonașe și care își dezmințe pașnic și incincător propriul său nume, atîta timp cît nimeni nu rage sabia propriei sale firi îmbătoșate, tot omul lasă astfel de arme urîte la garderobă — ca pe vremuri — odată cu pălăria și cu bastonul. Era foarte greu să ocolească, deci, caietele de amintiri; era însă și mai greu și deosebit de neplăcut pentru Pierre să le facă pe plac. Cu tot atîta dreptate ați fi putut numi aceasta slăbiciune sau idee fixă. Și aduna toată dulceața în glas și refuza, iar refuzul lui Pierre — după domnișoara Angelica Amabilia de Ambleside — era mai dulce decît acceptarea celorlalți. Dar, trebuie s-o spunem, înainte de rugămintea de a-i scrie în

caiet, într-un cring de la Ambleside, Pierre, cuprins de o toană galantă, scrijelise de bunăvoie și nesilit de nimeni în prezența acelei domnișoare inițialele ei pe trunchiul unui frumos artar. Dar nu toate domnișoarele sînt ca Angelica noastră. Refuzate de la obraz în salon, nu se lăsau pînă cînd nu erau date afară și din birou li trimiteau lui Pierre caietele de amintiri în încintătoare plicuri, neuitînd să picure cîtiva stropi de ulei de trandafir în palma servitorului, care i le ducă sus. În timp ce Pierre — ținînd la stilul propriei sale galanterii — dădea din colț în colț neștînd ce să mai facă, albumele care-și așteptau rîndul se înmulțeau; în cele din urmă au năpădit un raft întreg din camera lui, în timp ce amestecătura de legături înzorzonate îi lua ochii, iar mireasmile ce le împrăștiu mai că-l făceau să-i vină rău. Chiar în după-amiezile răcoroase era auzit să lase ochurile de sus ale ferestrelor deschise un pic mai mult.

Este cel mai simplu lucru să scrii într-un caiet de amintiri al unei domnișoare. Dar cui bono? Este oare o lipsă atît de mare de tipărituri încît trebuie să ne întoarcem la vremea mănăstirilor, iar cărțile doamnelor trebuie să fie scrise de mînă? Ce-ar putea să scrie Pierre despre Dragoste sau despre orice alt lucru pe care divinul Hafez să nu-l fi izvodit cu multe secole înainte? Nu erau Anacreon, Catul, Ovidiu, toți traduși și la îndemîna oricui? Și dragele de ele, îl uitaseră oare pe Tom Moore? Dar scrisul, Pierre — ele vor să aibă în fața ochilor mina ta. „Mă rog, se gîndea Pierre, simțirea de-a bună e oricînd mai de dorit decît vederea de pe hîrtie. O să le facă să îmi simtă mîna după pofta inimii. Iar buzele sînt și mai bune decît mîinile. Să-mi trimită fețișoarele lor scumpe și am să le dau sărutografe cît potesc.“ Zis și făcut! Îl chemă pe Dates și cără toate albumele cu coșul, în sufragerie. Le deschise și le împrăstie pe masa lungită pentru acel prilej, apoi, făcînd precum Papa de la Roma atunci cînd sîntitatea sa binecuvîntează cu toptanul lazi întregi de mătînii, trimise un sărut devotat tuturor caietelor de amintiri, chemă apoi trei slujitori și le înapole trimiță-

toarelor, împreună cu plecăciunile lui și cu o beza de la cofetărie, înfășurată în hirtia cea mai vaporosă.

Din mai multe colțuri ale țării, atât la oraș cât și la țară, și mai ales în timpul trimestrului de toamnă, Pierre primea felurite invitații stăruitoare să vorbească pe la colegii, asociații tineresci și alte societăți literare și științifice. Scrisorile care conțineau aceste invitații aveau o înfățișare impunătoare și măgulitoare pentru nevinovatul Pierre. Una din ele suna cam așa :

„Clubul Urquhart pentru Depășirea Imediată a Hotarelor Cunoștințelor, Atât Omenești Cât și Divine

Zadockpratisville,
11 iunie 18—

Autorului „Verii tropicale” etc.
Cinstite și onorate domn !

Indatorirea oficială și plăcerea personală se împletesc în modul cel mai plăcut în cazul de față. Dorința cea mai vie a inimii mele a devenit, prin hotărârea Comitetului pentru Cuvântări o indatorire profesională. În calitate de președinte al Comitetului nostru pentru Cuvântări, prin prezenta vă solicit onoare de a ține o cuvântare în fața societății noastre asupra unui subiect pe care îl doriți dumneavoastră și în ziua pe care o veți hotărî. V-am sugera cu respect subiectul Destinului Omului, fără să vrem să înrăurim în vreun fel alegerea liberă a domniel-voastre. Dacă ne onorați primind invitația, puteți să fiți siguri că vom avea grijă după cum se cuvine de dumneavoastră și că ne vom strădui să vă facem șederea la Zadockpratisville cât mai plăcută. Vă va aștepta o trăsură la Stația de poștă pentru a vă duce împreună cu bagajul la Han, cu tot alaiul Comitetului pentru Cuvântări, în cap cu președintele. Îngăduiți-mi să-mi alătur omagii personale

la înalta mea considerație oficială

și să mă declar unulul dumneavoastră servitor

Donald Dundonald.*

Invitațiile de a ține cuvântări, venind de la venerabile societăți alcătuite din metropolitane capete cărunte și transmise de venerabili secretari, tot cu capete cărunte, departe de a-l încanta, îl umpleau pe tânărul Pierre cu o ra-
ma mai sinceră umilință. „Cuvîntare ? Cuvîntare ? Un păcătos
ca mine să cuvînteze în fața a cincizeci de bănci cu zece
capete cărunte în fiecare ? În total cinci sute de capete
cărunte ! Cum și-ar putea îngădui sârmanul meu creier
crud să aștearnă pe hîrtie o cuvîntare de învățătură pen-
tru cinci sute de înțelegeri coapte de viață ? Într-adevăr,
nesăbuit lucru !” Și cu toate acestea, cei cinci sute, prin
cei alia de ei, îl făcuseră tocmai aceeași poftire. Era lim-
pede că Pierre stătea să alunece pe panta filozofiei lui
Timon atunci cînd se gîndea la toate urmările nepăcuite
ale unui astfel de fapt. Își aminti cum o dată, cînd era în
vizită la oraș, văzuse cum fusese chemată poliția ca să
potolească o încăierare cumplită, stîrnită de inghesuială
și lupta pentru locuri la prima conferință a unui celebru
flăcăuș de nouăzeci și doi ani, autorul volumului *O săptămî-
nă la Coney Island*.

Nu mai e nevoie să spunem că Pierre, conștiințos și
respectuos, refuză orice astfel de invitații politicoase.

Asemănătoare dușuri reci ale judecății sale limpezi
spălăra scriperea de tinichea și de pe fața altor dovezii la
fel de apăsate ale celebrității sale literare. Ploua cu cereri
de autografe ; cînd, uneori, făcea în glumă pe placul celor
care stăruiau mai mult, Pierre simțea o înțepătură de pă-
rere de rău că, datorită scrisului său copilăresc și nu prea
format, înclătura lui nu căpătase acea statornică și ne-
clintită înfățișare care, din precauție dacă nu de altceva,
trebuie să dea de seamă întotdeauna scrisul oamenilor
ilustri. Inima lui se înflora de grija viitorului, care avea
fără îndoială să rămână grosav de nedumerită în fața alt
de multe înclături care nu semănau una cu alta, pentru
un singur nume articunoscut. Vai ! viitorimea va ajunge
desigur să creadă că toate erau măsluite și că nici o re-
licvă grafică a sublimului poet Glendinning nu s-a în-
yrednicit pînă la mizerabila lor epocă.

Primele de la proprietarii revistelor, ale căror pagini le umpluse cu revărsările sale de emoții, epistole prin care era stăruitor rugat să le dea cu împrumut portretul său în ulei, ca după el să se facă o gravură, pentru a fi folosită ca frontispiciu pentru periodicele lor. Dar și aici gândurile cele mai triste își băgară coada. Una din micile ambiții ale lui Pierre fusese să-și lase o barbă stufoasă, care i se părea a fi cel mai nobil semn trupeș al bărbatului, ca să nu mai vorbim al unui autor ilustru. Dar până acum nu i dăduseră tufelele și nici un fel de alifie minunată de la „Rowland și Fiul” nu putea să silească o barbă să crească atât de repede încât să ajungă la înflorire în timp util pentru a se lăfăi pe un frontispiciu. Pe lângă asta trăsăturile lui de băiețandru și întreaga expresie a feței se schimbau în fiecare zi. Putea oare să facă jocul celor lipsiți de caracter, care voiau să tragă pe sfoară viitorimea ? Onoarea i-o interzicea.

Petițiile epistolare erau indeobște alcătuite într-un stil îngrijit și respectuos ; prin aceasta se arăta cu cită eucernicie va fi minuit portretul, care nu avea cum să fie scutit de operațiunile indispensabile în vederea obținerii copie gravate. Cel cițva care venira în persoană să-i ceară să-și lase portretul gravat părură însă mai puțin grijulii cu privire la respectul cuvenit chipului oricărui om, și cu atât mai mult al unui geniu atât de celebru ca Pierre. Nu păreau nici măcar să-și amintească faptul că portretul unui om trebuie privit, și că în general are mai mare drept la respect decât originalul însuși, nu ne oprește nimănui să-l batem pe umăr pe un prieten celebru, dar nimănui nu-i trece prin cap să-i dea un bobîrnac peste nas portretului aceluiași prieten. Rațiunea poate să fie aceasta : portretul are mai mult drept la respect decât omul ; nimic înjositor nu se poate închipui cu privire la portret, pe cînd multe lucruri înjositoare îi pot trece omului prin munte privitor la original.

Odată, întîmpîndu-se să întîlnească pe neașteptate o cunoștință literară — coeditorul gazetei lunare „Căpitănul Kidd” — care îi apără în față de după un colț, Pierre tresări auzind următoarele cuvinte care-i erau adresate : „Bună dimineața, bună dimineața ; ești tocmai omul de

care am nevoie , hai cu mine să-ți faci dagherotipul ! Ți face într-o clipă plăc , am nevoie de el pentru numărul viitor“

Spunînd acestea, șeful de echipaj al căpitanului Kidd îl înhăță pe Pierre de braț și, ținîndu-l zdrăvăn precum un polițist pe un hoț de buzunare, porni să-l trîască după el, pe cînd Pierre spunea politicoasă : „Vă rog, domnule, îmi pare rău, opriți-vă, nu am să fac așa ceva.“ „Ei aș, am nevoie . proprietate publică . hai cu mine . e prima sau a doua oară.“ „Proprietate publică ! exclamă Pierre Asta poate să măcară pentru gazeta lunară -Căpitanul Kidd- . tocmai așa ar fi făcut și el. Dă-mi voie însă să repet că nu mi trece prin cap să fac așa ceva.“ „Chiar nu vrei ?“ strigă celălalt uimit și prîvind pe Pierre în față. „Păi, portretul meu e publicat de multă vreme, he, hei de cînd !“ „N-am încotro, domnule“ Hai, hai“, și șeful de echipaj îl apucă din nou, cu cea mai nerespectuoasă familiaritate. Deși era tînărul cel mai blind din lume cînd era tratat cuvîncios, în singele lui sălășluia un diavol urcîcios, ca la comandă trezit de insultele aduse persoanei lui de inși din școala literară a căpitanului Kidd „Uite ce-î, prietene“, zise el, inspectîndu-și cu atenție imparțială pumnul strîns cu hotărîre, .dă-mi drumul brațului, ori dau eu drumul la pumn Du-te dracului cu dagherotipul tău cu tot !“

Această întimplare grăitoare la acea vreme a avut o urmărire surprinzătoare asupra lui Pierre. Se gîndea acum ca cîtă ușurință putea fitecine să-și vadă chipul pe hîrtie cu ajutorul dagherotipului, pe cînd mai de demult, un portret bun era la îndemîna doar a celor cu bani sau a nobiliteții de spirit de pe pămînt. Deci, firește, în loc să „înveșnicească“ un geniu, portretul „Inzillia“ acum pe orice prost. În afară de asta, dacă fitecine își vede poza în ziar, adevăratul bonton e să nu ți-o vezi și tu pe a ta. Căci dacă apari în devălmășie cu Tom, Dick și Harry și porți un surruc croit după același tipar cu al lor, cum te mai deosebești de Tom, Dick și Harry ? Iată cum un motiv atît de alnuc ca vanitatea personală îl ajută pe Pierre în această problemă.

Unii iubitori zeloși ai literaturii timpului, în general, precum și aluzitori credincioși ai marelui său geniu, în special, cerșeau adesea fapte mărunțite cu care să-i orneze biografia. Li arătau că viața îi tot ce este pe lumea asta e nesigură. Simțea ei, poate că mai are mai, ani de răst, s-ar putea și ca timpul să treacă ușurel pe lângă ei, dar, pradă unei știe cărei boli neașteptate și fără leac nu i-ar fi ceasurile din urmă otrăvite de gândul că e pe cale să plece pe drumul cel fără de întoarcere, lăsând lumea în neștiință cu privire la stofa și nuanța exactă a primilor pantalonași pe care i-a purtat? Aceste observații îl îngrozau neîndoișor într-un punct foarte sensibil pe care orice nevăzător îl cunoaște prea bine. Cînd se gîndea însă că, din pricina extremei lui juneși, propriile lui adeseori amănute din trecut se topeau repede în suveniruri vagi și lăburii, nu-l lăsa inima să dăruiască aceste amănute biografilor nerăbdători, cu atât mai mult cu cât preceptul lui sursă de adevăritare a acestor lucruri din trecut îi plăcuse de mult dintre cei vii. Vrednică lui dată Clarissa murise de mai bine de patru ani. În zadar un tînăr amic literat, arhicunoscutul autor a două Indexuri și o hăopie, în fața cărui subiectul fusese întîmplător pomenit, mbrățișă cu căldură cauza îndurerărilor biografii spartă că oricînt i-ar fi de anevoie, omul trebuie să nu se po-dăcapă renumelui său, degenabă te tragi înapoi, și se oprea încheie scoțînd de sub pălărie spalturile propriei biografii care, din cea mai adîncă considerație pentru public, avea să fie în curînd publicată sub formă de broșură, la preț de numai un șiling.

Pe PIERRE îi mura și îl îndurera faptul că și alți doritori mai puțin binecredincioși îi trimiteau Formulărele Cererilor pentru Biografie tipărite cu regularitate și cu numele lui scris în cernoala rugîndu-l să-i onoreze pe ei și întîrziindu-le et o cîrmă pusă la punct a vieții sale incluzînd și cîmă serioasă să se formulărilor parat le dădea lui. Îl deînțes cu fîmă îndoiată. Fecare din ei știu mai multe despre viața lui decît orice alt om, că numai cei care scrisese marile opere ale lui Glendinning avea dreptul să le cerceteze și să-și spună ultimul cuvînt asupra alcătuirii lor ieșite din comun.

Sub influența umilitoarelor simțăminte trezite de lucruri ca acestea, vinat de editori, gravori, redactori, critici, colecționari de autografe, iubitori de portrete, biografi, amici literați muștrători și petiționari, în sufletul tânărului Pierre își făcură loc triste întrezăriri ale nimicniciei faimei omenești, întrucât era silit cu jale-n suflet să se lepede de cele mai arzătoare ofrande ale chinuitoarelor cinstiri de sine.

È de înțeles că, după fermecata deșteptare asupra lumii pe care o avusese la Poiana Șei — deșteptare care din cînd în cînd, în anumite privințe, îl făcea să semene cu Timon — înșfăcase cu osebăită scribă și dispreț pachetul care conținea scrisorile biografilor și ale altor corespondenți săraci cu dubul, pe care într-un moment mai puțin furios le pusese deoparte ca pe niște simple năstrușnicii. Cu un rînjit infernal privi cum acea grămadă de gunol e mistuită pe vecie de foc, simțind că, pe măsură ce aceasta se topește văzînd cu ochul, în sufletul lui moare ultimul și cel mai mic atîmbure neîncolțit al acelei vanității vrednice de dispreț la care făceau apel toți absurdii lui corespondenți.

RECONSIDERAREA LUI PIERRE
CA TINAR AUTOR

I

Întrucît prin vorbe ucolite am dat a înţelege că Pierre era mai mult decît un geniu înnăscut obişnuit, ai putea părea nepotrivit faptul că pînă acum mintea lui nu închipsese decît articole de reviste. Mai mult, vorbind cu mina pe inimă, aceste articole nu erau cu nimic neobişnute. Într-adevăr — dacă ar fi să lăsăm la o parte orice înanie, dacă ne-am fi permis aşa ceva — aceste flecuşele fugare ale domnişorului Pierre erau banale de-a binelea.

Este adevărat, aşa cum am spus la început, că natura de la Poiana Şeii fusese o adevărată binecuvîntare pentru Pierre; că mama-lire îi trimisese zvon de trîmbiţă dinăpre dealurile albastre, că îi dăduse tainele ei melodioase în valul riurilor şi în frunza pădurilor. Dar întrucît această mămă ne hrăneşte de timpuriu şi din belşug, ea întârzie mult în a ne arăta cum să ne orînduim chibzuit mesele. Sau, ca să schimbăm metafora, carierele de marmură sînt uşoare, dar cum să o scoţi, cum să o dăltueşti, cum să construieşti un templu din ea? Tînrul trebuie să părăsească deci un timp cariera de marmură, nu numai pentru a se duce şi a face roat de unelte trebuincioase, ci şi pentru a studia arhitectura. Mai întîi, deci, este cel care descoperă cariera de piatră, pietrarul o ia înaintea arhitectului, templul urmează după arhitect, cîci el este coroana întregii lumi.

Da? Pierre nu numai că nu avea nimic de arhitect în el pe vremea aceea, ci era şi foarte, foarte necopt. Cum se vede adeseori, cînd se sapă pentru a se extrage metalele preţioase din mină, se găseşte mai adînc piatră neartăbuincioasă care trebuie scosă afara şi aruncată cu multă

trudă, tot astfel, acormonind în sufletul omului în căutarea vinei de aur a genului, dau mai întâi de multe lucruri obișnuite și lipsite de interes. Bine ar fi dacă omul ar fi înzestrat cu un loc în care să-și țină propriul gunoi, el este însă asemenea unui chiraș al cărui moșor nu încapă în pivniță și trebuie scos morman în stradă. În fața ușii, ca să-l ia de acolo slujbașul statului. De banalitatea noastră nu putem scăpa decât golindu-ne de ea într-o carte, odată închisă acolo, cartea poate fi zvrălită pe foc și totul va fi în regulă. Numai că nu toate cărțile de acest soi sînt întotdeauna puse pe foc și asta explică imensa precumpănire a cărților jalnice asupra celor care sînt merite admirabile noastre. Nici un autor cit ar fi el de sincer nu se va grăbi vreodată să aște cu degetul călpa fiind a scăpat cu totul de gunoariile lui și a ajuns la vina de aur din suflet. Nu e mai puțin adevărat că de fiecare dată cu cît e omul mai înțelept cu atît se înșală mai tare în unele lucruri.

Se știe destul de bine că cele mai prețuite creații ale celor mai alese minți omenești sînt privite de către aceleași minți ca simple exerciții necoapte ale unor boboci, fără altă valoare decît de simple încercări de a intra după moarte în marea universitate a ziditorului. Ceea ce e sigur este că, dacă e să tragem învățături din observarea vieților oamenilor de seamă, cele mai alese înfăptuiri ale lor cele care au atras lauda deșănțată a lumii, le par tocmai acestor autori nu numai sărmane și neînsemnate ci adesea de-a dreptul nesuferite, cărți care nici n-au călăt în biblioteca lor. Pentru minți mai puțin înzestrate decît cele descrise mai sus, considerațiile acestea devin întristătoare și nepotrivite, astfel încît nu le mai pasă ce produc nefericiții se îndreaptă către masa de lucru nemulțumiți și rămîn acolo, țintuiți de obligația unei neplăcute nevoi sociale, pradă durerilor de cap și junghurilor în spate. Scrierile astfel întocmite le par la fel de jalnice și vrednice de dispreț, ele sînt zălmășite de lipsa de poftă și răbojul butarului, odrasle rahitice ale unei mame căreia nu-i pasă de viață și de mlădițele de viață din trupul ei. Să nu-și închipuie lumea cea mîioasă că aceste minți au urmă de vanitate în ele; sînt doar plătite

să apară pe scenă și nu au vreo pretenție la atenția publicului, roșeață și flăcări insufletețită a vieții lor nu e altceva decât iard, spălat cu lacrimi amare în singurătate risul lor răsună fiindcă e găunos, iar hohotele de râspuns nu îi înveselesc.

Nimic nu este atât de aluneceș și de ademenitor ca tristețea, ne întristăm mai întâi când n-avem nimic interesant de făcut, și rămânem triști fiindcă, în sfârșit, am găsit o sofa confortabilă pe care să ședem. Chiar așa, se poate întâmpla ca, ajungând la acest mic episod din trecutul eroului meu, că niste ape puțin adânci îmbrățișate de un golfuleț tihnit care să-mi molcomească revărsarea tumultuoasă, s-ar putea, așadar, să mă întind și eu la povestire, devenind trist și sentimental.

Ceea ce am spus până acum cu privire la lucrurile bune de aruncat la coș, în legătură cu Pierre, arătând că sînt în unele cazuri primele fructe ale genului, nu este în nici un fel contrazis de faptul că uneori primele publicații ale multor autori de merit au dat totuși semne coapte de genialitate, nu avem de unde ști cît de multe fuseseră mai înainte încredințate fiăcărilor sau tipărite în secret în creierul lor și șterse tot acolo cu repențiu. În cazurile mai puțin însemnate ale unui succes literar neîntîrziat, la scrutorii foarte tineri, se poate observa aproape întotdeauna că ei se datorează mai cu seamă cîine știe rărei grele și cumplite pășanii proprii, pusă într-o carte care povestind lucruri nemaiîntîlnite, l-a făcut și pe autorul ei să fie socotit nemaiîntîlnit; în felul acesta multe cărți foarte originale nu sînt decît produsul unor minți cu totul lipsite de originalitate. Într-adevăr, omul nu are decît să fie puțin grijuliu, și ultima fărîmă de vanitate dispare. Societatea curipește tot timpul despre originalitate, dar n-a existat pînă acum nici un om original în sensul pe care eu îl dau acestui cuvînt; nici măcar primul om care, după cum spun învățații, a devenit de asemenea și primul autor, nu a fost original; singurul care se poate mîndri cu aceasta este Atotputernicul Dacă Milton ar fi avut soarta unui Gaspar Houser, chiar și Milton ar fi fost la fel de găunos ca și el. Căci deși sufletul gol-goluț al oricărui om adăpostește, fără îndoială, măcar o

sămînță adormită dătătoare de viață cugetării, nu s-a pomenit niciodată copil născut doar dintr-un singur părinte ; lumea văzută a celor trăite este aceea care face muzele să rodească ; hermafrodița nu sînt decît o poveste.

Prostia lumii nu are margini în lucrurile astea ; să nu mă învinovățiți deci nici pe mine dacă vin și cu partea mea. E cu neputință să vorbești cri să scrii fără să rămîi descoperit și neajutorat ; Cavalerul Invulnerabil nu-și ridică niciodată viziera. Și totuși e plăcut să pălăvrăgești ; trece timpul înainte să mergem la culcare ; vorbirea e și ea stîrnită atunci cînd, asemeni acelor *improvisatore* italieni, ni se plătește fiecare răsufare ; și sîntem prea mulțumiți atunci cînd publicul, rămas cu gurile căscate, ne trimite la plumbare cu cei cîțiva ducăți pe care i-am cîștigat.

II

Se poate înțelege de aici că planurile lui Pierre cu privire la căile de a-și cîștiga singur traiul la oraș se bazează pe presupusele lui talente literare. Căci ce altceva ar fi putut să facă ? Nu cunoștea nici un meșteșug și nici o meserie. Ar fi fost, poate, prea bucurios dacă soarta l-ar fi făcut să se nască fierar și nu un gentleman, un Glendinning și un geniu. Glîndindu-se la asta, ar fi dat dovadă de o pripeală de neiertat, dacă nu ar fi dovedit cumva, prin experiența sa, că nu este cu desăvîrșire cu neputință ca un colaborator de revistă, contribuind la propășirea tinerei literaturi americane, să cîștige și ceva parale de pe urma poezelor sale. Se cunosc astfel de cazuri fără putință de tăgadă și ar fi atît nebunie, cît și nerecunoștință, să le trecem cu vederea.

Intrucît poziția socială aleasă și strămășii nobili ai lui Pierre îl scutiseră de nevoia de a cîștiga măcar un ban al lui pe lume, fie cu mina, fie cu capul, e de dorit să lămurim aici unele lucruri înainte de a purcede mai departe. Așa vom și face, incluzînd ca întotdeauna un preambul.

Un război orice cugetare pare știută de mult ; cu toate acestea, tocmai lucrurile cele vechi, din acea zestre ce nu mai poate fi sporită, arată că, în orice stare s-ar afla omul, oricât ar fi ea de fericită și îndestulată, tot nemulțumit de ea rămîne . Întinde mereu mîna dincolo de gard și caută a se întrece pe sine însuși . Astfel, în timp ce mulți sclavi ai călămaru se zbat în zădul societății și trag din greu la peniță pentru a agoniza cîte ceva spre a potoli un timp voca pînecelui, la ceasuri de muștrări bolnăvicioase privind sarmata lor simbră ca pe o rușine de neiertat , în timp ce oricare din acești sclavi ai literelor ar fi sărit în sus de bucurie — neluînd seama la cusăturile prea puțin trainice ale nădragilor — la cea mai îndepărtată speranță de a moșteni marile ferme de la Poiana Șen, de a deveni stăpîn al unui venit mai mult decît îndestulător și de a fi scutit pentru todeauna de a purta pe mîni acele trîdătoare pete de ciumă ale sărăciei (adică, pete de cerneslă). În schimb pentru Pierre, stăpînul de drept și de fapt al tuturor lucrurilor la care celălalt doar nădăjduia fără de speranță, culmea ambiției lumesci era să se poată lăuda că editorii ar fi gata să-i dea un ban pentru scrierile lui și să socotească totuși că au încheiat un tîrg bun . Oricît de prostesc și plin de slăbiciune ar părea aceasta la Pierre, să-l luăm puțin mai în amănunt și să vedem dacă într-adevăr așa stau lucrurile .

Pierre era mîndru , și un om mîndru — înzestrat cu mîndria de care e vorba acum — nu pune prea mult preț pe unele lucruri de care nu a făcut rost el însuși, oricît ar fi ele de folositoare . Dacă o astfel de mîndrie ar fi dură pînă la capătul așteptat, un astfel de om nu ar mîncă pînă dacă nu ar fi aruncat cu mîna lui semințele în pămînt, nefund nici atunci scutit de umilința că pînă și sămința a trebuit să fie luată cu împrumut de la semănătorul dinaintea lui . Omul mîndru dorește să se simtă pe sine în ainea lui și nu să se oglindescă prin alții . Îi place doar să fie propriul lui Alfa și Omega, să treacă prin toate treptele mijlocitoare, ca apoi să se aleagă ori într-o parte, ori în alta, tîrî nepăpăbilă și fără margini . Ce mîndrie pe Pierre cînd a zornăit pentru prima oară în mîna lui bolerească simbră trudei ! Ce să mai vorbim

de tobe și surle, zăngănitul unui bănuț câștigat cu trudă e mai insufletitor decât toate trîmbițele Spartei. Cu cît dispreț cîta acum spre somptuoasele lui încăperi moștenite, spre lapserii tablouri, orgolioase blazoane istorice și flămuri, ale faimei Glendinningilor, cu cîtă încredere își spunea că la nici o nevoie nu va avea să îl cheme din moși pe bunicul său, săpîndu-i monumentul de șef indian ca să facă rust de sabie și scutul sălămoșesc pe care să le amanezeze pentru o bucată de piine ! Putea să-și câștige traiul ! O ! de două ori binecuvîntat era Pierre în înclinarea lui spre muncă adevărată.

Mecanicul, argatul pot să trăiască doar într-un fel : trupul trebuie să le hrănească trupul. Pierre nu numai că putea face una, dar putea face și cealaltă, lăsîndu-și trupul să lenească acasă, putea să-și trîmte sufletul la trudă ca acesta să vină cumințe înapoi, aducînd plata pentru trup. Unu boierinași fără meserie din Sudul a. sto-cantă care se întîmplă să aibă sclavi se dau acestuia libertatea de a se duce să-și caute de lucru, ca să se întoarcă în fiecare seară acasă cu simbioie, cu un venit adică pentru acei leneși boieri. Nu două muni, ci patru are acela care într-un trup dornic de muncă adăpostește un suflet dornic de muncă. Nici acesta însă nu trebuie să aibă prea multă încredere în sine. Dumnezeuul nostru e invidios, nu-i este pe plac ca o făptură omenească să fie înzestrată cu cea mai mică umbră a înăsușirilor sale. Înugați deci trupul la suflet, puneți-le pe amîndouă la plug, și în cele din urmă unul sau celălalt va cădea în brînci pe brazdă. Păstrați atunci trup de eunuc pentru trudă, și suflet vi-tos pentru muncă, ori altminteri suflet de eunuc pentru trudă, și trup vi-tos pentru muncă. Alegeți ! Cei doi nu pot să tragă multă vreme la același jug. Peste cele mai sărătoase și mai înălțătoare inchipuiri se strecoară norul Adevărului, pînă și ghiuleaua unei moșiere ajunge în cele din urmă tot pe pămînt, oricît ne-am strădui, nu putem ține dincolo de orbita globului ca să ajungem la atracția altor planete, legea gravitației pămîntului se întinde mult dincolo de atmosfera acestuia.

După părerea înclătăenită pe această lume, cel care este înzestrat cu tot ce-i trebuie vrea încă și mai mult,

iar cel care e lipsit de toate vede că i s-a răpescut pînă și puținul pe care îl are. Și totuși, lumea asta zice că e simplă, fără pretenții, pusă pe fapte și mai ales omenească, călăuzită de cele mai simple principii: că dreptul este tot ceea ce e huc și pocus. În doi peti ori cîmcolo de ea simt ură unui om dăruit cu o minte răzvrătită față de dogme, care se trezesc adesea dojenite că au întors pe dos cu bună-știință toate lucrurile de bun-simț și că au răpăcit lumea cu aturele lor care zic că trei e patru și că doi și cu doi fac zece. Dar dacă n-meru nu a propovăduit pe față o învățătură a mîii parte atît de haznă și de perfidă față de bunul-simț ca aceea pe care o practică lumea acum și dintotdeauna și anume de a-i da tot celui care are deja lucruri de care are încă mai puțină nevoie și de a lua celui care nu are mai nimic pînă și puținul avuției pe care o are — atunci cea mai adevărată carte din lume nu e decît o mîncuță.

Încurcarea învățăturii, precum și praxiul lumesc de care am pomenit mai sus, se văduseră în oarecare măsură în cazul lui Pierre. Urma să primească în viitor arendă de la cîteva sute de ferme împrăștiate pe o bună parte din două ținuturi învecinate — și acum proprietarul aceluia popular periodic revistă „Gazette”, îi trimitea cîteva dolari în plus pentru sonetele lui. Proprietarul cu pricina (deși de fapt nu citise niciodată sonetele, ci le trimisese secretarului sau literar, el fiind atît de înaintat într-ale literelor încît multă vreme înainte ca gazeta să pornească, scria cuvîntul „Gazette” cu litera „g” în loc de „z”, „Gagelle”, zicea că în cuvîntul „Gazette” „z”-ul nu avea ce căuta, „g” era mai moare — căci la molițiune se pricepea el, și încă d’o experiență), proprietarul acela părea să se călăuzească după învățătura despre care am vorbit mai înainte.

Dolarii pe care-i primea de pe urma poezelilor Pierre îi investea în țigări de foi, astfel noru care îi aduseseră pe cîi ocolite dolarii se reîntorceau în văzduh, înmiresmați cu ducele parfum al unei havane. Acest vestit și răscunoscut Pierre, marile autor pe care lumea nu-l cunoștea la chip (căci nu se împotrivise el în mai multe rînduri să pună la îndemîna publicului portretul său ?),

acest celebru poet și filozof, autor al „Veru Tropicale Sonet”, la a cărei viață unelteau mai mulți inși, ce nu mai aveau nimic de pierdut (căci nu putaseră biografii că îl voiau viu sau mort?). această cutremurătoare celebritate ședea acum și fuma blînd, încourajat de un volănaș de fum, ca un munte tîvit cu nor. Toate se amănau unele cu altele cum nu se poate mai bine chiar fără voia lor. Trabucele se aprindeau în două chipuri: de la vînzarea sonetelor și de la urgia sonetelor tipărite.

Chiar la acel popas timpuriu al drumului său scriitoricesc, oricît ar fi fost Pierre de închipuit în ceea ce privea te fuma sa, nu era la fel de mîndru de hîrtia sa. Nu numai că și făcea filiturs de aprins din sonetele publicate, ci era și foarte zăpăcit cu manuscrisurile aruncate, zăceau pe ter tot prin casă. le dădeau o gîomă de bătaie de cap servitoarelor care măturoau, seiveau la aprinsul focului și tot zburau pe ferestre și pe sub uși în cazul oamenilor care treceau din întîmplare pe lângă unac. Zăpăcit și neputător cum era, Pierre devenea astfel un soi de editor. E adevărat că admiratorii mai apropiați îl certau adesea pentru lipsa de cinstire pe care o arăta primelor vestimente ale necumșinoarelor lui odrasle. Aceștia spăneau că lucrul care a simțit gloriolara mîreței sale pentru ea, începînd din acea cupă la fel de cinstit ca și buzele care sărutasemă măcar o dată degetul cel mare de la pictorul Papei. Călit cum era împotriva acestor muștrări pretensi, Pierre nu-l putu totuși ține niciodată pe acel înfocat admirator al Lacrimii care, găsim o bucățică din manuscrisul original, conținînd o căciuliță (de la cuvîntul lacrimă) deasupra unui i (de la cuvîntul ochi), încotri că l-a apucat de pictor pe însuși Atotputernicul și cersi aleasa cinstire de a încrusta bucățica într-o țavăță, aruncînd o camăce ce-l înălțase pe Homer pentru a pune în buclă și acest giuvner încă mai neprietur. Rămase nemîngîiat rînd, udată de plîncie, căciulița care era semnul lacrimii dispăru de deasupra punctișorului astfel, ciudățenia și minunăția sonetului se vedeau încă mai bine, și anume cea mai mică bucățică din el ascundea șiroale pe timp de secetă, dar rămînea lipuit tocmă de lacrimă cînd începea să plouă.

Amator nepăsător și rece dar chibbușar totodată, surd la lauzele întregii lumi — misterios de vesel și veselul autor al „Lăcrimii” mândria revistei „Gazetei”, pe a cărei copertă viu colorată numele său se lăsa în fruntea tuturor colaboratorilor (dintre care nici unul nu era om de rind, căci și redactaseră frățește biografiile unul altuia, erau înscrși toți în același club, portretele lor fuseseră făcute de același gravor, publicate în gazetă și cumpărate de la același chinez), acest Pierre ce se bucura de atita cinatie a carui viitoare popularitate și „voluminozitate” se vestiseră atât de uluitor prin cele ce scrisese până atunci încât unii veniseră deja la Poiana Serei pentru a-i da seama de potențialul hidroenergetic al locului și a vedea dacă nu ar putea să — înfrunte — o moară de hirtie, anume pentru marele autor obținând totodată monopolul pe comenzile sale de materiale, trebuincioase scrierilor, această măreață faptură de cartă simplă, supunându la glorie vorbeau cu groază și respect acest Pierre în a căruia timpul însuși se închina iar un venerabil domn de muzee și cinci de ani fost bibliotecar al Congresului și scos cu respect palășia când s-a fost prezentat la redacție și a rămas în picioare deși Pierre sedea ca acasă pe scaun cu palășia pe cap — acest minunat și disprețuitor geniu — doar amator în ale vieții până acum — ne va apărea în curînd în cu totul alta lumină — la învîlă și încă amarnică — deși lumea se închină Medocrității și Banalității, trece prin foc și sabie Măreția ce trăiește în pace cu ea, deși se jură că atacă Inverșunat. Fața neia nu întotdeauna și apleacă urechea în fața Sincerității.

Deși această stare de lucruri îmbinată cu înmulțirea răvălnică a cartilor pare să ducă fără doar și poate la un punct din viitor cînd întreaga omenire va fi redusă la idioțerie, autorii vor fi la fel de tari cum sînt aichamistii în ziua de azi, iar tiparul va fi socotit doar o biată invenție, dar, gîndindu-ne la toate acestea, să ne mîngîiem totuși, oh Aurelian ! la gîndul că, deși vremea autorilor va trece, teaurile sincerității vor rămîne !

BISERICA APOSTOLILOR

I

În partea mai veche de jos a oraşului, pe o străduţă îngustă — aproape o ulicioară — odinioară plină de locuinţe respectabile, dar acum copleşită de depozitele masive ale importatorilor străini nu departe de colţul unde ulicioara se încrucişa cu un drum bătut dar tare îngust al neguţătorilor şi slujbaşilor, cu tot tâmbălăul hamahilor — cu tot, se înălţa în vremea aceea o hardughie ciudată şi veche, rămăşiţă a unor vremuri trecute. Era construită din piatră cenuşie tăiată grosolan şi alcătuită în ziduri neînţelept de groase şi puternice, două dintre laturi aveau scobite tot atâtea rânduri de ferestre arcuite şi împunătoare. Un turn larg pătrat şi cu nimeni împodobit se ridica în faţă, de două ori mai înalt decât trupul bisericii, trei dintr-o latură le lui erau străpunse de găuri mici şi înguste. Până acum, înălţarea clădirii — veche de mai bine de un veac — arăta destul de limpede la ce servise mai întâi, şi întâi. Înapoi ea se găsea o căsonie mare din cărămidă nelencuită, care dădea spre strada din spate iar al cărei dos era aproape la par de dosul bisericii, nelăsând decât o trecere dreptunghiuară îngustă pavată cu bolovani. Pe părţile acestui dreptunghi, trei rânduri de stâlpi din cărămidă îngăduiau să se treacă, la adăpost de ploaie, de la vechea biserică la acareturile mai noi. Un garduş stricat, ruginit şi uitat de vremuri înconjură o curticică aflată în faţa căsoniei din spate, părind să arate că se ridicase pe un loc unde pe vremuri fusese zădărniciul bisericii. Chiar aşa şi stăteau lucrurile. Pe vremuri cînd acea parte a oraşului era plină de locuinţe şi nu de depozite şi barouri, bătrîna Biserică a Apostolilor avusese zilele ei de sfinţenie şi slavă, valul schimbării şi progresului trecuse prin naoul

și peste navele ei laterale, măturind cea mai mare parte a credincioșilor, cu două sau trei mii mai spre centru. Cîteva bătrîni negustori sau contabili încăpățînați mai zăboviră un timp prin stranele ei prăfuite, ascultînd predicile unui bătrîn pastor credincios, care, rămînînd la post cu toată fuga enoriașilor, își mai proptea încă trupul pe jumătate damblagit de amvonul mîncat de viermi și izbea cu pumnul — acum nu atît de virtuos — în pinza mîncată de molii a aerului care-i acoperea pupitrul. În cele din urmă, bătrînul și bunul pastor muri, iar cînd cei cîteva negustori și contabili cu capete cîrunte ori pleșuve li urmări coșciugul afară din biserică, pînă la locul de îngropăciune, bătrîna zidire fu martora ultimei dăți cînd credincioșii ieșeau pe porțile ei după orînduiala slujbei. Venerabili neguțători și contabili se adunară și hotărîră că, oricît ar fi fost de neplăcut și greu să o recunoască, nu aveau nici un rost să-și mai ascundă că biserica nu mai putea îndepărti rostul pentru care fusese durată. Trebuia deci fărîmîtată în prăvălii, locată în birouri și aruncată gureșilor avocați să cuibărească în ea. Hotărîrea fu îndepărtată și apărură birouri pînă sus în turle, atît de bine izbutită lucrurile, încît în cele din urmă năvăliră și în cîmătură ca să construiască încă o clădire, și aceasta închiriată ca e peste grămadă, cîndurilor de oameni ai legii. Noua clădire întrecuă însă cu mult în înălțime vechea biserică. Avea vreo șapte caturi, era o grămadă înspăimîntătoare de cărămizi, așezate parcă de titani, ridicîndu și acoperîndu-se acoperit cu țigla aproape pînă la aceeași înălțime cu vîrfurile.

În această ambițioasă cîltorie proprietarii se avîntaseră cu cîteva pași, sau mai degrabă cu cîteva etaje, prea sus. Pe oameni nu-i prea tragea inima să se gîlcevească dacă nu aveau la îndemînă avocați ca să-i ajute, iar acestora le place întotdeauna să-și aibă birourile chiar la stradă, la parter, dacă se poate, fără măcar o treaptă sau o ridicătură, și în orice caz nu la catul al șaptelea al unei case care să-i descurajeze pe clienți să le mai ceară sfatul, vîzîndu-se siliți, pentru a-și plăti arvunde, să urce altelea rînduri de scări, una peste alta, cu paliere foarte scurte. Așa că, la scurtă vreme după ce fuseseră ridicate, caturile

de deasupra ale clădirii mai noi rămăseră aproape în întregime pustii, ecourile pierdute ale camerelor goale, aflate chiar deasupra înstăriților avocați de dedesubt, le sugerau poate, citorva măcar asemănări nedorite cu buzunarele de la subsol, în comparație cu trista suflare a mansardelor lor, vai ! pungă plină și capete goale ! Această trista stare de lucruri a fost în cele din urmă îmbunătățită, când treptat camerele libere de sus au fost ocupate de către sînduri de oameni fără căpătuș, amestecați, trăind doar cu pline și brinză, de unși cu înfățișare oarecare, îmbrăcați cuvinicios dar ponosit, în negru, precum și de tipi cu aer nepătruns de străni și ochelari albaștrui ; născuți prin cine știe ce colț al lumii, aceștia poposesc, precum berzele în Olanda, pe cornișe și pe la mansardele clădirilor mari, în cele mai multe din porturile de la mare. Aici stau și trîncănesc precum coșofenele, când coboară, în căutarea unor pomeni puțin probabile pot fi văzuți în fața crișmelor ca niște sînduri de pelican pe plajă, cu buzunarele goale, atîrnînd fleșcăite ca gurile bebelușilor cînd e peste puțin și greu de prins. Dar acești jalnici flueră-vînt se străduiesc să se facă a nu băga de seamă tristețea lor trupască, ospetînd cu îndrăgire doar pe tărîmurile binecuvîntatelor idealuri.

În cea mai mare parte sînt artiști de diferite soiuri ; pictori sau sculptori, ori studenți săraci, ori profesori de limbi străine, ori poeți, ori politicieni francezi refugiați, ori filozofi germani. Cărările minților lui vîlcit de încurcate ar fi din cînd în cînd, sînt îndeobște subțiri și orînduite către cele ale spiritului, întrucît golul din pungă îi face să disprețuiască materialismul vulgar al lui Hobbes și să fie mai degrabă înclinați către avîntările acriene ale filozofiei lui Berkeley. Bijbiînd adesea în zădărie prin buzunare, nu pot să nu se lase pradă virtușurilor carteziene ; prisosul de timp liber din mansardele lor (propriu și figurate) merge mină-n mină cu prisosul de loc liber din plîntece, făcîndu-i deosebit de pregătiți pentru a și îndrepta neclintit atenția către digerarea cum se cuvine a categoriilor sublimne ale lui Kant, cu alit mai mult cu cit opurile filozofului sînt singurele mari fapte pipăibile din viața lor altminteri bătute de vînt. Sînt sîrăntocii glorioși de la

are învălăm tăinele ce-ai ale tărurilor întinse în săpătură
existența lor în mîinile unor oșpeți ai de împlinire a celor
mai obișnuite mijloace de supraviețuire. E o problemă de
care multe capete s-au izbit. Îngădușim să aduc aici pri-
morul și șuviile din pălămădă spre cină, tuturor glo-
riilor noastre goale cu e aia. În se au murit pe lumea asta!
Sincer și cu adevărat nu plec în fața lor oameni nobili,
deși călătorii mai cu seamă prin gunoie și de aceea in-
diază să le fac dreptate. Acolo unde se află o nobilitate
innăscută și unde este o viață de un simț al onoarei tot
innăscut, veselă nu este niciodată socotită necu înțelegere.
Proștii și profacii pângăritorii și maimălele răscălate prin-
tre zei — doar aceștia sînt simț ofensat și sînt în viață.
Întinse alți zei și oameni cu rang de neîngăduș
nu-și bat capul cu bufa certărească a zăvăluirilor bă-
lăne și nici cu schimbările de bătălie de pe stradă.

Cînd timpul nu mai e oamenii se agită de un brîu.
Locul odinioară al ne urme meniu înalte păstrează nu-
mlele acestor înălțate lucruri chiar atunci cînd sînt întinse
spre o fuziune de rînd. S-ar putea că siliți de Soa ta ce
nu stie mare, să renunțe la realitatea lucrurilor conștiente
și înălțătoare, oameni de azi sînt bucurii să poată face
în timp cu ea pălăind niste jămășile ce sînt aia rostul doar
în închipuirea lor. Cunoașterea ultimă a acestor lucruri
se vad prea adesea în acele respectabile limite de peste
ocean — un pod peste Tamisa păstrează încă urmele ordi-
nului. Călugărilor Negri deși pe aceste meleaguri n-a mai
rămăș nici picior de Călugăr Negru ci doar o găoacă de
pîngășă nea de pe vremea reginei Bess. Încă multe alte
nepotriveli istorice amintesc dulce și trist prezentului de
îmbrăcătura aia, care a trecut înaintea celui de față. Nici
noi — deși stăruim în noastră, prea de curînd pe aceste
lămurii columbiene nu ne a prea lăsat prilej de a ne alchila
asemenea atrăgătoare nepotriveli — nici noi, ci, în
oazele mai vechi nu sîntem lipsiți de prezența lor pe cei
pe colo. Așa se întimplă cu vechea biserică a Apostolilor
mai bine cunoscută chiar pe vremea ei sub numele mai
scurt de La Apostoli — deși acum fusese întoarsă de la me-
nirea ei de început în vederea altora cu totul opusă la
pastra încă evangheliei lui Dumnezeu. Arcașul sau artistul care

Închun, cumtrele din clădirea cea veche ori cea nouă, răspundea învariabil, atunci cînd era întrebat unde poate fi găsit. La Apostoli. Dar intrucit acum, în cele din urmă, datorită strămătării firești ale locatarilor ce slujeau profesiunilor mai de vară, într-un oraș înfloritor și în creștere respectabilului loc nu mai oferea oamenilor legii aceleasi atracții ca mai înainte — și intrucit ciudași aventurieri fără nimeni artizii și filozofii săraci se înghesuiau pe măsură ce plecau ceilalți — ca și din pricina metafizicei hăbăuice a acestor curioși locuitori — ori fiindcă mulți dintre ei erau binecunoscuți Teoreticieni, Teleologi, Reformatori, Sociați și Trupovăduitori ai unui mireg Ghiveci de Principii la care se adăuga și o ușoară îngîmfare a lor în lume — numele poporului al vechii biserici era imprumutat și celui care o locuiau. Așa se făcea că mîndra cerea ca cel care avea camere în vechia biserică să fie familiar numit „Apostol”.

Intrucit fiecare rezultat este doar cauza altuia, a-a în-
tîmpinat așa — dezvoltîndu-se că au căpătat acest titlu de fa-
mălie deloc de azvîrit chiuzăii bătăine, biserici au început
să se adune țesînd din feluritele lor viruiri să se cu-
tinască de ca vecinii curioși să știe cu cine împart titlul
care li lega, în sfîrșit au mers și mai departe și, pe ne-
simțite s-au organizat într-o societate ciudată care, deși
cu totul neabăgată în seamă și abia ghicită în seșirile ei în
lume era bănuită a avea în vedere cine știe ce țel miste-
rios ascuns legat cumva de răsturnarea absolută a biseri-
cii și statului și de mînnen pripită și înainte de vreme a
cine știe cărui apocalips politic și religios. Ba, prin cițiva
conservatori zeloși și stupizi ai moralei poliția fusese aver-
tizată să țină sub supraveghere foata biserică — dar dacă,
din cînd în cînd cite un polițai privea într-adevăr bănu-
itor la crăpăturile înguste din turla înaltă totuși — de ce
să nu spunem — după toate aparențele locul era liniștit
și curioșos, iar chiuzăii, oameni cinstiți, a căror viruă
de căpătîi o constituiau doar baimele trănante și pâlăuile
cu fundul crăpat, acorojite de soare.

Ziua, baloturi și cutii se trînteau la ușa prăvăliilor din
față La Apostoli, pe trotuarul strîmt se puteau vedea din
cînd în cînd neguțătorii ce se grăbeau să-și depună cîști-
gul zăci înainte de a se include băncile, altminteri strada,

fund mai ales ocupată de depozite și nefolosită pentru trecere, era îndeobște un loc singuratic și tăcut. Începând cu un ceas sau două înainte de apusul soarelui și până la zece sau unsprezece în dimineața următoare, era cu osebire tăcută și pustie, cu excepția Apostolilor înșiși. În fiecare duminică era neobișnuit și surprinzător de pașnică, nu arăta lumii decît priveștiștea a șase sau șapte etaje de obloane de fier neclintite, de ambele părți. Același lucru se putea spune despre cealaltă stradă care — cum arătam mai înainte — se întretaia cu ulicioara depozitelor nu departe de Apostoli. Deși era cu totul altfel, fund plină de birturi ieftine pentru slujbași, de locante străine și alte vaduri ale negoțului, zarva ei se mărginea la ceasurile în care acestea erau deschise; noaptea era părăsită de orice alt locuitor în afară de felinarele de pe stradă, plumbindu-te pe ea duminica, aveai impresia că treci pe o alee de sfincși.

Aceasta era deci starea de acum a vechii biserici a Apostolilor, zumzăia la subsol din pricina celor catorva avocați îndoielnici care rămăseseră, iar la mansardă mîșunau tot soiul de poezi, pictori, sărăntoci și filozofi. Un profesor misterios de flaut ședea cocotat la unul din caturile de sus ale turlei; adeseori în nopțile tăcute, la lumina lunii, se auzeau zvonurile melodioase ale instrumentului său peste acoperișurile celor zece mii de depozite din jurul lui, așa cum mai înainte clopotul bătuse peste acoperișurile căminurilor unei generații de mult apuse.

II

În cea de-a treia seară de la sosirea celor trei în oraș, pe la apusul soarelui, Pierre ședea lingă o fereastră înaltă din clădirea din spate a Apostolilor. Camera era săracă, aproape goală. Pe podea nu era covor, și nici pe perele vreun tablou, nu se găsea nimic decît un pat scund, lung și ciudat, care ar fi putut să servească drept culcuș vreunui Burlac sărac, un scrin albastru, acoperit cu creton, un scaun de mahon, vechi, șubred și reumatic și tăblișă unei mese largi de stejar zdravăn, lungă de vreo doi metri, așezată pe

de la un loc, pe lângă o fântână, pe care se vedea o sticlă mare
cu conținutul o legătură de țesături de pene, un briceag, o
mapă și un top, încă necesarul de hirtie format mare, pe
partea dintr-unu semnal, ca va „Controlat Albastră“

Acolo îl vedem pe Pierre în cea de-a treia seară, lângă
ereastră înaltă a unei camere de cerșetor în încăperea din
Sala Apostolilor. S-ar zice că nu face nimic; nu are
nimic în mîni, poate că are o pînză. Dar când în tîm-
pă este fix la patul de cerșetor, I se pare a fi un sim-
bol gîtor. Într-adevăr, el vede în pînză un
campanel al banului său, afaia aparator al furtului
său, pînză în mîni, lăptă victorios. Pe aceeași pînză
ce câmpăiește în cortul său de pe cîmpul de lăptă, deșam-
gențar, cu ochi blînzi și inimă de viteaz, ține din se-
ară. El ține spada cu care dădea investitura. Căci el
o investitură să fie ucis de marele furt. Pe lumen-
tul stăfîile dușmanilor lui se lăudau cu mîna sa
dîndu-le zăpus de cale liberă pentru lumea de
noi.

Dar oare acel tare pa al războiului a coborât asupra
blindului trup al pa al vântului a coborât asupra
se aude de zgomotul pa al războiului a coborât asupra

[illegible]

... în lumea petrebră care nu are rădădă să-și aște
fă în încreșnarea dintre un suflet nou și o lume veche.

Acum deci nu vedem pe Pierre la apasul soarelui, la cina din noaptea-lunga ierasta nana a acelor vacanțe de vară, în camera din spate de la Apostol. Acum pri-

vește pe fereastră. În afară de foșorul bătrinei turle cenușii nu pare însă a fi nimic de văzut decât un hâțș de țiglă, olane, șindrilă și tinichea, tristul hâțș atârnat, de țiglă, olane, șindrilă și tinichea, cu care noi, babilonieni moderni, înlocuim frumoasele grădini suspendate ale acestor vremi din Asia, din vremea lui Nabucodonosor.

Șade acolo ca un venetic de pe alte tărîmuri, transplantaț din încintătoarele iatacuri ale conacului părintesc în acest pământ pietros. Văzduhul viortu al colinelor din jurul câmpilor verzi de la Poiana Șeu nu-i mai mîngie dulce obrazul. Asemenea unei flori, sunte schimbarea, bujorului-au pierit din obraz — obrazul îi e veșted și palid.

De la fereastră înaltă a acelei încăperi de cerșetor la ce se uită mare Pierre cu atita luare aminte ? Nu are nici o stradă la picioare — ca o prăpastie adîncă și neagră golul dreptunghiular se cascadează sub el. Dincolo, în capătul îndepărtat al acoperișului jughuat al vechii biserici, se ridică marelă și cenușiu turn — pentru Pierre el este însemnul unui curaj neasemuit, adînc înrădăcinat în inima pămîntului și ținînd piept tuturor urletelor țării.

În partea opusă ferestrei se află o ușă ; din direcția aceea se aude un ciocănit, întovărășit de cuvinte blinde, care cer îngăduință să intre.

— Oricînd, dulce Isabel, răspunde Pierre, ridicîndu-se și apropiîndu-se de ușă. Așa, să tragem patul de companie ca să îl folosim drept sofă, stai jos, sursoară, și hai să ne închipuim că sîntem oriunde vei voi tu.

Atunci, frate, să ne închipuim că sîntem în țara păcii și a amurgului veșnic, acolo unde nu răsare niciodată soarele strălucitor, întotdeauna urmat de noaptea cea neagră. Inserare și pace, frate, inserare și pace.

— Se inserază acum, soră ; în orice caz, în partea aceasta cel puțin orașul pare liniștit.

— Inserare acum, dar în curînd veni-va noaptea ; apoi un soare scurt și încă o noapte lungă. Pace acum, dar somn și nimenic în curînd. Și apoi, muncă grea pentru tine, frate, pînă va cobori din nou dulcea inserare.

Să aprindem o luminare, sursoară, se lasă întunericul.

— De ce să aprindem luminarea, dragă Pierre ? Şezi lângă mine, frate.

Se aşează lângă ea şi-i înconjură umerii cu braţul ; frumosul ei cap se sprijină de pieptul lui , îşi auzeau unul altuia bătăile inimii.

— Dragă Pierre, de ce ţinim mereu după pace, iar apoi, când aceasta vine, ne pliticism de ea ? Spune-mi, frate ! Acum două ceasuri de-abia aşteptai să se lase însurarea şi acum ceri o luminare ca să împrăştii ultimele umbre ale înserării

Pierre păru că nu o aude ; braţul o strinse mai tare şi tot trupul îi fu cuprins de un tremur nevăzut. Apoi deodată, cu o voce scăzută, de o neaşteptată încordare, rosti abia auzit :

— Isabel. Isabel...

Braţul ei îi înconjură în mijlocul aşa cum i-l încercuiseră şi ei pe al ei , tremurul trecu şi asupra fetei , rămaseră tăcuţi

Pierre se ridică şi începu să se plimbe prin cameră.

— Pierre, ai venit aici să-ţi orînduieşti treburile, aşa ai spus. Ce-ai făcut ? Hai să luminăm încăperea.

Aprinseră luminarea şi continuă să vorbească

— Ce se aude cu hîrtiile frăţioare ? E totul în regulă ? Ai hotărît ce să publici mai întâi, în timp ce scrii opera cea nouă de care ai pomenit ?

— Priveşte scrinul, surioară. Nu vezi că nici nu au fost dezlegate frînghule ?

— Atunci nici măcar nu ai umblat la ele ?

— Citaşi de puţin. Isabel. În zece zile am trăit zece mii de ani. Ştiind ce fleacuri se află în acel cufăr, nu-mi vine să-l deschid. Adună-tură ! Prostii ! Nimicuri !

Pierre ! Pierre ! ce înscamună această schimbare ? Nu m-ai spus înainte de a veni aici că în cufăr nu era numai aur şi argint, ci şi lucruri şi mai preţioase uşor de schimbat în aur şi argint ? Ah, Pierre, mi ai jurat că nu avem de ce să ne temem !

— Dacă te-am mîntuit vreodată cu bună ştiinţă Isabel, fie ca zeii să mă trădeze şi, trecînd de partea diavolilor, să-mi asmută împotriva mea ! Să te mînt eu pe tine şi pe mine însumi. Isabel ? ! Groaznic lucru. Ce înşelător şi bu-

coardă de oțel. Nu-mi spune frate ! De unde știi că îți sînt frate ? Ți-a spus-o mama ? Ți-a spus-o tata ? Sînt Pierre și tu ești Isabel, frate și soră într-o omenie și nimic mai mult. Restul te privește. Să-ți lăsăm pe zeii să aibă grijă de focurile lor. Dacă au făcut din mine butoi cu pulbere n-au decît să aibă grijă de ei ! N-au decît să aibă grijă de el ! Ah, mi se pare că întrevăd, ba chiar mi se arată ochilor mîntu. Ideea că perfecțiunea morală a omului e departe de ceea ce ar trebui să fie. Semizeu calcă pe gunoarie, iar Virtutea și Viciul sînt amîndouă tină ! Isabel, voi scrie toate acestea, voi alcătui o evanghelie a lumii noi și voi dezvălui taine mai adînci decît apocalipsul ! Așa am să fac, așa am să fac !

— Pierre, sînt o biată fată născută din genuri de taină, hrănită cu taine și cu taina pre taină călcînd. Tainică sînt, deci, și aerul cît și pămîntul sînt de nerostit pentru mine ; nu cunosc cuvîntul prin care să le numesc. Acestea sînt însă taine înconjurătoare. vorbele tale, gîndurile tale îmi deschid lumi de mirare acolo unde mi-e teamă să calc. Ai încredere în mine, Pierre. Cu tine, cu tine m-aș arunca în valurile unei mări fără stele, și ca o acindură salvatoare ți-aș fi atunci, cînd tu, puternic înotător, ți-ai pierde cunoștința, Pierre, vorbești de Virtute și Viciu ; tînuita Isabel nu știe nici de una, nici de alta decît din auzite. Ce sînt ele în sine, Pierre ? Spune-mi mai înții ce înseamnă Virtutea, hai, răspunde !

— Dacă aici zeii înșiși tac să îndrăznească un pitic să vorbească ? Întreabă văzduhul.

— Atunci Virtutea e nimic.

— Nici măcar atît !

— Iar Viciul ?

— Ascultă ! Nimicul este substanța care aruncă o umbră într-o parte și altă umbră în cealaltă parte ; aceste două umbre sînt a ceva ce nu este, asta îmi pare mie că sînt Virtutea și Viciul.

— Atunci de ce să te chinui astfel, dragă Pierre ?

— Așa grăiește legea.

— Cum anume ?

— Ca nimicul să chinuască un nimic ; căci eu sînt nimic. Totul e un vis. visăm că am visat că visăm

Pierre, atita timp cît şovăia pe margine, nu se părea că vorbeşti în cîmălituri, acum, cînd te-ai cufundat în prăpastia sufletului, acum cînd oamenilor cu scaun la cap le-ai părea nebun, poate... poate că de abia acum începe sârmana, neştiutoarea Isabel să te înţeleagă. Simţămîntele tale au fost şi ale mele de multă vreme, Pierre. Singurătatea şi neliniştea îndelungată m-au făcut să înţeleg minunile. Da, totul este un vis !

El o strinse cu grăbire la piept.

— Din nimic, nimic nu se alege, Isabel. Cum poate omul să greşească în vis ?

— Mai întîi, ce înseamnă greşeala, Pierre ?

— E doar un nume al unui nume, Isabel.

— Al virtuţii, Pierre ?

— Nu, al victului.

— Să ne aşezăm din nou, frate.

— Mă cheamă Pierre.

— Să ne aşezăm din nou, Pierre ; stai aici ; dă-mi mina

Şi astfel, în cea de a treia seară cînd înserarea se to-
pise şi nici o lampă nu se aprinsese, lângă fereastra înaltă
a acelei camere de cerşetor Pierre şi Isabel, tăcuţi, şezură.

CHARLIE MILLTHORPE

I

Pierre se hotărâse să închirieze camera la Apostoli la stăruințele chiar ale unuia dintre ei o veche cunoștință a sa de la Poiana Șen.

Millthorpe era fiul unui fermier tare de treabă — răposat acum — un om mai cu judecată decît mulți. umerii girboviți și veșmintele țesute în casă erau încununate de un cap cu care s-ar fi putut mîndri și un filozof grec, cu lăsături alit de alese și frumos imbinate, încît i-ar fi stat bine oricărui bogat gentleman. Tăvălugul politicii și-al întocmirilor lumii noastre, amestecul tuturor sunurilor de semînță din America scot la iveală multe firi, alit de neobișnuite, de te miri de unde au ieșit, și care în alte țări ar fi cu neputință. Pierre îl ținea bine mînt pe bătrînul Millthorpe — moșneag lăinic, mereu dus pe gînduri, lînsat și scump la vorbă, chipul lui nobil, cioplit de natură, dar ars de soare și cu pielea bătută de multele zile trudite pe cîmp la seceris, înfrătea frumusețea clasică cu cea țărănească. Muchia gingașă dăltuită a feței părea mărturie a unei vițe vechi, miinile noduroase și ciolănoase erau cele ale unui cerșetor.

Deși familia Millthorpe trăia din lată-n fiu pe moșia Glendinningilor strămoșii lor urcau pe nesimțite și fără mare zărvă pînă la un cavaler englez ce trecuse oceanul pe vremea lui Carol cel bătrîn. Sărăcia care-l împinsese pe cavaler să-și părăsească țara cu rînduielile-î curtenest, pentru sălbăticia înspăimîntătoare era singura motenire pe care le-o lăsase urmașilor din ce în ce mai umili pînă într-a patra și a cincea spiță. Pe vremea cînd Pierre îl cunoscuse pe acest neobișnuit țaran, el își lăsase în plată

Domnului, cu un an sau doi mai înainte, ferma bogată, nefiind în stare să plătească dajma către conac și rămăsese să trăiască pe un pic de pământ mitile și sărac, pe care se afla o casuță carăpănată. Acolo și adăpostise soția, o femeie blindă și sf oasă cele trei fetițe și pe singurul său fiu, un băiat de vîrsta lui Pierre. Frumusețea moștenită și tinerețea înmugurită a acestui flăcău, firea lui blindă și purtarea aceea înăscută și nu învățată, atît de osebită de grosolănia nerușinată și adesea josnică a celor din jur, îi cistigaseră de la început simpatia și prețuirea lui Pierre. Obişnuiau să cîntărească împreună hai-hui, cum fac adesea băieții pînă și așezări și neîngăduitoarea doamnă Glendinning întoldeauna pretențioasă și precaută în ceea ce privește alegerea tovarășilor lui Pierre nu avușese nimic de obiectat la amicitia lui cu un țărănuș blit de fermecător și de chipeș ca Charles.

Băieții tineri sînt adesea judecători iuți și pătrunzători ai firii oamenilor. Nu erau de mult împreună, cînd Pierre ajunse la concluzia că, oricît de mîndru ar fi fost la chip și blind la fire, tînărul Milthorpe nu era prea dotat într-ale minții. În afară de asta, mai arăta și o oarecare aplecare spre îngîmfare și iubire de sine, cum au adesea învățăceii cu cașul la gură, din fericire aceste trăsături, neavînd cu ce să se hrănească decît cu cartofii din blidul lui tatăl-său și cu sufletul lui de fapt sfios și omenos, nu erau decît un neajuns hazos și nevătămător deși fără leac, al firii sale care nu-i micșora cu nimic bunăvoința și prietenia lui Pierre. De cînd era doar un băiețan, Pierre făcea dovada unei îngăduințe neprefăcute care-l ajuta să treacă cu voie bună peste micile cusururi ale celor mai prețioși decît el ca avere sau înzestrare fiind mulțumit și bucuros să vadă doar binele, oriunde apărea el și cu orice ar fi fost îmbinat. Cît sîntem tineri, ne călăuzim fără să ne dăm seama după acele anume principii care, devenite învăță-turi știute și așezate în cuvinte ne vor orîndui viețile și la anul bărbăției, totă o pildă care arată nesmintita în-lănțuire a vieților noastre și supunerii lor nu nouă în-șine, ci urșitel.

Dacă bărbatul înzestrat cu gust are ochi nu numai pentru a vedea pitorescul drăgălaș într-un peisaj natural,

el va vedea atunci la fel de împede ceea ce am putea numi pitorescul nevoias al peisajului social. Un astfel de om observă nu numai ce pitorească e cauza cu acoperişul gălăţ pictată de Gainsborough, ci şi părul încalcat de timp şi rărit de nevoie al unui cerşetor dând astfel şi o tentă „nevoiasă” acelor „diăgălase” tablouri reprezentând realitatea, care, delicat lăcuite şi înrămate, atîrnă în diversele saloane ale filantropilor, ale oamenilor de gust şi ale galantonilor filozofi din şcoala Optimiştilor sau Compensaţioniştilor. Ei negă faptul că mizeria există pe lume pentru altceva decît pentru a furniza nota de pitoresc nevoias în tabloul general. Haida de! Dumnezeu a depus bani la banca unută de noi nobili, a binecuvîntat îngăduitor lumea cu un covor verde vătat. Sterge-o, Heracle! Jejurile plouă nu folosesc la altceva decît la a arunca asupra noastră curcubeie!

Nu am pomenit de Pierre ca să aducem vorba pe ocolite despre pitorescul diăgălas şi pitorescul nevoias, aplicate la persoana bătrînului fermier Millthorpe. Cu toate acestea nici un om nu poate scăpa cu desăvîrşire de înfrîngerea mediului înconjurător. Fără să-şi dea seama, doamna Glendinning fusese o Optimistă, plină de curiozitate, iar în copilărie Pierre nu scăpase cu totul de molipsirea maternă. Adeseori, ducîndu-se iarna în casa bătrînului fermier, dimineaţa devreme şi văzînd-o pe doamna Millthorpe cu faţa ei dureroasă de stînjinită, subţire şi slabă, precum şi privirile triste cercelătoare şi fără aparenţă pizmuitoare ale celor trei fete, auzind din prag gemetele scîzute, de om bătrîn şi obosit de viaţă, pornite dintr-un ungher ascuns privirii, mintea lui tinăra parcă deosebea ceva ce nu era doar pitoresc nevoias, pricepea oarecum ce înseamnă să fii bătrîn, sărac, ostent, reumatic, simţind cum se apropie fiorul morţii şi văzînd cum viaţa de acum nu e altceva decît frig şi pictură! Pricepea cam cum ar fi dacă el, care în tinereţe sărea vici din pat, nerăbdător să iasă în întâmpinarea primelor raze de soare, fără să piardă nici un dulce strop al vietii, ar urî acum razele pe care le iubise odinioară atît de tare, întorcîndu-se în pat cu faţa la perete pentru că să nu le simtă, îndărătnic

a face pasul care să-l aducă din nou în pragma zilei îngrozitoare când soarele nu e de aur ci de arună, când cerul nu-i albastru ci cenușiu, când vîrtele ascende, vanul de Rin, se subpază și se acreste în vine.

Pierre nu uitase că sărăcia sporită a familiei Millthorpe era, la vremea de care vorbim acum privind înapoi, un subiect de burlă pentru musterii de la hanul „Lebăda Neagră” care ziceau că s-ar datora unor năravuri rele ale fetei iluz. „Bătrînul tăcea cam tare la măsca.” I-a auzit odată Pierre spunînd pe un alt bătrîn sub tor al clonoului care tocmai purcedea în același chip, cu cana pe umerii goali în mînă. Dar, deși trupul bătrînului Millthorpe era doborît, înfățișarea lui, tristă și supție, nu arăta totuși nici cea mai mică semn de bețivăneală trecută sau prezentă. Nimeni nu-l văzuse trecînd pragul hanului și mai niciodată nu părăsise erle cîteva pigoane pe care le culcava împreună cu fiul său. Deși sărac, era întotdeauna bun plăcut. Înapoind cîștit micile datorii de la băcanie. Deși Dumnezeu știe cîtă nevoie de bani avea, Pierre lăsa aducea în mînă o odală, într-o toamnă adusesse la conac un vier pentru masa servitorilor și nu venise niciodată să-și ceară plată decît la mijlocul iernii următoare, și atunci, cu degetele tremurătoare ținînd strîns arginții spusese cu voce răvășită: „Nu mi face trebuință acum, pot să mă duc încă la dumneavoastră.” Doamna Glendinning, care îi surzise din înfrîngere, îl privise pe bălîn cu bunăvoință și îngăduință, interesată de pitorescul lui nevnom și mîrmitușă. Ah! Sîngele cavalerului englez de demult nu s-a făcut apăsător. Bravo, moșule!

Într-o zi Pierre văzu nouă umbre tăcute lesînd pe usa casei bătrînului, Millthorpe. Un coșciug fu așezat în căruța unui vecin. convoiul care nu era mai lung de treizeci de coți punînd la socoteală ustea lungă și cosul căruței, trecu prin Poiana Șerilor pînă pe deal, unde bătrînul Millthorpe fu așezat în sfîrșit într-un pat unde soarele care răsărea nu avea să-l mai tulbure niciodată. Oh, mama glie e cel mai moale și mai ales asternut! Acolo sub baldachinul fără margini al cerului dorm alături de împărați și regi, în vestmint de ceremonie cerselorii și sârmanii acestor pămînt! Mă bucur că moartea este alîit de democratică și,

pliezându-mă speranța în celelalte democrații adevărate și durabile mă tîngu cu gîndul că, deși în viață unele capete sînt încununate cu aur iar altele cu spini, oricum ar fi ele dăltuite pietrele de căpătîu tot seamănă unele cu altele.

Povestea necum neobișnuită a tatălui tînărului Millthorpe e menită să sune mai tare în evidență firea și starea prea puțin matură ale fiului pe capul căruia căzuse sarcina întreținerii mamei și surorilor lui. Deși fiu de fermier, lui Charles nu-i plăcea munca grea. Nu este cu nepuțință ca, prin muncă destrăbîlă, să fi putut augura familiei sale o stare mai înlesnită decît cea pe care o cunoscuse el vreodată. Dar nu fusese astfel scris: statul binevointor în marea sa înțelepciune, decretase astfel.

În satul Poiana Șerii înflăcă o instituție, pe jumătate școală și pe jumătate academie, finanțată mai cu seamă pe o mîndră și porunca guvernului. Aici se învățau nu numai rudimentele unei educații englezești ci și cîte ceva din arte frumoase din compoziție, precum și acea puerilă poezie americană, elocința. Pe scena înaltă a Academiei de la Poiana Șerii, fișcelor mai săraci arăta erau învățați să rostiască sfiorător înflăcăratele cuvinte revoluționare ale lui Patrick Henry, sau să răcnască, cînd cu brațele, cadentele moi ale poeziei „Zina vinovată” de Drake. Nu e de mirare deci că simbăta, cînd nu erau ore de poezie și elocință, băieții se înfrîntau și minuiu disprețuitor corzile grele ale furcilor și hîrlețelor.

La cincisprezece ani ambiția lui Charles Millthorpe era să fie ori orator ori poet. În orice caz, un mare geniu de un fel sau altul. Își amintea de strămoșul cavaler și se scribna indignat de cornele plugului. Descoperind la ’tut său primele semne ale acestei inclinații, bătrînul Millthorpe vorbise cu el foarte serios, înfățișîndu-i primejdurile ambiției născute în fiu. O astfel de ambiție era bună ori pentru genii recunoscute băieți bogați, ori pentru cei săraci dar care, singuri pe lume, nu aveau pe nimeni în grijă. Charles ar face bine să cugete oarecî, tatăl său e bătrîn și bolnav, multă vreme nu o s-o mai ducă. Nu poate să-l lase altceva decît plugul și hîrlețul, mama lui e și ea bună-

virtuoasă, surorile palide și slăbite, în sfârșit, viața e viață, și ierurile în această parte a țării sînt neasemuit de lungi și de g. ele Șapte luni din douăsprezece pășunile nu rodesc și vitele trebuie să fie hrănite acasă. Dar Charles nu era decît un băiețandru, sfaturile par adeseori doar prilej ca cei care le dau să-și răcească gura de pomână, oamenii nu se grabesc să primească înțelepciune pe veresie, poate că așa e mai bine, căci o astfel de înțelepciune nu face doi bani; trebuie să descoperim noi înșine giuvaerul și așa se face că pierdem zile nenumărate bijbind prin întuneric.

Cu toate acestea, Charles Millthorpe era un fiu iubitor și îndatoritor, care nu știa că averea lui cea mai de preț era o inimă generoasă. Tatăl său murit, hotărî să-și ia locul și să aibă grijă de ai săi. Nu însă prin truda brațelor, ci prin exercitarea mai puțin oboșitoare a minții. Citise deja multe cărți, istorie, poezie, romanzuri, eseuri, de toate Răturile bibliotecii de la conac fuseseră de multe ori cîntite de prezența lui, și Pierre binevoise să-i fie călăuză. Ca să nu mai lungim povestea, la șaptesprezece ani Charles vîndu calul, vaca, porcul, plugul, hîrlețul și aproape tot ceea ce putuse cînti din loc din bălătura schimbîndu-le pe toate în bani, plecă la oraș cu mama și surorile sale, punîndu-și toate nădejtile de succes în cele ce-l cîntase într-o domă la ureche o rudă de a sa care era spîter acolo. Cum s-au luptat ei, mama sa și surorile sale, cum au tînjit și au flămînzit o vreme, cum ele s-au apucat de cusut și Charles de copiat, cum toate acestea de abia le ajungeau să-și ducă zilele, sînt lucruri ușor de închipuit. O mistică bunăvoință a sorții îl ținuse însă în afara zidurilor azilului de săraci, ba chiar îl ajutase să-și facă un cheag. În orice caz, nevinovata iubire de sine și îngîmfarea nevătămătoare, pe care le-am prezentat ca dîndu-și mîna în caracterul său, nu îl traseră înapoi, se observă adeseori, că oamenii mai ușuratici sînt ultimii care deznădăduiesc. Măreția bășicii de porc constă în aceea că nimic nu poate să o scufunde, cu atît mai rău pentru caseta cu bijuterii care, odată aruncată peste bord, cade la fund.

Ajunând în oraș și descoperind nepăsarea lipsită de inimă a lui Glen, Pierre se tot gândise cui i-ar mai putea cere ajutor în aceste clipe grele și își adusese aminte de vechiul lui tovarăș de joacă, Charlie — îl căută, deci, și îl găsi — ceea ce din urmă — în fața lui se afla un tânăr înalt, vomic, cam slab și palid, dar deosebit de arătos, de vreo douăzeci și doi de ani, care avea un mic birou avocalesc prăfuit la etajul al treilea al clădirii vechi de la Apostoli. După spusele lui, afacerile îi mergeau strașnic sporind se vede, cu fiecare ceas printre rafturi goale și sub ochiul căscat al unei călimări nedeschise, mama și surorile sale locuiau într-o cameră de deasupra, el, așijderea, ascultând prin asta nu numai de legea oricărei fapte întrupate, ci și poltravindu-se la unicele planuri teologico-politico-sociale ale ordinului Apostolicilor Ponnisi, devenit învățăcel — trule mai știa eu cărei filozofii circăpătește atât pentru un ban cu care să-și plătească zilele, cât și pentru completă lui hrană intelectuală.

La început Pierre fu cam mirat de purtarea lui neobișnuit de deschisă și familiară, tot respectul și altitudinea supusă de la țară dispăruseră pentru totdeauna, deci, luat pe neașteptate, Charlie n-ar fi avut de unde să știe că Pierre era pribeg.

— Hei Pierre ! Mă bucur că te văd, bătrine ! Ascultă, luna viitoare trebuie să țin o cuvântare în fața ordinului Omega al Apostolicilor. Vine și marele magistrat Plinlimmon, Am auzit din sursă sigură că a spus o dată despre mine „Acest tânăr e dăruit cu toate Categoriile Primitive”, e sortit să uimescă lumea” Păi, băiete, am primit propuneri de la redactorii revistei „Spinozistul”, ca să scriu o cronică săptăminală la revista lor, și știu bine ce puțină sint aceia care îi înțeleg pe Spinoziști ; nu sînt admisi printre ei decât cei cu spiritualitatea cea mai înaltă. Deschide bine urechile, mă glădesc să arunc această deghi-zare Apostolică și să mă arăt lumii întregi, Pierre ! Mă gândesc să predic filozofia noastră multîmii. Cînd ai ajuns în oraș ?

În ciuda tuturor necazurilor, Pierre nu-și putea opri un zîmbet la auzul acestei năsture primăvărătice, cînd, oscindu-și bine pe Charlie, nu tălmăci îndrăzneala lui izvoenire de entuziasm mulțumit de sine ca o dovadă că în mîni se împietrise, iubirea de sine este una — egoismul alta. Imediat ce Pierre îi făcu cunoscută situația Charlie deveni tot doar bunătațe și bunăvoință, le recomandă casa de la Apostoli ca cea mai bună locuință — ieftină, comodă și aproape de toate prăvăliile și locurile publice, se oferă să facă rost de o trăsură și să vadă el de transportul bagajelor lui Pierre, dar în cele din urmă se răzgîndi și urcă cu el să-i arate camerele libere. Cînd toate amănuntele fură puse la cale, Charlie, tot numai veselie și amabilitate, porni cu Pierre către hotel ca să-i ajute să se mute, îl luă de braț de cum trecură pe sub arcada ciopotniței de la Apostoli și se porni din nou pe lăudăroșeniile lui pline de haz, ținînd-o tot așa plină cînd dădu cu ochii de culere.

— Dumnezeu! Nu-mi văd capul de treabă! Trebuie să mă alung din clienți! Am nevoie de mișcare și afacerile astea care sporesc nu-mi lasă o capă liberă. În afară de asta, datorez cîte ceva sublimelor cauze a umanității, trebuie să renunț la cîteva dintre cazuri pentru tratatele mele metafizice. Nu pot să-mi consum tot uleiul doar cu ipotecă și obligațiuni. Ziceai că te-ai însurat?

Și, fără să se oprească pentru a aștepta răspunsul, tranșîndu-și mai departe:

— Mă rog, probabil că așa-i mai înțelept. Am auzit că asta te ajută să te așezi să te aduni și să te întărești. Eu nu m-am însurat; e un gînd care mă bate doar din cînd în cînd! Da, însurătoarea îi face pe bărbat să vadă lumea mai limpede, îi înlătură subiectivitatea morbidă și face ca toate lucrurile să-i apară obiective, nouă prunci, de exemplu ar putea fi considerați lucruri obiective Căsătorie, frumos lucru, fără îndoială, cămin, dragălaș, draguț? Dar eu datorez ceva lumii întregi, băiete! Prin căsătorie aș putea contribui la popularea pămîntului, dar nu la recensămîntul minților. Toți marii oameni au fost burlaci doar știu. Universul este familia lor, aș putea spune că planeta Saturn a fost primul lor născut, iar Platon unchiul lor. Deci te-ai însurat?

Dar din nou, fără să aștepte răspunsul, Charlie îi dădu înainte :

— Pierre, mi-a venit un gând, un gând pentru tine ! Nu mi-ai spus, dar am înțeles că-ți cam bate vîntul prin pungă. Am să te ajut s-o umpli. Apucă-te de filozofia lui Kant ! Un dolar paragraful ! Apucă-te cu sîrg. Am mare încredere în pătrunderea și în mărinimia poporului ! Ascultă, Pierre, după părerea mea, lumea e cu susul în jos. Mare greșală. Societatea are nevoie de un avatar, un Curbas care să sară în hăul întunecat și, cu prețul vieții, să salveze întreaga împărăție a omului ! Pierre, de mult m-am lepădat de momelile vieții și modei. Privește-mi haina și vei vedea cit de tare le disprețuiesc ! Dar, ia stai puțin. N-ai un silîng ? Hai să imbucăm ceva aici. E un birt ieftin, mă opresc uneori aici. Hai să intrăm !

IN MOD NECHIBZUIT PIERRE
 ÎNCEARCA SĂ SCRIE
 UN ROMAN AL CHIBZUINTEI. VEȘTI
 DE LA POIANA ȘEI. PLINLIMMON

I

Întă-l pe Pierre așezat temeinic în trei camere, una care dădeau una într-alta, la Apostoli. Să mergem mai departe și să trecem peste o sută de amănunte nice, privitoare la felul în care și-au orînduit gospodăria n-o să mai spunem cum sărmana Delly, care acum își uitase de durerea ei netărmurită, găsise în treaba ușoară de cameristă și însoțitoare a lui Isabel singura nare a amintirii nefericitului ei trecut, n-o să mai povestesc nici cum Isabel însăși, în ceasurile pustii cînd Pierre lipsea, își petrecea timpul descifrînd manuscrisele lui smîngălite și copîndu-le, spre a fi tipărite, sau coborî la familia Millthorpe, unde afla în tovărășia modestă și primitoare a celor trei surori și a vredniciei lor mame, mîngiere pentru lipsa lui Pierre; sau, terminînd cu bucuriile zilei, se așeza la ceas de inserare lângă el și făcea să răsune măiastra-i chitară, pînă cînd Pierre simțea cînd din fermecata ei putere de izvodire i se naște în minte capitol după capitol, dar, vai! cuvintele nu prădideau să le cuprindă, căci acolo unde se opresc ele începe muzica și mlădierile ei armonioase, a căror tălmăcire trece de hotarul simțurilor.

Lepăcîndu-se de toate strădanile de mai înainte ale mîinii sale și dînd ca o sprot prădă tîcărilor chiar și acele frumoase roade ale unei închipuiri zburdătoare zămisite la Poiana Șei în dulcele timpuri de basm ale frumoasei Lucy și ale iubirii ei, pe care le ascunsese gelos de editori ca fiind prea adevărate și prea bune spre a fi încredințate

... , lepădându-se de el însuși, cel de mai înainte, pământul se cufundase acum în alcătuirea unui op măreț, și a cărui desăvârșire îl îndemneau două țeluri foarte importante ce mergeau mână în mână: dorința de a da lumii care credeau ei — sunt noi sau cel puțin adevărați jaloare trecute cu vederea, precum și primejdia care-l pândea de a rămâne fără nici un ban dacă nu reușea să vândă cartea. Saltat pe culmile gândirii omenesti de țară, cea intelectuală ce urmașe încercărilor care-l răscoliseră din adâncuri și de situația fără pereche în care se afla acum, vedea cu ochii mușchi că cele mai alese roade ale științei de seamă sînt orînduite ca într-o horă precum (acole insulise de mîrgărean care născute la începuturi adîncurile cele mai adînci ale mării, se ridică precum o mînie piră în fața apei, unde se văd ca naște inele de apă încă albă bîcuite pe dinafară de valurile oceanului, dar adăpostind de furtuni laguna din mijloc) înghițind tot ceea ce poate fi cunoscut sau visat, Pierre era hotărît să dăruiească lumii o carte pe care omenirea să o întîmpine cu surprindere și încintare. O largă varietate de lecturi pe care prietenii nu i le bănușeau și pe care o minte nespuns de pătrunzătoare le adunase — cam la numărulă, e drept — în cursul nenumăratelor întîlniri întîmplătoare cu terfebagere care-i ies în cale oricărui tînar ascoditor, cultivat și vajnic căutător al florii adevărului, se stînsese într-un volum cu care nu era de glumit și care hrănea și el izvorul și al gândirii creatoare descoperit de împrejurări în viața eroului nostru. Se felicita acum pentru tot ceea ce adunase de-a valma în viața lui — habar nu avea, însă, de fapt pentru o minte inclinată să producă gânduri de adevăr de netăgăduit, lecturile nu sînt decît o pledică greu de trecut și nu un imbold care să o împingă mai înainte.

În vreme ce Pierre se credea răsădit pe noul și mînatul ogor al Frumuseții și Puterii, el nu era de fapt decît — una din treptele marii treceri. Odată urcată acea ultimă treaptă bucurările nu ne mai sînt trebuincioase în chip de colaci pentru sufletele noastre, mădulare puternice ne susțin și plutim deasupra băurilor nesfîrșite, rîzînd de primejdia. Nu vedea — ori chiar dacă vedea, nu putea

Încă Jogetul pe adevărata cauză — că pînă și la începutul
operei sale, învățăturile din cărți, greoaie și scorbtoase, nu
aveau cum să se lipsească de firul curgător ori de cerul
de fum al gândului celui nebucisit și scornitor. Vroia să
urce Parnasul cu un maldăr de cărți în spate. Nu înțelegea
că tot ceea ce scriseseră alții nu-i folosea la nimic. că
Platon fusese un mare om prin el însuși, Platon nu
cum să fie un mare om pentru el (Pierre), atîta timp cît
însuși (adică Pierre) avea de gînd să scrie la rîndu-i o
măreață. Nu înțelegea că flacăra izvoditoare a minții nu
se poate măsura cu cotul, că nici o carte mare nu poate
fi vreodată cercetată despărțit de celelalte și nici nu
poate îngădui să stăpînească cu neasemenea ei cugețare
roditoare — că toate lucrările mari de pe lumea asta trebu-
să se unească într-o republică a închipuirii, să fie privi-
te ca un tot amestecat și panteistic, doar astfel, fără să
runcească propriile sale minți încercînd să o incline
pe una sau alta, ci unite mină în mină puteau ele să îl în-
bîie și să li dea ghes. Nu înțelegea, de asemenea, că și
acest amestec totul nu era decît o biată fărîmitură com-
parată cu nesfîrșirea și nesecarea care dormeau în el
toate marile opere de pe lume nu sînt decît
lucrări ale acelor coame nevăzute și în veci neîntrerupte din
suflet — muraje ce ne răsfrîng scîlîmb lucrurile din jur și
că, totuși, ar fi oglinda, dacă vrem să vedem lucrul în
sine apoi lucrul în sine ca să-l cercetăm, nu
reacă lui.

Dar așa cum culegătorului călător prin Țările Alpe,
nu-și descoperă dintr-o singură privire toată mărirea
înflorată lor înălțime, cutremurată împănare de vîrfuri, în-
tre vîrfuri de pînteni înșipși în pînteni și de coame strivi-
te printre coame de munți, precum și toate batalioanele lor
neînvînse, tot așa poruncit-a cu înțelepciune cerul că,
atunci cînd omul intră pentru prima dată în Țările
fîlului său, să nu-l cuprindă din prima clipă nestăru-
lîndu-se — că nu care cumva, nepregătit pentru o astfel
de întîlnire, spiritul său să se cufunde și să piară în
peștile de la poale. Omul se poate apropia și poate că-
uta în cele din urmă Mont Blanc-ul său doar în trepte în-
cete cu mare grijă, ajungînd într-un târziu să îmbră-

șeze cu privirea Alpi înconjurători: chiar și de acolo nu poate vedea nici a zecea parte: dincolo de Atlanticul nevăzut. Munți Stîncosi și Anzi sunt ascunși pe viu. Cu tremurător e sufletul omului! Mai bine să te trecești imbrîncit în haosul de dincolo de cel mai îndepărtat crug al soarelui nostru, decît să simți vîscodată ca plutești pe apele propriului tău eu!

Necopi îndeajuns spre a pătrunde toate aceste lucruri nepătrunse, deși mai de curînd deschis spre înțelegerea unor minuni pe care mai înainte le trecuse cu vederea odată cu toată lumea. Pierre nu și făcuse în â rost de acea vîrguță fermecată a inamii care atingînd cele mai umile încercări din viața omului, face ca toată suflarea să rid ce ochii și să afle în ele înțelesuri necuprinse. Nu aruncase încă undița în puțul copilăriei sale spre a afla ce pești via îi vînd acolo: căci cine ar gîdi că într-un puț se află pești? Rîul curgător al lumii din afară mîsură de biban, ba și de stuc. Zeci de milioane de lucruri îi erau necunoscute lui, Pierre. Bătrîna mîmă e lăfăsurată în plîz, peste pinza: e nevoie de mult timp ca să dislești reg le egiptean. Acum că a început să întrezărească dincolo de pinza de deasupra a lumii, Pierre se leagănă cu speranța că a ajuns la miezul din mijloc. Dar toți geologii care au făcut săpături în podcaua acestei lumi nu văd că nu este altceva decît pinză aternută peste altă pinză. În-vîrtindu-se pe oia sa, globul nostru nu e decît un maldăr de coji așezate una peste alta. Cu trudă săpăm în pîntecul piramidei: după biybieli înspăimîntătoare, ajungem în camera principală, ne așintim ochii asupra sarcofagului: rid căm capacul, și înăuntru nu se află nici un trup! Gîd, tot pe atît cit e de vast, e sufletul omului!

II

Pierre lucra de mai multe săptămîni la cartea lui urmărindu și planul, ocolise orice intîlnire cu vreunul din cunoscuții sau prietenii de la oraș, iar ei la rîndul lor se fuseseră cit putuseră să-l caute acum cînd se afla în mizerie: nu se dușese niciodată și nici nu trimisese pe cineva

a pusă, care era chiar după colț, intrucit nu aștepta nicio scrisoare și nici nu trimisese vreuna, despărțit de soția lui și aplecat asupra trudei sale cărturărești. Pierre dusese astfel vreo câteva săptămâni, cînd îi ajunseră auzite vești cu privire la trei evenimente importante. Primul murise mama lui.

Al doilea moșia de la Poiana Șenii urma să-i revină lui Glen Stanly.

Trei Glen Stanly, zicea lumea, era pretendent la mîna lui Lucy, aceasta, abia revenită dintr-o boală aproape mortală, locuia în oraș, în casa mamei sale.

Mai ales prima din aceste știri îl săgetă pe Pierre. O neliniște adîncă. Nici o scrisoare nu ajunsesese pînă la el, nici cel mai mic dinel sau suvenir nu-i fusese trimis. În testament nu se pomenea în nici un fel de el, și totuși se spunea că o durere necurmată fusese pricina bolii și a leac a mamei sale, care o dusese la neputință și se terminase cu moartea ei neașteptată, cînd Pierre murise pentru prima oară de acest eveniment, ea zăcea în mormînt de douăzeci și cinci de zile.

Ce lîmpede vorocau toate acestea de nesfîrșită suferință, la fel, de nesfîrșită durere a mamei sale, cea odăturată de trufă, ce zguduitoare dovedeau ele suferința ei, de moarte pentru singurul și precăzuitul ei Pierre! Zădarnic căuta el să nu-și facă gînduri, zădarnic se muștra, zădarnic își înșira toate argumentele stîlce, încercînd să zăgazuiască năvala simțămîntelor firești. Furea lesă, învingătoare, plînsa, cu lacrimi care îl ardeau și-l pierzoleau ca o apă de foc în timp ce curgeau, urlă și se zbăteau în pricina pierderii dureroase a mamei sale, al cărei cadavru fusese închis de mîni străine, plătite, dar a cărei moarte fusese frîntă și a cărei mîntie fusese distrusă de propriul ei fiu.

Un timp i se păru că propria lui inimă o să-l părăsească, dar judecata o să-l părească. De neîndurat e suferința omului omîni atunci cînd moartea însăși împlință și apoi răpește orice fel de putință de alinare. Căci în mormînt nu se află ajutor, nici o rugă nu pătrunde pînă acolo, nici o iertare nu poate veni de acolo, pocăitul a murit, tristă victimă zace în țărîna e mortit jalei veșnice, căci de-ar fi pentru toată creștinătatea zi de sărbătoare, pen-

pe el, și care se încheia lăsând toată moșia și zapsele
Glendinning Stanly acest testament, deci, purta data și
lei imediat următoare anunțului său fatal de pe pulberal
sărilor cu privire la presupusa căsătorie cu Ivor! I se
părea deci că, întrucât toate dovezile neînduplecării ma-
mei sale până în ceasul morții erau negative —
— cădă pozitivă — că să spunem așa — a aceluia
negativ era tocmai testamentul în care nu se pomenea
Pierre, întrucât el purta însă o dată alt de semn licit
se putea înțelege că fusese dictat înainte ca valul,
indignării a mamei sale să fi trecut. Sărmană munguier,
în adevăr, când se gîndea la nebunia care pusesese
zilelor ei — căci din ce i se trăsesse ea decât dintr-o
plecată jale a unui, tot așa cum și tatăl său își,
probabil, mințile dintr-o neîntoarsă jale a
sfîrșitul asemănător al părinților săi reuși să-
în inimă presimțiri privitoare la propria lui soartă —
ne a le moșteni nebunia. Presimțire zic, dar ce este pre-
simțirea? Cum putem să descriem presimțirea și cum să
dezlegăm ceea ce e limpede în ea dacă nu spunem că o
— este o judecată altfel înveșmîntată?

Orta profetiei, cum să scapi de —, fată că
nea ulorât în cele șase mîni ale celor — Urzitoare? Ca-
tre murmurat la gîndul sortii, o cunos și dinainte. Dar cum să
cunoști și să tremuri în aceeași răsuflare dacă, prin
teoria presupusă a presimțirii nu amesteci și neputin-
lunecătoare dar adevărată a apărării?

Pierre nu fusese prea surprins aflînd că Glen
fusese altcui de mama lui ca moștenitor al
fusese dintotdeauna favoritul mamei lui Pierre,
înfățisării lui chipose și a asemănării între
despre viață, și, în afară de Pierre, era cea mai
— ma de singe purtînd în numele de botez silabele
moșesti „Glendinning” —
—, că altcuiva în afară de —
— aceste temeiuri generale, cel —

Ar fi însă cu neputință ca un om, oricare ar fi el, să
vadă cum o mîndră avere părintească ce i se cuvine să
fapt trece în stăpînirea unui străin la suflet, străin —

este în același timp rivalul său în iubire și acum dușman
ringitor și fără inimă, altfel, Pierre nu se putea gândi la
Glen, nu e firesc ca cineva să vadă aceasta fără neplăcere
și ură. Toate aceste simțăminte erau deparțe de a fi ostoite
de vestea atențiilor reînnoite ale lui Glen față de Lucy.
Există ceva în sufletul fiecărui bărbat, care îl face să se
simtă jignut în adâncurile inimii sale de atențiile oricărui
alt bărbat față de femeia ale cărei speranțe de căsătorie
le-a năruit poate chiar el însuși. Bărbații s-ar instăpini
bucuroși pe toate inimile care într-un fel au recunoscut că
le aparțin. În cazul lui Pierre, resentimentul era înărit
și de purtarea fațarnică a lui Glen de mai înainte. Acum
toate bănuielele lui păreau să se adevărească din plin,
alăturându-le datele, ajunse să creadă că plecarea lui Glen în
Europa fusese menită să-i aline durerea când fusese respins
de Lucy, căci ea nu tăgăduise niciodată că se simțea logodită
cu Pierre.

Acum însă sub masca unei adînci simpatii — care cu
timpul avea să devină dragoste — pentru o fată frumoasă,
mîrșav părăsită de logodnicul ei, lui Glen îi dădă mîna
să treacă pe față la atac, fără să revie vechea rană.
Cel puțin așa îi apăreau lucrurile lui Pierre. Mai mult,
Glen putea să-i se înfățișeze lui Lucy sub cele mai prietel-
nice culori. Putea să-i apară ca un prieten care o compă-
timește din suflet, care e dornic să-i aline durerea, dar
fără să pomenească ceva despre planul egoist de a o lua
de nevastă, dacă el juca acest rol prudent și nezgomoș,
un devotament alt de tăcut, dezinteresat dar neclintit nu
putea să nu stăpînească în mintea lui Lucy asemenea firești
între Glen și Pierre, asemenea care nu aveau cum să fie
spre lauda acestuia din urmă. Apoi nici o femeie — așa
se pare — nici o femeie nu este cu desăvîrșire acutită de
înflurirea poziției sociale prin care a bărbatului care îi
face curte, mai ales dacă acesta este și chipeș și tînr. Iar
Glen se înfățișa ca stăpîn al douăzeci și cîtei averi și ca moște-
nitor, prin alogere de bunăvoie, dar și prin legătură de
sînge al străvechului conac ampedobit cu stîndarde și al
largilor pajiști ale Glendinnan. De asemenea, însuși
duhul mamei lui Pierre avea să oară că încurajează curtea
pe care i-o făcea Glen. În sfîrșit, în care se afla acum,
Glen avea să apară ca intruchiparea a tot ceea ce Pierre

avea mai frumoasă, fără vreunul din cusururile lui Pierre ; avea să apară aproape ca Pierre însuși — ceea ce Pierre fusese odată pentru Lucy. Și, așa cum, se întâmplă cu cel care a pierdut o dulce soție și multă vreme respinge cea mai mică mîngiere, cînd află în cele din urmă alinare în tovarășia surorii celei moarte, dacă din întâmplare ea mai și seamănă cu răposata, o cerc în cele din urmă în căsătorie, silit de forța fermecată a influenței asociaților. Nu părea, deci, de neînchipuit că marea frumusețe bărbătească a lui Glen, asemănătoare cu a lui Pierre, va trezi în inima lui Lucy asociații care să o facă, în cele din urmă, să caute măcar — chiar dacă nu avea să poată găsi — mîngiere pentru pierderea celui pe care îl socotea pe veci răpit ei, în devotamentul altuia care, pe deasupra, mai și seamănă cu cel pierdut.

Adînc, adînc, mai adînc și tot mai adînc trebuie să scormonim dacă vrem să descoperim inima omului, coborîșul se aseamănă cu o scară înclăcită într-un pul de mină fără capăt, iar această nesfîrșire nu este ascunsă decît de răsucirile scării și de întunecimea puțului.

Cînd Pierre chema duhul lui Glen schimbat într-o părelnică asemănare cu sine, cînd și-l închipuia îndreptîndu-se către Lucy și luîndu-l în mîna plină de devotament și minie și o neostentată dorință de a face rău puneau stăpînire pe el. Multe simțuri amestecate se împletiseră pentru a dezvălui o astfel de furtună. Mai aprigă însă decît toată era aceea ce aducea straniu cu scriba greu de zăgăvit, încercată de orice om în fața unui înșelător care a îndrăznit să fure numele și înfățișarea altuia, într-o împrejurare îndoielnică sau necurată, scribă cu altă mai puternică atunci cînd înșelătorul e știut a fi un ticălos netrebnic, iar prin toana naturii, o copie aproape desăvîrșită a celui pe care îl întrerupează. Toate acestea, împreună cu un noian de alte închipuiri înclădate și dure-roase îl năpădiseră sufletul lui Pierre. Toată țărîna lui născută din credință, înlocuire, stoicism și filozofie, se prăbușise în fața acestei neașteptate furtuni a naturii din sufletul lui. Căci nici o credință, nici un stoicism și nici o filozofie, pe care un muritor le poate chema la nevoie nu rezistă încercării celei mai grele — de a ține piept asaltului, pătimăii al vieții și durerii. Toate palidele fantasme

ale filozofiei sau credinței, pe care le-a închisut din ne-gură, se prelung și dispar precum stăfula la cîntatul co-coșului. Căci credința și filozofia sînt fum, iar faptele bronz. Printre filozoficalele cenușii, viața se revărsă asupra omului precum zorile.

Cînd era pradă unor astfel de chinuri, Pierre se blăs-tema, zicîndu-și ticălos fără inimă și netot fără minte ticălos fără inimă, ca fiind ucigașul mamei sale, prost fără minte lîndcă dăduse cu piciorul fericirii, lîndcă își lăsase viața nobilă unei rubedenii violene în schimbul unui bid de linte care acum avea gust de cenușă.

Hotărît să ascundă de Isabel aceste noi și — după cum i se părea, fără să-și fi mărturisit nici sînei — netrebnice remuscări, precum și pricina lor, ieși din cameră și porni să se plimbe în nestire prin mahalalele orașului, așteptînd ca ascuțișul suferinței să se mai tocească înainte de a se întoarce în fața privirilor ei.

III

În timp ce Pierre, ieșind cu pași repezi din cameră, trecea grăbit pe sub una din galeriile mari înalte de cără-midă, care legau clădirea veche de cea nouă, îi apărură în față, venind dinspre aceeași din urmă, umbra unui bărbat simplu, cu fața palidă, dar limpede și fără zbîrcituri. Desi fruntea, barba, portul capului și pasul măsurat arătau o vîrstă trecută de tinerețe, ochiul albastru strălucitor dar împăcat oferea un contrast surprinzător. Violul și veșnic tînărul Apolo părea să-și aibă altarul în acel ochi, pe cînd bătrînul Saturn stătea cu picioarele încrucișate, întronat pe fîdeșul acelei frunzi. Bozul, aerul și chipul acelui om arătau o mulțumire veselă. Vesel este adjectivul cuvenit, căci el este opusul mohorelui. Mulțumire, poate împăcare, este substantivul care nu spune nici Fericire, nici Încîntare. Da, dacă înfățișarea și aerul necunoscutului te cîști-gau, avea în el ceva abia ghicit care te respingea. Acest ceva ar putea fi cel mai bine numit Lipsă de Bunăvoință. Lipsă de Bunăvoință pare într-adevăr cel mai bun cuvînt, căci nu e nici Răutate, nici Rea-voință, ci ceva pasiv. Și,

incunându-le pe toate plutea în jurul lui un fel de aur, în care a învesminta și îl însoțea pretutindeni. Acum să aură cred că poate fi redată în vorbe doar numind-o Nepătrundere. Desi hainele lui nu se descheau cu nimic de pe care li ai fi putut purta orice orășean dornic să neubăra, el se semăna totuși cu o travestire. Venea să spună că și fața, și privirea aparent furească erau și ele niște măști.

Cînd neamnoscul trecu înadins pe lângă Pierre, în ridică pașii se inclină amabil zîmbi bînd și pași mai departe. Pierre rămase înculcat, se însoși, privi într-o interă și se ducă mina la pălărie pentru a curățier ce uită! parcu cu totul tulburat la dera a palatului ridicate a plecăciunii amabile a tului bînd a minunalei stăpîniri de sine și a lipsei de bunăvoință, a acestui barbat.

Cine era omul? Era Plotinus Plinimmon. Pierre o scriere de a sa în postilionul care îl aducea spre îl auzise adeseori pe Milithorpe și pe alții vorbind fiind marele magistrat al unei societăți secrete a ilita. Nimeni nu știa de unde vine. Numele de vels dar se nascuse în Tennessee. Nu părea să aibă lamie și nici vreo rudă de sînge. Nimeni nu îl văzuse vreodată muncind cu brațele, niciodată nu scria cu mina lui (nici macar o scrisoare), nu fusese niciodată văzut

carte. În casa lui nu exista nici o carte. Cu toate cîntu trebuia să fi citit dar acea vreme părea de trecută cit despre lertelugele roase care circulau, su numele său nu erau altceva decît vorbele lui cîrpăcite asternute la împlinare de tinerii lui învățacei.

Aflîndu-l pe Plinimmon lipsit atît de cărți cit până și hirtie și crezînd că e vorba de ceva sărăcie, un cărturar străin de viață nobilă, care îl cunoscuse odată îi trimise o frumoasă colecție de unelte cioase scriului și un tranc de volume. Cartea Mormonilor. Abraham Tucker, Zend-Avesta. Cînd însă acest nobil și străin a doua zi în vizită, eşteptîndu-se pe semne pentru marea lui bunăvoință, rămase cu gura zîndu-și pachetele aşezate în fața uşii lui Plinimmon, cu legăturile nestînoase.

Ați greșit adresa, îi zise liniștit Plotinus Plinlimmon; dacă nu și mai rău. De la un nobil ca dumneavoastră m-aș fi așteptat la niște Curaçao. Mi-ar face mare plăcere, dragă conte, să primesc câteva clondrașe de Curaçao de soi.

Credeam că societatea al cărei cap sînteți nu îngăduie astfel de lucruri, răspunse contele.

— Așa și este, dragă conte, dar Mahomed e Mahomed.

— Aha, înțeleg, făcu nobilul cărturar cu obrăznicie.

Mă tem că nu înțelegeți, dragă conte, zise Plinlimmon și în fața ochilor contelui acea aură de nepătruns care-l învăluia pe Plotinus Plinlimmon al nostru prinse rîsul.

Întîlnirea din galerie era prima împrejurare în care Pierre văzu cu ochii lui umbra sau fața lui Plinlimmon. Cîrînd după ce închinasese camerele de la Apostoli, fusese izbit de chipul unui bărbat cu ochi albaștri care stătea și pîndea tot timpul de la una din cele mai de sus ferestre ale vechii turle cenușii, care se înălța în partea opusă a curții dreptunghiulare, chiar în fața camerei lui Plinlimmon. Pierre nu privise acel neobișnuit obraz pătruns de pace decît prin două geamuri, al lui și al străinului. Pacea nu era nici cerească, nici omenească, nici alcătuită din una ori din amîndouă, era o pace osebită, aparte, pauca, uneori, fuțe aplecate asupra sieși. O privire pricepută aruncată asupra acelei fețe dezvăluia multor cercetători filozofi o taină pe care ei n-o zăduseră la temelia înțelegerii lor despre lume.

Pentru soarele blind, geamul nu e o predică. El cerne lumina și viața și prin geam, tot astfel, fața din tîrn își cernea taina ei ciudată chiar și prin ferestrele lui Pierre.

Din ce în ce mai curios, îi întrebasese pe Malthorpe cine este necunoscutul.

— Doamne sfînte! făcu Malthorpe. Dar este Plotinus Plinlimmon? Marele nostru magistru Plotinus Plinlimmon? Trebuie să-l cunoști mai bine, așa cum îl cunosc și eu de mult. Hai cu mine și dă-mi voie să te prezint lui Plotinus Plinlimmon.

Pierre însă refuză, gîndindu-se fără să vrea că probabil Plotinus îl înțelegea bine pe Malthorpe, dar era greu de presupus că Malthorpe găsească cheia înțelegerii lui Plo-

tinus , deși poate că acesta — care atunci când vrea, putea să-și ia un aer confidențial, simplu, narv și prietenesc — ar fi putut, din pricina pe care doar el le știa, să susțină sus și tare că el (Millthorpe) reușise să se vire până în cel mai îndepărtat colțșor al sufletului lui (al lui Plotinus).

Dă-i omului o carte și, cum îi întorci spatele, o s-o arunce nepăsător în primul colț , nu se înghesuie să o citească. Arată-i cu degetul pe autorul ei, și mai mult ca sigur o să se repeadă în colțul cu pricina, o să ia cartea, o s-o ștergă de praf și o să citească cu grijă neprețuită operă. E greu să crezi într-un om până ce nu l-ai văzut cu ochi, tăi. Dacă în postalion, prin forța împrejurărilor deosebite, atenția lui Pierre fusese atrasă de lucrarea „Cronometrice și Orologice“, cu atât mai mult i se înălțase interesul de la început după ce-l văzuse pe autorul ei. La prima citire nu reușise, după cum credea el, să pătrundă cu adevărat cugetarea în jurul căreia se învîrtea întreaga scriere ; și cum orice cugetare nepătrunsă nu e numa, pricină de nedumerire, ci și o mustrare silitoare pentru mintea omului, Pierre se lăsase în cele din urmă păgubaș , nu-și mai bătuse capul cu ea în restul călătoriei. Gîndindu-se însă după aceea că poate păstrase cărtușica pe undeva fără să-și dea seama, se căutase prin toate buzunarele, dar fără izbindă. Îi rugase atunci pe Millthorpe să facă tot ce-i stă în putință ca să-i găsească o altă , dar degeaba. Nici Plotinus nu-i mai putuse oferi una.

Printre alte strădanii, Pierre însuși îl oprise pe un vinzător de cărți ambulant, șchiop și pe jumătate surd, în apropierea Apostolilor.

— Mai ai „Cronometrice“, unchiule ? întrebă el, uitînd titlul exact.

— Și încă cum, zise bătrînul, frecîndu-și spinarea , și reumatice, și cronice, de cînd mă știu , cu ce zici că se lecuiesc ?

Băgînd de seamă greșoala, Pierre răspunse că nu cunoaște nici un leac.

— Ei, să-ți spun eu, linere, zise bătrînul schilod, venînd șontic-șontic către el și apropiindu-și gura de urechea lui Pierre. Să te ferești ! acum e vremea, cit ești tînăr ; totu-i să nu apuci să te prindă.

În cele din urmă, chipul cu ochi albaștri și blindețe nepămîntească de la fereastra de sus a vechii turle cenășii începu să-l urmărească pe Pierre clipă cu clipă. Cînd se simțea disperat și trist ; cînd gânduri mohorîte cu privire la starea lui jalnică îi copleșeau ; cînd îndoieli negre asupra neobișnuitei căi pe care o alesese în viață i se iveau rătăcioase în cuget , cînd îi trecea prin minte ghimpele viclean că poate totată cartea lui e doar zădărnice — privind pe fereastră vedea chipul nepămîntesc de blind cîtînd către al lui și atunci puterea lui asupra acestor închipuiri era surprinzătoare și cu neputință de cuprins în cuvinte.

„Zadarnic, zadarnic, zadarnic !” grăia acel chip „Nebunule, nebunule, nebunule !” grăia chipul „Fugi, fugi !” grăia chipul. Dar cînd îi întreba în sine lui de ce-i spunea de trei ori „Zadarnic ! Nebunule ! Fugi !” nu primea nici un răspuns. Căci chipul acela nu răspundea nimănui. Nu v-am spus mai înainte că acel chip avea ceva oșebit, aparte ? Că era un chip aplecat asupra lui însăși ? Orice lucru care este un lucru în sine nu răspunde la nimic altceva. Dacă a spune „da” înseamnă a întinde eul înstrănat al cuiva, și dacă a spune „nu” înseamnă a strînge eul înstrăinat al cuiva, atunci a răspunde înseamnă a te lepăda de orice înstrăinare. Deși chipul din turn era alut de împede și de blind, deși violul și tinărul Apoio își aflase altarul în ochiul său, și bătrînul Saturn ședea cu picioare încrucișate pe acea frunte de fildeș, lui Pierre chipul îi arăta un fel de rînjit rătăcios. Kantienii ar putea să spună că era un rînjit subiectiv, văzut de Pierre. Cum o fi chipul părea să rînjească. Iar acum îi spunea „Netotule netotule, netotule ! De nesuferit expresie ! Făcu rost de niste muselină pentru fereastra chimei sale așa încît chipul fu acoperit de o draperie asemenea oricărui portret. Dar asta nu puse capăt rînjetului. Știa că acel chip continua să rînjească în spatele muselinei. Cel mai cumplit era că i se năzărise că celălalt îi aflase prin vrăji taina „Vai” se culcîmura Pierre, „chipul știe că Isabel nu este soția mea ! De asta poate că rînjește !”

Atunci tot soiul de închipuiri bezmetice i se involburau prin suflet, și fraze izolate din „Cronometricele” îi reve-

neam vii în munte — fraze pe care mai înainte le înțelesese doar pe jumătate, dar care acum aruncau o lumină ciudată pevestitoare de rău, asupra slării sale, denunțînd-o cu strălucire. Se strădui din nou să facă rost de cârticică și să o recupereze, de data aceasta în lumina chipului minunat de blind, din nou cotrobăi prin toate buzunarele hainelor după foile din trăsura, dar în zadar.

Dar cînd chipul însuși, omul însuși, nepătrunsul Plotinus Philommon îl atinse în trecăt în galeria de cărămidă în clipa de cumpănă cînd ieșise din casă în dimineața după ce primise veștile fatale, aceeași, pe care o simțise mai înainte la vederea acestei minunate icoane din fereastra turnului îl năpădi cu marea tîrie astfel încît, așa cum am spus mai înainte, privi într-o parte și se încurcă, vădînd să se ridice în semn de salut, dorința de a-și revizui viața renăscu arzătoare. „Blestemată soartă să o poartă el! Si mai blestemată ca atunci cînd am văzut-o și am citit o să fi fost alit de prost încît să nu înțeleg, iar acum este prea târziu!”

Și totuși — ca să o luăm aici înaintea poveștii noastre — cînd după mulți ani un negustor de haine scotoci print-un palton al lui Pierre care nu se știe cum a ajuns în mâinile sale, degetele lui, cu niste ochi de vultur simțînd ceva neobisnuit între stofă și matlasură. Rupse poala paltonului și găsi mai multe dintr-o bușură veche, locite și roase aproape de tot, dar nu îndestul încît să nu li se poată desluși titlul „Cosmometrice și Orologice”. Probabil că, în trăsura în care se găsea, se aflau și diverse foile într-un buzunar și de acolo ele căzuseră printr-o ruptură în poala paltonului, căptușind la un moment dat capușeala. Deci, tot timpul cit Pierre căuta cârticică, o purta cu sine. Cînd trecu pe lângă Pan'immer după ce dăduse la drum și simțînd că era din nou de a găsi o cârticică, nu mai luă dreptă în căruța lui la care degetele distanțau de el.

E posibil ca această ciudată întâmplare să iluzioneze cumva presupusa lui neînțelegere a fiilor pe care le căutase pentru prima oară în trăsura. Oare nu tot așa purta în munte înțelegerea deplină a cărții, fără să-și dea seama că

o înțelesese ? Cred că, privit într-o anumită lumină, sfârșitul vieții lui Pierre va arăta că în cele din urmă tot o înțelesese. Mai putem să ne întrebăm aici, așa, într-o doară, dacă unele lucruri pe care oamenii cred că nu le cunosc nu sînt totuși bine înțel se de ei ; ca să zicem așa, deși rămase în ele însele, sînt tot alîlea taine necunoscute lor. Ideea morții pare unul din acele lucruri.

CORTINA ÎNFLORATĂ RIDICATĂ ASUPRA
UNUI AUTOR EXOTIC. CÎTEVA REMARCI
PRIVITOARE LA FILOZOFIE ASEMUITĂ
CU O PERIE DE FRECAT PE SPATE

I

Trecură cîteva zile de la ştirile fatale primite de la Poiana Şeil şi în cele din urmă reuşind să-şi ţină firea, iată-l pe Pierre aşezat din nou la lucru , cit de mare i-ar fi durerea, trebuie să muncească totuşi. Zilele se scurg, săptămînile trec, şi Pierre tot în camera sa de lucru se află. Lungile şiruri ale cărămuzilor reci din jurul lui nu cunosc schimbarea , dar de pe frumoasele cîmpuri de la moşia stră-stră-stră-străbunilor săi, vara şi-a luat zborul ca o rîndunică ventilă în ospetie ; perfida toamnă a apărut în crîngurile de arţari şi, făcîndu-se că le îmbracă în ruginiu şi auriu bogat, le-a jumulit pînă şi ultima zdreanţă şi apoi a fugit rîzînd , turturi anunţatori de iarnă atîrnă în copaci în jurul vechiului conac acum închis şi părăsit ; mica măsuţă rotundă de marmură, din pavilionul împodobit cu viţă, unde, în dimineţile de iulie Pierre şedea pălăvrăgînd şi sorbind din vin fiert lîngă veseia sa mamă, este acum acoperită cu un dirdutor şervet de promoroacă , lapoviţa a încrustat cu ace de gheaţă mormîntul odinioară zglobiei doamne Glendinning, pregătîndu-l pentru a fi înfăşurat în cele din urmă în giulgiu de nea viforos vijlie vîntul prin codri , e iarnă. Dulcea vară s-a dus , s-a dus şi toamna ; dar cartea, asemenea asprei ierni, nu s-a sfîrşit încă.

Grîul este de mult în hambar, Pierre , strugurii şi merele coapte sînt şi ele strînse ; nici un bob de grîu nici o plantă, nici o roadă n-a mai rămas pe afară , întreaga recoltă e la adăpost. Vai de firicelul întîrziat, căzut sub

paloșul iernii, cel pe care vara nu a mai apucat să-l coacă după soroc ! Nămeții călători ai lui Brumar îl vor îngropa. Ia gîndește-te, Pierre, nu cumva firicelul tău verde a scos capul în alte ținuturi, mai calde ? Dacă mutăm în frigurosul Maine portocalul din Florida, o să dea frunze chiar și în timpul verilor zgîrcite de acolo și va arăta oarecari semne de fructe, Brumar însă nu va găsi globuri aurii atîrnate în crengile lui ; bătrînul și pătimașul Indrea va scutura întregul copac, îl va îndoi la pămînt și îl va arunca să slujească drept vreasac pentru cine știe ce cuptor de var. Ah, Pierre, Pierre, grăbește-te, grăbește-te ! Grăbește pînguirea, ca să nu te mine iarna din urmă !

P. viți la pruncu! care învață de multă vreme să stea singur în picioare ! Mat întîi țipă și se roagă și nu vrea să încerce să stea deloc, dacă nu-l țin tatăl și mama lui, apoi, deseori mai curajos, caută măcar o mînă a părinților, altfel îl apucă din nou tremuratul și plînsul, și trece multă vreme pînă ce treptat, treptat, copilășul ajunge să stea copăcel, fără vreun sprijin. În cele din urmă, cînd ajunge bărbat în toată firea, o va părăsi și pe mama care l-a făcut și pe tatăl care l-a zămislit, trecînd oceanele ori așezîndu-se în ținuturile îndepărtate din Oregon. Tot astfel se întîmplă și cu sufletul. În germene e înconjurat din toate părțile și învelit de lumea din jur, așa cum coaja ocrotește fructul cel mai fraged, se naște apoi din această coajă a lumii care mai adăstă încă, agățată de miezu, lui Tîpă încă după sprijinul mamei sale Lumea și al tatălui său Zădărnici. Va învăța însă în curînd să rămînă pe picioarele lui, chiar dacă îl costă multe plînsuri și căzături dureroase.

Ceasul în care ajutorul semenilor săi nu îl mai este omului de nici un folos, în care învață că, în beznă și sărăcie, omenirea îl privește ca pe un cîine și nu ca pe un om, este un ceas greu, dar nu cel mai greu. Urmează altul, acela în care învață că, în nesfîrșita lui nămăcnicie și ticăloșie, zeii îl disprețuiesc și se leapădă de el. Dumnezeuirea și omenirea își dau mina, lăsîndu-l pe om să moară de Joame în stradă dacă ar rămîne la mîla lor. Vitregii lui părinți și-au luat mina de pe el și bietul pui de suflet,

care acum învăță să meargă cătunel, țipă și se vaită și adesea cade.

Pe vremea cînd ședea la Poiana Șeii, Pierre se clătina-se și tremurase în primele ceasuri nefericite după ce primise scrisoarea de la Isabel, apoi Lumea îi luase mîna de pe el și din pieptu-i izbucnise un strigăt, cînd se deprinsese cu durerea, Pierre se așezase să-și scrie cîtea, aproape dormie ca Lumea să-l părăsească, intrucît simțea că se bucură de un ajutor mai puternic, nu trecu însă multă vreme și începuseră să-și dea seama că se înșelase, da, plină și părintelui zei îl părăsiseră — pruncul trebuia să se descurce singur și fără țipele nu se putea.

Dacă omul trebuie să lupte e mai bine ca această luptă să se dea pe o cîmpie golașă.

Cele trei camere ale lui Pierre de la Apostoli dădeau una într-alta. Prima, un mic intrînd unde dormea Delly, era însoțită mai mult în scopuri gospodărești, de asemenea, acolo mînceau, a doua era camera lui Isabel, a treia era chilă lui Pierre. În prima — sufrageria cum o numeau — se afla o plită pe care fierbeau apa pentru ceai și cafea și pe care Delly pregătea cîte ceva de-aie guri. Era singurul loc foc mereu speriat că trebuie să atîngă bîier-le pungi cît mai tare cu putîntă. Pierre nu îndrăgea să cheltuiască bani pentru mai multă căldură. Dar dacă e chibzuită bine puțină căldură poate să țină mult. Izo-camdata ajungea pentru ceva mai mult de douăsprezece metri. O țeavă orizontală, după ce cotea pe deasupra plitel din sufragerie atîr_pungea peretele despărțitor și trecea prin camera lui Isabel, intra în chilă lui Pierre printr-un colț pentru ca să dispară brusc în zid unde este al căldurii — cîtă mai rămînea — ieșea pe coș și se pierdea în văzduh, ca să-i vină în ajutor soarelui purpuriu de decembrie. Marea depărtare dintre sursa de căldură din camera lui Pierre și izvorul ei făcea însă ca țîrta acestuia să fie mult alăbită și micșorată. Abia dacă îi putea spune căldură. Puterea ei de a inviora spiritul abătut al celui mai vrednic urmaș al lui Mercur în materie de termometre era ca vai de ea — fără îndoială că nu reușea să inviorizeze nici spiritul lui Pierre. În afară de asta, țeava, așa subțire cum era, nu traversa măcar toată odaia, ci intra doar

și cotea iesind imediat afară, ca unele domnișoare cochete care tot astfel pătrund în inimă — ca să nu mai vorbim de faptul că se afla în colțul cel mai îndepărtat de locul în care masa de lucru — o scindură pusă pe două butoiașe — fusese așezată pentru a primi cit mai multă lumină. Isabel stăruise adeseori ca Pierre să iarbă o sobă a lui, cum el nici nu voia să audă. Atunci ea îi oferea camera ei, spunându-i că nu are nevoie să stea acolo în timpul zilei, putea să-si petreacă timpul în sufragerie, dar Pierre refuză cu hotărîre, nu vroia să o lipsească de luxul de a putea rămîne singură ori de cîte ori o dorea, apoi se obișnuise cu chinuarea lui și ținea neapărat să stea lîngă acea ferastră și lîngă nici o altă. Atunci Isabel stăruia să-și țină deschisă ușa dintre camere cît timp Pierre lucra, astfel încît căldura din iatacul ei să pătrundă în al lui, dar el n-o lăsa, vroia să se șteie încuiat cu grijă pe o naștere în timp ce lucra, alt dragostea cît și urea cîtă să rămîna dincolo de ușă. În astfel de cazuri Degenba spunea Isabel că nu avea să facă nici cel mai mic zgîmuit și că va căptuși pînă și virful acului cu care cusea. Degeaba Pierre era de neînduplecat.

Da-rea hotărît să ducă lupta pînă la capăt în chela lui singularică. După părerea puțin obișnuită a unuia dintre cei mai zapăciți și mai neduși la biserică Apostoli (care cam la aceeași dată lucra la o operă profundă, în iatacul de deasupra lui Pierre și nu voia să mîlînce pe cît i-ar fi cerut pîncele pentru a avea bani de lemne de foc) — părere puțin obișnuită, pe care Pierre o află din întîmplare — în împărățiile firii căldura e muma a tot ce naște și viază, neputînd deci să lipsească din locul unde se zămulesc marile opuri, de aceea, el (Apostolul) era hotărît să-și uneze capul pe un pal de aer cald de la sobă, ca în felul acesta să-și silească bobul de minte să dea colț și să se înfrîne, să înmugurească și să desfacă pînă la urmă floarea biruitoare care va încununa totul, această părere îl impresionă pe Pierre, căci într-adevăr nu era lipsită de temei, dar gîndul la punga lui îl făcu să renunțe la năstrusnica idee și să-și întărească hotărîrea de mai înainte.

Oricît ar fi de mărețe și magnifice mușcărele stelelor, oricîte melodii celeste se iese din ele, astronomii ne asigură că se numără printre elementele cele mai tipice orîin-

dute din uite există. Nici o bătrână gospodină nu-și face treburile din casă cu a milioana parte din precizia maru planete Jupiter, în rotirea-i stabilită și neschimbată. Și-a zăsit cărarea, și pe ea o bate și-a potrivit mișcarea, și nu se abate din șartul ei. Astfel stăteau lucrurile într-o sarecare măsură și cu Pierre, care se învârtea acum pe tulburea orbită a cărții sale.

Se trezea destul de devreme ca să se călească mai bine deprinzându-se cu gerul vesnic din cameră, ca să înfrunte și să-i ridă în față frigului năprasnic de afară deschidea fereastra cu perdelele trase și se spăla în apă îngrosată cu gheață. Irecându-se cu o bucată de prinză veche pictată, care mai înainte înfășurase un balot de nărfuri din vecinătate în această lăptă stoacă nu era deloc singur — deși nu erau de față. Toți făceau cam același lucru, căci nu era un Apostol în toate cele zeci și zeci de camere care să nu-și facă baia zilnică în decembrie. Pierre nu avea decât să scula capul pe fereastră și să arunce o privire de-a lungul peretilor cu ferestre multe care înconjurau cuteca, pentru a observa în jurul lui felurimi de slabănuge trupuri filozofice, dezmierdindu-și ciolăcele goale cu ștergarul aspru și cu apă rece. „Iute să ne fie mișcarea” — era lozinca lor. „Vioaie să ne fie coastele, printrone trupurile firave”. Oh! groaznice hârșituri răsunătoare ale perilor de frecat, osindite ca în loc de piele să pucască și să lustruască niste coaste goale! Oh! utrennițitoare plescături ale găleților cu apă ca gheața, turnate peste capete înfierbîntate care știau prea bine ce înseamnă junghiurile! Oh! cumplite trosnituri reumatice ale încheieturilor ruginite în gerul înfruntat de decembrie! Căci fiecare fereastră acoperită cu un strat de gheață era deschisă și fiecare golicăne scheletică se dăruia îmbrățișării crivățului!

Între toate lucrurile care îl fac pe om să se împotrivească din fire și să se scuture scribit ca de atingerea unei luene cînd e vorba să i se bage în cap de-a gata orice credință, cit ar fi ea de curată, întoarsă spre ale sufletului și „antipatică”, nici unul nu ne înclină mai tare spre îndoială decît un caraghioslic p.dosnic dar de neocolit ce întunecă adesea cele mai nobile și mai înalte năzuințe ale oamenilor care — sătui de șarlataniile obișnuite și știute de

toți — își ațintesc ochii — înămoluți în mlaștina stării lor de muritor către idealuri abia întrezărite dar cerești — nu numai, că aceste idealuri abia se întrevăd, dar calea ce duce la ele e atât de greu de găsit, încît nu sînt două capete care să se înțeleagă asupra ei.

Nu era nici un nou venit printre Apostoli care în afară de planul lui de a revoluționa mintea și filozofia oamenilor, să nu aibă și un ghiveci de idei trănșute privitoare la gospodărirea trupului, său. Sufletul, prezentat de zeii binecrescuți lumii superioare respinge în practică chibzuita învățătură a celor cu experiență care, întimplindu-se să elstige prietenia vreunui om mare, nu o transformă neodată în pretext de a-l plăti pe acesta, băgîndu-i pe gît cunoștința altui prieten de-al lor care s-ar putea să fie un netot nenecit. Dacă mă iubesti pe mine iubeste și pe cîinele meu, este o vorbă a țărăncilor bătrîne care-și sărută cu drag vacile. Zeii iubesc sufletul unui om, adeseori îl opresc lăcră înconjur să îl întreb de sănătate. Se întimplă, însă, să-ți disprețuiască trupul și îi vor întoarce spatele atît în lumea de aici cît și în cea de apoi. Deci dacă te duci în vizită la zeii lasă-ți cîinele adică trupul la ușă. Degenaba încearcă cu bă. rect, curățitoare și cu frecți cu peria aspră să-ți pregătești ca jertfă cuvenită pe altarul lor. Posturile lui Pitagora ori Shelley, compuse din coji de mere prune uscate și firimituri de prumeți din ouăz n-o să-ți pregătească trupul mai bine pentru a intra în rai. Toate lucrurile trebuie să capete hrana trebuincioasă, dacă acea hrană e de găsit. Hrana sufletului este lumina și spațiul, hrăniți-l deci cu lumină și spațiu. Dar hrana trupului este șampanie și stridii, dați-i deci șampanse și stridii, numai astfel va ajunge să merite fericita reînviere, dacă o fi existind așa ceva. Păi, ce-ai zice să trebuiască să vă aculați din mormint cu obraji scofileți și cu genunchii tremurînd? Să ne ridicăm dară cu mușchi și cu un trup domnesc doar așa vom putea să ne facem loc în față în acra și de groază. Aflați de la mine — că mulți dintre nemicașii ăștia oficioși n-au dat lumii altceva decît gemete literare, mincări, în schumb, au dat glas celei mai sublime înțelepciuni și au urzodit formele cele mai diafane și mai puțin grosolane. Cîi privește pe cei dăruți cu mușchi și cu virtute, glîndiți-vă la acel epistaf regal pe că e Cyrus cel Mare

a pus să i se scrie pe mormint: „Am băut mult vin la viața mea și nu mi-a făcut rău”. Proștilor! vă inchipuți că dacă trupul flămânzește se îngheață sufletul? Boul de aici e mai gras decât are vulpea de culoare face foame iară în iadule? Mai slăbiți-mă cu disprețul vostru pentru trup, lăfăindu-mi prin fața perule voastre aspre! Cele mai frumoase case sînt cele îngrijite pe dinăuntru — pereții din afară n-au decît să fie acoperiți cu praf și fumigine. Una e la moară și alta e în sac!

Dreptunghulara pildă neîntreruptă a acestor spășiți tovarăși de suferință mai că îl ademenește pe Pierre în miejele filozofiei Periei de-frecat-spina-tea și mai că îl ispitise cu dialecticii Cojilor de Miere. Toate lungile coridoare, săli și camere de la Apostoli erau pline de cotoare de mere, simbari de prune și coji de alune. Chiriași mănau măcinînd Categoriile Kantiene printre dinți și buze uscate și prăfuite ca ale morarilor, și morfolind firimituri de pesmeți, uscați. O cană cu apă rece era cea mai extravagantă tratare în camerele lor de intrunire. La marele consiliu prezidat de unul dintre adjuncții lui Plotinus Plinlimmon, o cană mare de bere slabă și un coșuleț cu pesmeți erau singurele mișcături. Din buzunare le cădeau bucățele de blînză și, unii de cîte ori voiau să scoată un manuscris ca să și-l citească, le ieșeau din buzunare lungi și lăcnoase coji de mere. Alții erau amestecători ai sînzurilor de apă și își așezau în față, în carafe de sticlă, apă de Fairmount, Croton și Cochituate — pretindeau că apa de la Croton era cea mai tare, că cea de la Fairmount era un aperitiv usor, iar cea de la Cochituate era cea mai slabă și mai puțin amestitoare. Mai serviți, puțin Croton, stimate domnule! Repede încă o carafă de Fairmount. Nu mai avem Cochituate? La mesele lor filozofice se bea deci apă, care era pentru ei Porto, sherry și vin roșu.

Erau și dintre cei mai îndrăzneți care nu mai voiau să facă baie în apă, întrucît era un element prea vulgar — de aceea făceau băi de aburi și își abureau coastele golaye în fiecare dimineață. Fumurile care le ieșeau din cap și se lăfăiau peste paginile lor se transformau în neguri care țesau pe sub uși și pe ferestre. Unii nu puteau deloc să se așeze la lucru înainte de a-și face baie de aburi pe dinafară, clătindu-și apoi măruntaiele cu cinci cești de apă

rece de Croton. Parcă erau niște găleți de incendiu, umplute cu constunciozitate. Dacă s-ar fi putut pompa unul în altul, înfipți ca într-un furtun, atunci marele incendiu din 1835 n-ar mai fi fost atât de nenorocit și de întins.

Săraci slăbănogi ! Nenorocii murați și muiați în aburi ! Nu v-au clătit destul pe dinăuntru și pe dinafară valurile zgircite ale norocului, nu v-au întepenit, de trebuie să mai tiriți încă furtunul și să împroscați șiroaie de apă rece de Croton pe voi și pe toată omenirea ? N-ar fi mai bine să legați furtunul de caneaua unui butoi de Madeira ? Să trageți naște vin spumos către lume ! Uite, cit privește vesnicia, două treimi din ea s-a și murat fără speranță !

II

Cu obraji palizi și buzele vinete, Pierre se așază în fața scindurii de lucru.

Se pregătește oare să plece cu poștalionul spre cercul polar în dimineața asta ? Peste ghete poartă pîslari ; peste haină un palton , peste palton o pelerină a lui Isabel. S-a așezat în fața scindurii ; la un semn al lui, iubitoarea Isabel îi împinge scaunul mai aproape, căci este atât de încoțsmănat încît nu se poate mișca singur. Acum vine Dely cu cărămizi fierbinți de pe plită ; ea și cu Isabel înfășoară cu grijă și devotament aceste pietre într-o manta veche albastră, un veșmînt militar al bunicului lui Pierre, și le potrivește la picioarele lui, ca o pardoseală caldă. Apoi Dely mai aduce încă o cărămidă fierbinte, pe care o pune sub călmară ca să nu înghețe cerneala. După aceea Isabel trage mai aproape patul de campanie, pe care sînt două sau trei cărți de care s-ar putea să aibă nevoie în timpul zilei, cîțiva biscuiți apă, un prosop curat și un lighean. Apoi sprijină de scîndură, lingă cotul lui Pierre, un baston cu mînerul încovoiat. A ajuns Pierre păstor, episcop, ori schilod ? Nu, dar în fapt e redus la starea vrednică de milă a acestuia din urmă. Cu ajutorul bastonului cu mîner încovoiat, Pierre — care nu poate să se ridice fără a aduce fatale neajunsuri complicatelor motereze din jurul — lăsînd aerul rece să pătrundă în cotloanele cele mai ascunse — dacă

are nevoie de ceva aflat undeva unde nu poate ajunge cu trina, poate astfel să-l tragă spre el.

Pierre privește roată fără să se grăbească, totul pare în ordine; ridică ochii cu mulțumire și tristă recunoștință către Isabel, în ochii ei a apărut o lacrimă, dar fata o ascunde, apropiindu-se, aplecându-se și sărutându-l pe frunte. Buzele ei și nu lacrimile au lăsat acolo o urmă umedă și caldă, îi spune ea.

— Cred că trebuie să plec, Pierre. Să nu stai atât de mult astăzi, te rog. O să vin pe la patru și jumătate. Să ru-ți obosești ochii când se lasă înserarea.

— Lasă că vedem noi, zise Pierre, încercînd în zadar să facă un trist joc de cuvinte. Și acum trebuie să plec! Lasă-mă!

Rămîne singur.

Pierre e tânăr, cerurile i-au dăruit trupul cel mai zelos și mai zdravăn cunoscut unui muritor, i-au pus lumină în ochi, foc în sînge, tărie în brațe și l-au scaldat într-o poftă de viață voioasă, triumfătoare, clucotitoare, neaprinasă, îmbrățișînd întreaga lume. Priviți în jur, în acea jalnică încăpere, la cea mai jalnică din încercările omului, și spuneți dacă acesta este locul și acesta este mestesugul pentru care l-au făcut zeu. Un scaun șubred, două butoiașe goale, o scindură, hîrtie pene, cerneală neagră ca gura iadului, patru pereți jegosi, de un alb leproș, aici pomencală de covor, o cană cu apă și vreo doi biscuiți uscați. Oh, parcă văd saltul unui indian Comanș din Texas, care chiar în clipa aceasta străbate hățisurile verzi în urmărirea căprioarelor, aud parcă răcnetul său sălbatic, sănătos și neîmblînzit: apoi mă uit la Pierre. Dacă lipsa de judecată în trup și în fapt înseamnă sălbăcie, atunci care din doi merită acest nume? Civilizație Filozofie, Idei de Virtute! Priviți-vă victima!

III

Au trecut cîteva ceasuri. Să aruncăm o privire peste umărul lui Pierre și să vedem ce scrie acolo, în acea tristă chilie. Uite, așezată deasupra teancului mirositor de lingă

el, ultima foaie pe care de abia a lăsat-o din mână, cu cerneala bezmetică umedă încă. E numai bună pentru țelurile noastre, căci pe această foaie pare să fi așternut gânduri furate din propria lui viață, pentru a zugrăvi mai bine starea de spirit a eroului autor, Vivian, care cugetă astfel: „O jale adîncă și de negrăit zace în mine. Acum las să cadă toate travestițiile caraghioase și pe cele de toate zilele și toate lumurile filozofice. Mă mărturisesc frate cu bulgărașul de țărîină, prune al Beznei Dintii. Mă înveșmîntă Disperarea și Speranța Pierdută, ca un giulgiu așternut peste un giulgiu. Cărați-vă, mamule gurative ale învățăceilor Spinoza și Platon care odinioară mă amăgeați că noaptea este și și durerea doar o gîdilitură! Să aruncați lumina asupra acestei bezne, să alungați acest diavol, vă e cu neputință! Nu-mi spune tu, tîrîtură de neîncăputat a unui Goethe că universul nu se poate lipsi de tine și de nemurirea ta, atîta vreme cît „lumea în general are nevoie de tine— ca de un servitor la masă nămit. Lumea se descurcă oricum și fără domnia-ta și s-a putut lipsi de încă un milion de alți asemenea, avînd aceeași rîcnici. Burțile nu au suflete, iar Panteismul tău— ce ziceai că înseamnă? N-ai fost altceva decît o halcă de om infumărită și lipsită de inimă. Privește! Te țin în mînă și te zdrobesc ca pe o coajă de ou.”

Iată o filă scăpată pe podea

„De unde izvorăsc melodile ce proslăvesc eroii și care le vestesc marșăluirea? Doar de la o tîmbiță care țipă și de la chimvale ce zornăie!”

Încă o fițuică

„Aruncă-ți privirile spre Vivian, spune-mi de ce sînt acestea patru mădulare închise într-o cumplită temniță cît e ziua de lungă, cît e săptămîna de lungă, cît e luna de lungă, și el să-și fie sîneși temnicer de bunăvoie? Aici duce filozofia? Aceasta să fie viața mai cuprinzătoare a sufletului? Acesta să fie rajul atît de mult lăudat? De asta trebuie să se facă omul înțelept și să-și renege nebunia cea vrednică și mult birfită?”

Și iată o a treia:

„Aruncă-ți ochii spre Vivian; cel care, alergînd după cea mai desăvîrșită sănătate a virtuții și adevărului arată lumii un obraz palid? Cîntărește-1 inima în mînă, oh, tu

prea iscușul Goethe îndantelat cu aur și spune-mi dacă nu cumva cîntărește mai mult decît daraua ta "

Și iat-o și pe a patra :

„O, Doamne, de ce trebuie omul să piara și să ruginească pe tulpină să se ofilească și să cadă sub imblăciu înainte de vremea secerișului ! Și, oh, Doamne, cum pot aceia ce-și spun oamenii să mai ridă ! Urâsc toată suflarea și bucurios aș călca în picioare plămînu omîenirii ca pe niște struguri, ca să le strivesc răsufllarea sub călcîi .. da, durerea și schifoseala, Adevărul și Minciuna ! Binecuvîntată fie cea de a douăzeci și una zi a lui decembrie și blestemată fie cea de a douăzeci și una z, a lui iunie !"

Din aceste file imprăștiate, s-ar părea că Pierre înțelege pe deplin multe din cele ce sînt nefiresc de dureroase și amare în soarta lui, multe lucruri negre și înspumînătoare din sufletul lui. Și totuși, cunoașterea situației lui fără întoarcere nu-l ajută cu nimic să și-o schimbe ori să și-o ușureze. Ce dovadă mai vrei că nu are nici o putere asupra ei ? Aduse la capătul puterilor lor, sufletele oamenilor seamănă cu niște făpturi gata să se moacă. Știu prea bine că se află în primejdie ; știu prea bine care este cauza primejdiei, și totuși marea e mare și cel ce nu știu să înoate se înecă.

IV

De la opt dimineața pînă la patru și jumătate după amiază, Pierre rămîne la masa de lucru, opt ore și jumătate !

Zurgălău sâniilor sună zornăitor, agățaț. de grumajii cailor jucăuși și de chingile de sub pîntecele lor. Dar Pierre rămîne la masa lui de lucru ; vine Ziua Recunoștinței cu mulțumirile voroase și curcann rumeniți, dar Pierre rămîne la masa lui de lucru, prin nămeți, cu pis-lari indieni împodobiți. se furișează Moș Crăciun ; dar Pierre rămîne la masa lui de lucru. Vine și Anul Nou și, că un uriaș pocăl, marea oraș revarsă peste buza-i, pe la toate cheurile, docurile și bordurile trotuarelor, vesele înspumată ; dar Pierre rămîne la masa lui de lucru.

bun este doar pentru rafturile minții lui Pierre. Setea ei-l din urmă îi sugă sângele, cel dinlăun se satură doar cu cerneala lui. Dar împrejurările au vrut ca primul să nu poată fi așternut pe hirtie decât pe măsură ce perechea lui este scrisă în suflet. E greu ca un elefant și nu vrea să se cîntărească la o suflare. Pierre e ținut de doi vampiri, cum să nu i se scurgă viața din vine? Priviți! Se pregătește pentru eternitate, subțundu-și sângele și făcându-și inima să nu mai știe de ea. Învață să trăiască, repetind rolul morții.

Cine poate spune care erau gândurile și sumămintele lui, Pierre în acea singuratică și înfrigurată cameră cînd i-a venit în cap din urmă ideea că, din ce se făcea mai înțelept și mai adînc cugetător șansele de a cîștiga o bucată de pînă deveneau din ce în ce mai mici: că doar dacă își arunca acum cartea pe fereastră și se apuca de un flecoțel de roman, pe care să-l termine cel mult într-o lună, putea avea vreu nădejde să cîștige stimă și parale. Dar suferințele hulpave care se căscau acum înlăuntrul său i-au înghițit toată voinicia: chiar dacă ar vrea n-ar mai putea să fie ușurat, amuzant și rentabil, compunînd vreun istorioară străvezie și vioasă. Vede acum că, odată cu fiecare pas care îl aduce mai aproape de ceea ce este dumnezeiesc în el însuși, îi fuge de sub picioare o felie din pămîntul dumnezeirii, dîmprejur și se prăbușește în gol. Nu am spus că atât zeii cît și întreaga omenire își luaseră mina de pe Pierre al nostru? Acum în el îl puteți vedea pe pruncul de care vorbeam silit să se țină pe picioarele lui și să meargă singur copăcel.

Din cînd în cînd se întoarce către pat și, umezînd propriul în lighean, îl apasă pe frunte. Acum se lasă pe spateza scaunului, gata parcă să renunțe, dar din nou se apleacă și pornește înainte.

Se apropie înserarea și de la ușă se aude chemarea lui Isabel; sărmanul, înghețatul călător spre înținerie înghețate, cu buzele vinete și cu sufletul dîrdîind e depachetat, și o cîrpă rămîne cumpănindu-se pe picioare. Apoi își pune pălăria, își ia bastonul și iese la aer curat. Jalnică și prea puțin înviorătoare plimbare clătînată. Trezătorii îl privesc ca pe un bolnav necugetat, fugit din pat.

Dacă îl întâlnește vreun cunoscut și vrea să-i șoptească la ureche vreo birfă agreabilă, curînd îi întoarce spatele, jignut de asprimea și nepolitetea lui de gheață. „Sloi de gheață“, număle omul și pleacă mai departe.

Pierre se întoarce acasă și se așază la masa așternută curat de Delly, Isabel îl privește blîndă și îl îndeamnă să mănînce ca să prindă putere. Dar foamea lui urăște hrana. Nu poate minca decît silit. A ucis ziua firească, cum ar putea minca cu poftă? Dacă se întinde, nu poate dormi: a trezit nesfîrșita trezie din el. Cum poate atunci să picotească? Cartea, asemenea unei planete greoaie, se învîrte în capul lui chinuit. Nu-l poate porunci să sară de pe orbită, mai degrabă și-ar tăia capul decît să cîștige odihnă de noapte. În cele din urmă, ceasurile se tîrăsc și osteneala e mai tare decît el — nu adoarme precum copilul și argații — ci zace nemîșcat, fără să se zbată, și un timp cuprinde ciocul vulturului cu mina ca să nu-l mai sfîșie inima.

Vine dimineața, din nou fereastra deschisă, apa înghețată, peria aspră, gustarea, cărămizile fierbinți, cerneala, pana, de la opt la patru și jumătate, și același iad al aceleiași zile care s-a terminat.

Ah! Cel care tremură zi după zi în mantale și pături este oare același băiețandru înfierbîntat care cînta odată unei iurni de Vară Tropicală?

O SCRISOARE PENTRU PIERRE, ISABEL
 SEVALETUL ȘI COFERELE LUI LUCY
 SOSESC LA APOSTOLI

L

[illegible]

rile pară atunci, prea puțin simțite, ale muștrărilor pe care și le face omul copleșit de aduceri aminte, fiindcă le-a priemanț, poate fără voie suferințele !

Nu cred că există vreo altă cale de scăpare pentru fi-rile mai deosebite muncile de atare gânduri în atare îm-prejurări decît să încerce să scape de ele orice li s-ar in-tîmpia. Nu am pomenit nimic pînă acum de Lucy Taitan în legătură cu starea lui Pierre după plecarea lui de la Poiana Șerilor, tocmai pentru că el li izgonise cu tărie icoana din suflet. Cu voia lui chipul fetei nu-și mai afla loc acolo doar o dată cînd primise știrile despre curtea re-înnoită pe care i-o făcea Glen, încercările de a o uita dă-dușura greș ori mai degrabă își simțise neputința de a se buia pe sine la acel cas de cumpănă și copleșitoare des-curajare.

Din cînd în cînd trupul secătuit de sînge al lui Lucy lesinată pe patul ei alb cu zăpada chinul nespus al acelu-și gal. 'Iuma mea ! Iuma mea !' li reveneau în minte și întrebau la fință se cutremura de o groază și de o in-fuziune fără nume. Dar însăși înfricoșarea fantomei li făcea să se ocrolească, cu toată puterea spiritului său.

Nu lipseau nici alte puteri mai minunate des- abia ghiocile care dădeau piept cu diiul rugător respingîndu-l cu strănuire. Să nu mai vorbim, că era muncit de subiectul cînticilor care-l absorbea cu totul dar mai erau și gândurile negre mai înspăimîntătoare și mai puțin îm-pezi pomenite mai înainte.

Într-o dimineață stătea singur în camera lui, simțu-rile lui, ostenite cătau liniste o clipă, capul li era întors pe jumătate către podeaua goală, urmîtînd linile despăr-țitoare ale scindurilor care asemenea unor fire duceau drept din locul unde stătea către ușa de legătură și dupăreau pe sub ea, în camera lui Isabel, tresări auzind o ciocnî-tură, urmată de vocea joasă, dulce, cunoscută.

— Pierre ! O scrisoare pentru tine. auzi ? O scri-soare... Pot să intru ?

Se simți deodată săgetat de surpriză și îngrijorare : legătura lui cu lumea inconjurătoare era de așa natură, încît nu avea de unde aștepta alte vești decît aducătoare de renorociri, sau măcar nedorite. Încuviință, și Isabel intră ținînd un bilet în mînă.

— E de la o doamnă, Pierre ; cine ar putea fi ? Nu e mama ta, de asta sînt sigură ; așa cum am văzut-o eu, nu putea să aibă un asemenea scris.

— Mama ? De la mama ? murmură Pierre cu un aer rătăcit. Nu, nu ! Nu poate fi de la ea. Ea nu mai scrie acum nici măcar în jurnalul ei ! Moartea a furat ultima pagină și a șters-o pe toată, pentru a așterne vorbele de pe urmă hîc jacet !

— Pierre ! țipă Isabel, înspăumîntată.

— Dă-mi-o ! strigă el furios, întinzînd mîna. Iartă-mă, dulce, dulce Isabel, mi-e mintea rătăcită ; cartea mă face să nu mai știu ce spun. Așa . am luat-o — (pe un ton indiferent) — lasă mă, dacă vrei, acum. Este, probabil, de a cine știe ce mătușă sau verișoară drăgălașă, zise el cîntărind neglijent scrisoarea în palmă.

Isabel ieși din cameră , în clipa în care ușa se închise după ea, Pierre desfăcu nerăbdător plicul și începu să citească

II

„Am jurat că în această dimineată am s-o fac, dragul meu scumpul meu Pierre Azi mă simt mai tare , căci astăzi m-am gîndit și mai mult la tăria ta de uriaș, de neom, care a pogorît puțin și asupra mea. Oh, Pierre, Pierre, ce cuvinte să-ți scriu acum ? Acum cînd, deși nu știu nimic, ți-am pătruns, precum prorociei, taina Durerii — durerea adîncă, de nespus — m-a făcut să văd înapede. Îmi vine să-mi iau zilele, Pierre cînd mă gîndesc ce oarbă am fost ; dar asta s-a întîmplat numai din pricină că mi-am pierdut cunoștința. A fost groaznic și ucigător ; îmi dau seama acum că ai avut dreptate cînd m-ai spus-o alut de neocînt și cînd nu mi-ai scris niciodată , da, acum înțeleg și te iubesc și mai tare.

Ah ! Pierre, ești prea nobil și sfînt ; știu că o faptură ca tine nu poate iubi ca alți bărbați , tu iubești asemenea martirilor, nu pentru tine ci doar pentru alții. Dar noi doi sîntem doar unul. Pierre Tu te jertfești, iar eu mă

Aici zace (lat.)

grăbesc să mă leg din nou de tine, ca să pot să prind o scintese din focul tău și să pot îmbrățișa toate miile de brațe arzătoare ale flăcărilor noastre împărțite. Nu am să-ți cer nimic, Pierre, să nu-mi spui taina ta. Ai avut dreptate, Pierre, când edinoară, în plimbarea noastră pe coline n-ai vrut să-mi faci acel jurământ iubitor, dar protestesc pe care ți l-am cerut. Mare dreptate ai avut, acum înțeleg

Dacă mă voi jura, dară, să nu cuit să aflu de la tine nici cel mai mic lucru pe care nu vei vrea să-mi l' spui de bunăvoie dacă mă leg ca prin vorbă și faptă să mă închin, înțormai cum o faci și tu, tronului pe care e aşezată acea făptură ta nică și intru veşnicie sfântă! atunci n-ai putea veni să trăiesc alături de tine? N-am să-ți fiu povară. Ştiu unde te afli și cum trăieşti, numai lângă tine Pierre, și numai astfel îmi este cu putință să îndur viața. Ea nu va ști niciodată căci până acum sînt sigură că nu m-ai mărturisit niciodată ce am însemnat eu odată pentru tine. Las-o să creadă că sînt un fel de verisoară, pe jumătate călugărită care s-a legat să locuiască în preajma ta, în acest straniu surghiun. Să nu-mi arăți să nu-mi dai, cumva vreun semn voit de dragoste. Nici eu n-am s-o fac. Vreștile noastre pe acest pămînt, oh Pierre al meu din ceruri, vor fi de acum doar o mută petire fără vorbe dulci fără cununie plină ce ne rom înliitu pe cîmpurile senine luminate de binecuvîntarea cea din urmă cînd vom fi împreună acolo, lumea care ne-a despărțit și ne-a pus în cale atîtea piedici nu va mai avea ce să ne facă acolo, minunata și acum neștiuta la urtare de sine se va arăta în toată mărișia lumini de rai acolo, nemaiîfund alită să se ascundă după asemenea dureromse șirelucuri, ea, ea își va lua locul de cinste și se va simți blagoslovită iar nu jignită, atunci cînd draga ta inimă îmi va aparține pe față și fără opreliști Pierre Pierre Pierre al meu! Doar acest gînd, această speranță, această înălțătoare credință mă ține în picioare. Iar acel leșin în mijlocul căruia m-ai lăsat acum o veșnicie a fost poate mai bine, dragă Pierre, că deși m-am trezit din el doar ca să privesc pierdută și să bîlbîi în jurul meu n-am făcut altceva decît să privesc pierdută și să bîlbîi în jurul meu, apoi am lerinat din nou, apoi am bîlbut din nou și apoi am lerinat iarăși

Împrejur nu era nimic, mîinile nu întîlneau nimic, nu ştiam nimic, era mai rău decît în via, Pierre al meu, căci nu mă puteam gîndi lîropede la tine, dragostea mea, şi simţeam doar un gol, o pată albă, căci oare n-ai plecat pentru totdeauna? Ce mai era să rămînă din sărmana Lucy? Dar acum acest lung, lung leşin a trecut, iar din nou la viaţă şi lumină, cum aş putea să ridic însă fruntea, cum aş putea să fiu în vreun fel, Pierre dacă nu prin tine? În clipa în care m-am trezit din îndelungatul meu leşin, a renăscut în pieptul meu credinţa fără de moarte în tine, deşi nu se putea sprijini pe nici cea mai mică dovadă a bunului sumi. Cu alit mai nezdruccinată devenea însă, dragă Pierre. Află, iubituie, că, deşi avînd toate motivele de pe lumea asta să nu mai cred în dragostea ta, mă dăruiesc cu trup şi suflet credinţei neclintite în ea. Ştiu că dragostea rămîne întotdeauna dragoste şi nu cunoaşte schimbare, Pierre, ştiu că sînt chemată să împlinesc o minunată însărcinare pe lîngă tine. Cufundîndu-mă în acel îndelungat leşin, în timpul cărui, îmi spune Martha, abia dacă muncam, zeii m-au pregătit pentru misiunea supraomenească pe care mi-au încredinţat-o, m-au instrăinat de acest pămînt deşi mă mai află încă pe el, m-au înzestrat pentru o menire cerească din bugări de pămînt. Oh, lasă-mă să mă impătăţesc din puterea lui! Nu sînt deloc o sărmană femeie slabă, dragă Pierre, una care te a iubit cu multă credinţă, dar cu uşurinţă pămîntescă. Acum mă voi înălţa deasupra tuturor acestor lucruri, mă voi avînta în zbor către culmea pe care şezi întronat în liniştea ta izbăvitoare de cruzi.

Nu, necesa să mi schimbi hotărîrea, Pierre. Ai putea să mă omori şi să mă omori de un milion de ori şi să nu mai termini niciodată omorîndu-mă. Trebuie să vin! Trebuie să vin! Nici Atolputernicul nu mă poate împiedica, căci el este acela care mi porunceşte. Ştiu tot ceea ce va urma venirii mele la oraş, mama mea uimită fraşii mei furioşi, întreaga lume cea şi după-ajut au. Dar tu eşti pentru mine mamă şi fraţi şi lumea întregă şi terarii şi întregul univers. Tu eşti Pierre al meu. Sufletul din mine ştie, este doar o singură faptură, şi aceasta eşti tu, Pierre. Alerg deci către tine, Pierre, fără zăbavă, mine solesc şi nu te voi mai părăsi niciodată. Vorbeşte-, şi ei

neîntî zăat de mine; tu ştii cel mai bine ce să î spui. Nu există vreo legătură de rudenie între familiile noastre, Pierre ? Am auzit-o parcă pe mama vorbind de aşa ceva, că am fi veri de departe. Dacă vrei, spune-î că sunt veri-soara ta călugăriţă hotărîtă şi neclintită cea care s-a legat să sălăşluiască în preajma ta întotdeauna să te slujească pe tine şi pe ea, să te apere pe tine şi pe ea. Pregăteşte-mi un ungher, să nu fie însă prea departe. Înainte de a veni î, trimiţ cîteva lucruşoare — uneltele mele de lucru cu care voi contribui la bunăstarea noastră a tuturor. Aşteaptă-mă. Sosesec ! Sosesec, Pierre, căci un glas adînc din sinu mea mă încredinţează că, aşa nobil cum eşti, Pierre, te pîndeşte o primejdie cumplită pe care numai dacă î, stau mereu în preajmă o pot alunga. Sosesec ! Sosesec !

Lucy *

III

Înconjurat de o gloată nemernică de simbrîş, fată că omul obişnuit de multă vreme să-şi privească semenii cu dispreţ bănuitor se simte deodată mîngîiat de aripa îngerească a omenei, de zvonurile blinde ale iubirii curate şi de ochii îndurători ai unei frumuseţi peste firea omului, care îi inundă deodată făptura ; ce minunată şi îngrozitoare zguduire ! Ca şi cînd acoperişul cerului s-ar da la o parte şi din valea cea neagră a fosafatului, s-ar vedea serafimii rugîndu-se.

Pierre ţinea în mîna-î neştiutoare scrisoarea cea simplă şi ne-novată, tresărî, privi în jur prin cameră, apoi pe fereastră spre dreptunghiul golăş, trist şi aspru, şi apoi se întrebă dacă acesta era locul pe care l-ar alege un înger pentru o vizită pe pămînt. Se simţi atunci săltat pe coame unui val de îmbătătoare mîndrie. la gîndul că fata, ale cărei însuşiri fără pereche sufletul lui simţitor ştuse a le descoperi cu atîta limpezime şi iubire, s-a dovedit la o înălţime atît de împărătească în ziua încercării celei mai cumplite. Apoi se prăbuşi din nou ca într-o prăpastie fără fund, alergînd cutremurat prin galeriile hidoase ale disperării, în căutarea unei forme albe, nedesluşite, cînd

lată ! doi ochi negri adinci îi reșiră în întîmpinare, iar Isabel i se înfățișă, mută și cernită, dar de o răpitoare frumusețe.

Sări în picioare, își aruncă la o parte păturile și se refugie în colțul celălalt ca să se îndepărteze de la ușa unde primise vestiri atât de dulci, de mîngiate și de înspăimîntătoare.

Atunci se auzi la ușa un ciocănit timid.

— Pierre, Pierre ! Acum, că te-ai ridicat de la masă, pot să intru doar o clipă, Pierre ?

— Intră, Isabel.

Vru să se apropie de el în felul ei obișnuit, ciudat și pătruns de o dulce jale, el se trase un pas îndărăt, întinzînd mîna, nu ca să o cheme, ci ca să o respingă.

Isabel îl privi drept în față și rămase nemișcată

— Isabel, încă o femeie va veni să stea cu mine. Nu spui nimic, Isabel ? Ea va sta împreună cu noi atîta timp cît vom trăi, Isabel. Nu vrei să vorbești ?

Fata rămase nemișcată, ochii pe care-i așintise asupra lui rămaseră și ei ficși și larg deschiși.

— Nu vrei să vorbești, Isabel ? zise Pierre, speriat de înfățișarea ei înghețată și nemișcată. și totuși prea îngrozit pentru a-și da pe față toate temerile, se apropie încet de ea.

Ea ridică puțin brațul, ca și cînd ar fi vrut să se sprijine de ceva, apoi întoarse încet capul către ușa pe care intrase și buzele uscate se cepătară încet.

— Patul meu ; așază-mă în pat, așază-mă în pat !

Strădania de a vorbi topi statuia de gheață. trupul se prelinsese fără vlagă spre podea, Pierre o prinse și o purtă în iatacul ei, așezînd-o pe pat.

— Aer ! Aer !

Făcîndu-i vînt, Pierre atră din nou flăcăruia abia aprinsă a vîștii ei. În casa din urmă, unde se afla, se întoarse către el.

— Au acea vorbă, cum ai spus tu, că ești singur, cum ai rostit vorba ea ?

Pierre rămase tăcut, făcîndu-i vînt în continuare.

— Nu am nevoie de numeni pe lume decît de tine, de tine, de tine ! Pentru numele lui Dumnezeu ! Nu sînt eu îndejuns pentru tine ? Țărîna goală, oțărîta

de fratele meu, mi s-a părut un tărîm de rai, dar toată viața mea, tot sufletul meu nu-i este de ajuns fratelui meu !

Pierre nu scoase un cuvînt ; asculta ; îl mistuia o curiozitate cumplită, arzătoare, care îl împietrea înima. Dar ceea ce spusese ea pînă acum avea mai multe înțelesuri.

De-aș fi știut... de-aș fi știut mai înainte ! Oh, cită cruzime să-mi mărturisești acum ! *Ea ! Ea !*

Se ridică brusc, înfruntîndu-l aprigă.

— Ori i-ai destăinuit secretul tău, ori nu e vrednică de cea mai ordinară dragoste a unui om ! Spune-mi, Pierre, care-i adevărul ?

— Taina a rămas taină. Isabel.

— Atunci e o nevrednică, Pierre, oricine ar fi ea, îndrăgostită ca o nebună, ca o proastă ! Nu știe întreaga lume că cu îți sînt soție ? N-are ce căuta aici ! Ar fi ca o potă neagră asupra ta și a mea. Nu va veni aici ! Am s-o ucid dintr-o privire, Pierre.

— Asta-i nebunie, Isabel. Uite, hai să vorbim cu-minte. Nu ți-am spus chiar înainte de a deschide scrisoarea, că fără îndoială vine de la cine știe ce tină ră și dragăiașă mălușă sau verișoară ?

— Spune repede... o verișoară ?

— O verișoară, Isabel.

— Și totuși și totuși s-au mai văzut și astfel de lucruri, din cîte am auzit. Lămurește-mă, repede, mai repede !

— O foarte ciudată verișoară, Isabel ; aproape călugărită în sinea ei. Auzind de neînțelesul nostru surghiun, fără să-i știe cauza, a făcut și ea un legămint, la fel de neobișnuit, să se dăruiască nouă, nu numai mie, Isabel, ci nouă nouă, să ne servească pe noi. Vrea să ne călăuzească și să ne apere după închipuirile și nevinovatele ei năluciri.

— Atunci, poate că totul va fi bine, Pierre, frate... frate. pot să-ți spun astfel ?

— Poți să-mi spui oricum, toate cuvintele sînt ale tale, Isabel. cuvintele și lumile, cu tot ceea ce au ele, îți vor fi așternute la picioare, Isabel.

Ea căută neliniștită și întrebătoare către el, apoi plecă privirile și îi aturse mina, după un timp îl privi din nou.

— Taci, Pierre ! Ești fratele meu , nu ești fratele meu ? Spune-mi mai multe despre ea , pentru mine totul este nou și neobișnuit, Pierre.

— Ți-am spus, dulcea mea surioară, că ea are aceste convingeri ciudate, de călugăriță. Așa îl este voia , în ursoarea pe care mi-a trimis-o se jură că trebuie să vină, că va veni și că nimic de pe lume nu o va putea împiedica. Să nu simți, surioară, nici un fel de gelozie de soră. O să vezi că e o fată blândă, liniștită și gingașă. Niciodată nu-ți va aduce aminte de lucrurile ce nu se pot numi, nici nu va pomeni de ele, căci nu le cunoaște. Deși nu ne cunoaște taina, are presimțirea vagă, nedeslușită a tilcului ei — rod al hăulului pătrunderii pe care li are. Schivnicia — a secut orice curiozitate femeiască — nu dorește deci să cerceteze cît îi sînt de adevărate presimțirile , se mulțumește să le aibă doar , în felul acesta crede că a ajuns la ea chemarea de a fi alături de noi — mă înțelegi ?

— Nu înțeleg nimic, Pierre , nimic din ceea ce au privit vreodată acești ochi nu a înțeles acest suflet. Chiar acum îmi caut încă drumul printre tainele lucrurilor necuprinse. Să vină , va fi doar o taină mai mult. Vorbește în somn, Pierre ? Se cuvine să dormim în aceeași cameră, frate ?

— Dacă vrei, după cum ți-e voia , dar pentru a nu te stîneni și... și... neștînd cum stau de drept lucrurile, probabil că dorește, și se așteaptă, să locuiască singură, surioară.

Isabel cercetă cu privirea înfrățirea lui, hotărîtă pe dinafară, dar nelipsită de îndoială pe dinăuntru. Apoi plecă din nou privirile, tăcute.

— Să vină, frate , să vină. Încă un fir în urzeala de enigme. E datorită cu ceea ce se cheamă tinere de minte, memorie ? Are așa ceva ?

— Toți avem tinere de minte, surioară.

— Nu toți ! Nu toți ! Sărmana Bell are prea puțină. Pierre, am văzut-o în vis ! Are părul bălai și ochii albaștri... e mai mică decît mine și puțin mai subțire.

Pierre tresări.

— Ai văzut-o pe Lucy Tartan la Poiana Șcii ?

— Lucy Tartan o cheamă ? Poate că da ; dar am văzut-o mai ales în vis ; venea cu ochii ei albaștri, îndreptați rugător către mine ; parcă vroia să mă înduplece să mă îndepărteze de tine ; mi se părea că înseamnă pentru tine mai mult decît o verișoară , mi se părea un inger bun, din cel care, după cum spun unii, păzesc fiecare suflet , și mi se pare... mi se părea că eu eram celălalt . Inger al tău, Pierre Privește privește acești ochi, acest păr, acest obraz , toate sînt întunecate, întunecate... iar ea... cea cu ochii albaștri, cea cu părul bălai, cea cu obraji rumeni odinioară !

Își așvirlă pe spate pletele de abanos și aținti asupra lui privirile-i de abanos.

— Spune, Pierre, nu este așa că sînt veșnic învăluită într-un aer de îngropăciune ? Văzut-ai vreodată un drac astfel împodobit ? Doamne ! Dacă m-aș fi născut cu ochi albaștri și păr de aur ! Acestea sînt livrelele raiului ! Ai auzit vreodată de un inger bun cu ochi negri ? Nu, nu... totul e albastru, albastru, albastru... albastrul cerului... albastrul împede, viu, de nespus, pe care-l vedem pe cerul de iunie fără nor . Dar ingerul cel bun va coborî asupra ta, Pierre . Atunci amîndoi îți vor sta în preajmă, iar tu vei fi poate alesul . alesul ! Să vină ! Să vină ! Cînd va să vină, dragă Pierre ?

— Mîne, Isabel . Așa mi-a scris.

Isabel privi biletul mototolit din mînă

— Ar fi un lucru rău să te rog, dar nu cred că aș greși încercînd să te rog... Pierre . nu, nu trebuie să ți-o cer , îmi îngădui ?

— Nu . nu am să-ți îngădui, să-l citești, surioară ; nu vreau, pentru că nu am nici un drept . nici un drept . nici un drept ; asta este , nu, nu am nici un drept . Am să-l ard chiar în clipa aceasta, Isabel .

Se duse în camera alăturată și, aruncînd biletul în sobă, stătu pînă cînd el se făcu scrum, apoi se întoarse la Isabel .

Ea îl privea cu nesfîrșite înțeleșuri .

— A ars, dar nu a pierit , nu mai e, dar nu s-a pierdut . Prim sodă, țevă și horn s-a ridicat în flăcări și s-a îndreptat în fuor de fum către ceruri ; va apărea din nou,

frate. Vai mic, vai, vai, vai mic ! Taci, Pierre, lasă-mă acum, să vină. Îngerul cel rău deschide brațele către îngerul cel bun ; să locuiască cu noi, Pierre. Ai încredere în mine, respectul ce mi-l poartă nu va fi întrecut decât de respectul ce i-l voi purta. Lasă-mă singură, frate.

IV

Deși neașteptata cerere a lui Izabel de a pătrunde în singurătatea în care se învăluise — cerere pe care nu i-o putea refuza întrucât ea se ferise cu religiozitate să i-o adreseze fără un motiv întemeiat — venise când Pierre era încă pradă unui vălmășag de sunămente potrivnice, imediat după citirea scrisorii lui Lucy și îi silită să se prefacă sigur pe el, ca unul ce înțeleașe cuprinsul epistolei, în străfundurile sufletului său tot nedumerit și belămurit rămăsese.

De îndată ce Izabel părăsi camera, nedumerirea puse din nou stăpânire pe el, așezându-se fără să știe ce face, pe scaunul din sufragerie oferit cu blindețe de Delly, căci tăcuta fată văzuse că e într-o stare ciudată care are nevoie de nomăcare, Pierre își muncă cugetul încercând să priceapă cum era cu putință, sau măcar de închipuit, ca Lucy, dăruită deodată cu o pătrundere mânăstră, să fi putut ghici că neobișnuita atitudine pe care o adoptase el în fața lumii era doar o prefăcătoare, o mască, o coajă fără miez. Cuvintele neimblinzitei Izabel îi răsunau încă în urechi. Ar fi fost o ocară adusă oricărei femei să-și închipuie că Lucy, oncit de credincioasă i-ar fi fost în adîncul inimii ar fi primit să stea cu el atîta timp cît ar fi crezut, laolaltă cu ceilalți, că Pierre era înșurat. Dar cum, din ce pricină, ce premisuri ar fi putut avea ea care să o facă să bănuiască tocmai că lucrurile stăteau altfel, sau să-și închipuie că e ceva ciudat la mijloc ? Nici acum, nici mai târziu, lui Pierre nu-i trecu prin minte că minunatul har al Dragostei pogorîse asupra ei, făcînd-o să ajungă fără șovăială pînă în miezul nelindosor al tainei care îl înfășura în vraja lui, altfel nedestrămată. Dar un gând răzleț îi trecu prin minte în acest moment.

Printre amintirile sale mondene se afla și povestea ciudată a unui tânăr care, deși aproape logodit cu o fată frumoasă, ce răspundea cu atașament palpitărilor inimii sale, se pripuse, nehibzuitul, să arate în lume dovezi ale unei patimi trecătoare pentru o altă doamnă, sau, mai degrabă, pentru b-nevitoarea ei celei de a doua tinereți în înșănțătară pe sârmanul tânăr că semnele de iubire ce i le dăduse nu căzuseră în deșert, după cum era și firesc; fapt este că această a doua tinărară tînjea și suferea de moarte, cu mintea rătăcită din cauza crudei infidelități a presupului ei curtezan, așa se face că, în cele din urmă, chemările disperate venind de la o fată dragălașă care părea că moare de dorul lui îl mișcă într-alt pe tânăr încit, uitînd că dacă două femei se băteau pentru mîna lui prima avea cele mai multe drepturi asupra mîinii sale — sufletul îi dădu ghes la nebunia de a-i aduce min-gișterea celei de a doua, se gîndi că o durere veșnică avea să aibă, chinu-e pe amîndoi, aici și în viața de apoi, dacă nu avea să renunțe la prima lui iubire, oricît de mult i-ar fi costat pe unul și pe celălalt, și să se însoare cu cea de a doua, ceea ce a și făcut în toată viața care a urmat delăsărea și respectu pentru soția legitimă nu îi îngăduiră să-i marturizască primei lui iubite ce se întimplase îndulcindu-i astfel suferința, astfel, în neștiința ei, fata a crezut că o părăsise de bunăvoie și fără rușină și, pierzîndu-și mințile, murî nebună din cauza lui.

Pe tot știa că această ciudată poveste ce se întimplase cu adevărat și că o văzuse și lui Lucy, căci vorbiseră de mai multe ori pe pre ea, printre altele și pentru că prima iubită a tânărului fusese colegă de școală cu Lucy care sperase să-i fie domnișoară de onoare. În trecut prin cap idila făcuse că mintea lui Lucy și-ar fi putut găsi loc așezării cea dintr-o căsătorie lui Isabel și întîmplarea pomenita mai sus. Lui nou însă presupunerea se dovedea fără temei; nu ajungea cituș de puțin să lămurească mulțumitor pricina pentru care ea se hotărîse la o faptă care, de altfel, era împotriva oricărei legi a bunel-cuvîințe. Nu mai știa deci ce să creadă; nu mai știa nici la ce ei visase; despre dragoste se povestesc multe minuni, în chiar minunății, el era însă pus față-n față cu un muraco

care avea să prindă viață sub ochii lui. Era sigur în sine că, oricare ar fi fost strania ei convingere, oricare ar fi fost misterioasa-i nălucire, oricare ar fi fost motivul ascuns și greu de lămurit, Lucy rămânea curată în inima ei feciorelnică, fără umbră de păcat sau greșală. Cu toate acestea, purtarea pe care i-o propunea ea cu atita patimă în scrisoare era de necrezut ! Îl uimea cu totul, îl copleșea.

Încetul cu încetul, începea să se strecoare în suflet îndoiala tulbure și îngrijorătoare dacă nu cumva, oricât ar nega-o unui, nu există o divinitate misterioasă și de nepătruns în lume, un Dumnezeu, o ființă prezentă pretutindeni. „Iată, aici, în cameră, Aerul s-a dat la o parte atunci când m-am așezat jos, înseamnă că am mișcat Spiritul, l-am împins puțin mai încolo.“ Pierre privea îngrijorat în jur ; la vederea lui Delly în carne și oase, fu cuprins de o mare bucurie

Când era mai adâncit în cercetarea acestor mistere, auzi un ciocănit la ușă. Delly se ridică șovăitoare.

— Să dau drumul cuiva, domnule ? Cred că este domnul Millthorpe.

— Du-te și vezi. du-te și vezi, murmură Pierre cu ochii în gol.

Când ușa se deschise, Millthorpe — căci el era — întrezărindu-l pe Pierre așezat pe un scaun, trecu pe lângă Delly și intră zgometos în cameră.

— Ha ! Ha ! Ce faci, băiete, cum merge cu Infernul ? Asta scrii tu ; când te-ai apuci să compui Infernuri, se cuvine să arăți mohorit ; întotdeauna ți-a plăcut Dante. Flăcăule ! Am terminat zece tratate metafizice, am pledat în cinci procese la tribunal ; am participat la toate ședințele societății noastre ; l-am întovărășit pe marele nostru profesor, domnul Volvon, conferențiarul, în turul său prin saloanele filozofice, împărțind cu el toți lauru ilustrului său triumf fiindcă veni vorba, trebuie să-ți spun că Volvon îmi arată în secret mai mult respect decît merit, pe cîntea mea, nu l-am ajutat să scrie mai mult de jumătate din cuvîntările lui ; am editat — anonim din păcate — un erudit op științific despre „Cauza precisă a schimbărilor în mișcarea văurită a valurilor“, operă postumă a unui sârman băiat, strașnic flăcău, prieten de-al meu. Și, în vreme ce eu fac

toate astea, tu stai și migălești la un singur și sărman Infern. Știu care-i secretul ca să te descurci în toate treburile astea ? Răbdare ; răbdare ! O să-l aflu ! Timp, Timp ! Asta nu te pot învăța, băiete, dar timpul poate ; aş vrea să pot, dar nu pot.

Se auzi un alt ciocănit în ușa.

— Of ! strigă Millthorpe, întorcându-se brusc. Am uitat, băiete ! Am venit să-ți spun că te caută un hamal cu niște cațrafuse ciudate. Am dat peste el jos în galerie și i-am spus să mă urmeze, căci am sa-i arăt drumul. A ajuns, dă-i drumul, dragă Delly.

Până acum pălăvrăgelele lui Millthorpe îi năuciseră pe Pierre, a cărui minte era departe. Acum însă sări în picioare. Un om cu pălăria pe cap stătea în prag, ținând în față un șevalet.

— Aici este apartamentul domnului Glendinning, domnilor ?

— Intră ! Intră ! strigă Millthorpe. E în regulă.

— Dumnezeuastră sînteți, domnule ? Atunci e în regulă, și omul așeză jos șevaletul.

— Ei, băiete ! exclamă Millthorpe către Pierre ; nu te-ai trezit din visul tău cu Infernul. Privește ! acesta este un șevalet. Un șe-valet, un șe-valet... nu un valet ; te uita la el de parcă ai vedea un valet. Hei, trezește-te, trezește-te, trezește-te ! Tu ai poruncit să-ți fie adus, și uite, a sosit. Probabil că ai de gînd să pictezi și să ilustrezi în același timp Infernul tău. Imi spun prietenii că e mai mare păcatul că propriile mele opere nu sînt ilustrate. Dar nu-mi dă muna. De pildă, imnul către Niger, pe care l-am aruncat într-un seiar cu un an sau doi în urmă... ar fi numai potrivit pentru ilustrații.

— Îl cauți pe domnul Glendinning ? zise Pierre cu voce de gheață și vorbă rară către hamal.

— Domnul Glendinning ; e în regulă, nu-l așa ?

— Absolut, răspunse Pierre mecanic, aruncînd altă privire stranie, pierdută, umilită către șevalet. Ceva lipsește de aici. A ! acumă vād, acumă vād ; ticălosule ! Vița ! Ai rupt cîrceii cei verzi ai inimii ! N-ai lăsat decît ciotul rece al dulcelui arbore în care se cîmbărea odinioară ! Nemernic, prost și fără inimă ! Ai măcar habar de păcatul de neiertat pe care l-ai făcut ? Adu înapoi vița cea verde ! Scoate-o

de sub tălpile care au zdrobit-o, blestematule ! O, Doamne, Doamne, vinele viței de vie călcate în picioare și strivite, cum mai pot ele să trăiască, chiar de-ar fi răsădite ! Fii blestemat ! Nu, nu... adăugă posomorît, aiurez. Apoi repede și batjocoritor . Iertare, iertare, iertare. Oh, hamalule ! Iți cer amil iertare. Și din nou poruncitor : Hai, mișcă, omule , mai ai și altele de adus ; vino cu ele sus !

Hamalul, rămas cu gura căscată, se întoarce și îi șopti lui Millthorpe

— E zdravăn ? Să le aduc sus ?

— Fără îndoială, zimbă Millthorpe. O să am grijă de el ; nu e niciodată primejdios cînd sînt eu de față , haide, du-te !

Urmară două cufere cu inițialele L.T. înscrise pe capace și aproape șterse.

— Asta e tot, omule ? Întrebă Pierre cînd cuferele fură în fața lui. Cît vrei ?

În acea clipă, ochii lui căzură pe literele șterse.

— Sînt plătit, domnule ; doar dacă vreți să-mi mai dați ceva.

Pierre rămase mut și pierdut în gînduri, cu privirea atîntită pe literele șterse ; trupul li era încrîncenat, dar miînde li atîrnau moi, de parcă l-ar fi lovit dambila, fără ca să-și dea seama.

Calalați doi rămaseră o clipă nemîșcați, care cum se aflau, cînd văzură schimbarea lui neașteptată. Apoi, ca și cum s-ar fi rușinat că fusese mișcat atît de tare, Millthorpe își dresă glasul și, apropiindu-se de Pierre, îl bătă pe umăr și strigă :

— Trezește-te, trezește-te, băiete ! Zice că e plătit dinainte, dar că nu zice „nu“ dacă vrei să-i mai dai ceva.

— Plătit dinainte... ce mai e și asta ? . Du-te și trîncănește cu mamușele !

— Ciudat tînăr, nu-i așa ? i se adresează Millthorpe, glumet, hamalului ; apoi întorcîndu-se către Pierre reluă . Uite ce e băiete, iți mai spun o dată : zice că a fost plătit dinainte, dar că n-are nimic împotrivă dacă vrei să-i mai dai ceva.

— Așa ? Ia atunci, zise Pierre, tot cu privirea pierdută, punînd ceva în mina hamalului.

— Și ce să fac cu asta, domnule ? zise hamalul cu ochii holbați.

— Închină un pahar, dar nu în sănătatea mea, ar fi o bătaie de joc !

— Cu o cheie, domnule ? Mi-ai dat o cheie.

— Așa ? Cel puțin nu vei avea o cheie cu care să mă descui pe mine. Dă-mi înapoi cheia și ia asta.

— Așa da ! Cu banii e altceva ! Mulțumesc, domnule. Cu asta pot să beau. Nu degeaba sînt hamal. Mă cheamă Stout. Am numărul 2151 ; dacă mai aveți nevoie, să mă chemați.

— Sicrie cari, prietene ? întrebă Pierre.

— Asta-i bună ! strigă Millthorpe rîzînd vesel. Se vede că scrii un *Infern*, dar... să lăsăm. Omule ! Domnul urmează un tratament medical. Ar fi mai bine să... înțelegi... la revedere ! Așa, băiete, a plecat ; știu eu cum să-i iau pe ăștia ; mă pricep... Așa... un fel de... cum să-ți spun... înțelegi ? Un clenci, ce mai ! Toată lumea e un clenci. Dacă îl știi clenciul, e în regulă , dacă nu-l știi, nu e în regulă. Ha ! Ha !

— Hamalul a plecat ? întrebă Pierre liniștit. Atunci, domnule Millthorpe, vă rog să fiți atât de bun și să-l urmați.

— Nemaipomenită glumă ! Excelentă ! La revedere ! Ha ! Ha !

Și, hîrîindu-se netulburat, Millthorpe ieși din cameră.

Nici nu închisese însă bine ușa și nici nu-și luase mîna de pe clanța din afară, cînd o dădu din nou de perete și, vîrîndu-și capul creț și bălăi înăuntru, strigă din nou :

— Ascultă, băiete, să-ți spun o vorbă. Îl știi pe individul soros care te tot pîsa. Fii liniștit ; l-am plătit. Ieri am dat lovitură ; sînt plin de bani ! Poți să mi-i dai îndărăt cînd dorești ; nici o grabă ; asta-i tot. Dar... fiindcă veni vorba... înțeleg că aștepti oaspeți... dacă ai nevoie de ceva, trimite după mine... dacă trebuie să mai pui vreun pat ori să ridici lucruri grele. Să nu te apuci tu și cu doamnele să faci treabă ! Asta-i tot. Cu bine, băiete ! Ai grijă de tine !

— Stai ! strigă Pierre, întinzînd o mîna, dar fără să se clintească din loc. Stai ! strigă el scos din virtejul emo-

fiilor lui de mai înainte de această generozitate a lui Millthorpe.

Dar ușa se închisese brusc ; cîntînd „tra, la, la“, Millthorpe tropăia pe coridor, în surtucul lui ponosit.

— Un plus de inimă și un minus de munte, murmură Pierre cu ochii așintîți spre ușă. În numele cerurilor ! Zeul care l-a făcut pe Millthorpe era mai mare și mai bun decît cel care i-a făcut pe Napoleon sau Byron, un plus de creier și un minus de inimă.. Eh ! Creierii fac viermi, fără inimă ; dar inima are sarea ei, care o ferește de stricăciuni chiar dacă nu există creier. Delly !

— Domnule ?

— Verișoara mea, domnișoara Tartan, va veni să locuiască la noi, Delly. Șevaletul și cuferele acelea sînt ale ei.

— Doamne sfinte ! Vine aici ? Verișoara dumneavoastră ? Domnișoara Tartan ?

— Da, cred că ai auzit de mine și de ea ; dar s-a terminat totul, Delly.

— Domnule... domnule ?

— Nu am ce explicație să-ți dau, Delly, și vreau să nu arăți nici o mirare. Verișoara mea, bogă de seamă verișoara mea, domnișoara Tartan, va sta cu noi. Camera de alături, pe partea cealaltă, e liberă. Va fi camera ei. Va trebui să o servești și pe ea, Delly.

— Bineînțeles, domnule, bineînțeles . fac orice, spuse Delly tremurînd , dar... dar .. doamna Glendinning... stăpîna mea, știe ?

— Soția mea știe tot, zise Pierre hotărît. Am să cobor ca să vă cheam camera , după aceea te rog să o mătur.

— Și ce punem în ea, domnule ? zise Delly. Domnișoara Tartan . Păi, din ea e deprinsă cu tot soiul de lucruri frumoase.. covoare bogate, dulapuri, oglinzi, draperii . va de mine și de mine !

— Uite, zise Pierre, atingînd cu piciorul un preș vechi ; ai aici o bucăpică de covor ; s-o tragem în camera ei ; uite și un scaun, pune-l și pe el înăuntru ; cit despre pat, da, da, da. murmură el ca pentru sine, eu l-am așternut și neștiutoare s-a întins pe el ; cum ți-ai așternut așa vei dormi.. Dumnezeuule !

— Auziți, mă cheamă stăpina ! zise Delly, îndepărtându-se spre cealaltă cameră.

— Stai ! strigă Pierre apucînd-o de umăr. Dacă ar fi să te cheme amîndouă din cele două camere și dacă amîndouă ar fi gata să leșine, spre care ușă te-ai întreprta mai întîi ?

Fata îl privi o clipă fără să înțeleagă, înfricoșată, apoi spuse .

Spre asta, domnule, și, zăpăcită, puse mîna pe clanța ușii ce dădea spre camera lui Isabel.

— Așa și trebuie. Acum poți să pleci.

Rămase nemîșcat, gîndindu-se încordat la ceva, pînă ce Delly se întoarse.

— Cum se simte „soția” mea acum ?

Sui prinsă din nou de tîria cu care rostise vorba magică „soție”, Delly, care odinioară se mira ce rar folosește el acest cuvînt, îi privi nedumerită și repetă aproape fără să-și dea seama

— „Soția” dumneavoastră, domnule ?

— Da, nu despre ea e vorba ?

— Dele Domnul să fie așa... dar e un lucru fără inimă pe care ți-l cereți sărmanei, sărmanei Delly, domnule !

— Termină cu bocitul ! Să nu mai spui niciodată așa ceva.

Cu aceste aprige cuvinte, Pierre își înșfăcă pălăria și plecă din cameră, mormăind că trebuia să aducă o cheie pentru cealaltă cameră.

Cînd ușa se închise în urma lui, Delly căzu în genunchi. Își ridică privirile spre tavan, dar le coborî din nou, ca și cînd o putere ți-ar fi apăsât fruntea în jos și ar fi silit-o să se aplece din ce în ce mai tare, pînă cînd tot trupul ți se zbîrci la pămînt, tremurînd.

— Tu, cel ce m-ai făcut și care nu ai fost cu mine atît de aspru pe cît merita păcătoasa Delly, către tine îmi îndrept rugămintea ! Îndepărtează de la mine răul dacă e să se apropie. Ascultă-mi rugile — dar aceste ziduri de piatră .. prin ele nu mă poți auzi. Îndurare ! Îndurare !.. Milă, Dumnezeuule ! Dacă nu sînt soț și soție, dacă eu, po-

căndu-mă, mă strădui să rămîn curată şi nu fac totuşi
decît să slujesc un păcat mai mare decît cel pe care l-am
înfăptuit eu însămi, atunci îndurare, îndurare, îndurare,
îndurare, îndurare ! Doamne, care m-ai făcut... nu mă lăsa,
nu mă lăsa... Ce să facă biata Delly ? Dacă plec de aici, cad
pe minile unor nemernici. Dacă rămîn, şi n-am încotro,
iar ei nu sînt soţ şi soţie... atunci, îndurare, îndurare, în-
durare, îndurare, îndurare !

LUCY LA APOSTOLI

I

A doua zi de dimineață, proaspăt adăugata cameră din partea cealaltă a sufrageriei arăta cu totul altfel de cum o văzuse Delly când deschisese ușa împreună cu Pierre cu o seară înainte. Două bucăți de covor ros, cu modele diferite, acopereau mijlocul camerei, lăsând de jur-împrejur o margine lată, neacoperită : o oglinjoară atârna între ferestre , sub ea un mic lavoar cu un petic de covor în față. În alt colț se vedea un culcuș, așternut cu cearșafuri curate. În fața patului era altă bucatică de covor. Piciorușele delicate ale lui Lucy nu aveau să tremure pe dușumeaua goală.

Pierre, Isabel și Delly se aflau în cameră ; ochii Isabellei erau ațintiți asupra culcușului.

— E destul de drăguț așa, zise Delly, palidă, privind de jur-împrejur și potrivit din nou perna.

— Dar nu e pic de căldură, zise Isabel. Pierre, în cameră nu e nici o sobă. O să-i fie foarte frig. Țeava. nu o putem îndrepta în direcția asta ?

Și îl privi cu mai multă luare aminte decît părea să coarî întrebarea.

— Să lăsăm țeava așa cum e, Isabel, zise Pierre, înfruntîndu-i privirea. Ușa spre sufragerie poate să rămînă deschisă. Nu i-a plăcut niciodată să doarmă într-o cameră încălzită. Să lăsăm lucrurile așa cum sînt ; e în regulă. Dar uite un mic grătar. O să cumpăr cărbuni. Da, da, asta nu e greu ; un focșor dimineața... nu costă mai nimic. Stai, ia să facem un pic de foc de bun venit. Să aibă întotdeauna foc.

— Ar fi mai bine să schimbăm țeava, Pierre, stîrui Isabel. va fi un lucru făcut pentru totdeauna și va economisi cărbunii.

— Nu se poate, Isabel. Țeava care duce căldura trece prin camera ta. Ce zici, buna mea Delly, să o năpăstuiesc pe „soția” mea chiar și pentru cea mai devotată și mai sinceră verișoară ?

— Nu, nu, nu : cu nici un preț, domnule ! hohoti Delly.

O flacără triumfătoare se aprinse în ochii lui Isabel ; stîlul ei plin se bombă și mai tare : dar nu spuse nimic.

— Poate să rosească în orice clipă, Isabel, zise Pierre ; haide, să o întimpinăm în sufragerie ; știi că este sala noastră de recepții.

Și cei trei trecură în sufragerie.

II

Nu stăteau așa de multă vreme cînd Pierre, care măsură camera în lung și-n lat, se opri deodată, ca și cînd l-ar fi străfulgerat un gînd care nu se grăbise să-l vină pînă atunci, în ceasul al doisprezecelea. Se uită mai întîi către Delly, de parcă ar fi vrut s-o roage să plece ca să-i poată spune ceva între patru ochi lui Isabel , cumpănind însă lucrurile, socoti în cele din urmă că ar fi mai bine să facă altfel, așa că i se adresă lui Isabel cu tonul lui obișnuit, încît nu se putea ca Delly să nu-l audă, fie că vroia fie că nu.

— Draga mea Isabel, deși — așa cum ți-am spus — verișoara mea, domnișoara Tartan, o fată ciudată, încăpățînată, pe jumătate călugăriță, este absolut hotărîtă să-și urmeze chemarea și să vină să locuiască alături de noi orice ar fi, este cu neputință ca prietenii ei să-i încuviințeze purtarea ; ceea ce face ea e o faptă încă mai neobișnuită decît îți poți tu închipui, Isabel, în simplitatea ta. M-aș înșela cumplit dacă ei nu se vor strădui din răsputeri s-o împiedice. Ceea ce am de gînd să-ți spun e, poate, în zadar, dar nu pot să nu o fac.

Isabel îl privi tăcută, cu luare aminte, în așteptare ; în spatele scaunului ei, Delly își aplecase fața asupra împletiturii la care lucra și pe care o apucase de îndată ce Pierre începuse să vorbească, iar acum frămînta între de-

getele nervoase virfurile andrelelor lungi. Era limpede că aștepta cuvintele lui Pierre cu tot atita nerăbdare ca și Isabel. Băgînd de seamă ce atentă era Delly și, după cît se părea, fiind mulțumit că o vede așa, Pierre continuă, fără ca prin ton sau privire să arate că vorbește și cu altcineva în afară de Isabel.

— Uite ce vreau să-ți spun, dragă Isabel ; dacă împotrivirea firească a prietenilor domnișoarei Tartan față de ciudata ei hotărîre s-ar întîmpla să se arate în fața ta, vei ști, fără îndoială, cum să ți-o explici ; și de asemenea nu te vei grăbi să mă invinuiști nici cît negru sub unghie de vico intenție diavolească. Sînt sigur de asta, scumpa mea Isabel. Înțelege-mă, strania toană a verișoarei mele e dincolo de priceperea mea, și socotesc că sărmana fată, pradă vedenilor, rătăcește pierdută în cine știe ce taine care mi sînt cu desăvîrșire necunoscute, cum nu doresc să mă amestec, nepriceput, în lucruri ce mi se par dincolo de fire, nu o voi împiedica să vină, oricît ar încerca prietenii ei să mă silească. Nu o voi împiedica, la fel de sigur cum nu am chemat-o. Dar și dacă te ții la o parte trezești unele bănuiele. Iată ce vreau să-ți spun : să le lăsăm să se nască doar în mintea prietenilor lui Lucy ; nu trebuie să le îngădui să se apropie de tine și să-ți tulbure liniștea. Isabel, spune-mi, mi-au fost vorbele îndeajuns de limpezi ? Sau poate că, dimpotrivă, au fost fără rost ? Cînd cineva îți simte sufletul plin de scrupule, poate să le pară celorlalți neplăcut și chiar necuvincios în stăruința cu care bate la porți deschise. Vorbește, Isabel ! și Pierre se apropie de ea întinzîndu-i mina.

— Mina ta, Pierre, este asemeni căușului cu care fâurarii toarnă fierul, Pierre, și în ea mă cuprinzi de parcă sint apă. Toarnă-mă, deci, în cele mai subrede tipare și închipuri ale cugetului, în ele mă voi întări, și chipul și asemenea ea lor o voi lua, pînă ce din nou mă vei turna în alt tipar. Dacă-mi spui că acesta îți este gîndul, cum să nu fie și pentru mine același, Pierre ?

Zei te-au plămădit în zi de sărbătoare, după ce întreaga lume fusese întocmită, și te-au unigălit pe îndelete la ceas de răgaz, mununată alcătuirii a lor !

Spunînd acestea, Pierre începu să se plimbe agitat prin cameră, copleșit de încîntare și căldură ; Isabel rămase

tăcută, sprijinindu-și capul în mîna pe jumătate acoperită de părul ei. Ochii ei impletite de Dolly începură să se aștearnă mai așezat. Părea împăcată ; parcă o temere întunecată și vagă fusese alungată de spusele lui Pierre sau de expresia de pe chipul lui.

III

— Pierre, Pierre... repede, repede ! Nu mă lăsa... repede, dragă Pierre !

— Ce-ă asta ? strigă Isabel, ridicîndu-se și privind ulmită către ușa care dădea în coridor

Dar Pierre pînuse din cameră, oprindu-l pe ceilalți să-l

amintesc.

La jumătatea scîrilor o umbră diafană, aproape nepămintescă, se agăța de balustradă ; doi tineri, dintre care unul în uniformă de marinar, încercau zadarnic să desceleze cele două mîni albe și alabe, fără să le vatăme. Erau Glen Stanley și Frederic, fratele mai mare al lui Lucy.

Într-o clipă mîinile lui Pierre se amestecară și ele.

— Ticăloase ! Fii blestemat ! strigă Frederic și, lăsînd mîna surorii sale, încercă să-l lovească pe Pierre.

Acesta însă pară lovitura.

— Saltimbanc nenorocit, ai vrăjit pe cel mai dulce inger ! Apără-te !

— Nu ! Nu ! strigă Glen, prinzînd pumnalul, pe care fratele înnebunit îl trăsese, și ținîndu-l cu putere, e neînarmat ; nu e nici timpul, nici locul să ne încheiem socotelile cu el. Sora ta... dulcea Lucy... să o scîpăm întii pe ea, și pe urmă facem ce vrei. Pierre Glendinning, dacă ajungi măcar pînă la degetul cel mic al unui bărbat, pleacă de aici ! Vicul, mîndria în care trăiești este cea a unui diavol ! Nu poți să primești... draga de ea, și-a pierdut mîinile !

Pierre se trase înapoi și îi privi, palid și pierdut, pe toți trei.

— Nu am de dat nimănui socoteală ; sînt ceea ce sînt. Această dulce fată — acest inger pe care-l pingăriți atun-

glindu-l — este majoră, după lege. Jur că va fi lăsată să facă precum îi este voia ! Dați-i drumul ! Lăsați-o să stea singură. Vedeți... o să leșine... Dați-i drumul, vă spun !

Și din nou mâinile sale se amestecară cu ale lor.

Deodată, în timp ce toți trei se luptau orbește, alba făptură se clătină și se lasă moale pe o parte, către Pierre, nepregătiți, ceilalți doi îi dădură drumul fără să-și dea seama, se împiedică și, căzind unul peste celălalt, se rostogolesc pe scări. Luind-o pe Lucy în brațe, Pierre țâșni pe trepte, ajunse la ușă, le împinse pe Isabel și Delly care, înspăimântate, stăteau în ușă, și, năpustindu-se în camera pregătită, o așază pe Lucy în pat ; ieși din nou și le încluse înăuntru pe cele trei femei, atât de repede fuseseră salvate toate — ca fulgerul — încît numai după ce auzi cheia întorcîndu-se în broască la vîzu pe Glen și Frederic, care ajunseseră lângă el și-l înfruntau minioși.

— Domnilor, totul s-a terminat. Accastă ușă e încuiată. Lucy e în grija unor femei ! Nu vă apropiați !

În timp ce cei doi tineri furioși încercau să-l împingă la o parte, apărură mai mulți Apostoli, alinați de zgomot :

— Alungați-i ! strigă Pierre. Sînt niște nepoști. Alungați-i !

Imediat, Glen și Frederic fură ținuți de douăzeci de brațe, la un semn al lui Pierre, fură ținuți afară, împinși pe scări și dați în grija unui polițai care tocmai trecea, ca fund doi zurbagii ce năvăliseră stricînd liniștea unei locuințe pașnice.

În zadar se certară cu polițatul ; în cele din urmă, pufnînd și trăsînd, dîndu-și seama că nu mai pot face nimic fără ajutorul legii, se arătară gata să plece de acolo. Li se dădu drumul și se îndepărtară cu o amenințare cumplită de a l-o plăti lui Pierre.

IV

Fericit este cel lovit de mușenie în ceas de încercare. Nu aruncă amenințări nechipzuite și poate să-și rămînă sieși credincios în trecerea de la furie la liniște.

Înșind în drum, după ce fuseseră dați afară de la Apostoli, Glen și Frederic își luaseră, nu după multă vreme, la gândul cel cuminte și arume că nu s-o va fi atît de ușor să o smulgă pe Lucy de acolo cu încredință și cu forță. Hotărîrea de nepatruns și reperațiunea neînfrică a palidului Pierre își spusese răsunetul asupra lor, tot ceea ce este neobișnuit sau mareț în lume pare și mai impunător cînd îți amintești de el după aceea. Pierre le atrăsese atenția că în fața lui Lucy se așina pe faptele ei — își amintea de asta. După multă gîndire Glen începu cu seara la cuprize că ai fi vrut a mîna lui Frederic să facă o vizită în apartamentul lui Pierre — se gîndea că, deși rămăsese neînfrică în fața mîncărilor ei, poate de a o speria s-ar putea ca Lucy să nu fie sîdă în fața negațiilor lor mamei sale. Dacă dădusem Tatîn ar fi fost o altă, de femeie, dacă ar fi dădusem s-o forța de zănterisată a unei inimi generoase și nu dădusem s-o forța de „cheer” de profesoare, atunci speranța la Frederic și a lui Glen ar fi, avut oarecare șorți de izbîndă. Încea să și acest lucru, dar în zadar.

În fața mamei ei, a lui Pierre, a lui Isabel și a lui Dolly, spunîndu-le lui Pierre și lui Isabel „domnule” și „domnă” Glendinning, Lucy se legă pe ce avea mai afînt să — amină în preajma gazdelor ei pînă cînd acestea vor pofti să o arunce afară. În zadar maică-sa, cînd rugătoare, cînd scoasă din sîrte, îi căzu în genunchi sau se pregăti să o pocnească ; în zadar îi zugrăvi disprețul și dezgustul tuturor, făcu aluzie la frumosul și galantul Glen, o amenință că, dacă nu se răzgîndește, întreaga familie o va renega și chiar dacă va muri de foame nu îi vor da nici un dîmăcat de pline unei fete alit de încăpălinată, mai rea decît „una din alea” !

La toate acestea Lucy răspundea blindă și ca de pe altă lume, cu o față și o vorbă care le șine care nu lăsa înșă nici o speranță. Făcea o încredință de la ea — pofti mai mari, de deasupra și de dedesubt o îndemnaseră. Nu era deloc îndurerată de starea în care se afla, suferința pe care o simțea era pentru alții. Nu căuta răsplată, rostul unei fapte bune e să fii sigur că ai înfăptuit-o fără cea mai mică speranță de răsplată. Privitor la pierderea bogă-

șiei și a luxului lumesc, la toate aplauzele cântărite cu brocarturi de prin salonase, spuse că toate acestea nu însemnau mare lucru pentru ea, căci niciodată nu avuseseră vreun preț. Nu renunța deci la nimic; lăsându-se călăuzită de această chemare, avea să moștenească lumea. Nepăsătoare față de dispreț, nu cerea mulă. Cât privește sănătatea minții ei, spuse că în această privință aveau să o judece cei fără de moarte, și nu muritorii cu părerile lor biceșnice. Dacă cineva o muștra că nesocotește sfaturile sfinte ale mamei ei, nu putea răspunde decât următoarele : că doamna Tartan se bucura de tot respectul ei de fiică, dar ascultarea deplină o datora în altă parte. Era mai bine ca ceilalți să renunțe la orice nădejde de a o lua de acolo. Duar un lucru putea s-o cîntească, și acela o va cînti doar pentru a o face pe veșnicie neclintită : acel lucru era moartea.

Atita minunată tărie în atita minunată duceată ; atita neclintire la o făptură atit de fragedă ar fi uimit pe orice privitor. Pentru mama ei, însă, mirarea era cu mult mai mare ; asemeni multor oameni care nu văd decât poșghița lucrurilor, își alcătuisse părerea despre Lucy doar pe temelul staturii ei pirpirii și al firii ei de mielusea ; ca atare, doamna Tartan își închipuise că Lucy nu e în stare de o faptă atit de îndrăznească. Ca și cînd înfățișarea îngerească nu ar face figură bună alături de fapta vitejească ! Aceste două trăsături nu sînt niciodată despărțite ! Deși Pierre o cunoștea pe Lucy mai bine decît oricine altcineva, purtarea ei fără seamăn îi umi nu mai puțin. Chiar și tainica Isabel nu-l vrăjise într-atit cu frumusețea ei născută din fascinația neobișnuitului. Soiul celorlalte fete, schimbat de întîmplările din ultima vreme, îi trezea acum puternice și noi simțăminte. Îmbujorarea neprihănită dispăruse acum, fără să-i fi luat locul gâlbejeala obișnuită. Și, ca și cum trupul ei era un templu al naturii și marmura singurul material potrivit pentru un altar atit de înălțat, o albeață strălucitoare, neînchipuită, îi lumina obrazul. Capul se înălța dintre umeri asemănător aceluia sculptat al unei statui, lumina blindă și neșovăitoare a ochilor părea o

ninune la fel de mare ca și cînd statuia ar fi dat deodată semn că vede și înțelege.

Și Isabel fu neașteptat de cutremurată de această dulce nepămintenire a infățișării lui Lucy. Nu bătăile proprii ei inimi o înduplecaser însă, ci pecetea cerurilor și aplecă cerbicia. În respectul cu care se grăbea să implinască micile dorințe ale lui Lucy se putea ghici o ascultare mai presus de voința ei, mai degrabă decît o bunăvoință înțelegătoare. Se întimplă că, poate datorită aluneării chitarei singure, tocmai cînd Lucy îi vorbea cu atîta blîndețe mamei ei, din camera alăturată se auzi un sunet sfîrșit abia ghicit, răspunzînd supus ; atunci Isabel, cuprinsă parcă de o groază necunoscută, căzu în genunchi în fața lui Lucy și-i făcu lute o plecăciune, fără ca totuși să pară că o face de bunăvoie.

Văzînd că cele mai înțelepte eforturi ale ei rămîu în zadar, doamna Tartan le făcu deznădăjduită semn lui Pierre și lui Isabel să plece din cameră, ca să-și continue rugămintele și amenințările între patru ochi. Lucy îi rugă însă cu blîndețe să stăa. Se întoarse apoi către mamică-sa. De acum înainte nu mai avea pentru ei alte secrete decît cele care vor rămîne nemărturisite în veci de veci. Tot ceea ce era știut acolo sus trebuie să fie știut și aici jos. Între ea și mama ei nu exista nici o taină.

Lovindu-se de atîta neamîntuță tărie din partea filicei sale, înstrăinate și pierdute, doamna Tartan se întoarse cu minie către Pierre cerîndu-i să o urmeze. Din nou Lucy se împotrivi, spunînd că nici între mama ei și Pierre nu aveau ce taine să existe. Aven să le-o ia ea înainte. Cerînd pînă, hirtie și o carte pe care să o țină pe genunchi pentru a putea scrie, așternu următoarele rînduri, întinzîndu-i-le apoi mamei sale :

„Mă numesc Lucy Tartan. Am venit să locuiesc cu domnul și doamna Pierre Glendinning de bunăvoie și neclintită de nimeni, atîta timp cît vor dori să mă țină lîngă ei. Dacă o vor, am să plec ; nici o altă putere nu mă va face însă să mă clintesc, decît cu forța ; iar împotriva forței am dreptul să cer ajutorul legii.”

— Citiți, doamnă, zise doamna Tartan întinzînd hîrtia către Isabel cu mîra tremurătoare și cercetînd-o cu o privire pătimasă și disprețuitoare.

— Am citit-o, spuse Isabel liniștită, după ce aruncă o privire pe bilet, pe care îl întinse apoi lui Pierre, vrînd parcă să arate că nu dorea să ia singură nici o hotărîre în această privință.

— Și dumneavoastră, domnule, vă faceți părtaş la o asemenea faptă? Îi întrebă doamna Tartan pe Pierre după ce acesta isprăvi de citit.

— Nu am de dat socoteală nimănui, doamnă. Aceasta pare să fie voința scrisă și pătrunsă de liniștea din urmă a fiicei dumneavoastră. Ca atare, cred că nu vă mai rămîne decît să o respectați și să plecați.

Doamna Tartan aruncă o privire disperată și scîplăritoare în jur. Apoi, ținînd-o cu privirea pe Lucy, vorbi :

— Fată ! De aici de unde mă aflu, te reneg pentru totdeauna. În veci ruga mea de mamă n-o să-ți mai tulbure liniștea ! Am să le spun fraților tăi să nu mai știe de tine ; am să-i spun lui Glen Stanley să-și smulgă din inimă icoana ta netrebnică, dacă nu a făcut-o pînă acum, din pricina nebaniei și nerușinării tale nemalauzite. Cît despre dumneata, domnule Monstru ! minia lui Dumnezeu te va ajunge pentru asta ! Iar cît despre dumneata, doamnă, nu am cuvinte pentru femeia care îngăduie ibovnicel soțului său să locuiască sub același acoperiș cu ea. Și tu... tu... biată creatură ușuratică (către Delly), ce să mai vorbim... cuib de netreblici ! Și acum, fără îndoielă că o mamă trebuie să-și părăsească pe cei pe care însuși Dumnezeu i-a părăsit !

*Blestemul de despărțire al mamei sale nu păru să aibă o înfriure pe măsura greutății sale asupra lui Lucy, era și așa albă ca marmura, încît teama nu-i putea albi mai mult obrazul, dacă teama i s-ar fi cuibărit în inimă. Așa precum aerul tare al înălțimilor, curat și rărit, rămîne netulburat de toate furtunile de la poale, tot astfel seninul străveziu al obrazului ei, azurul blînd și limpede al ochilor, nu vedeau vreun semn de tulburare, în ciuda furtunii stîrnite undeva, mult mai prejos decît ea, de

mama ei. Era sprijinită de brațe neclintite ; ajutoare nevăzute alergau s-o scape ; din toate părțile o propteau înaltele puteri ale nemuritorului Amor cel care e întotdeauna de partea trestiei celei mai slabe atunci când aceasta e încovoiată de vijele cumplită ; cea mai cumplită furtună se dă bătută în fața împotrivrării de neîmpotrivit a celei mai slabe trestii.

LUCY, ISABEL ȘI PIERRE. PIERRE ȘI
CARTEA LUI ENCELADUS

La vreo cîteva zile după sosirea ei, cînd se mai șterseseră preapropusele urmări neplăcute ale ultimelor întîmplări, întîmplări care îi zguduiseră puternic pe Pierre și Isabel, deși pe fiecare în alt chip, iar pe Lucy, pe față măcar, mai puțin decît pe ceilalți, fata își arătă, într-o dimineață cînd erau la cafea, dorința de a cîștiga bani cu achiziție în cărbune. Ar fi o indelelnicire plăcută, le spuse ea, și, pe lingă asta, ar însemna un bănuț mai mult în punga lor. Pierre stia cît de bine se pricepe să prindă asemănările și să le înfrumusețeze cu judecată, fără să păcătuască împotriva adevărului. Chiar și cele mai grosolane pietre, dacă le aruncăm în lac și le privim prin pinza apei, ne apar cu muchii mai îndulcite, fără să fie propriu-zis schimbate cu ceva. Dacă Pierre și-ar da puțin osteneala să li aducă persoane dornice să-și facă portretul, era sigură că avea să poată aduna un frumos șirag de capete. Din grămada de chiriși ai fostei biserici, Pierre îi știa, probabil, pe mulți care nu ar fi avut nimic împotriva să se lase prinși pe pinză. Mai mult decît atât, deși pînă acum nu prea avusese prilejul să-i vadă, într-o adunare atît de aleasă de poeți, filozofi și proroci de toate solurile se aflau, fără îndoială, chipuri de neuitat. Sfirînd de vorbit, le mulțumi încă o dată pentru camera ce-i pregătiseră, căci fusese mai înainte atelierul unui artist și de aceea o fereastră era așezată chiar sub tavan, iar obloanele dinlăuntru puteau fi astfel potrivite încît lumina să vină după voie din orice parte.

Și Pierre se gîndise la asta de cum văzuse mai întîi șevaletul. Răspunsul lui era deci, măcar în parte, pregătît.

În ceea ce o privea — îi vorbea el — n-ar fi rău deloc ca acum să-și facă o meserie din arta ei, căci ar putea avea o îndeletnicire încântătoare. Întrucît nu putea visa însă să-și aleagă clienții dintre prietenii bogați și din lumea bună a mamei sale, acest lucru fiind de altfel ultimul care i-ar fi trecut prin minte, probabil doar între Apostoli putea afla doritori de portrete, o vreme cel puțin; Apostoli cu pricina erau, pe de altă parte, mușterii pirliți, fără un ban în buzunar, deși, adevărat, printre ei mulți aveau trăsături grăitoare, deocamdată, însă, Lucy nu trebuia să se aștepte la cine știe ce cistiguri bănești nelîntîrziate. Nu va trece mult, fără îndoială, și va reuși să o scoată la capăt, dar la început era mai bine să fie modestă în așteptările ei. Cuvintele lui de prevenire izvorau, oarecum indulgente, din aceeași resemnare îngăduitoare pe care Pierre o deprinsese de curînd și care îl învățase să nu se aștepte niciodată la nimic plăcut, să se gîndească întotdeauna doar la reie, pregătut fiind însă și pentru celelalte, astfel încît totul să-l pară bun dacă se alinșea cu bine. Adăugă, totuși, că în acea dimineață avea să treacă prin toate camerele și coridoarele de la Apostoli, anunțînd că verișoara lui, pricepută în meșteșugul zugrăvirii în cărbune, are o cameră alături de apartamentul său, unde îi va face plăcere să pruncească pe cei care doresc să îi se facă portretul.

— Și... Lucy, cit vrei să ceri? E un aspect foarte important.

— Știu și eu, Pierre, probabil foarte puțin, spuse Lucy gînditoare.

— Foarte puțin, Lucy, într-adevăr foarte puțin.

— Să spunem atunci, zece dolari.

— Zece dolari, Lucy! exclamă Pierre. Bine, dar asta reprezintă cistigul pe trei luni pentru unul dintre Apostoli!

— Patru dolari, Pierre.

— Trebuie să-ți spun, Lucy... Dar mai întii, cit durează ca să faci un portret?

— Două ședințe și două dimineți de lucru singură, Pierre.

— Și... ia să vedem, de ce materiale ai nevoie? Sper că nu sînt costisitoare, ca ale tăietorilor în sticlă, de pildă...

Unelele tale nu trebuie să aibă vîrf de diamant, Lucy, nu-i așa ?

— Uită-te și tu, Pierre, zise Lucy deschizîndu-și palma mică , o mină de cărbune, o bucățică de pine, una sau două crete colorate și o bucată de hirtie, asta-i tot.

— Atunci să ceri un dolar și șaptezeci și cinci pentru un portret.

— Doar un dolar și șaptezeci și cinci, Pierre ?

— Și așa mă tem că e prețul prea mare, Lucy. Nu trebuie să fii nechipzuită. Uite ce e , dacă ai cere zece dolari și ai face portretele pe datorie, ai avea o groază de mușteri, dar puțin bani. Dacă ceri un preț foarte mic, poți să spui că vrei banii pe loc . De ce tresari la cuvîntul bani ? Și atunci n-ai avea atîtea modele, dar în orice caz mai mulți bani. Înțelegi ?

— Cum spui tu, Pierre.

— Atunci am să scriu un anunț, în care să fie limpede arătate condițiile ; o să-l așezăm la vedere în camera ta, astfel încît toți, cei care vin să știe la ce să se aștepte

— Mulțumesc, mulțumesc, dragă Pierre, spuse Lucy ridicîndu-se. Mă bucur că ai privit cu atîta înțelegere sărmanul meu pian, și mi-ai dat oarecari speranțe. Trebuie să fac însă și eu ceva : trebuie să cîștig un ban. Vezi, am mîncat atîta pine azi-dimineață, dar nu am adus în casă nici un bănuț.

Făcînd haz de necaz, Pierre măsură bucata mare rămasă din singura felie de cere se atîrșese Lucy și vru să-i spună ceva în glumă, dar ea se strecurase pe ușă ducîndu-se în camera ei.

Fu trezit din viața strănie în care se cufundase după încheierea acestei scene, de atingerea mîinii lui Isabel pe genunchiul său și de privirea ei grăitoare așintită asupra feței sale. În timpul discuției de mai înainte ea nu scosese un cuvînt , dar un privitor care n-ar fi avut altceva de făcut ar fi băgat de seamă, poate, că simțiri puternice și pînă atunci necunoscute se luptau abia ținute în frîu în pieptul ei.

— Pierre ! zise ea apăsîndu-se încordată spre el.

— Isabel... da, da, da, se bilbîi Pierre și o îmbujorare ciudată îi cuprinsese fața, gîtul și fruntea în vreme ce se dădea înapoi fără să vrea.

Isabel rămase nemulțumită și îl privi fix, apoi se ridică încet și, cu o nesfârșită demnitate tristă, se îndreptă de spate și spuse :

— Dacă sora ta te înăbușă venind prea aproape de tine, spune-i-o, Pierre, căci soarele de septembrie nu soarbe negurile de prin văi cu mai multă iuteală decît m-ai înălțura din fața ta, zeul meu tainic, dacă vreodată ar fi să simt că m-am apropiat prea mult.

Vorbind astfel, își apăsă o mână de piept, ca și cînd ar fi pipăit ceva aducător de moarte ascuns acolo — mult mai mult de atitudinea ei decît de acest gest anume, Pierre nu băgă atunci de seamă mișcarea cu înțeles a mîinii, ducînd la piept, deși mai tîrziu avea să și-o amintească și să înțeleagă pe deplin întinectatul ei tîle.

— Prea aproape de mine, Isabel ? Soare sau rouă, tu mă faci să rodesc ! Pot oare razele de soare sau alături de rouă să vină prea aproape de ceea ce încălzesc și adapă ? Stai lingă mine, Isabel, așază-te aproape — fă-ți loc înăuntrul coastelor mele, dacă poți, astfel încît coaja mea muritoare să ne cuprindă pe amîndoi.

— Penele frumoase fac păsările frumoase, cel puțin așa am auzit, spuse Isabel cu amărăciune, dar oare voabele frumoase fac întotdeauna și faptele frumoase ? Pierre, te-ai tras înapoi din fața apropierei mele !

— În îmbrățișarea cea mai dragăstoașă trebuie mai întîi să desfăcăm larg brațele, Isabel, m-am tras înapoi ca să mă apropii mai bine de tine.

— Bine, bine, vorbele sînt doar oșteni de hărțuială, faptele sînt grosul armatei ! Fie cum spui tu. Am încă încredere în tine, Pierre.

— Te ascult cu răsuflarea tăiată — ce este, Isabel ?

— Am fost mai proastă decît o buturugă de lemn, mi se întunecă mintea cînd mă gîndesc ! Mai tare mi se întunecă însă la gîndul că marea ei bunătate a fost aceea care mi-a adus aminte de prostia mea. Dar nu mi-o va lua înainte ! Pierre, trebuie să muncesc într-un fel pentru tine ! Am să-mi vînd părul, am să-mi scot dinți, dar într-un fel trebuie să fac rost de bani pentru tine !

Pierre o privi cu uimire. Făptura ei era înconjurată de nimbul unei străluciri pline de hotărîre ; un miez ascuns fusese, probabil, adînc rînit. Pe buze îi stătea o vorbă

liniștitoare, dragăstoașă ; înținse brațul cînd, deodată, se schimbă la față și șopti speriat :

— Să ! Vine Lucy ! Stai liniștită.

Dar Isabel, ridicîndu-se îndrăznește, deschise larg ușa, exclamînd scoasă din fire :

— Privește, Lucy, ce soț ciudat ! Se teme să nu fie prins vorbind cu soția lui !

Lucy era așezată pe scaun în mijlocul camerei ei, în fața ușii deschise, ținînd în poală cutia cu vopsele al cărui zgornit îl făcuse, probabil, pe Pierre să tresară, în acea clipă îi vedea bine atît pe Pierre, cit și pe Isabel. Sunetul ciudat al vocii acesteia o făcu să și ridice privirea imediat. Pe dată lumina unei înțelegeri i se răspîndi pe chip, dar nu s-ar fi putut spune dacă era binevenită sau nu. Mărmurî un răspuns vag, la întimplare și apoi se splecă mai tare asupra cutiei spunînd că e foarte ocupată.

Isabel închise ușa și se așeză din nou lîngă Pierre. Fața îi era strîmbată de urtare. Părea că cea mai puternică simțire a vieții îi este prinsă în păcăjenisul fără scăpare al împrejurărilor și că, deși se zbate să se elibereze, știe că toate eforturile îi vor fi mai rău decît zadarnice, de aceea nu-i mai pusă de nici o piedică. Pe Pierre îl străbătu un tremur în timp ce o privea. Dar curînd norul trecu ; dulcea ei jale de mai înainte se reîntoarce din nou stîlă-lucii lumpezimea de nepătruns în ochii ei misterioși.

— Pînă acum, Pierre, pînă te-am cunoscut pe tine, am făcut nebunii de care nu mi-am dat seama niciodată decît amintindu-mi-le vag. De ele mă lepăd. Ceea ce îmi amintesc că am făcut acum cîteva clipe era una din aceste nebunii.

— Nu ai făcut altceva decît să-ți arăți lăria, pe cînd eu mi-am arătat slăbiciunea, Isabel, da, în fața întregii lumi am ești soție și deci și în ochii ei îmi ești soție. Nu l-am spus chiar eu acest lucru ? Am fost mai slab decît un pisoi. Isabel, iar tu ai fost la fel de tare ca acele lucruri angelice din care își trage lăria cea mai mare frumusețe.

— Pierre, odinioară astfel de vorbe venite de la tine îmi răcoreau și îmi înviorau sufletul, acum, deși picură la fel de calde și îmbălsămate de pe buzele tale, trec printr-un pustiu de gheață aflat între noi și îmi zornăie în inimă ca boabele de grindină. Cu ea nu ai vorbit astfel.

— Ea nu este Isabel.

Fata îl privi iute și scrutător ; apoi vorbi liniștită :

— Chitara mea, Pierre , știi bine cum o stăpinesc ; acum, înainte de a găsi clienți pentru desenatoarea de portrete, o să găsești elevi pentru profesoara de muzică. Vrei ?

Și-l privi cu atita convingere mișcătoare, încît lui Pierre i se păru că ajunsese în paradis.

— Biata mea Isabel ! strigă el ; tu stăpînești dulceața firească a chitarei, nu dichisurile sale inventate și orînduite ; or, tocmai acestea vrea să le învețe orice elev prostuț. Ceea ce știi tu nu poate fi împărțit. Ah, dulceața nevinovăției e adînc mișcătoare ! Dulcea mea copilă ! Și o îmbrățișă.

Cînd focul admirației i se citea pe față, dar Pierre nu spusese încă să-i întindă brațele, Isabel se dăduse pe neobservate cu un pas înapoi, venînd îngă ușa de legătură care, în clipa îmbrățișării, se deschuse brusc, ca de la sine.

Sub privirile lui Lucy așezată pe scaun, Pierre și Isabel stăteau înlănțuiți ; buzele lui Pierre se odihneau pe obrazul ei.

II

Cu toate că vizita doamnei Tartan se încheiase atît de furtunos, cu făgăduiala ei de a nu se mai întoarce niciodată și de a-i învăța pe toți prietenii și rudele lui Lucy, pe frații și pe adoratorul ei să nu o mai recunoască și să o uite, Pierre se mindrea că înțelegea mult prea bine inima omenească și, mai ales, firea lui Glen și a lui Frederic, pentru a nu se sumi neînștit la gîndul că cei doi tineri înfierbîntați puneau la cale cine știe ce grozăvi împotriva lui, presupusa bestie prin ale cărei mașinațiuni infernale Lucy Tartan fusese abătută de la buna-cuviință și de la drumul cel drept. Nu-l încălzea deloc, ba chiar îl îngrijora, gîndul că doamna Tartan venise singură la Lucy și că cei doi lăsaseră să treacă mai mult de patruzeci și opt de ore fără să dea cel mai mic semn de dușmănie ori

măcar de existență. Mai întâi lui zicea că, înfrîndu-și nechipzuința, erau hotărâți să meargă pe calea mai ocolită, dar poate mai sigură, de a o aduce pe Lucy înapoi, cu ajutorul legii. Dar această idee o respingea din mai multe pricini.

Pe de o parte, firea de oțet a lui Frederic îi făcea prea puțin doritor a se sprijini pe biserișorul braț nămit al legii, care avea să amestece tot turgul într-o treabă ce-l privea doar pe el și pe familia lui, iar pe de altă parte, îi îndemna că, asemenea pericolului nemicilor, să-și facă singur dreptate și să-și fie propriul răzbunător, nu era vorba numai de ocară adusă familiei și lui însuși prin Lucy, ci și de nefericirea ei pe care și-o închipuia și care îi turna sare peste rană. Aceasta în ceea ce-l privea pe Frederic, cît despre Glen, Pierre știa bine că, lipsit de inimă pentru a săvîrși o faptă de iubire, Glen mai găsea destulă forță pentru a săvîrși o faptă de ură — deși în seara de neuitat a soarelui sale în oraș, Glen îi trîntise hain ușa în nas, i-ar fi apart-o cu dragă inimă acum pe a lui Pierre, dacă ar fi fost sigur că năvala lui s-ar fi încheiat cu o izbindă deplină.

Pierre mai știa și acest lucru — atât este de neîmblînzit focul fireasc, nedomolit, care zace în fiecare om și se numește bărbăție curajoasă, încît — deși societatea se străduie de mii de ani să-l facă să se plece de bunăvoie Legii, singura chemată să facă dreptate oricărei nedreptăți — de demult și dintotdeauna toți cei cu sînge și nu cu apă în vine nu voiesc să se ascundă după robe judecătorilor, dară au apucat să rostească cu gura lor amenințări de răzbunare împotriva dușmanului, tocînd cu bani grei o lotă de cățeluși lătrători care să lupte în locul lui, pentru a le cîștiga cauza, pe față toată lumea laudă alergăturile prin tribunale ca o purtare cuminte și cum se cuvine — gîndul înțelept mai de pe urmă, dar în adîncurile inimii o socrăște o lăptăre mirșavă. Prin vinele lui Frederic nu curgea apă, iar în ale lui Glen fierbea un sînge clocotitor.

În afară de toate astea, i se părea împedecă lui Pierre că însăși legea ar fi putut să o smulgă pe Lucy din adăpostul pe care și-l alesese de bunăvoie doar dacă ar fi găsit-o cu totul amintită, dovedind acest fapt prin o mie și unul de amănunte umiltoare, toți, de oricare parte ar

fi fost el, s-ar fi simțit la fel de scribiți de o asemenea întorsătură a lucrurilor

Ce puneau atunci la cale cele două capete înfierbîntate ? Poate că băteau străzile, astfel încît prima oară cînd Lucy ar fi ieșit singură, s-o răpească și s-o ducă acasă. Ori, dacă ar fi fost și Pierre cu ea, să-l lovească mușește sau în luptă dreaptă, cum o fi, furînd-o apoi pe Lucy ! Ori, dacă Lucy nu ieșea din cameră, poate că se pregăteau să-l caute ceartă lui Pierre de față cu lumea, să-l doboare și să-l impruaste cu gălețile de gunoi și murdărie ale insultelor și urii lor, astfel încît nici un om cinstit să nu mai vrea să știe de el, iar Pierre, tras pe roata torturii unei asemenea ocări, să se simtă atît de zdrobit încît să dea mușește diavolul pradei sale

Chicotitul stărilor într-o casă veche bîlăuită, sau serpușele rele cu miros de sulf, ce se arată uneori noptea-n cer, nu ne ridică părul măciucă așa cum o fac înșirarea și prefirarea felurilor umainele trupesti la care poate fi supus în lume un om mîndru și cinstit. Nu e vorba de teamă, este o groază născută din mîndrie și care este mai cumplită decît orice teamă. Atunci se arată ochilor mîntul muncite de înch pînă semnul lui Cain și mina zgîrcită pe plăselele cuțitului de pe care petele de rugină s-au și ucat.

Convins că cei doi tineri pomicu la cale ceva împotriva lui, avînd încă viu în urechi răsunetul blestemelor lor de pe scară, blesteme ale căror răspunsuri nu mai puțin înverșunate, venind de la el, le inabusise cu greu, înțelegînd prea bine ce înseamnă spumegarea de ură nebună — fără îndoială cea mai aprigă dintre patimi — pe care un frate îndrăzneț o întoarce ca pe o armă împotriva celui care întinase cinstea surorii sale, încredințat că dacă un astfel de frate și-ar înjunghia dușmanul în casa mamei sale, atît de strimbe sunt alcătuirile lăunști încît toți oamenii și toți jurații aveau să fie îngăduitori cu el, spunînd că un suflet nobil a fost adus la dășperare de rușinea unei nevinovate sursoare batjocorite de un seducător blestemat ; închipuindu-și ce ar fi simțit el dacă s-ar fi aflat în situația în care Frederic își închipuia cu atîta tărie că se află, amintindu-și că în dragoste gelozia este o aspidă și că gelozia lui Glen era de două ori mai învenimată de împrejurările nemaipomenite în care Lucy îi ocolise bra-

tele deschise și se aruncase la pieptul potrivnicului său victorios, acum înșurat cu alta, cuibărindu-se acolo cu aerul unei femei ușuratice și fără rușine, amintindu-și deci toate pricinile de ură ațîțată ale acestor doi dușmani. ai săi, Pierre știa că în curînd va avea de furcă cu ei. Furtuna patimii din sufletul lui nu era cituși de puțin domoată de hotărîrea luată la ceasul cel mai liniștit și cu mîntea cea mai împedecă. Și în clipe de furtună, și în clipe de liniște, una și aceeași era încheierea : ai grijă, Pierre.

Omorurile sînt săvîrșite de nebuni ; gîndurile ucigașe sînt însă nutrite de cei cuprinși de o rece deznădejde. Unul din aceștia ajunsese și Pierre. Soarta, sau cum veți voi să-i spuneți, îl adusese aici. Acum însă, cînd toate necazurile i se învîltoară prin cuget, cînd se gîndea la înțeleșurile întoarse care îl prinseseră ca niște ieie în cercul lor, la toate opreliștile de piatră ridicate în jurul său și peste care nu era chip să treacă, la rociurile de flecușete care îl înrăuătiseră soarta, și așa vitregă, ultima flăcărime de speranță și fericire se topea, înghițată de zvîcnirea din urmă a pojarului din inimă, lăsîndu-l în fața unui hău de beznă nesfîrșită, pe a cărui buză era silit să meargă, clătînîndu-se în fiecare clipă. Atunci ura lui Glen și a lui Frederic i se părea un dar neasemuit, iar a-și pune capăt zilelor pentru a scăpa de rușinea pe care i-o pregăteau în fața semenilor săi — singura încheiere convenită pentru o astfel de viață.

III

Așa cum o statuie așezată pe un picior rotitor ne aduce sub ochi cînd o mină, cînd un picior, cînd spatele, cînd fața, cînd o coastă, schimbîndu-și mereu muchiile și fețele, tot astfel se întîmplă și cu un suflet întuit și schimbat în stîna de piatră, cînd e învîrtit de mina Adevărului. Doar minciunile nu se schimbă niciodată ; să nu vă așteptați ca Pierre să rămînă nemișcat. Nimeni nu o să facă pe călăuza de muzeu arătîndu-vă „pătrarele“ lui, în timp ce el se rotește ca luna în jurul domniilor-voastre. Nu aveți decît să le deslușiți după cum vă taie capul !

ele ? Am putea să vă lămurim în amănunt și cu folos, dar locul și timpul nu ne-o îngăduie.

În cele din urmă, nevoile casei — chiria și pinea — ajunseseră să-l strângă atât de tare de gît, încît, fie că voia, fie că nu, prunile paginii trebuiau încredințate tiparului, apărură astfel încă o curvoadă paginile tipărite își spuneau acum cuvîntul asupra celor scrise de mîna, care urmau să vină, poruncind tu'uror gîndurilor și închipuirilor lui Pierre : „așa și pe dincolo", „să faci așa și nu altfel", „altfel nu ne vom mai potrivi". De aceea cartea era deja îngrădită, preponită și sorită nedesăvîrșirii chiar înainte ca el să fi ajuns la o formă sau încheiere anumită. Ah, cine poate zăgrăvi chinurile sîrăciei pentru un autor cu gînduri nobile ! În timp ce prostănacul de Millthorpe idea de aminaarea cu cîteva săptămîni sau luni a cărții lui, Pierre își măcina între măsele amarul, încredințat că tuturor marilor creații ale umanității alcătuitoare lor le dăruiseră și le închinaseră nu cupe și săptămîni, nu ani și ani, ci întreaga lor viață. De fiecare din brațele lui atîrna o tină ră fată care și-ar fi dăruit viața pentru el. Pe de altă parte, Pierre, în cea mai adîncă și mai înălțată parte a ființei sale, era lipsit cu desăvîrșire de orice ajutor, și de la ceruri, și de la oameni, și de la jăvinele firii. Într-un oraș de sute de mii de fapturi omenești, Pierre era la fel de singur ca și cînd s-ar fi aflat la Polul Nord.

Și cel mai jalnic lucru era că toate acestea nu se puteau bănuși din afară și nu se puteră puești dinăuntru pumnalele care îi străpungeau inima erau luate în ris de Proaie, Neștiință, Mărgărire, Mulțumire de Sine precum și de Nerozia din jur. Începea să se simtă ca un Titan ale cărui brațe sînt chinușor de încet crîmposite cu forfecuțele de unghii ale sorții. Se simtea legat fedeleș. Tot ceea ce gîndește, mișcă sau zace bemișcat părea făcut anume ca să-și bată joc de el și să-l chinuie. Măreșul îi fusese parcă dăruită doar pentru a fi tirată în noroi. Și totuși, îndrăgirea din suflet nu-l lăsa să se dea bătut. Împotriva unei inimi așfișate și a unui cap gata să-i plesnească, împotriva osteneții, a așfișelii și lipsei de somn educătoare de moarte, împotriva nebulmei și a virtutejurilor, se ridica amemenen unui semuzeu. Corabia sufletului său vedea stîin-

cile pe care nu le putea oculi și se îndrepta spre ele cu toate pinzele sale, pregătindu-se să devină o curajoasă epavă. Acum răspundea rinjetelor cu rinjete și înboldea maimuțele care se strimbau la el. Din sufletul lui de apostat țîșneau gânduri de o dumnezeiască adîncime: copleșit de mizerie și moarte, crea forme ale vieții și bucuriei. Din junghiurile inimii mîlăia flori pe hirtie. Iar toate celelalte le ascundea sub poala largă a filozofiei ce le cuprîndea pe toate. Cu cît scria mai mult și cu cît se cufunda mai adînc în adîncurile cugetării, Pierre vedea ce greu este să pui degetul pe Adevăr, cît de puțină sinceritate ascund penă și gândurile cele mai mărețe și mai cinatit scrise. Asemeni cărților de joc măsluite paginile marilor opere erau acoperite cu o pușchiță calpa. Nu-i rămînea decît să-și taciuiască și el pachetul său, sărman pachet jerpelit și sărmane cărți de joc măsluite! Numic nu-i strînea mai tare aila decît propriile lui năzuințe, nimic nu-i trezea o acirbă mai adîncă decît partea cea mai înaltă a sufletului său. Succesul strălucit i se părea nesuferit, căci vedea limpede că cel mai strălucit succes nu putea fi doar rodul Meritului, era al Meritului o mîime, iar cît privește restul, doar întîmplări și potriveli. În nouă sute nouăzeci și nouă de cazuri Disprețuia deci înainte de a-l fi cîștigat, aurul care nu pot fi niciodată împărțiti fără părtinire. Dacă însă dinapre partea lui sămînta ambiției n-avea decît să nu rodească. Împrejurările îl puseseză totuși în situația unui înveșunat căutător al faimei. Simțea deci dinainte mușcătura de nemărturisit a ciudei la gîndul că avea să primească laude ori critici la fel de necăutate și la fel de urite înainte chiar de a fi împărțite. Vedea deci dinainte piramida de dispreț a măreției adevărate față de nota la fel de necuprînsă a criticilor mărunți cît bobul de mac. Disprețul lui era dintre acelea care nu catadicsesc nici măcar să se arate disprețuitoare. Cei pe care îi disprețuia nu aveau s-o știe niciodată în mica lui chilioară. Pierre gustase pînă acum tot ceea ce-l putea oferi lumea ori ca laudă, ori ca muștrare, gustînd apădar din amîndouă cupele, le sorbuse pînă la fund. Orice osana, orice denunțare, orice critică avea să vină prea tîrziu pentru Pierre.

Omul nu se dezgolește niciodată astfel, ca o casă fără uși și obloane, rămasă în bătaia celor patru vânturi dezlănțuite, fără să sufere încă alte stricăciuni. Din ce în ce mai adesea, Pierre trebuia să se lase pe spătarul scaunului, simțind că-l ia cu un leșin de moarte. Și mai adesea se întorcea ciătânindu-se spre casă din plimbarea de seară, și din pricina sleirii trupesti își economisea răsuflarea cu care răspundea la întrebările neliniștite cum ar putea fi ajutat. Și, ca și cînd toate răutățile și încercările dăhurnor jurate împotriva lui și înfrățite cu slăbiciunea trupestă nu ar fi fost îndestul, îl lovi încă un necaz, ca un șoim abătut din cer. Truda neîncetată îl îmbolnăvi ochii. Erau atât de oboști, încît în unele zile trebuia să scrie cu pleoapele aproape închise, temător a le deschide larg luminii. Cerceta hîrtia printre gene și ea îl sporea brăzdată de drugi de fier. Alteori scria orbeste, cu ochii întorși de la coala albă, întruchipare — fără voința — a nevoii și dezgustului, pentru ceea ce îl făcea prizonierul cel mai răzvrătit al literelor.

În fiecare seară după ce isprăvesc ce avea de scris în ziua aceea, veneau acasă la corectat paginile din ziua trecută, și Isabel i le citea. Erau pline de greseli, năpedit însă de armile de cristal pur ale închipuirilor sale, nu mai avea răbdare să stea să rontăie cu mîgălă de cartu la paginile scrise. Le îndrepta la împlinire pe cele mai mari și le lăsa în pace pe celelalte făcînd haz în sinea lui de prada bogată pe care o arzuirea de bunăvoință criticilor înarmați cu lupă de insectar.

Pînă cînd primi un semn interior cumplit de a se opri, de a nu mai continua această neîntreasă luptă.

La început afla adeseori ușurare în plimbarea din fiecare seară pe strada cea mare a orașului, în felul acestei singurătăți sufletului său se cunoștea mai bine pe sine, prin frecăturile neîncetate ale trupului de celelalte trupuri ale forțotel de oameni grăbiți. Apoi își dădu seama că începuseră să-i placă mai mult serile cu furtună decît cele blînde, atunci pe marile bulevarde era mai puțină înghesuală, nenumăratele streșini de pinză ale prăvăliilor filinau și se zbăteau ca pinzele corăbilor pe furtună, obloanele zăngăneau asemenea copastinelor biciuite de valuri,

Iar olanele cădeau de pe acoperișuri precum talazurile despicate de proa corăbiilor. Infruntând astfel de vijelii pe străzile neumblate, Pierre se simțea cuprins de o bucurie demonică, triumfătoare, în vreme ce omlaii muritori se viriseră temători în vizuurile lor, el era singurul care ținea piept marelui elementelor, ale căror biciuiri răzbunătoare de grindină se scuturau în rouă dulce atunci când se izbeau de tucul încins al trupului său înfierblătat și, nevătămătoare, se prelungeau la pământ.

Treptat, în astfel de seri în care vântul urla, iar grindina biciuia, începu să-și îndrepte pașii către străzile întunecate, lăturalnice, căutând circumsingurate și misterioase. Marea lui plăcere era să se așeze ud leonard pe un scaun, să ceară o halbă de bere și, trăgându-și gluga pe ochi ca să-i așere de lumină, să-și observe pe nenumărații dezmoșteniți ai lumii, care își căutau acolo adăpost de furtună în miez de noapte.

În cele din urmă începu să nu-i mai placă nici răstăcitul prin circumsingurate acum nu-l mulțumea, nu mai putea îndura nimic în afară de singurătatea nopatică a celor mai întunecate ulicioare perpuind printre depozite. Pe aici își făcuse obiceiul să culcească, până când într-o noapte pregătindu-se să se întoarcă acasă, se opri cuprins de o toropeală neașteptată, neobișnuită, copleșitoare. Nu știa unde se află, îl părăsiseră amănunțurile obișnuite ale unei fapturi vii. Nu vedea nimic, deși, ducându-și fără voie mâna la ochi, i se păru că pleoapele îi sînt ridicate. Apoi, parcă se făcea că îl învăluie o orbire, o amețală și un vîrtej. În fața ochilor îi dănușiau miliarde de stele verzi; simți că piciorul îi șovăie pe trotuar, întinase mîrurile și nu mai știu de el. Când se trezi, își dădu seama că zace întins în șanț murdar de noroi și nămol. Încercă să se ridice, ca să vadă dacă poate sta în picioare. slăbiciunea îi trecuse cu totul. Iuși pașul către casă, nevround să se odihnească sau să se oprească, ca nu cumva năvala singelui la cap, ca urmare a unei opriri bruște, să-l doboare din nou. Înțimplarea îi făcu să înțeleagă că nu trebuie să se mai avînte pe acele străduțe neumblate ca nu cumva răul să-l apuce iar și să piară într-o noapte, neștiut și nebănuit de nimeni. Dar dacă amețala aceea cumplită fusese de fapt

un semn de primejdie încă mai adîncă, nu vru să țină seama de el, ci își căzni mai departe inima și mîntea.

În cele din urmă, după ce chiar sîngele din trup se ridicase în zadar împotriva sufletului de titan, nu mai rămînea decît ca sîngurele ferestre deschise ale aceluia suflet, ochii, să-l trădeze mișelește și cu mai multă izbîndă încă decît sîngele răzvrătit. Îi chinuise atît de fără milă, încît acum se împotriveau cu desăvîrșire să se mai aplece peste hîrtie. Îi întorcea spre coala albă, și atunci clipeau și se închideau Globii ochilor se rostogoleau în găvanele lor, întorcîndu-se de la el. Își duse mina la ei și se sprijini de spătarul scaunului. Apoi, fără să spună o vorbă, rămase pe loc pînă se făcu ceasul să se ridice, nemîșcat, suspendat în sine însuși, mut.

A doua zi — la cîteva zile după sosirea lui Lucy — simțind că încrederea în sine este nu numai de neocolit, ci și cu totul trebuincioasă în alcătuirea unei cărți mari și profunde, sau chiar în încercarea nereușită de a scrie o carte mare și profundă, se apucă din nou de lucru. Dar din nou globii ochilor i se rostogoliră în găvane, și o toropare de neînvins și fără nume — iscoadă a morții însăși — puse stăpînire pe el.

IV

În această stare de nesimțire avu un vis neobișnuit. Lucrurile făcute de mina omului din jurul său se îndepărtară și în locul lor se întrupă o prîveliste măreață, nepămîntească, alcătuită de mina firii. Deși nu-l putea atinge, tabloul de umbre îi era cunoscut. Era Muntele Titanilor, un pisc ce se ridica singuratic, înconjurat de un plai golaz, nu departe de șragul dealurilor albastre care înconjurau conacul strămoșesc.

Orice-ar spune unii poeți, natura nu este atît tîlmaclul cu limbă de miere al propriului ei grai, cît făuritoarea aceluia iscusit joc de buchi în care fiecare om — alegîndu-le și îmbinîndu-le cum dorește — poate să își cîntească lecția care-i place, după cum îi este gîndul și starea. Astfel un bard cu fumuri mari, dar dezamăgit și plin de

mofturi care venise odată la Poiana Șei, cătase către acel vîrf înalt și-l botezase cu numele care îi și rămăsese, făcînd să fie dat uitării numele de mai înainte — Muntele Plăcerii — cu care-l blagoslovise un fermier baptist, admirator din tată-n fiu al lui Bunyan și al minunatei lui cărți. Vraja aceluia nume rămase să zăbovească asupra muntelui, căci scrutîndu-l în lumina acelor cuvinte grăitoare, nici un privitor cu suflet de poet nu putea să nu recunoască ce bine fusese gasit. Ca și cum bătrînul pisc a-ar fi dichisut bucuros după porecla lui cea nouă, povesteau unii că își schimbase pe neașteptate înfățișarea în ultimele treizeci-patruzeci de ierni. Această ciudată legendă nu era chiar numai o scorneală, căci prăvăliile de stînci uriașe și copaci falnici din fiecare an îl lăuceau mereu altfel și, schimbau întreaga față.

Către miazănoapte, acolo unde stătea față-n față cu vechiul conac, la o depărtare de vreo treizeci de kilometri, văzut dinșpre veranda din spate, în amiezile învăluite în dulcea negură a unor zile de vară, muntele înfățișa ochiului un pisc abrupt, lung, vioriu, încîntător și cu neputință de urcat, înalt de vreo șapte sute de metri și mărginit de ambele părți de plaiuri bune pentru pășune, ce coborau în trepte dulci.

Aceste plaiuri, trebuie spus, erau însă năpădite de un soi de știr alb cu frunze țepoase, pe care vacile nu-l mincau cu nici un chip și care, lămuțindu-se fără măsură, făcea să scadă sumptuos prețul lor. Din această pricină, fermierii crescători de vite veniseră cu jalba la stăpîni lor ca să le scadă dările în căruțe cu fin în lunie, în putinele cu unt, în junci și bouleni în prag de iarnă, precum și în sînii cu curcani de Crăciun.

„Floricea albă e blestemul nostru!” strigară ei, călînd în genunchi. „Șturul alb nu piere, în fiecare an urcă mai sus și înghite alte pășuni! Șturul cel veșnic nu vrea să moară și florile de anul trecut sînt la fei de proaspeta și anul acesta! Plaiurile sînt albe, schipoare și, în luna caldă a lui iunie, arată tot ca niste truiene de zăpadă, adevărat semn al nerozniciei șturului. Scapă-ne de știr, bună stăpînă, ori îndură-te și ne scade din dări!”

Dacă te apropiai, vedeai că făgăduiala viorie ce se zărea de pe veranda conacului nu fusese mincinoasă, în-

cîntătoarea ei îmbiere pîrînd să îndreptățească primul nume pe care îl primise răsfățată în frunzișul des al unei păduri agățate de coastele sale. Dacă veneai însă și mai aproape, vedeai cum era adesea sfîșiată perdeaua de frunze, dezvăluind ochiului priveliști cumplite de atînci de smoală picurate deasupra hăului și guri misterioase de peșteri cu lupi. Mirat de această neașteptată achimbare, călătorul grăbea pasul, ca să vadă dacă priveliștea se face altă atunci cînd intră în împărăția acestui munte cu multe fețe. Acum poalele lui care, de departe păru-seră o pajște întinsă, se făceau pe neașteptate un urcuș lung și obositor, ce se înalța pînă aproape de piciorul piscului abrupt, astfel, ierburile înflorite se vălureau izbîndu-se de el. Așa cum valurile dantelate ale unui talaz alene crescător se loveau de copastia unei uriașe corăbii de război în largul mării. Așa cum printre nisipurile încrețite ale Egiptului rînduri de stînci și spărți, în neorînduială, arată calea către marea piramidă a lui Keops, acest lung urcuș era semănat cu bolovanii uriași de forme năzdrăvane, închipuiri de baum ce păreau înzestrate cu înțelegerea multă a unor animale culcate, înțelegere amuțită în urma cine știe cărei truse vrăjii înfrîntătoare. Și totuși, împrejurul acestor stane de piatră, pînă în marginea cea mai îndepărtată și peste lîncurile cele mai viclene, singuralecele capre negre alegeau iarbă cea dulce, căci pictrowele golase storceau din ele o umezeală abia simțită care hrănea cu verdeață tot ceea ce creștea în apropierea lor.

Dacă treceai și de aceste stane aplecate puteai să urci mai sus, către pădurea eternă și, străpungînd marginea mai de jos, rămîneau înlemnit, ca un oșlean ce se trezește deodată în fața unei redute de neînving, cînd el se așteptase să ajungă sus dintr-o singură zvîcnire cură, oasă a mușchilor. Ascuns cu iscuință vederii de perdeaua de smarald a frunzelor țesute, se ridica în fața cutezătorului o clădărie amenințătoare, acoperită de mușchi ca fierrea; toată această uriașă față mustea de umezeală ce nu se putea usca și improșca de pe fruntea-i boltită stropi de apă reci ca roua morții. Tremurau ca varga în acea lumină de amurg, chiar dacă era ziua la amiaza mare și ză-

puseala verii în ținuturile de la poale. Rontă în jur, stîncile mohorite și brăzdate de cicatrici o înconjurau strîns; bîneau, se străpungeau, se întindeau, se umflau și se întindeau hulpave, umplînd locul cu o zburlită hidoșenie. Printre ele, aruncate la întimplare clăve peste grămadă, precum busteni crăpați cărați de zăvoaiele îndepărtatului Arkansas și încălecați unii peste alții, ori ca marile catarge și vergi ale corăbilor răsturnate, împinse cu putere și azvirlite pe coama valurilor Atlanticului ca niște mănunchiuri de sîrceie, vedeai tristețe rămasă pe care vîntul de miazănoapte osteanul credincios al iernii, le smulsesse din păduri și le lăsase azvirlite cu dispreț barbar pe propriul lor timp de bătaie. În mijlocul acestei pravești de pustietate zadarnică și necuprinsă se auzeau zgometele răzete ale stîncilor ce cădeau chiar în clipa aceea spargînd liniștea cu un bubuit asurzitor, semănînd teama împrejuri și sfîgîrînd ecourile prin feturițele guri de pesteră, ca pe niște femei și copii speriați într-o cetate năpădită de năvălitori.

Dăperare curvă, neîndurată și fără capăt, fiori și întuneric, aici dormea o viață nesciută ascunsă de acea înșelătoare mantie violetă care învăluia altă de elegant — văzută de pe terasa conacului — muntele numit odată „al Plăcerilor” iar acum numit „al Tîlărilor”.

Înfrînt de bezna și înălțimea neînchipuite, nu-ți rămînea decît să faci trist calea-noastră și, poate, să ocolești apucînd-o peste plăsurile lăturalnice, acolo unde nemurirea stea și fără miros a micilor flori albe nu se învîlă să slujească drept hrană blindelor, gînditoarelor vaci. Ici și colo simțeam mirosul pipărat al amocurilor de izma mișu, aceea iarbă alba de dragă stîncilor. Vedeai apoi înălțai moca plantă și oriunde o întâlneai, găseai și vechi temelii de casă, precum și blîndețe putrede ale unor cabane demult dărîmate, prăvelite tristă oarecum ascunsă de blîndețea verde a ierburilor statornice. Își merita cu prăconanță numele de izma mișu, căci asemenea pucilor opoșite pe lingă un bogăsc rămînea pe loc scaldînd și îmbalsămînd cu floarea ei vatra pustie, deși toată suflarea părăsise de mult locurile. Râu ascunsă — căci în fiecare primăvară minunatul știr alb cîștiga încă o bătaie asupra ierburilor de grădină, în

flecăre toamnă lăsa murea, dar mădăcinile nu pieres în
nici o toamnă. Iana și șturul ! Parca căminului pămîntesc
și setea de veșnicie nesătulă și năpăditoare !

Acum nu mai puteai să tai pieptul poala tristului pînă,
ei trebuia să o tai de-a lungul povirnișului celui lung, aflat
sub înălțatul pîr. La mijlocul drumului te opreai din nou,
printre asemănările sfînciilor prăbușite de pe coama una-
șului Șovăias, privirea îți era atrasă de o alcătuire afi-
dătoare, o plămădă a grozei. Îi priveai pe Enceladus ti-
tanul, cel mai puternic dintre uriași, zvîrcolindu-se să
scape de ghea care-l înălțase. Mușchiul verde îi încingea
fruntea ca o cunună. Ciung, își frământa trupul întins ca
o coardă, iar mitologici mușchi Pelica și Osea erau pră-
bușiți alături, cu cununa de mușchi verde îi era încusă
fruntea frământată, neînfrînt, și-o întorcea către pucul
trănic împotriva cărui avea să se scriească veșnic,
deși nestuos respuns de acesta, arvîrit la poalele lui, în-
semnat cu semnul de neînfrînt al blestemului și lăsat
în bătaie de joc să urle în pustiu.

Pierre se simțise întotdeauna interesat de această mi-
nănată stană de piatră, deși pînă acum titlul ei ascuns nu
î se deusise. Cînd era încă băiat de școală, încercase să
se urce pe stîncă, în tovărășia altor tineri honnari ca și el ;
stîmrit de forma ei neobișnuită, adusesse tîrnăcoape și hîr-
lele și săpase în jurul ei, dîrgopîndu-i terrișca ca să afle
dacă este doar o curiozitate drăcească a naturii, sau o mă-
reață urmă a unei ștue cărei arte dăna nite de știința om-
menilor. Împreună cu ceilalți curioși, Pierre îl cercetase
mai cu luare aminte pe acest neobișnuit fu al Terrei. Pe
vreMEA aceea, în starea nestinsă de ruina omului, statuia
nu arăta altceva decît capul de piatră vulcanică înconjurat
ca de o cunună, ieșind din pămînt cu fața ce nu cunoștea
rușinea, ridicată către munte și cu gîtul ca de țaur, lîm-
pede cioplit. Cu chipul strîmbat, brăzdat și crăpat, cu
fruntea întunecată, bălăcărîtă de mușchiul obraznic, En-
celadus stătea înghețat, îngropat în pămînt, pînă la gru-
maji. Tîrnăcoapele și hîrlețele îi iuară în curînd cocoșe
de pe umeri, și în cele din urmă săpară un fel de puț ro-
tund în jurul statuii, pînă la o adîncime de vreo patru
metri. Ajunși acolo, școlarii obosiți se lăsară pîgubasi,
căci cu toată truda nu ajunseseră nici măcar pînă la cin-

gătoarea titanului. Îi dezgoliă mare parte din pieptul puternic, scosese la iveală umera cioprită și ciaturile brațelor odinoroasă îndrăznește. După ce-l despuuseră, îl părăsiseră pradă rușinii pe nefericit, lăsându-l, în ciuda indignării sale multe, pieptul gol pradă murdăriei pășărelor, care și așa de voacuri își lăsau gănațul pe creștetul lui înfrint.

Cu nimic mai prejos decît acei titan de plumb cu care arta lui Marsy și mindria nețărmurită a Bourbonilor îmbogățiseră minunatele grădini de la Versailles și din a cărui gură încă strimbă isnesc jerbe de apă la douăzeci de metri înălțime, întrecîndu-se cu flăcările vulcanului Etna, stăt a fi încă din vechime răsufăltoarea rea a uriașului invins, cu nimic mai prejos decît decît acei semizeu de plumb acoperit cu pietre contrastoare și cu un genunchi îndoit ieșit afară din bronzul sfărîmat, acest Enceladus al Americii dăltuit de mîna vinjoasă a naturii însăși, avea un înțeles mai adînc decît celelalte statue, întrecînd frumosa plămadire a pîrceperii marginite a omului Marsy și daduse brațe celui sortit în veci să nu se poată opări : natura, mai aproape de adevăr, i le tăia și lăsa titanul neputincios, fără vreo armă cu care să se apere.

Aceasta era praveștea săbatică — Muntele Titanilor și mînunchiul înfrînt al celor ce voiseră să cotropească cerurile cu Enceladus între ei jalnic îngenucheat la poalele semeșiei, aceasta era tabloul care, în ciudatul vis al lui Pierre, luase locul celor patru pereși goi, menci de scris și patului de campanie. Dar de data aceasta titanii nu mai erau împietriți în jalnicele lor atitudini, ci sărîră în picioare, se repeziră în susul pîcului și se îmbulziră, izbindu-se de peretele mur al abisului. În fruntea lor văzu un uriaș cu cunună de mușchi pe cap și fără brațe care, neputînd să dea altminteri friu liber urii lui necruțătoare, își folosi trupul ca un berbec și își izbîi coatele încordate, iarăși și iarăși, de această fortăreață de neînvinga.

„Enceladus ! E Enceladus !” strigă Pierre în somn. În acea clipă fantoma se întoarse către el și Pierre văzu că nu este Enceladus, ci că de pe grumăni titanului, fata lui proprie îl privea mîrșită, cu durere și deznădăjde de prooroc. Tremurînd, se ridică de pe scaun și se trenă din închipuita-i gioază ca să înfrunte suferința adevărată.

Cunoștințele cam amestecate de mitologie ale lui Pierre limpeziră și mai mult arătarea din via. Limpezirea era prevestitoare de rău și respingătoare, poate deoarece Pierre nu trecuse de ultima vamă a întunericului; poate fiindcă Pierre nu amulsese anume o ultimă alinare din această pildă, nu biciuise stinca încăpăținată așa cum făcuse Moise, sălind patra seacă să-i potolească setea dureroasă.

Izbit de cunoașterea lui, Muntele Titanilor părea să lase să-i scape următoarea istorie:

Bătrînul Titan era fiul păcătoșilor Coelus și Terra, fiul păcătoșilor Cer și Ghe. Titanul luase de nevastă pe mama lui Terra, altă unire în păcat. Enceladus era una din odraslele lor. Tot astfel precum Enceladus era fiu și nepot născut din păcat, din amestecul ceresc și pămîntesc al sufletului lui Pierre se născuse o stare amestecată, tulbură care tînjea către tărse, dar nu se amulsese încă din ghearele țării; pămîntească în desăvîrșirea ei, era legată de trupeasca lui mamă, zămisind la rîndul său pe de două ori păcătosul Enceladus din ei; starea lui Pierre de acum dorința necugetată de a lua cerurile cu asalt venea, pe de altă parte, din moștenirea părintelui zăcesc. Așa se cuvine, prin orînduirea lucrurilor, ca titanul azvirlit din rai să caute să-și recîștige dreptul de prim născut, chiar cu prețul unui atac sîngeros. Cel care se luptă cu cerul dovedește astfel cel mai bine că are ce căuta acolo! Cel care se tirie mulțumit în șanțul ce înconjoară acea citadelă cristalină dovedește că s-a născut în tină și că acolo îi este locul.

Revenindu-și în cele din urmă după amețeaua aceste arătări din vis, Pierre își orîndui înfățișarea cum putu și ieși din cameră. Adunîndu-și toate puterile care-l mai rămîneau, se hotări ca, printr-o schimbare desăvîrșită din cap pînă în picioare, printr-un act de voință împotriva înclinărilor obișnuite lui, să se lupte cu ciudata boală de ochi, acel nou dușman care i se arătase în vis și acest nod al viziunii lui titanice.

Acum, trecînd pragul camerei sale, se strădui din răsputeri să își ia un aer mai vesel, deși nu avea de unde să știe cum arăta de fapt ; temîndu-se că oglinda îi va arăta adevăruri mult prea întunecate, în ultima vreme nu se mai uitase în ea ; între timp încerca să găsească în minte cuvinte șăgalnice sau chiar jucăușe, pe care să le spună tovarășelor lui cînd le va propune planul pe care și-l făcuse.

Tot astfel, pentru mohorîtul Enceladus, globul pămîntesc pe care zeii i-l legaseră de picioare ca pe un butuc spre a-l țîrî în veci rodea mîi de flori, ale căror zîmbete fragede ascund cumplita-i greutate.

O PLIMBARE ; UN PORTRET NECUNOSCUT ;
O CALĂTORIE ÎN LARG ȘI SFÎRȘITUL

— Hai, Isabel, hai, Lucy ; pînă acum nu am ieșit niciodată la plimbare împreună. E frig, dar senin ; afară din oraș o să vedem și soarele. Haideți, îmbrăcați-vă să mergem pînă la chei și, dacă găsim o barcă în port, poate ieșim și pe mare puțin. Nu mă îndoiesc, Lucy, că ai să găsești în port, pînă ce vor veni cievu adevărați, cîteva scene pentru schițele pe care le faci în taină, la care lucrezi cu atîta dăruire, singură, îndărătul ușilor închise.

La acestea, privirea blindei Lucy, care la început înota în valuri palide de plăcere și recunoștință auzind propunerca neașteptată a lui Pierre de a se odihni puțin, se schimbă într-una de neașteptat, mut și nedescris înțeles, în timp ce ochii scădați în lacrimi se îndreptară blind, deși uimiiți, către podea.

— Ai terminat, atunci ! strigă Isabel, care observase această mică scenă și făcuse un pas înainte, de parcă ar fi vrut să se apese între Pierre și Lucy, prinzînd căutătura plină de admirație pe care acesta i-o aruncase tulburatei fetei. Cartea aceea groznică e terminată ! Slavă cerurilor !

— Nu chiar, zise Pierre și, uitînd de orice fel de prefăcătorie, lăsă o expresie de înflăcărare nechemată să-i apară pe chip. Dar înainte de a isprăvi acea înfrîntătoare muncă, trebuie să mă mișc și prin alt element decît pămîntul. Am stat în șaua Terrei pînă am ajuns frînt de oboseală ; cată deci să sar din zbor pe cealaltă coamă înspumată. Mi se pare că îndrăznețul trebuie să stăpînească în același timp doi bidivi ! Pămîntul și Marea ; precum călăreții de la circ, nu avem voie să descalțăm niciodată, ci să ne odăhnăm și să ne întărim sîrind de pe un cal pe

altul, în timp ce ei aleargă în jurul soarelui, grumaz lângă grumaz. Atît de lung mi-a fost drumul în şaua pămîntului, încît sînt ameţit !

- Nu vrei deloc să mă ascuţi, Pierre, zise Lucy încet ; nu e nevoie să te chinui atîta. Ştii că Isabel şi cu mine ne-am oferit să-ţi fim ucenici, nu numai la copiat, ci şi la scris. Sînt sigură că ţi-am putea fi de ajutor.

- Cu neputinţă ! În turnurul meu scutierii nu sînt îngăduiţi !

- Ah, Pierre ! Pierre ! strigă Lucy lăsînd să-i cadă şalul din mină şi privindu-l cu dorul de nedescris al unei simţiri de nepătruns.

Privind-o într-un fel straniu pe Lucy, Isabel se trase mai aproape de el, îi luă mina şi-i vorbi :

- Bucuroasă mi-aş da ochii din cap pentru tine, Pierre, uite, ia-î şi foloseşte-î în loc de ochelari.

Şi, spunînd acestea, căută sfidător şi trufaş către Lucy.

Toţi se muşcară aproape fără voia lor, ca şi cînd erau gata de plecare.

- Sînteţi gata ? Mergeţi înainte ! spuse Lucy supusă ; vin şi eu după voi.

- Ba nu, vom ieşi braţ la braţ cu toţii, zise Pierre ; haideţi !

Cînd ieşeau prin gangul cu bolta joasă ca să ajungă în stradă, un marinar glumeţ cu obraji arşi de soare, care trecea pe lângă ei, îi strigă :

- Stringe pînzele, băiete ; te aflu la strîmtoare !

- Ce spune ? întrebă Lucy. Trecerea e strîmtă, într-adevăr.

Dar Pierre simţi cum un tremur neaşteptat trecu de la Isabel spre el, iar ea îi şopti ceva neînţeles la ureche.

Ieşind într-unul din drumurile mai largi, văzură o pancardă mare, bătută pe o uşă, care anunţa că la etaj se află o galerie de tablouri de curînd aduse din Europa şi care pot fi privite pe gratis, înainte de a fi scoase la mezin. Deşi nu plănuiise să viziteze galeria, cedînd unei porniri bruşte Pierre le propuse tinerelor de lângă el să vadă tablourile. Ele nu se împotriviră, aşa că urcară cu toţi scările

În antecameră primi un catalog. Se opri să arunce o privire grăbită prin el. Printre lungile șiruri de nume, cum ar fi Rubens, Rafael, Angelo, Domenichino, Da Vinci, toate nerușinat precedate de cuvintele „neîndoios” sau „autentic”, Pierre dădu de următoarea scurtă mențiune „Numărul 99. Capul unui necunoscut. Anonim.”

Era lămpede că întreaga colecție era alcătuită din amănălituri jalnice aduse din străinătate, botezate cu cele mai de vază nume cunoscute ale artei de călăie neasemuită obrăznicie a neguțătorilor din America. Dar întrucât nici cele mai rău schmodite trupuri ale desăvârșirilor antichității nu sînt deloc nevrednice de atenția privitorului, nici cele mai nepricepute înălțări din ziua de azi nu sînt de lăpdat, amîndouă sînt doar niște trunchiuri. Primele, ale desăvârșirilor dispărute ale trecutului, celelalte, luîndu le înainte, ale desăvârșirilor încă neatinse ale viitorului. Cum Pierre trecea pe lângă pereții acoperiți cu tablouri și i se părea că vede toată îngimfarea găunoasă care-i făcuse pe unii din acești iluștri necunoscuți să copieze cu mina lor slăbănoagă teme alit de mărețe, nu-și putu înălătura cele mai rele presimțiri în ceea ce-l privea. Toți pereții lumii păreau acoperiți cu cadre goale și neputincioase, în care liniile mărginitoare erau trase de pensul unui maestru, dar umplutura și vopseaua erau puse cu bidineaua unui cîmpaci. Tablourile mai mici și mai umile, ce reprezentau mici scene familiare, erau neîndoiește cel mai frumos zugrăvite; ele însă, deși nu urite la privit, într-un anume fel nu-l trezeau nici o nobilă simțire adormită în suflet, fiind deci, într-un fel mai larg, nepotrivite și bune de nimic, vrednic de dispreț.

În cele din urmă Pierre și Isabel ajunseră la acea cadru pe care capriciul lui Pierre o tot căuta: numărul 99.

— Dumnezeu! Privește! Privește! strigă Isabel tare tulburată. Doar oglinda mea mi-a arătat pînă acum așa privire! Uită-te! Uită-te!

Prin cine știe ce hocus-pocus al întîmplării, sau printr-o șmecherie a celor care afirmaseră tablourile, un giuvaer de artă italiană se rătăcise în această amesecătură de șarlatanii.

Cine a trecut prin marile galerii ale Europei fără să rămână incremenit în fața unor atât de copleșitoare soboruri de neîntrecută măiestrie — atât de multe încât orice puțință de deosebire sau alegere e răpită minților mai obișnuite — și, înzestrat fiind cu calm și pătrundere, a trecut cu bine prin aceste pictate furci caudine ale zeilor, nu se poate să nu se fi simțit cu osebire mișcat de una sau două cadre anume, pe care nici cataloagele, nici critica celor mai mari cunoscători nu le bagă în seamă și nu explică adîncă lor înfrîngere cu totul întimplătoare. Nu-i aici locul de a arăta cum se petrec exact lucrurile; ajunge să spunem că, în asemenea cazuri, nu măiestria fără fior omenesc, ci potrivirea de simțăminte între zugrav și privitor prilejuiește acea minunată simțire. Privitorul însuși e adeseori înclinat să o atribuie unei cauze diferite; de aici admirația înflăcărată a citorva oameni pentru lucruri care nu sînt deloc lăudate, sau în cel mai bun caz sînt trecute cu vederea de restul lumii; lucrul e adesea socotit de neînțeles.

Dar în acest cap de străin de un pictor necunoscut, măiestria fără fior omenesc se împletea cu o potrivire uimitoare între simțămîntul creatorului și al privitorilor, producînd o impresie deosebit de puternică atât asupra lui Pierre, cît și asupra lui Isabel. Cîndătenia nu era micșorată de faptul că Lucy nu fusese decît fugar interesată de acel portret. Într-adevăr, Lucy care, datorită îmbrînceșilor mulțimi, se desprinsese de brațul lui Pierre și pornise înaltea lor de-a lungul pereților cu tablouri, trecuse de neobișnuită cadră fără să se oprească și își purtase pașii în partea cealaltă a sălii, unde rămăsese nemșcată în fața unei copii destul de bune (singurul lucru mai ca lumea în afară de portretul necunoscutului din colecție) al celui mai dulce, mai mișcător dar și mai cumplit dintre capetele de femeie, acel al lui Beatrice Cenci de Guido Reni. Minunăția acestui cap constă, probabil, în contrastul izbitor sugerat de pictor și care, de fapt, nu e decît ceea ce se poate vedea în realitate la odraslele ținuturilor calde: ochi albaștri și

blunzi, fața albă și păr negru ca tăciunele. Deși cu ochii albaștri și cu fața albă, părul făpturii din tablou este de aur, ceea ce de fapt nu-i nimic neobișnuit.

Atât tabloul lui Beatrice Cenci cât și „Străinul” erau agățate deasupra celorlalte, în rîndul de sus ; se aflau exact față în față, pe cei doi pereți ; în taină, păreau să stea de vorbă prin semn, peste capetele victuoarelor de dedesubt.

Toată lumea cunoaște tabloul lui Guido Reni. „Străinul” era capul unui tânăr brunet și chipeș, zugrăvit pe un fond negru umbrît și cu un zîmbet cu mai multe înțelesuri. Nu exista nici o draperie ; capul oacheș, cu părul clătonțat ca de tăciune, părea să se desprindă dintre norii negri de pe fundal. Lui Isabel i se păru că deslușește în ochi și pe frunte umbrele unei negreșite asemănări cu ea ; lui Pierre, chipul îi părea o reînvieră a celui pe care îl arseseră la han. Luată una cîte una, trăsăturile nu erau aceleași, dar aerul pornit dinlăuntru și care îmbina bucățile într-un întreg era aproape același ; și totuși portretul avea lîmpe de un nu știu ce străin, european.

— Oare.. oare.. e cu puțință ? șopti Isabel încordată.

Isabel nu știa nimic de tabloul pe care Pierre îi pusese pe loc. Ea nu vorbea decît de făptura în carne și oase care — sub numele de „tatăl ei” — o vizita la vremea cînd locuia la ferma cea veselă unde se mutase în copilărie din cealaltă casă mare și nenumită de către femeia blindă din trăsură. Fără îndoială — deși poate nu-și dădea seama cu mintea ei, pentru care basmul și realitatea erau totuna — se prea putea să i se fi năzărit că această făptură avea pentru toată lumea aceeași înfățișare pe care o avusese pentru ea în scurta perioadă din viața lui în care îl cunoscuse Nevăzîndu-l — ori vizînd la el sau despre el, poate — decît sub o singură înfățișare, nu putea să și l închipuie sub nici o altă. E puțin probabil ca toate aceste considerațiuni privitoare la ideile lui Isabel să-i fi trecut lui Pierre prin minte chiar în acea clipă. În orice caz, nu-i spusese nimic, nici ca să o păcălească, nici ca să îi arate adevărul,

nici ca să o lumineze sau să-i întunece înțelegerea. De fapt, era prea prins de tulburarea lui lăuntrică ca să poată cerceta simțămintele gemene ale lui Isabel. Așa că se petrecu un lucru vrednic de toată luarea aminte : deși amândoi erau adânc tulburați de același obiect, mintea și amintirile lor o apucaseră pe căi cu totul deosebite, în vreme ce fiecare se gîdea — îndreptățit sau nu — că celălalt calcă pe același drum al cugetării. Pierre se gîdea la „portretul-șezînd” ; Isabel, la fața vie. Și totuși, exclamațiile infri-gurate ale lui Isabel, stîrnite de fața vie, căpătau pe dată răspuns de la Pierre în vorbe ce priveau „portretul-șezînd”. Cu toate acestea, totul se petrecu atît de repede și nepotrivirea era atît de greu de ghicit, încît nici unul din ei nu-și dădu seama de ea nici mai tîrziu ! Întîmplările îi năpădiră atît de iute și cu atîta forță, încît nu mai avură timp pentru tihnitele depănări de aduceri aminte cuvenite, poate, după o astfel de descoperire.

— Oare .. oare... e cu puțință ? zopli Isabel cu patimă.

— Nu, nu se poate, nu e cu puțință ! răspunse Pierre. O potrivire minunată, nimic mai mult !

— Oh, Pierre, cu acest cuvînt nu facem altceva decît încercăm să lămurim ceea ce nu poate fi lămurit. Spune-mi ! Este ! Este ! E minunat !

— Să mergem ; să nu vorbim cu nimeni despre asta, zise Pierre repede și, căutînd-o pe Lucy, plecă ră îndată.

Ca mai înainte, Pierre nu avea poftă să fie oprit de vreo cunoștință a lui sau a celor două tinere, astfel încît grăbiră pasul pînă ce trecură de străzile mai umblate.

II

Pierre mergea în tăcere, dar gîndurile vijăiau și urlau bezmetic în inima lui. Cele mai cumplite răscoliri și răsturnări îi ciocoteau în piept ; deși în acele clipe nu-și dădea seama, răsturnările nu erau deloc rău venite.

De unde ştia el că Isabel e sora lui ? Să zicem că lăsa la o parte legenda ceţoasă povestită de mătuşa Dorothea, cu care istorisirea şi mai ceţoasă a lui Isabel părea să se potrivească ici şi colo, însăşiări nesigure şi tulburi, care în lumina nemiloasă a judecării limpezi păreau destul de greu de crezut, ori propria lui aducere aminte despre tatăl său pe patul de moarte cu muntea rătăcită, (deşi aureliile din timpul bolii ar fi putut întâri oarecum presupunerea că tatăl lui avea o copilă din flori, ele nu dădeau totuşi nici un răspuns la întrebarea cine era această presupusă fiică ; ori, pentru Pierre important acum nu era să ştie dacă părintele său mai avusese un copil, ci dacă, presupunând că aşa stăteau lucrurile, Isabel şi nu oricare altă era acel copil). Să zicem deci că lăsa la o parte multele şi încălţitele lui încredinţări, iscate mai ales din fierbinţeala unei minţi ce gîndea în basme şi credea în născociri, acum că fierbinţeala îi trecuse şi putea să cumpănească doar simplele fapte — de unde ştia că Isabel e sora lui ? Nimic din ceea ce vedea pe faţa ei nu-i amintea de vreo trăsătură a chipului părintesc „Portretul-şezînd”, acela era suma şi substanţa dovezilor ce puteau fi găsite, scormonite şi ghicite, cel care îi vorbea inimii sale. Dar iată că mai exista un alt portret, al unui străin, al unui european, adus de peste mări, vindut la mexat, îi punea în faţă o dovadă la fel de puternică ca şi a celui alt. Dacă lucrurile stăteau aşa, însemnă că erau tot atâtea temeiuri ca tatăl lui Isabel să fie modelul celui de-al doilea portret, ca şi al „portretului-şezînd”. Dar poate că acest al doilea portret nu avusese nici un model în viaţă ; poate că era alcătuit din închipuire ; în springul acestei presupunerii venea felul în care erau umplute liniile marginitoare, şi care nu păreau să fi avut în vedere vreun obraz anume.

Cu aceste gînduri ametoitoare izbindu-se precum valurile de ţărmul celor mai adînci taine din inima lui, avînd-o de-a dreapta pe Isabel şi de-a stînga pe Lucy, care se atingeau în mers de trupul lui, simţămîntele lui Pierre erau cu neputinţă de descris.

În ultima vreme, mai mult decît înainte, întreaga istorire a lui Isabel îi apărea ca o taină, o enigmă, o închi-

puire ; mai ales de cînd se afundase atît de adînc în lumea de plămîni a cărții sale. Cel care, prin meșteșugul lui, are de-a face nemijlocit cu misterele și cu minunile, este mai închinat decît semenii săi să le privească ca pe niște scamatorii cînd le află la alții, fiind mai degrabă materialist în sinea lui (așa cum erau în viață și preoții din Eleusis) și neîncrezător fără rabat în orice fel de vedenii și presupuneri. Doar cei ce nu cred sau cred pe jumătate sînt de fapt creduli. Pierre era deci un exemplu de cîndățenie a unei mîni care, sporind în adîncime, devenise neîncrezătoare față de orice adîncime evidente ; de obicei lumea crede că firesc e ca lucrurile să fie altfel.

Prin cine știe ce vrăji, cineva ar fi putut născoci minunata poveste a lui Isabel, strecurîndu-i-o cu îndemînare încă din fragedă copilărie în mîntre și făcînd-o să o creadă ea însăși ; astfel, așa cum se întîmplă cu o zgîrietură făcută în scoarța unui copac tînăr, povestea crescuse odată cu ea, ajungînd să devină acest uriaș semn de întrebare ce le stătea în față. Judecată după dovezi palpabile, practice și la mîntrea omului — ce era oare mai de necrezut, de pildă, decît acea închipuită traversare a mării în pruncle aproape, cînd din întrebările pe care i le pusese Pierre află că ea nu știe nici măcar că marea e sărată ? !

III

În mijlocul acestor frămîntări sufletești, ajunseră pe chei și, alegîndu-l pe cel mai atrăgător dintre feluritele vase aflate în jurul lor la cele trei sau patru debarcadere apropiate, anume unul care făcea călătoriile de plăcere de cîte o jumătate de ceas pe oglinda încîntătoare a mării, se așară în curînd în larg, legănați de alunecarea lute.

Stăteau sprijiniți pe balustradă, în timp ce sprintenul vas lăsa în urmă fațîmca pădure de catarge ale corăbiilor, precum și lăstărișul și păpușul incurcat al catargelor pitice ale barcăzelor și șalandelor. În curînd turtele de piatră

de pe țărni se făcură una cu catargele de lemn de pe apă ; cleștele celor două riuri îngemănate strivi orașul ce se-măna cu o pană virită între ele, pînă cînd îl ascunseră aproape de tot privirii. Trecură pe lîngă două insulițe aflate la oarecare depărtare de țărni ; cotiră după turlele de marmură și piatră tăiată ale orașului și intrară în sublima catedrală a apelor deschise ale golfului.

Pînă atunci adiașe un vînticel ușor, dar acum briza prielnică a firii le buclă fețele. Valurile începură să se adune și să se rostogolească ; atinseră un punct unde, în depărtare, printre boturile fortărețelor, se vedea cum se topește golful în Atlantic. Atunci Isabel îl apucă strîns de mînă pe Pierre și șopti sugrumat :

— O simt ! O simt ! Este ! Este !

— Ce simți ? Ce este ?

— Mișcarea ! Mișcarea !

— Nu înțelegi, Pierre ? spuse Lucy, cercetînd îngrijorată și mirată chipul lui palid cu ochii fierși. Valurile ; Isabel vorbește de legănarea valurilor. Uite-le cum vin spre noi, direct dinapre ocean.

Din nou Pierre se cufundă într-o tăcere și o visare adîncă.

Era cu neputință să nu îi cutremurase de forța acestei întăriri doveditoare a celui mai ciudat și mai de necrezut fapt din întreaga istorie ciudată și de necrezut a lui Isabel. El își amintea foarte bine de puținele lucruri ce-l mai rămăseseră ei în munte privitoare la clătinarea punții, care se lăsa sub picior întocmai precum dușumelele bătrînei case părăsite din munții Franței.

În vreme ce el rămăsese pierdut în gînduri ce se băteau cap în cap, stîrnite de straniul portret și de ultimele exclamații ale lui Isabel, vasul se apropia de destinație : un cătun pe plajă, nu departe de locul unde apa riului se îmbina cu apa oceanului, formînd un hotar care se vedea acum și mai deslușit.

— Să nu ne oprim aici, strigă Isabel. Haide să mergem pînă acolo ! Bell trebuie să ajungă pînă acolo ! Uite, uite ! Acolo, la apa albastră ! Dincolo, dincolo ! Departe.. în larg ! În larg ! Departe, mai departe și încă mai departe,

dincolo ! Acolo unde cele două azururi își dau mina și se topesc în nimic... acolo trebuie să ajungă Bell !

-- Bine, Isabel, murmură Lucy, dar asta ar însemna să mergem pînă în îndepărtata Anglie sau Franță, ai găsi prea puțini prieteni în îndepărtata Franță, Isabel !

— Prieteni în îndepărtata Franță ? Și ce fel de prieteni am eu aici ? Tu mi-ești prietenă ? În străfundurile inimii tale imi vrei binele ? Iar în ceea ce te privește pe tine, Pierre, îți sînt doar o povară ; îți răpesc toată fericirea ! Da, vreau dincolo... dincolo... acolo departe ! Asta mi e voința ! Lăsați-mă ! Lăsați-mă să plec !

O clipă Lucy rămase cîtînd nedumerită de la unul la altul. Dar în clipa următoare alit ea cît și Pierre o țineau pe Isabel care se zbătea, în timp ce cu toții se loveau de balustrada punții. O traseră înapoi ; îi vorbiră, o liniștiră ; dar, deși mai puțin îndrăjită, Isabel continua să o privească pe Lucy cu neîncredere și pe Pierre cu adîncă mustrare.

Nu mai coborîră la țarm, așa cum se fusese planul, ci se bucurară cînd, strîngînd parîmele, micul vas o porni pe drumul de întoarcere.

Odată ajunși înapoi, Pierre le grăbi din nou pe tovarășele lui cînd trecură prin îmbulzeala de neocolit a străzilor ; de îndată ce ajunseră pe străduțele mai liniștite, răriră pasul.

IV.

Înapoiăți acasă, Pierre le lăsa pe cele două tinere în liniștea lăcășurilor lor și rămase o vreme tăcut și îngîndurat lîngă soba din sufragerie. Tocmai se pregătea să intre la el în cameră, din coridor, cînd Delly veni după el și îi spuse că uitase să-i dea de știre, dar că va găsi două scrisori care veniseră în timp ce ei erau plecați.

Pătruns în chilioara lui și trăgînd încet zăvorul zăvor care în lipsă de ceva mai potrivit se întîmpla să fie un

vechi pumnal știrb — se îndreptă, fără să-și scoată pălăria, cu pas rar, către masă, cercetînd din priviri scrisorile. Erau așezate cu pecetea în sus ; le ridică, cîte una în fiecare mină, și le ținu îndepărtate de ochi, pe muchie.

„Nu văd scrisul, nu știu încă dacă sînt pentru mine sau nu, și totuși sînt că țin jungherele care-mi vor da lovitura de moarte ; injunghiat mă voi lăsa, dar nu voi pregeta să-i străpung și eu pe alții. Care tăiș să-l încerc mai întîi ? Acesta !”

Și deschise scrisoarea din mîna stîngă :

„Domnule’

Ești un șarlatan ! Ne-ai făgăduit că o să scrii pentru noi un romanț pe gustul publicului și, încasînd bani grei, ne-ai trimis la tipar fițuici cuprinzînd laude deșănțate, șterpelite de la atei ticăloși, Lucian și Voltaire. Graba noastră de a pridiți cu publicațiile ne-a împiedicat să cercetăm pînă acum ciornele cărții dumitale. Să nu ne mai trimiți nici o foaie de hirtie ! Nota de plată pentru ceea ce s-a tipărit pînă acum, precum și pentru arvuna ce ai primit în chip necinstit, se află în mîinile avocatului nostru, care are poruncă să porceadă la treabă cu toată asprimea.

Oțel, Cremene și Azbest.”

Impături scrisoarea din mîna stîngă, o așeză sub talpa cizmei stîngi și o strivi apăsă cu piciorul ; deschise apoi scrisoarea din mîna dreaptă.

„Pierre Glendinning,

Ești un mincinos, un om de nimic și un sperjur. Ți-am trimis această scrisoare doar pentru a-ți arăta negru pe alb minciuna în care te lăfăi ; pune-o la inimă, ca să-ți treacă în sînge și să-ți colcăie în trup ! Am lăsat să treacă o vreme, pentru ca ura noastră să se întărească și să sporească. În parte și împreună, te însemnăm cu fierul roșu al disprețului nostru, cu pecetea de mincinos ; mincinos, pentru că acesta este cel mai vrednic de dispreț și mai scir-

bavnic nume pentru un bărbat ; un nume bun pentru toate ticăloșiile.

Glendinning Stanly
Frederic Tartan."

Împături și scrisoarea din mîna dreaptă și, punînd-o sub călcîiul drept, își încrucică brațele și stătu călcîind în picioare cele două epistole.

"Fleacuri ! dar mi s-au întîmplat tocmai acum și tocmai mie, semne ale tuturor nesfîrșirilor. Sînt potcovit cu ură ! Ei bine, pe aceste potcoave voi galopa spre izbăvirea mea ! Nu mai am de încheiat nici o secoteală cu nimeni. Pînea vieții și răsufllarea cunstei îmi sînt smulse de la gură de către omenire ; puțin îmi pasă de răsufllarea și pînea omenirii ! Pășesc dincolo de lumile biceșnice în tărîm largă și vă chem la luptă, unul pentru toți ! Oh, Glen, oh, Fred ! Sar în întîmpinarea îmbrățișării voastre zdrobitoare ! Ah ! cît vă iubesc pe voi, cei ce mă puteți face încă să urăsc, într-o lume care altfel nu merită decît dispreț nepăsător ! Ia stai ! unde e catastrofa acestui șarlatan, al acestui mîsluitor ? Acolo, pe teigheaua lui mirșavă, pe care mîsluitorul și-a alcătuit terfeloaga murdară, acolo am să l-o bat în cuie cum se cuvine unui înșelător descoperit ! Țintuit în cuie am să-l acuiș și am să fiu primul care să-l batjocoresc ! Și acum, la drum, să-mi întîlnesc soarta, ce mă va întîmpina în stradă."

Și, cu pălăria pe cap, în mînă cu scrisoarea lui Glen și a lui Frederic, trecu prin camera lui Isabel, mergînd ca prin somn. Dînd cu ochii de el, ea scoase un țipăt slab, sfîșietor, la vederea chipului nepămîntesc de palid și ră-tăcit ; apoi, nefînd în stare să se clintească din loc, rămase împietrită pe scaun, ca și cînd ar fi fost o marmură înbalșămată, acoperită cu o pojghuță de gheață.

Pierre nu o băgă de seamă și trecu fără să se oprească prin celelalte camere, intrînd în iatacul lui Lucy fără să bată la ușă. Ar fi ieșit și de acolo pe coridor, fără să scoată un cuvînt, dar ceva îl împiedică.

Făptura de marmură ședea în fața șevaletului ei, alături avea o cutiuță cu cărbune ascuțit și cîteva creioane ;

vărguța pictorului stătea să atingă pînza ; ținea cărbunele în două degete, în timp ce cu aceeași mînă ștergea ușor cu miez de pîine o trăsătură greșită de pe hîrtie. Podeaua era plină de fărîmături de pîine și praf de cărbune , pr-
vind la șevalet, își văzu portretul prinzînd viață.

Văzîndu l, Lucy nu tresări și nici nu se mișcă , ca și cînd propria-i nuchușă ar fi vrăjito, rămase ca într-un vis.

— Tăciuni stinși ai vetrelor moarte te înconjoară, fată de nea , cu tăciuni stinși cauți să atîți flăcările dragostei pierite. Nu mai risipi pînea ; mîinc-o... amară cum e !

Se întoarse și ieși pe coridor, oprindu-se cu brațele deschise între cele două uși, a lui Isabel și a lui Lucy.

„Către voi două se îndreaptă acum ruga mea Fie ca de pe scaunele unde stați acum, nevăzute și înghețate, să nu vă mai mișcați niciodată ; mîscăriciul adevărului, mîscăriciul virtuții, mîscăriciul sortii vă părăsește pentru totdeauna !”

Coborînd în grabă scările în spirală, cineva îl strigă de jos :

— Hei, băiete ! unde-o întinzi așa fuga ? Stai, îți spun !

Dar, fără să-l bage în seamă, Pierre fugi. Millihorpe îl privi neliniștit, vînd parcă să-l urmeze, dar se opri din nou.

„Glendinning lăta a avut întotdeauna o vină cu sînge stricat ; acum i s-a umflat de parcă i s-ar fi strîns prea tare legătura deasupra ei. Mi-e frică să mă lău după ei, deși inima-mi spune că n-ar fi rău s-o fac. Să mă duc oare la el acasă și să întreb ce lucru groaznic i s-a mai întîmplat ? Nu, nu încă. Să nu-și inchipuie că-mi bag nasul în treburile lor.. zic unii că așa nu-ar fi firea. Să aștept mai bine ; să vedem ce se mai întîmple. O să mă plimb prin fața casei și apoi... om vede !”

Pierre ajunsese între timp într-un colț îndepărtat al clădirii și intrase în camera unuia dintre Apostoli pe care îl cunoștea. Camera era goală. Șovăi o clipă ; se duse apoi drept la un raft de cărți care avea un scrin dedesubt;

„Aici am văzut că le-a pus ; aici... ba nu, aici... ia să încercăm și sertarul ăsta.”

Deschizind cu forța sertarul încuiat, descoperi o pereche de pistoale, un corn cu praf de pușcă, o pungă cu gloanțe și o cutie verde, rotundă, cu capse.

„Cine știe ce minunate scule va fi folosit Prometeu ! Mai minunate sînt însă acestea, care într-o clipă pot să desfacă tot ceea ce a făcut el în nu știu cît timp ! Așa ! Două levisoare care vor face, mai multă zărvă decît cele o mie de cimpoare ale Harlemului. Au în ele muzicuța prăgătă ? Nu ? Uite puțin praf pentru nota cea mai de sus — prîsnite calde pentru tenor , și un glonțisor de plumb pentru încheierea basului ! Și — și — și da ! pentru prîsnita de pe frunte, am să le trimit înapoi minciuna lor și am să le-o înfig arzîndă în creieri !”

Smulse din scrisoarea lui Glen și a lui Fred acea parte care îl făcea cu precădere mîncinos , rupînd-o în jumătate, o îndesă deasupra gloanțelor

Viri cîte un pistol în buzunarele de la piept ale surtucului și, luînd-o pe din dos, teși în strada din spate, îndreptîndu-și pașii către strada cea mare a orașului.

Era o zi rece, dar limpede, liniștită, cu un soare cu dinți , între ceasurile patru și cinci după-amiază ; ceasurile cînd marea bulevard gemea de calești semețe și de plimbăreți îngimfați, bărbați și femei. Toată omenirea asta se înghesuia mai ales pe trotuarul larg dinspre apus ; celălalt era aproape gol și pe el umblau numai hamalii, chelnerii și băieții de prăvălie. Dimpotrivă, pe cel de apus se vedeau scurgîndu-se în sus și în jos două șerpui de viață împoponată cu mătăsuri, șaluri și postavuri fine, frecîndu-se unele de altele precum cozile lungi, blegi și strălucitoare ale unor păuni rivali ce trec șanșoși unul pe lîngă celălalt.

Neamestecîndu-se cu nici unul dintre șiruri, Pierre rămase în mijloc. Văzîndu-și chipul crincen și amarnic trecătorii îl ocoleau mergînd fie pe lîngă ziduri, fie pe lîngă bordură. Nestîns la urmărirea Pierre trecerea, deși se afla în inima lor, aplecat cum era asupra țelului său neabătut. Mergea cu ochu la pîndă , privea mai ales la celălalt tro-

tuar, căci pustietatea lui nu îl înșela, mersese și el de multe ori pe partea cealaltă, ca să poată privi mai bine mulțimea de pe trotuarul de apus.

Tocmai când ajunsese într-un loc larg deschis, triunghiular, de jur-împrejurul cărui se înălțau cele mai impunătoare clădiri ale orașului, ca pe un fel de avanscenă îi văzu de departe pe Glen și pe Fred venind pe partea cealaltă. Mai făcu câțiva pași și îi văzu traversind piezis, ca să se întâlnească față-n față cu el. Merse mai departe, când, rupind-o deodată la fugă, lăsându-l în urmă pe Fred, rămas în loc (căci nu vroia să fie doi care să înfrunte unul singur) și răcnind „Mincinosule !”, „Ticălosule !”, Glen se repezi la Pierre din față ca un fulger crunt, astfel încît lovitura biciului său din vină de bou îl nimeri pe Pierre peste obraz, lăsînd o dîră pe jumătate albă, pe jumătate sîngerie. În aceeași clipă cei din jur se îndepărtară și l. l. l. lăsară în mijloc, față în față, împrăștiindu-se cu prînși de groază.

Dar Pierre, încheștîndu-și minile în cele două buzunare ale surtacului, se scutură de încheștarea înnebunită a două fete care alergaseră să-l oprească, smulse pistoalele și se năpusti asupra lui Glen.

— Pentru lovitura ta, primește două morți ! Mîre ne-
asemui de dulce să te ucid !

Caldarimul era acum stropit de sînge din sîngele său, atîna-se cu mîna lui numele de Glendinning, ucigînd singura ființă nevrednică de el și care îl mai purta, dar Pierre fu doborît de o sută de brațe furioase

În acel amurg Pierre zăcea singur într-o celulă scundă a închisorii orașului. Tavanul greu de piatră aproape că i se odihnea pe creștet, astfel încît lungiile șiruri și galerii de celule de deasupra păreau îngrămădite pe umerii săi. Obrazul ce nu mai era al unui muritor, nemîșcat și albit, era uscat, dar obrazul de piatră al zidurilor era umezi.

Înserarea strivită din curliciea strimă se strecura printr-o crăpătură brăzdată de gratii și cădea în drugii de umbră, vârgind podeaua de granit.

„Iată deci sfârșitul timpului sosit la vreme; ultimul capitol al vieții, pus ca un petec în mijlocul ei, nici cartea nici autorul ei nu au vreo urmare, deși amândoi și-au așternut ultima slovă! Înțelegerile nu s-au deslușit! De-aș fi fost lipsit de inimă și de m-aș fi lepădat de fata de la Poiana Șei, alungind-o cu trufie, aș fi fost poate fericit o viață întreagă pe acest pământ și aș fi avut poate o viață fără de moarte în ceruri! Acum nu mă așteaptă decît iadul, în amîndouă lumile. Fie! Din flăcări am să-mi făuresc o trîmbiță și cu răsufierea mea de foc îmi voi suna înfrîngerea! Dar mai întîi îmi trebuie un alt trup! Tîn esc după moarte ca să scap de acest obraz necinstit! Spînzurat pînă la ultima suflare. Nu, dacă v-o iau înainte! Să trăiești acum înseamnă să fii mort, și să mori înseamnă să trăiești, sufletul meu are nevoie de o sabie ca să-l scoată la lumină! dar stai?... călăul?... cine vine?”

— Soața și verișoara ta... așa zic ele; așa o fi. eu le dau voie să stea pînă la douăsprezece, gîfii vocea gardianului, împingîndu-le pe cele două tinere șovîitoare în celulă și încuind ușa după ele.

— Umbre palide, dacă am fi pe lumea cealaltă, nu ați avea ce căuta aici. Plecați! Îngerul cel bun și îngerul cel rău! Acum Pierre e mai presus de voi!

— Oh, acoperișuri și înșeptite ceruri de piatră! Nu tu ești ucigașul, ci sora ta te-a ucis, frate, oh, fratele meu!

Auzind aceste vorbe gemute de Isabel, Lucy se zbirclă ca o frunză vestejită și căzu fără zgomot la picioarele lui Pierre.

El îi puse mîna pe inimă.

— Moartă! Fată! Soață ori soră, sfîntă ori diavol! Apucînd-o pe Isabel strîns. Sinul tău nu mustește viață pentru prunci, ci lapte pentru moartea ta și a mea! Dă-mi otrava!

Și, sfîșindu-i rochia, smulse sticluta tainică pe care ea o adăpostea acolo.

Seara, gardianul astmatic și îndesat mergea cu pași greoi de-a lungul galeriei slab luminate, oprindu-se în fața unuia din șirurile de celule asemănătoare unui fagure de miere.

— Tot acolo or fi, în gaura aia ca un fagure, porumbițele ale două pe care le-am lăsat?... Hm ! Hm !

Deodată văzu în celălalt capăt al galeriei o umbră care se desprinsese din cadrul unei bolte, alergând către un ofițer slujbaş al închisorii ce trecea și apropiindu-se cu pas grăbit de gardian.

— Alte rude ! Înșii ăștia într-o doagă sînt totdeauna de față înainte de a doua moarte, dat fiind că au scăpat-o pe prima. Hm ! Dar e inspumat de-a binelea ! Gifiie mai abilitr decît mine !

— Unde e ea ? strigă Fred Tartan ; doar nu în hruba ucigașului ! Am căutat-o, draga de ea, imediat după crimă ; dar nefericita creatură mută pe care am găsit-o acolo nu făcea altceva decît să-și frîngă mîinile și să arate spre ușă ; amîndouă păsărelele zburaseră ! Unde e ? Vorbește, paznicule ! Am căutat-o în lung și-n lat, doar aici nu ! A venit în zbor vreun inger, poposind în iadul tău de granit ?

— Stai, măi omule ! Parcă e țișnit ori scăpat de la balamuc ! gîfii paznicul, întorcîndu-se către slujbaşul care se apropiase.

— Domnul caută o tînră domnișoară, sora lui, nevinovată, dar legată de ucigaș. Au venit să-l viziteze niște femei ?

— Cum să nu, sînt două la el, și arată cu degetul înapoia lui.

Fred se repezi spre celula arătată.

— Ușurel, ușurel, tinere — (zornăindu-și lanțul de chei) — ușurel, pînă descui..., eu sînt aici cămărașul ! Na, că mai vine unul.

Pe sub aceeași arcadă se apropia acum cu pas iute altă umbră, urmată de un al doilea slujbaş.

— Unde e celula ? întrebă Millthorpe.

— Vrea să vorbească cu ucigaşul, explică al doilea slujbaş.

— Doi iepuri dintr-o lovitură, gifii paznicul, deschizând cu un scrişnet uşa celulei. Aicea e salonaşul, domnilor, poftiţi, vă rog. O adevărată capcană de şoricei, nu ? Poţi să auzi o cirtită săpîndu-şi galeriile în celălalt capăt al lumii... au adormit cu toţii ?

— M-am împiedicat ! strigă Fred dinăuntru. Lucy ! Lumină ! Lucy !

Şi bijbii cu braţele întinse prin celulă, lovindu-se de Millthorpe care pipăia şi el în întuneric.

— Nu-mi sta în cale ! În lături ! Hei, lumină ! Lucy ! Lucy ! A leşinat !

Mai căutară o clipă şi se depărtară unul de altul în celulă ; o clipă nu se auzi nici un sunet, ca şi cînd toate răsuflările ar fi fost înăbuşite.

Cînd cineva viri pe uşa un capăt de luminare, toţi îl putură vedea pe Fred îngenuncheat pe podea, ţinîndu-şi sora în braţe, pe Millthorpe alături de Pierre, ţinîndu-l mina rece, iar Isabel, care mai mişca încă, sprijinită de zid între ei.

— Da, da ! Moartă ! Moartă ! Moartă ! Fără vreo rană... Scumpele ei aripioare ascund rana. Ticălos venit din iad, asta e fapta ta diavolească ! Puşca ta blestemată a doborât această îngerească păsărică ! Dumnezeu ! Dumnezeu ! Mă ucizi cu această privesc !

— Vina cea otrăvită s-a spart, şi iată potopul pe care l-a făcut ! Ah, Pierre ! Vechiul meu tovarăş, Pierre... Coleg, camarad, prieten ! Plimbările noastre prin pădure ! Ar fi trebuit să rid mai des de tine şi să te avertizez cu glumele mele de primejdia închipuirilor tale, dar n-ai vrut niciodată să mă ascuţi ! Cîtă nevinovăţie dispreţuitoare zăboveşte pe buzele tale, prietene ! Mina ţi-e pîrlită de praful de puşcă al ucigaşului, şi totuşi e mătăsoasă ca a unei femei ! Dumnezeu, degetele se mişcă ! Strînsoare fără cuvinte. S-a terminat !

— Totul s-a terminat și voi încă nu știți nimic ! se auzi o șoaptă dinspre perete și dintre degetele lui Isabel căzu sticluta goală ca o clepsidră, din care ultimul fir de nisip s-ar fi scurs, iar ultimul fior o cutremură pe podea ; trupul ei se aplecă încet într-o parte și, căzînd la pieptul lui Pierre, părul ei cel lung îl năpădi precum o viță sălbatică ce-l cuprinse în brațele-i de abanos.

CUPRINS

<i>Cartea I</i> — Mugurii tinereții lui Pierre	2
<i>Cartea II</i> — Iubire, încântare și neliniște	28
<i>Cartea III</i> — Presimțirea și adevărarea ei	57
<i>Cartea IV</i> — Retrospectivă	86
<i>Cartea V</i> — Presimțiri și pregătiri	110
<i>Cartea VI</i> — Isabel și prima parte a povestirii ei	138
<i>Cartea VII</i> — Între cele două întâlniri ale lui Pierre cu Isabel la fermă	161
<i>Cartea VIII</i> — Cea de-a doua întâlnire și a doua parte a istorisirii lui Isabel. Urmarea imediată și nesocotită a prestarea două asupra lui Pierre	180
<i>Cartea IX</i> — Mai multă lumină și beznă acelei lumini. Mai multă beznă și lumina acelei bezne	206
<i>Cartea X</i> — Nemaîntîlnita hotărîre fără întoarcere a lui Pierre	214
<i>Cartea XI</i> — Pierre trece Rubiconul	226
<i>Cartea XII</i> — Isabel, doamna Glendinning, portretul și Lucy	234
<i>Cartea XIII</i> — Plecarea de la Poiana Șelii	250
<i>Cartea XIV</i> — Călătoria și broșura	253
<i>Cartea XV</i> — Verii	268
<i>Cartea XVI</i> — Prima seară a sositii lor în oraș	283
<i>Cartea XVII</i> — Juna Americă în literatură	301
<i>Cartea XVIII</i> — Reconsiderarea lui Pierre ca tînăr autor	316
<i>Cartea XIX</i> — Biserica Apostolilor	325
<i>Cartea XX</i> — Charlie Millthorpe	337
<i>Cartea XXI</i> — În mod nechipzuit Pierre încearcă să scrie un roman al chibzuinței. Vești de la Poiana Șelii. Plinîmmon	346
<i>Cartea XXII</i> — Cortina înflorată ridicată asupra unui autor exotic ; câteva remarci privitoare la filosofie asemuită cu o perie de frecat pe spate	362
<i>Cartea XXIII</i> — O scrisoare pentru Pierre. Isabel. Șevale-tul și cuferele lui Lucy sosesc la Apostoli	376
<i>Cartea XXIV</i> — Lucy la Apostoli	395
<i>Cartea XXV</i> — Lucy, Isabel și Pierre. Pierre și cartea lui Enculadus	405
<i>Cartea XXVI</i> — O plimbare ; un portret necunoscut ; o călătorie în larg și sfîrșitul	427